

STAAT NR.2 VAN 2026 GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE

16

MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING

De staat van brede welvaart
en vertrouwen in de
overheid

34

EFFECTEN

De stand en
ontwikkeling van
40 indicatoren

64

RESULTATEN

Voortgang van de
activiteiten binnen de
pijlers van Nij begun

134

STAAT VAN DE KENNIS

De belangrijkste
relevante publicaties
in 2025

+ GEBIEDS(F)LUISTEREN
HET BELEID BELEefd **128**

I N H O U D

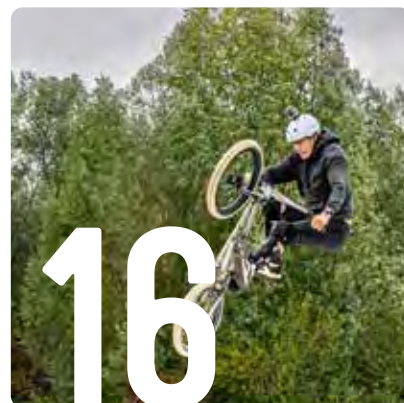
4 MANAGEMENTSAMENVATTING

12 INLEIDING

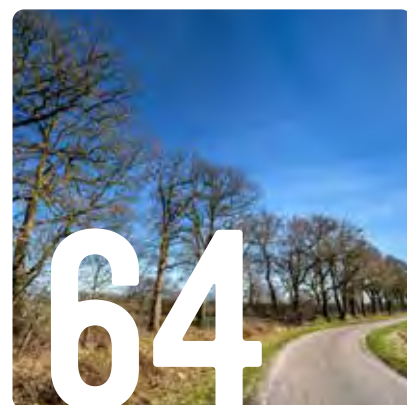
CIJFERS EN TRENDS: INWONERS, ONDERWIJS & ECONOMIE, OMGEVING EN IMAGO

Hoe ontwikkelt de regio zich op de vier thema's
waarop de maatregelen effect beogen?

DE STAAT VAN BREDE WELVAART EN VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Het vertrekpunt voor de beoogde
maatschappelijke verandering

DE RESULTATEN VAN HET BELEID VOOR INWONERS VAN GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE

Wat leveren de maatregelen
concreet op voor inwoners?

GEBIEDS(F)LUISTEREN: HET BELEID BELEEFD

Vijf bijeenkomsten waarin
zichtbaar wordt hoe beleid in
de praktijk landt

134

STAAT VAN DE KENNIS

Overzicht van in 2025
verschenen kennis en
gebruikte publicaties

144 BIJLAGE
VERANTWOORDING

150 BIJLAGE
CIJFERS EN TRENDS
PER GEMEENTE

C O L O F O N

ONDERZOEK EN TEKST
Consortium KplusV, CMO
STAMM, Aletta Advies, SEO
Economisch Onderzoek

EINDREDACTIE
Corien Lambregtse

VORMGEVING
Peter Boersma
Maaïke Hamelynck

FOTOGRAFIE
Bert Lanting cover, 5, 7, 11,
17, 28, 40, 53, 65, 110, 133
Ilona Hulshof 80, 115, 116
Noorderpoort 44, 126
Ronny Benjamins 22, 34, 47,
48, 55, 56, 61, 62, 73, 77, 78,
95, 102, 113, 118

DRUKWERK
Scholma Print & Media

IN OPDRACHT VAN
Ministerie van Binnenlandse
Zaken en Koninkrijksrelaties

VERSCHEIJNINGSDATUM
11 mei 2026

ONLINE VERSIE

STAAT VAN 2026 GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE

MANAGEMENTSAMENVATTING

Maatschappelijke verandering, effecten en resultaten

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND) brengt in beeld hoe Groningen en Noord-Drenthe zich ontwikkelen sinds de start van Nij begun in april 2023. Nij begun bestaat uit een samenhangend pakket van vijftig maatregelen, uitgevoerd langs vijf pijlers: schadeherstel, versterken, verduurzamen, welzijn & sociaal herstel en economische ontwikkeling.

De maatregelen van Nij begun zijn gericht op herstel en het creëren van toekomstperspectief voor Groningen en Noord-Drenthe, vanuit de erkenning dat decennia van gaswinning diepe sporen hebben nagelaten in het gebied en bij de inwoners. Nij begun staat voor een nieuwe start: samen werken aan een leefbare, veilige en florerende regio, met als doel te zorgen voor een betere toekomst voor inwoners van de regio. De SvGND monitort de maatschappelijke verandering (impact), effecten (outcome) en resultaten (output) van dit beleid, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK).

KERNBOODSCHAP

Noodzaak van een generatielange aanpak

De SvGND 2026 geeft een beeld van de Ausgangssituatie van Groningen en Noord-Drenthe. Dat beeld is niet bepaald rooskleurig. De ontwikkeling van de regio blijft in vele opzichten achter bij de rest van Nederland, met grote en hardnekkige verschillen tussen gebieden en groepen inwoners binnen de regio. De verschillen zijn niet uitsluitend het gevolg van de aardbevingsproblematiek. Veelal is er sprake van een stapeling van sociaaleconomische kwetsbaarheden die in afgelopen decennia of nog langer geleden zijn ontstaan. De gevolgen van gaswinning en de afhandeling daarvan zijn hier bijgekomen. Deze stapeling maakt dat delen van Groningen en Noord-Drenthe extra kwetsbaar zijn en het toekomstperspectief van grote groepen inwoners onder druk staat.

Deze Ausgangssituatie die wij in de SvGND constateren, verklaart en rechtvaardigt de generatielange aanpak, waaraan het kabinet met Nij begun invulling geeft. Hoewel het geduld van inwoners al langere tijd op de proef wordt gesteld, bestaan voor de beoogde maatschappelijke verandering geen snelle oplossingen. De opgave waar de regio voor staat, vraagt om een pakket van langdurige en samenhangende maatregelen op verschillende terreinen.

Het vraagt daarnaast ook om het oplossen van de problemen die door aardbevingen en de afhandeling daarvan zijn veroorzaakt en die de veerkracht van een grote groep inwoners op de proef stelt. Het oplossen van die problemen is een randvoorwaarde om toe te komen aan het aanpakken van de structurele kwetsbaarheden in de regio en het werken aan een nieuw toekomstperspectief.

De SvGND ondersteunt een realistische oordeelsvorming over de voortgang van deze generatielange aanpak, waarbij effecten en maatschappelijke impact zich pas over een aantal jaar zullen aftekenen. In de eerste jaren vraagt dit om realistische verwachtingen en dus ook om geduld. Naarmate de informatiebasis in komende edities groeit, neemt de gebruikswaarde van de SvGND toe en ontstaan meer mogelijkheden voor reflectie op de gezamenlijke inzet binnen de verschillende pijlers. Zo ontwikkelt de SvGND zich tot een instrument dat door de tijd heen een steeds beter beeld geeft van de ontwikkelingen in de regio, op basis waarvan lessen getrokken kunnen worden als input voor eventuele beleidswijzigingen.

DE REGIO IN BEELD

Brede welvaart en vertrouwen

In Groningen en Noord-Drenthe ligt de brede welvaart op veel aspecten onder het landelijk gemiddelde. Ook het vertrouwen in de overheid is gemiddeld lager dan in de rest van Nederland. Binnen de regio bestaan echter grote verschillen, zowel tussen gemeenten als tussen groepen inwoners. Het beeld van de uitgangssituatie in de SvGND onderstreept het belang van langdurige, samenhangende investeringen en van zorgvuldige, langjarige monitoring van resultaten, effecten en maatschappelijke verandering.

ONTWIKKELING BREDE WELVAART

Achterstand en verschillen

Brede welvaart is de optelsom van alles wat van belang is voor een goed leven. De brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe blijft achter bij het landelijk gemiddelde en is ongelijk verdeeld. De achterstand is het grootst in delen van Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied. Op onderdelen is sinds een paar jaar sprake van een voorzichtige verbetering, maar in het aardbevingsgebied wordt deze ontwikkeling geremd door langdurige onzekerheid over herstel van woningen, bedrijfsgebouwen en publieke voorzieningen. Bijna nergens in Nederland zijn de verschillen in brede welvaart, en daarmee het contrast tussen gemeenten op zo'n korte afstand, zo groot als in het Nij begun-gebied. Daarom wordt in de SvGND niet alleen aandacht besteed aan de ontwikkeling van de regio als geheel, maar vooral ook aan de dertien gemeenten die er onderdeel van zijn.

Grote verschillen doen zich niet alleen voor tussen gemeenten, maar ook binnen gemeenten en tussen groepen inwoners. Jongeren en kwetsbare groepen die zijn geconfronteerd met de gevolgen van gaswinning hebben meer problemen met hun mentale gezondheid en hebben minder vertrouwen in de toekomst. De parlementaire enquête heeft bovendien laten zien dat de afhandeling van schade en versterking in sommige gevallen, onbedoeld, ook heeft geleid tot nieuwe verschillen binnen en tussen gemeenten. De stapeling van sociaaleconomische en aardbevingsgerelateerde problematiek maakt dat delen van de regio extra kwetsbaar zijn, niet alleen in het heden, maar ook richting de toekomst. Hardnekkige achterstanden beperken de kansen van volgende generaties.

VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Lager en ongelijk verdeeld

Vertrouwen van mensen in anderen gaat over betrouwbaarheid (komt iemand zijn afspraken na), eerlijkheid en oprechtheid, en of je denkt dat iemand het beste met je voor heeft. Het vertrouwen dat inwoners van Groningen en Noord-Drenthe hebben in de overheid is al lange tijd lager dan in de rest van Nederland. Die afstand wordt vooralsnog niet ingelopen. In

gemeenten met een lagere sociaaleconomische positie, met name in het aardbevingsgebied, is het vertrouwen doorgaans lager dan in gemeenten met een hogere sociaaleconomische positie zoals Tynaarlo, Groningen en Westerkwartier. Ook tussen groepen inwoners bestaan duidelijke verschillen. Inwoners met meervoudige bevestigsschade hebben gemiddeld minder vertrouwen in de overheid dan inwoners zonder of met enkelvoudige schade, wat samenhangt met ervaringen met lange procedures, complexe regels en onduidelijke communicatie.

Actuele ontwikkelingen zetten het herstel van vertrouwen onder druk. Nieuwe bevingen, zoals die bij Zeerijp in 2025, versterken gevoelens van onveiligheid en roepen eerdere negatieve ervaringen weer op. Hetzelfde geldt voor terugkerende maatschappelijke en politieke discussies over het al dan niet hervatten van gaswinning uit het Groningenveld.

EFFECTEN NIJ BEGUN

De schakel tussen uitvoering en brede welvaart en vertrouwen

De SvGND volgt de effecten van Nij begun aan de hand van veertig indicatoren voor de thema's Inwoners, Onderwijs & Economie, Omgeving en Imago. Deze effecten moeten zich op termijn vertalen in een structurele verbetering van brede welvaart en vertrouwen.

De SvGND 2026 biedt vooral zicht op de uitgangssituatie, omdat met name de maatregelen die betrekking hebben op toekomstperspectief recent zijn gestart of nog moeten starten. Deze editie fungeert daarmee als nulmeting. Die laat zien dat de regio op veel indicatoren achterblijft bij het landelijk gemiddelde. Daarmee wordt zichtbaar dat Groningen en Noord-Drenthe op diverse terreinen vanaf een

structureel zwakkere uitgangspositie vertrekken dan de rest van Nederland. Dit impliceert dat een structurele verbetering niet alleen vraagt om verbetering in absolute zin, maar ook om het verkleinen van bestaande verschillen ten opzichte van het landelijke beeld. Langs de veertig indicatoren in de SvGND moet in de komende jaren zichtbaar worden of en hoe een dergelijke inhaalslag zich aftekent.

RESULTATEN VAN BELEID

Merkbaar voor inwoners

De uitvoering van de vijftig maatregelen uit Nij begun laat met name bij schadeafhandeling en versterking voortgang zien. Dit zijn de maatregelen waarvan de resultaten op dit moment het meest merkbaar en zichtbaar zijn. Veel andere maatregelen die moeten bijdragen aan perspectief op de langere termijn bevinden zich nog in een ontwikkel- of opstartfase. De concrete resultaten daarvan voor inwoners moeten de komende jaren zichtbaar worden.

De SvGND 2026 laat zien dat binnen de herstelopgave een duidelijke samenhang bestaat tussen de aard van het traject en de manier waarop inwoners de uitvoering ervaren. Eenvoudigere regelingen voor schadeafhandeling en versterking, die minder ingrijpen in het dagelijks leven, leiden vaker tot voorspelbaarheid en een positievere waardering. Inwoners met zware of langdurige trajecten, die soms meerdere jaren beslaan en diep ingrijpen in hun persoonlijke situatie, waarderen de uitvoering aanzienlijk minder positief.

Naast de inhoudelijke uitkomst blijkt ook de inrichting van het proces van betekenis voor hoe inwoners de uitvoering beoordelen. Met name continuïteit in begeleiding en zorgvuldige informatieoverdracht spelen daarbij een belangrijke rol. Gebrek daaraan kan leiden tot verlies van aandacht voor persoonlijke omstandigheden en vertraagde trajecten, waardoor bewoners het gevoel krijgen steeds opnieuw hun verhaal te moeten vertellen. Deze ervaringen werken door in de beleving van rechtvaardigheid en het vertrouwen in de uitvoering.

SCHADEHERSTEL

Stap voor stap vooruit

Schadeafhandeling en herstel vallen onder de regie van het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG). Binnen schadeafhandeling zijn de afgelopen jaren grote stappen gezet, met miljarden aan uitgekeerde vergoedingen en honderdduizenden afgehandelde meldingen. Tegelijkertijd blijft de opgave van schadeherstel bestaan door nieuwe en complexe schades en zijn er substantiële verschillen in tevredenheid en vertrouwen binnen de regio. Op basis van de data komen vier belangrijke inzichten naar voren:

Eenvoud werkt, vooral voor lichte schade

De inzet op een mildere, menselijkere en eenvoudiger aanpak leidt tot zichtbare verbeteringen, met name voor inwoners met lichte en eenvoudige schade.

Het beeld van ‘de inwoner’ bestaat niet

Ervaringen verschillen per schadeprofiel. Inwoners met meervoudige schade of woonachtig in het kerngebied waar schade vaker terugkeert, ervaren vaker langdurige en complexe trajecten, wat doorwerkt in hun vertrouwen in de overheid en de ervaren rechtvaardigheid.

De schadeopgave blijft bestaan

Nieuwe en verergerde schades en acuut onveilige situaties maken dat het gebied feitelijk nog niet schadevrij is. Zolang bevingen aanhouden, kent de schadeafhandeling geen eindpunt en is sprake van een doorlopende opgave.

VERSTERKEN

Voortgang en onvrede

Ok op de versterkingsopgave wordt voortgang geboekt. De veiligheid in Groningen verbetert gestaag. Het aantal aardbevingen is afgenomen en meer gebouwen voldoen aan de veiligheidsnorm. Nagenoeg alle woningen die onderdeel zijn van de opgave zijn opgenomen en beoordeeld. Ook het aantal afgeronde versterkingen neemt toe.

Tegelijkertijd is het in Groningen nog niet veilig. Duizenden gebouwen moeten nog worden versterkt en veel bewoners leven al jarenlang in onzekerheid. Deze langdurige onzekerheid heeft, in combinatie met herhaalde schade en complexe herstelprocedures, aantoonbare nadelige gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners.

HERSTELLEN EN VERSTERKEN

Samenhang en samenwerking

In de praktijk komen schadeherstel en versterking vaak samen voor bij dezelfde huishoudens. Daarbij is soms sprake van een stapeling van problemen, bijvoorbeeld als schade, versterking en sociale of financiële omstandigheden gelijktijdig spelen. Deze stapeling maakt dat standaardregelingen niet altijd toereikend zijn. In deze situaties wordt maatwerk geboden vanuit een integrale, veelal op een specifieke doelgroep gerichte aanpak.

Schade werkt door in brede welvaart en vertrouwen

Schade reikt verder dan woningen. In delen van het aardbevingsgebied staan gezondheid, veiligheidsgevoel, leefbaarheid en sociale samenhang onder druk. Dit onderstreept dat schadeafhandeling niet alleen een uitvoeringsopgave is, maar ook een bredere maatschappelijke opgave.

Veel inwoners ervaren doorgevoerde aanpassingen in het versterkingsproces nog niet als verbeteringen. Lange doorlooptijden, onduidelijkheid over de planning en wisselingen in contactpersonen blijven zorgen voor onzekerheid en onvrede bij inwoners. De waardering van en het vertrouwen in de uitvoering zijn nog steeds laag.

De grootste opgave ligt in Eemsdelta, waar een derde van de adressen die onderdeel zijn van de versterkingsopgave nog niet aan de veiligheidsnorm voldoet. In geen van de gemeenten is de versterking afgerond. In alle gemeenten zijn nog adressen in voorbereiding of uitvoering. Veel van de eenvoudiger gevallen zijn inmiddels opgepakt, de nog uit te voeren versterkingen zijn vaak complex. Ook dat heeft effect op de waardering.

De SvGND laat zien dat lopende programma's en initiatieven, zoals het agroprogramma, het mkb-programma en het Interventieteam Vastgelopen Situaties, intensief gebruikt worden en nog altijd instroom van nieuwe casussen kennen. Met de Agenda voor Herstel, vastgesteld in juni 2025, zetten betrokken instanties de komende jaren gezamenlijk actief in op het verminderen van uitvoeringsknelpunten, waaronder versnippering, onduidelijke regels en verschillen in aanpak. De resultaten hiervan moeten de komende jaren zichtbaar worden.

VERDUURZAMEN

Naar de isolatiestandaard

Het kabinet heeft extra geld uitgetrokken voor het verduurzamen van de woningvoorraad in Groningen en Noord-Drenthe. Het verduurzamen van woningen verhoogt het wooncomfort, verlaagt de energielasten en de afhankelijkheid van gas en draagt zo bij aan het perspectief van inwoners in de regio. De opgave is groot: naar schatting voldoen 200.000 tot 250.000 woningen nog niet aan de isolatiestandaard die uiterlijk in 2035 moet worden bereikt.

De uitvoering verloopt via drie samenhangende maatregelen (M28, M29 en M30), gericht op verschillende situaties en doelgroepen. De eerste resultaten laten zien dat de aanpak op gang komt en woningen daadwerkelijk worden verduurzaamd. Maar door de recente start en het nog onvolledige zicht op de totale opgave is het te vroeg om te beoordelen of de regio op koers ligt voor 2035. De komende jaren wordt in de SvGND gemonitord in welk tempo, met welk bereik en met welke effecten de verduurzaming bijdraagt aan onder meer lagere energielasten en een afname van energiearmoede.

WELZIJN & SOCIAAL HERSTEL

Sociale Agenda

De Sociale Agenda beoogt de brede welvaart te versterken via investeringen in gezondheid, kansen voor kinderen, leefbaarheid en bestaanszekerheid. Hiervoor is € 3,5 miljard beschikbaar over 30 jaar. De agenda is in 2025 vastgesteld en er is een tijdelijke bestuursstructuur ingericht voor 2025 en 2026. In 2025 zijn de eerste maatregelen gestart. Zo is extra ingezet op persoonlijke begeleiding van jongeren die dreigen uit te vallen in het onderwijs, konden

ruim 1.000 leerlingen blijven deelnemen aan een verrijkte schooldag en is de ondersteuning van gezinnen in langdurige armoede uitgebreid via bestaande programma's en extra middelen voor scholen. In 2026 verschuift het zwaartepunt verder naar uitvoering en opschaling van bewezen initiatieven op het gebied van onderwijs, armoedebestrijding, welzijn en arbeidsparticipatie. In 2025-2026 is hiervoor € 92,4 miljoen beschikbaar gesteld.

ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Economische Agenda

De Economische Agenda zet in op langjarige investeringen in de economische structuur van Groningen en Noord-Drenthe, met als doel werkgelegenheid, verdienvermogen en ondernemersperspectief te versterken en zo een bijdrage te leveren aan de brede welvaart van de inwoners. Voor de uitvoering is tot 2055 in totaal € 4,5 miljard beschikbaar. Het grootste deel hiervan (€ 3,25 miljard) is bestemd voor sleutelprojecten. De resterende middelen worden ingezet om optimale randvoorwaarden voor een versnelling van de economische ontwikkeling te realiseren.

In 2025 en 2026 is en wordt gewerkt aan een bestuurs- en uitvoeringsstructuur en een meerjarig uitvoeringsplan gericht op technologie, talent en toerisme. Een deel van het startkapitaal is in de afgelopen periode geïnvesteerd in de waterstoffabriek DJEWELS (€ 30 miljoen), een nationale AI-fabriek (€ 60 miljoen) én een investeringsfonds voor het mkb (€ 60 miljoen). Daarnaast is € 32 miljoen gereserveerd voor de uitwerking van subsidieregelingen gericht op het versterken van het organiserend vermogen en de concurrentiekracht van het regionale mkb. De komende jaren zal moeten blijken in hoeverre deze investeringen zich vertalen in duurzame versterking van de economische structuur en een bijdrage leveren aan brede welvaart in de regio.

Inleiding

Een nieuw begin! Die belofte deed het kabinet in april 2023 aan de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Aanleiding was de parlementaire enquête door de Tweede Kamer in 2022 en 2023 over de gevolgen van de gaswinning in Groningen. In het rapport ‘Groningers boven gas’ (februari 2023) concludeerde de enquêtecommissie dat inwoners van het gaswinningsgebied in Groningen decennialang onevenredig de negatieve gevolgen van de gaswinning hebben gedragen en dat Nederland een ‘ereschuld’ aan de regio heeft in te lossen.

AANLEIDING

Kabinet belooft Nij begun

Met ‘Nij begun’ (april 2023) gaf het kabinet opvolging aan de conclusies en aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie. Nij begun bestaat uit een pakket van 50 maatregelen, waaronder een generatiewide (30-jarige) aanpak voor herstel van én perspectief voor de regio. Het merendeel van de maatregelen is gericht op het milder, menselijker en makkelijker maken van het

schadeherstel, de uitvoering van de versterking van huizen en ander vastgoed, het isoleren van het woningbestand en het investeren in welzijn en sociaal herstel en economisch perspectief. Daar hoort ook een monitoringsinstrument bij om de voortgang van de uitvoering van de maatregelen en de effecten van het uitgevoerde beleid te volgen: de Staat van Groningen en Noord-Drenthe.

TOELICHTING SVGND 2026

Monitoren en duiden voortgang

Voor u ligt de tweede editie van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND). De monitor is opgesteld door KplusV, CMO STAMM, SEO Economisch Onderzoek en Aletta Advies, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). De SvGND 2025 was een eerste, ‘lichte’ versie omdat de maatregelen uit Nij begun nog niet volledig waren uitgewerkt en de doelstellingen nog niet allemaal waren vastgesteld. De SvGND 2025 vormt het vertrekpunt voor de monitor van 2026 en de jaren die volgen.

De SvGND 2026 is opgesteld in het eerste kwartaal van 2026 over het voorgaande jaar. De benodigde documenten en data zijn aangeleverd in januari, februari en maart van 2026. De deadline voor te verwerken input in de

monitor was 20 maart 2026. Informatie van latere datum krijgt wellicht een plek in de editie van 2027.

De SvGND geeft de feitelijke stand van zaken weer aan de hand van data over de procesvoortgang, aangeleverd door de verantwoordelijke instanties. Waar mogelijk geeft de SvGND ook inzicht in het ‘verhaal’ achter de cijfers. Deze duiding draagt bij aan begrip voor de complexiteit van de operatie, geeft extra sturingsinformatie voor beleidsmakers en professionals en laat zien wat er aan de hand is. Voor de duiding zijn gesprekken gevoerd met experts en professionals uit het werkveld. Ook is dankbaar gebruik gemaakt van de kennis die inmiddels over de regio is opgebouwd via onderzoeken, enquêtes en deelmonitors, uitgevoerd door wetenschappers en stakeholders.

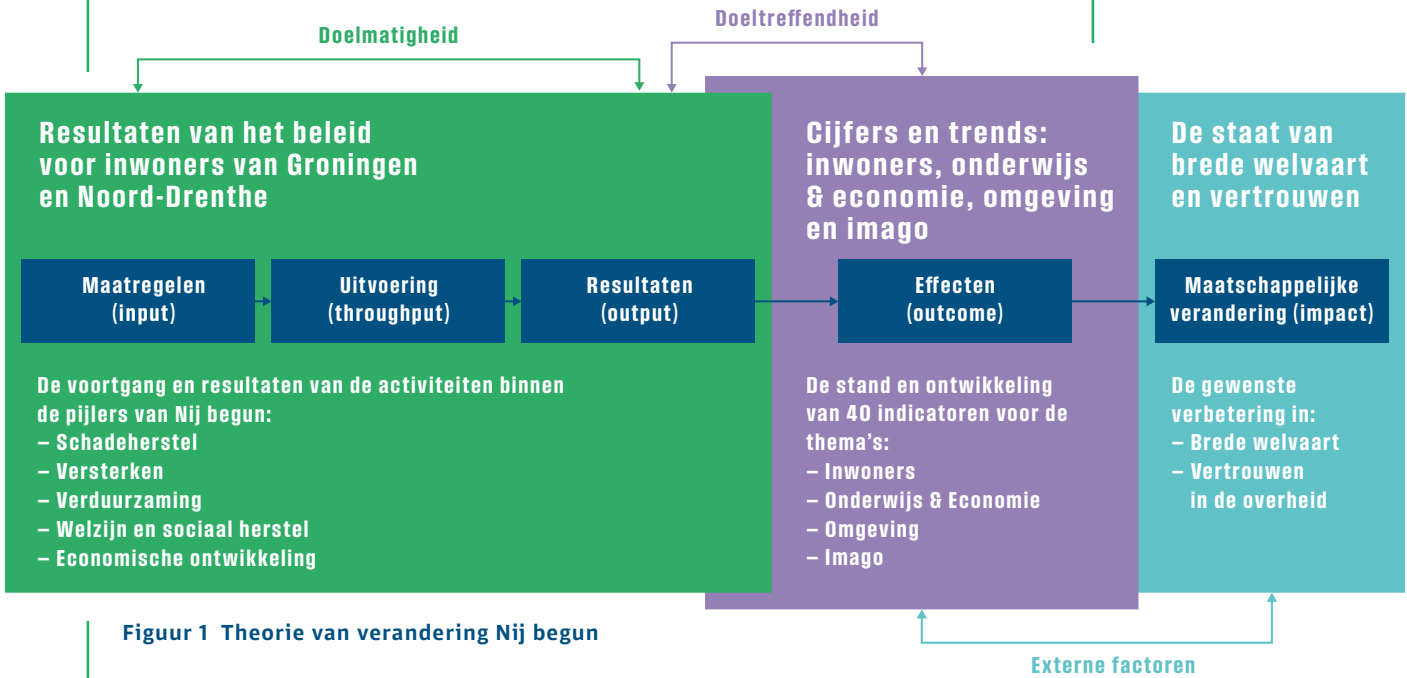
Opbouw van de SvGND

De theorie van verandering

De SvGND is opgebouwd langs de theorie van verandering die ten grondslag ligt aan de uitvoering van de maatregelen in de regio. Deze theorie is schematisch weergegeven in figuur 1. Uitgangspunt is dat de gezamenlijke inzet binnen vijf pijlers van beleid via resultaten (output) en effecten (outcome) bijdraagt aan een verbetering van de brede welvaart en het vertrouwen van inwoners in de overheid (impact).

Om de relatie tussen de maatregelen en de ontwikkeling van de regio in de komende jaren systematisch te kunnen volgen, kiest de SvGND voor een opbouw die start bij de maatschappelijke verandering (impact). Daarmee wordt direct zichtbaar wat inwoners van Groningen en Noord-Drenthe merken van het totale pakket aan maatregelen en hoe de regio er op hoofdlijnen voorstaat. Vervolgens gaat het rapport in op de beoogde effecten (outcome) op de korte en middellange termijn. Tot slot beschrijft de SvGND de resultaten (activiteiten en output) binnen de vijf pijlers die hieraan bijdragen.

De SvGND gaat daarmee verder dan het presenteren van voortgangsgegevens. De monitor laat zien welke betekenis de gezamenlijke inzet heeft voor inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Het volgen van de uitvoering en resultaten van de maatregelen is geen doel op zich, maar dient om op gezette momenten uitspraken te kunnen doen over de doelmatigheid, doeltreffendheid en impact van de door de overheid genomen maatregelen.

Figuur 1 Theorie van verandering Nij begun

LEESWIJZER

Maatschappelijke verandering, effecten en resultaten

De SvGND 2026 bestaat uit drie delen. Deel 1 begint met de twee gebieden waarop Nij begun een maatschappelijke verandering wil realiseren: de brede welvaart van de inwoners in het gebied en hun vertrouwen in de overheid.

Deel 2 gaat over de effecten op kortere en middellange termijn. Aan de hand van veertig indicatoren wordt duidelijk hoe de regio ervoor staat op de vier gebieden waarop de maatregelen uit Nij begun effect beogen te hebben: Inwoners, Onderwijs & Economie, Omgeving en Imago.

Deel 3 beschrijft de resultaten van de concrete maatregelen, aan de hand van de vijf pijlers van beleid: herstel van schades, versterken van gebouwen, verduurzamen van woningen, welzijn en sociaal herstel en economische ontwikkeling.

Aan de SvGND zijn daarnaast twee aanvullende hoofdstukken toegevoegd. De rubriek

Gebieds(f)luisteraar geeft een beeld van ontmoetingen tussen bestuurders, beleidsmakers, professionals en bewoners in de regio. Doel is meer gevoel te krijgen bij het sentiment in de regio over Nij begun. In deze editie gaat het om een impressie van vijf bijeenkomsten in het najaar van 2025 en het voorjaar van 2026.

Daarnaast bevat de publicatie de Staat van de Kennis. Hierin zijn relevante rapporten opgenomen die in 2025 zijn verschenen, met onderzoek in en over de regio, vanuit verschillende kennisgebieden en invalshoeken. Deze kennis draagt bij aan begrip over wat er aan de hand is en geeft richting bij het maken van beleidskeuzes.

Tot slot bevat de SvGND een verantwoording waarin de selectie van indicatoren en de totstandkoming van de publicatie worden toegelicht, en bijlagen met verdiepende cijfers op gemeenteniveau.

GEBRUIKSWAARDE

Te vroeg om effecten en impact te bepalen

Voor de SvGND wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van beschikbare, openbare bronnen. De kracht van de SvGND ligt in het samenbrengen en duiden van bestaande kennis en gegevens. De SvGND geeft jaarlijks een onafhankelijk, onderbouwd oordeel over deze kennis en data. Op basis hiervan gaat het kabinet in gesprek met regionale bestuurders, maatschappelijke organisaties en bewoners en legt vervolgens in een kabinetsreactie verantwoording af aan de Tweede Kamer. De kabinetsreactie wordt ook aan de Eerste Kamer gestuurd. De SvGND is hiermee onderdeel van een zich jaarlijks herhalende cyclus.

Het is te vroeg om in de SvGND 2026 vast te stellen of en hoe ver het kabinet met Nij begun op weg is om de beoogde doelen en impact op de brede welvaart en het vertrouwen in de overheid te behalen. Het beleid is inmiddels uitgewerkt en de doelen zijn vastgesteld, maar de uitvoering moet nog van start gaan, of is net gestart, en moet nog tot resultaat leiden. Bovendien dateert veel recente informatie over de impact en effecten van indicatoren nog van voor de start van de uitvoering van Nij begun. Het vraagt dus even geduld voordat de SvGND in de volle breedte de voortgang van maatregelen, resultaten, effecten en impact kan laten zien.

De staat van brede welvaart en vertrouwen in de overheid

Nij begun is opgezet om de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe duurzaam te verbeteren en het vertrouwen van inwoners in de overheid positief te beïnvloeden. Het is te vroeg om te zeggen of het daarin slaagt. In dit hoofdstuk laten we zien waar de regio staat op de twee gebieden waarop Nij begun maatschappelijke verandering beoogt te realiseren. Dit helpt ons om de komende jaren goed te zien en te volgen hoe de regio Groningen en Noord-Drenthe ervoor staat en zich ontwikkelt.

Door de huidige situatie in kaart te brengen, ontstaat een referentiekader dat de komende jaren gebruikt wordt om de ontwikkeling van de regio te volgen en te duiden. Daarbij kijken we naar de indicatoren die het Rijk en de regio gezamenlijk hebben vastgesteld voor de lange termijn. In de volgende paragrafen beschrijven we hoe brede welvaart en vertrouwen worden gemeten, welke indicatoren zijn gekozen en waarom juist deze maatgevend zijn. We presenteren de huidige stand van zaken en blikken terug op de ontwikkeling. Veel maatregelen bevinden zich in de beginfase, en de meeste beschikbare cijfers gaan over de periode vóór de start van Nij begun. Het gaat hier dus om het beeld van vóórdat de uitvoering van de maatregelen over de volle breedte is gestart.

Wat opvalt, is dat zowel de brede welvaart als het vertrouwen in de overheid in Groningen en Noord-Drenthe lager liggen dan het landelijk gemiddelde. De verschillen tussen gemeenten zijn bovendien groot. Dat laat zien dat de regio zeer divers is en dat, naast de gevolgen van de gaswinning, ook bredere sociaal-economische factoren een belangrijke rol spelen. Het onderstreept waarom langdurige en samenhangende investeringen nodig zijn en waarom het van belang is om deze ontwikkelingen zorgvuldig te monitoren.

BREDE WELVAART

Basis onder druk

Bijdragen aan de ontwikkeling van de brede welvaart in de gemeenten in de provincie Groningen en de gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo, zodat het niveau van brede welvaart in 2055 ten minste gelijk is aan het landelijk gemiddelde. Dat is de centrale ambitie van Nij begun en waar de optelsom van de maatregelen toe moet leiden. De achterstand van de regio Groningen en Noord-Drenthe is hardnekkig: de gemiddelde brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe ligt al decennia significant lager dan het landelijke gemiddelde, met name in gemeenten in Oost-Groningen en in de kern van het versterkingsgebied.¹ Daar spelen structurele problemen die om een oplossing vragen.

Om de voortgang en resultaten van Nij begun te monitoren, maken we gebruik van een Brede Welvaart Index (BWI) die we speciaal voor Groningen en Noord-Drenthe hebben ontwikkeld: BWI-13. Deze index is gebaseerd op aspecten die voor de inwoners van deze regio het meest belangrijk zijn voor regionale brede welvaart, zoals gezondheid, veiligheid, tevredenheid met de woonomgeving en sociale cohesie.² De index maakt het mogelijk om de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe te vergelijken met Nederland als geheel.

In dit hoofdstuk bespreken we de stand van de brede welvaart in 2024 (het meest recente jaar waarvoor data beschikbaar is) en de trend zoals die zichtbaar is sinds het jaar voorafgaand aan Nij begun (2023).

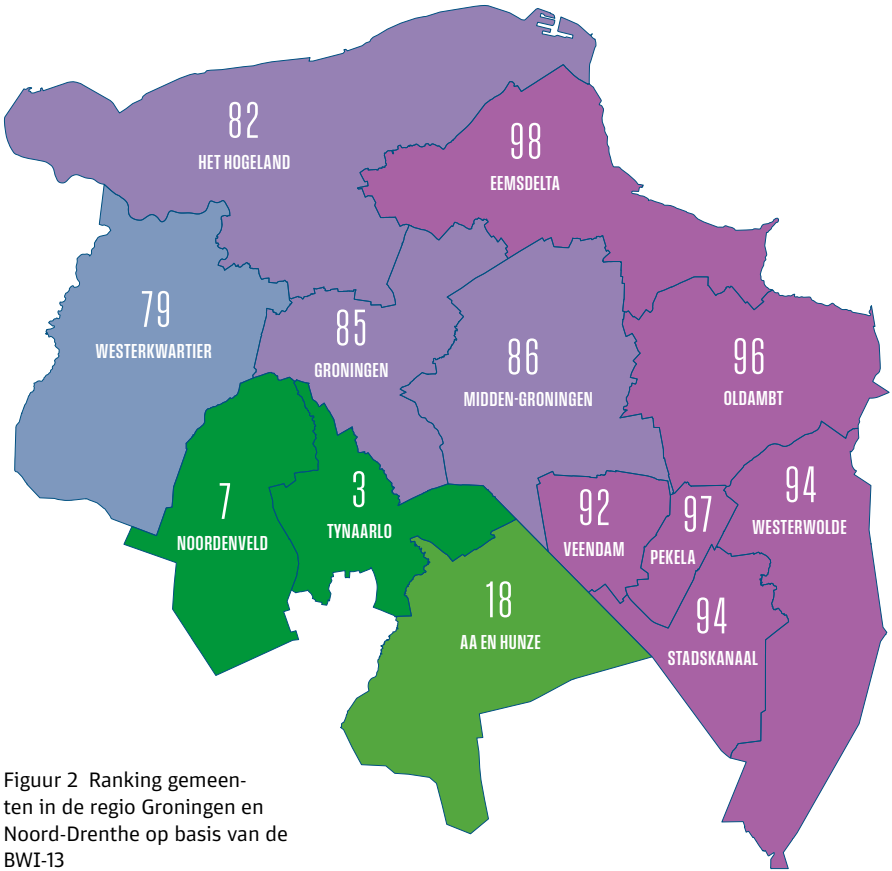
- 1 CBS (2025). Lage brede welvaart in steden en in uithoeken van het land.
- 2 Van Ooijen, R. et al., (2021). Regionale welvaartsindex wijst op structurele achterstand Groningen.

Regiobeeld brede welvaart: de stand van zaken en ontwikkeling op basis van de Brede Welvaart Index 13

INDICATOR	Stand				Trend		
	Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Brede Welvaart Index 13 (BWI-13)	0,599	0,545	0,311	0,956	0,018	0,021	'23-'24

Deze tabel toont de BWI-13 voor de regio Groningen en Noord-Drenthe. De Brede Welvaart Index-13 is een gewogen somscore van een veertigtal indicatoren uit de Brede Welvaartsmonitor van CBS. De score van de BWI-13 is genormaliseerd naar een bereik 0 - 1 in peiljaar 2023.

Voor de meest recente stand van zaken wordt het gemiddelde, de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Een cijfer in het rood betekent dat de regio Groningen en Noord-Drenthe achterblijft bij landelijk, een cijfer in het groen gaat om een positieve stand of trend ten opzichte van landelijk.

Figuur 2 Ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van de BWI-13

Stand brede welvaart in 2024

Deze kaart (figuur 2) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op basis van de BWI-13 in 2024. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentiel-groepen).

De gemeenten die er het beste voorstaan, staan op positie 1; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100. De gemiddelde brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe ligt in 2024 onder het landelijk gemiddelde. Binnen de regio zijn echter grote verschillen. De Noord-Drentse gemeenten Tynaarlo, Noordenveld en Aa en Hunze behoren tot de kopgroep in Nederland. Gemeenten in Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied behoren tot de achterblijvers.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)

- 1-10
- 11-20
- 21-30
- 31-40
- 41-50
- 51-60
- 61-70
- 71-80
- 81-90
- 91-100

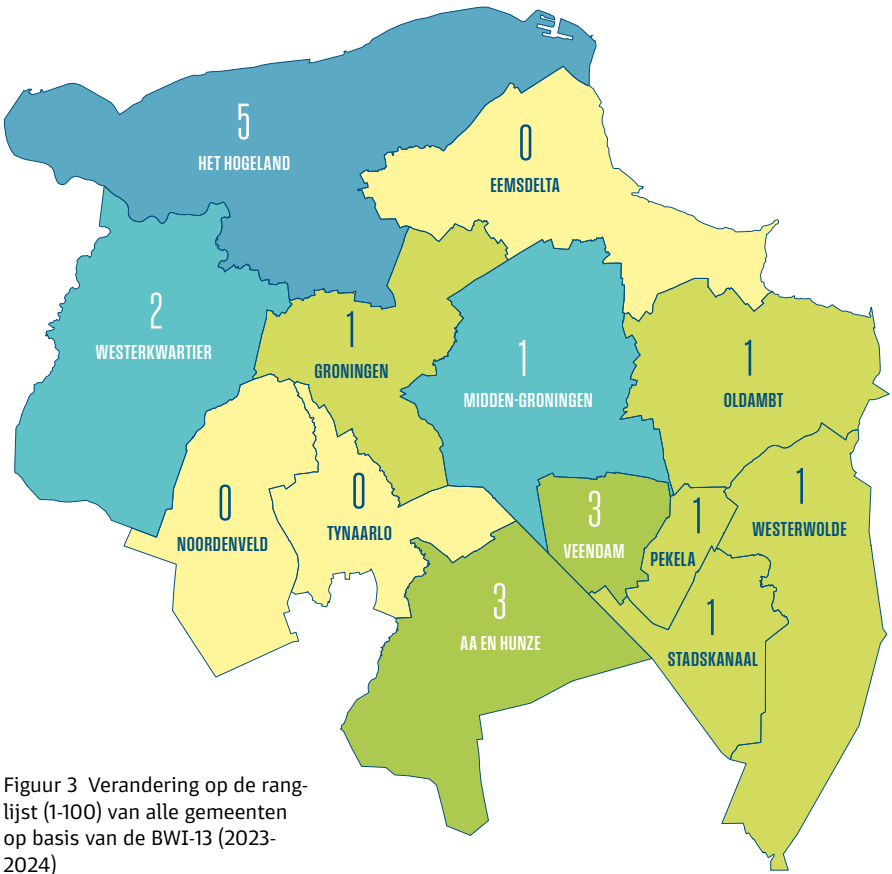
Trend brede welvaart van 2023 op 2024

Deze kaart (figuur 3) laat de verandering van gemeenten zien op de landelijke ranglijst van de BWI-13 ten opzichte van de nulmeting (2023). De gemeenten die stijgen op de ranglijst kleuren groen, terwijl de gemeenten die zakken op de ranglijst paars kleuren. Is er geen verschuiving? Dan toont de kaart 0.

De brede welvaart in heel Nederland steeg van 2023 op 2024. Kijken we naar alle gemeenten in Nederland, dan zien we dat er gemiddeld één plek gestegen werd op de ranglijst. In de regio Groningen en Noord-Drenthe stegen zeven van de dertien gemeenten één of meerdere plekken op de landelijke ranglijst van 2023 op 2024. Drie bleven gelijk en drie daalden in de ranking.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST

- 16 OF MEER PLAATSSEN GEZAKT
- 11 TM 15 PLAATSSEN GEZAKT
- 6 TM 10 PLAATSSEN GEZAKT
- 3 TM 5 PLAATSSEN GEZAKT
- 1 OF 2 PLAATSSEN GEZAKT
- 0
- 1 OF 2 PLAATSSEN GESTEGEN
- 3 TM 5 PLAATSSEN GESTEGEN
- 6 TM 10 PLAATSSEN GESTEGEN
- 11 TM 15 PLAATSSEN GESTEGEN
- 16 OF MEER PLAATSSEN GESTEGEN

Figuur 3 Verandering op de ranglijst (1-100) van alle gemeenten op basis van de BWI-13 (2023-2024)

Scores van gemeenten per indicator³ ten opzichte van andere Nederlandse gemeenten

lage brede welvaart

Midden brede welvaart

hoge brede welvaart

- LEGENDA
- STERK ONDER GEMIDDELD
 - ONDER GEMIDDELD
 - GEMIDDELD
 - BOVEN GEMIDDELD
 - STERK BOVEN GEMIDDELD

3 We zien hier de indicatoren op basis waarvan de BWI-13 is samengesteld. Het telt op tot 30 doordat sommige indicatoren zijn samengevoegd, zoals afstand tot voorzieningen, waar vier indicatoren onder liggen.

4 Monitor 2025. Output, outcome en impact Nationaal Programma Groningen.

5 Sociaal en Cultureel Planbureau (2023). De sociale staat van Nederland 2023.

Stand brede welvaart

Grote verschillen binnen de regio

De gemiddelde brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe ligt in 2024 onder het landelijk gemiddelde. De regio heeft te maken met structurele uitdagingen, zoals een lagere ervaren gezondheid, minder financiële ruimte binnen huishoudens en lager vertrouwen in instituties.⁴ Binnen de regio zijn echter grote verschillen. De Noord-Drentse gemeenten Tynaarlo, Noordenveld en Aa en Hunze behoren tot de kopgroep in Nederland. Gemeenten in Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied behoren tot de achterblijvers.

W e vergelijken de gemeenten met elkaar, met het landelijk gemiddelde en met referentiegemeenten. De analyse van de verschillen binnen de regio geeft meer inzicht, ook in te maken beleidskeuzes en het mogelijk effect daarvan op het dagelijks leven van inwoners.

Vergelijkbare gemeenten

Voor iedere gemeente in de regio Groningen en Noord-Drenthe hebben we een referentiegroep gemaakt. Een groep van tien vergelijkbare gemeenten op basis van bevolkingssamenstelling, inkomen én op basis van de stand en ontwikkeling van brede welvaart (zie bijlage Verantwoording voor meer informatie). Door met deze referentiegroepen te vergelijken krijgen we meer inzicht in hoe het gaat in deze regio ten opzichte van vergelijkbare gebieden en het landelijke gemiddelde.

Uit de vergelijking tussen de gemeenten en hun referentiegroepen blijkt dat er vier gemeenten in de regio zijn die hoger scoren op de BWI dan hun referentiegroep: de drie Noord-Drentse gemeenten en de gemeente Groningen. Het verschil met de referentiegroep is groot voor de vier gemeenten die er positief uitsteken: de gemiddelde plaats op de ranglijst is 23 tot 45 plaatsen hoger in Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. Voor de gemeente Groningen is het verschil minder groot ten opzichte van vergelijkbare gemeenten met ongeveer zes plaatsen verschil.

In alle andere gemeenten liggen de scores een stuk lager, zowel ten opzichte van Nederland als geheel als ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. Gemeenten als Eemsdelta, Oldambt, Pekela en Stadskanaal bevinden zich onderaan de

landelijke ranglijst BWI (zoals te zien is op figuur 2). Kijken we naar de referentiegroep, dan zien we dat de verschillen groot tot erg groot zijn, van zo'n 22 plekken verschil in Midden-Groningen tot ongeveer 52 plaatsen verschil in de landelijke ranglijst voor de gemeente Westerwolde.

Belangrijke aspecten

De BWI-13 is een gewogen somscore van 40 indicatoren uit de Brede Welvaartsmonitor van het CBS. De weging van de indicatoren is gebaseerd op de voorkeuren van inwoners uit de dertien gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe. Zij hebben aangegeven welke aspecten van brede welvaart zij het belangrijkste vinden voor hun regio. Gezondheid blijkt voor hen de belangrijkste indicator, het aandeel inwoners met een hbo- of wo-diploma wordt als minst belangrijk gezien. Door te monitoren hoe gemeenten op die verschillende aspecten presteren, wordt duidelijk wat de sterktes van gemeenten zijn, waar de achterstanden zitten en waar kansen liggen om verbeteringen te bereiken. Het is belangrijk om te beseffen dat de gemeenten die onderaan de bredewelvaartsranglijst staan niet op alle onderdelen slecht scoren, maar dat kwetsbaarheden zich hier vaker opstapelen.⁵ Gezondheid, ervaren veiligheid, tevredenheid met de woonomgeving en sociale cohesie blijven in deze gemeenten achter. Terwijl juist deze onderdelen belangrijk zijn voor het dagelijks welzijn en de veerkracht van inwoners.

Infographic

De infographic op pagina 20 laat per indicator zien hoe gemeenten scoren ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We gebruiken daarbij een schaal van 1 tot 5, waarbij *donkerpaars* sterk

onder het gemiddelde ligt en *groen* sterk boven het gemiddelde (zie ook bijlage Verantwoording). Dit maakt zichtbaar waar de grootste kansen liggen om de brede welvaart structureel te versterken en hoe gemeenten zich tot elkaar verhouden. De indicatoren staan van boven naar beneden op volgorde van prioriteit.

Wij onderscheiden drie groepen indicatoren op basis van het gewicht dat inwoners aan de indicatoren hebben toegekend. Het blok met de hoogste prioriteit gaat over gezondheid, sociale cohesie, vertrouwen in anderen, veiligheid in de buurt, de woonomgeving, contact met familie of vrienden, problematische schulden en arbeidsparticipatie.

Daarnaast onderscheiden wij drie groepen gemeenten, van links naar rechts, op volgorde van de laagste tot de hoogste score op de BWI. De eerste groep scoort veel lager dan het landelijk gemiddelde: gemeenten met lage brede welvaart en structurele achterstanden. De tweede groep heeft een hogere brede welvaart met zowel sterkere als zwakkere punten. De derde groep scoort over het algemeen beter dan landelijk.

Achterblijvers

Er zijn zes gemeenten met structurele achterstanden (waarvan twee deel uitmaken van het aardbevingsgebied): Eemsdelta, Oldambt, Westerwolde, Stadskanaal en Veendam. Deze gemeenten scoren (zeer) laag op de negen indicatoren met de hoogste prioriteit, waaronder ervaren gezondheid, vertrouwen in anderen, problematische schulden en arbeidsparticipatie. De overheersende paarse kleur in het eerste blok wijst op een achterstand op samenhangende sociaal-maatschappelijke indicatoren. De inzet op de verbetering van één thema, bijvoorbeeld gezondheid, heeft naar verwachting het meeste effect in combinatie met maatregelen die het bredere sociaaleconomische leefklimaat versterken.

Middengroep

De middengroep bestaat uit de vier gemeenten Midden-Groningen, Het Hogeland, Westerkwartier en Groningen. Drie daarvan maken deel uit van het aardbevingsgebied. Deze gemeenten scoren vaak rond het landelijk gemiddelde, maar wel met duidelijke verschillen per indicator en per gemeente. De gemeente Groningen scoort relatief gunstig op ervaren gezondheid en op andere sociaal-maatschappelijke indicatoren zoals vertrouwen en veiligheidsbeleving. Arbeidsparticipatie ligt hier onder het gemiddelde, wat past bij het beeld van grote steden met veel studenten. Midden-Groningen laat een gemengd beeld zien, met veel scores rond het landelijke gemiddelde en een gunstige score op sociaal contact. Het Hogeland scoort op de meeste indicatoren rond het gemiddelde. Westerkwartier valt vooral op door een relatief hoge arbeidsparticipatie.

Kopgroep

De kopgroep omvat de drie gemeenten in Noord-Drenthe: Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. Deze gemeenten laten een bovengemiddelde brede welvaart zien, met over vrijwel de hele linie gunstige scores.

Trend brede welvaart

Wel verbetering, geen inhaalslag

Veel gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe hebben een achterstand in brede welvaart, toch verloopt de ontwikkeling van brede welvaart tussen het peiljaar 2023 en 2024 positief. Zeven van de dertien gemeenten in deze regio stegen één of meerdere plaatsen op de landelijke ranking van brede welvaart en zagen dus een groei in brede welvaart.

Stijgers

Een aantal gemeenten laat een stijging in brede welvaart zien. Dat gaat om Groningen, Oldambt, Pekela, Westerwolde, Stadskanaal, Veendam en Aa en Hunze. Dit zijn vooral gemeenten met een lage uitgangspositie. Kleine verbeteringen op meerdere onderdelen hebben hierdoor relatief veel effect op de totale brede welvaart. Deze ontwikkeling beslaat echter nog maar één jaar; om een betrouwbare trend vast te stellen zijn meer jaren nodig. Daarom kijken we ook naar de ontwikkeling voorafgaand aan Nij begun: van 2019 tot 2023. Dit laat zien dat de zes gemeenten met een structurele achterstand al langere tijd een licht stijgende lijn kennen. Van een inhaalslag is echter geen sprake. Pekela staat in 2024 nagenoeg gelijk ten opzichte van 2019, maar had in de tussenliggende jaren een lagere score.

Dalers

In andere gemeenten blijft de ontwikkeling van brede welvaart achter. In Het Hogeland, Westerkwartier en Midden-Groningen verslechtert de brede welvaart van 2023 op 2024. Het Hogeland zakt vijf plaatsen op de landelijke ranking, maar dit volgt op een periode van groei tussen 2019 en 2023. De stijging tot 2023 kwam vooral door

het aantal vacatures, toename van zonnepanelen en tevredenheid met reistijd. Westerkwartier zakt twee plaatsen op de landelijke ranking en heeft bovendien een meerjarige negatieve trend. Tevredenheid met contact met familie, vrienden of burens en afstand tot groen lijken hier de belangrijkste belemmerende factoren te zijn.

Lokale invloedfactoren

De verschillen in ontwikkeling van brede welvaart hangen sterk samen met lokale omstandigheden. Gemeenten verschillen in bevolkingssamenstelling, economische structuur en mate van kwetsbaarheid. In gemeenten met veel bevingsschade en langdurige herstelprocessen drukken stress, onzekerheid en onveiligheidsgevoel het welzijn en de veerkracht van inwoners. In de gemeenten in het kerngebied zien we dat langdurige onzekerheid over herstel van woningen, bedrijven en publieke voorzieningen de groei van brede welvaart remt. Dit leidt tot structurele achterstanden in leefkwaliteit en een gebrek aan toekomstperspectief.⁶ Daarentegen dragen verbeteringen in werk en participatie positief bij aan brede welvaart.⁷ In gemeenten waar de arbeidsparticipatie traditioneel laag is, hebben verbeteringen in werk en participatie een groot positief effect.

⁶ Nationale ombudsman (2021). Verscheurd vertrouwen: Onderzoek naar de overheidshandelen bij de afhandeling van aardbevingsschade.

⁷ CBS (2024). Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2024.

Brede welvaart later

Kwetsbaarheid op lange termijn

De brede welvaart in de regio staat onder druk; de basis is kwetsbaar. Dat heeft niet alleen gevolgen voor nu, maar ook voor later.⁸ Bij brede welvaart later draait het om de vraag of toekomstige generaties dezelfde – of betere – kansen hebben om goed te leven.

Het CBS monitort hoe het nu gaat met bepaalde elementen van brede welvaart die nodig zijn om ervoor te zorgen dat volgende generaties dezelfde kansen hebben als wij nu. Dat gaat om onze financiële buffers, de natuur en het klimaat, onze gezondheid en kennis, én hoe we samenleven.

Voor Groningen en Noord-Drenthe laat de monitor zien dat deze basis voor brede welvaart in de toekomst onder druk staat. In Oost-Groningen stapelen kwetsbaarheden zich vaker op, met name in Pekela, Stadskanaal, Oldambt, Veendam, Eemsdelta en Westerwolde. In Veendam, Pekela en Stadskanaal zijn er weinig tot geen aspecten die een sterk positief effect hebben op brede welvaart later. In Noordenveld en Aa en Hunze scoren juist relatief veel aspecten hoog op de verwachte impact voor de brede welvaart van toekomstige generaties.

Financiële ruimte

Vooral in Oost-Groningen hebben inwoners gemiddeld minder vermogen, kleinere buffers en relatief vaker (problematische) schulden dan landelijk. Ook ligt het besteedbaar inkomen in meerdere gemeenten onder het Nederlands gemiddelde. Dit beperkt de mogelijkheden om financiële schokken op te vangen en om te investeren in bijvoorbeeld woningverbetering, verduurzaming, scholing of ondernemerschap.⁹ Een beperkte financiële ruimte werkt daarmee direct door in het toekomstperspectief van huishoudens én in de regionale ontwikkelkracht.

Natuur en klimaat

De kwaliteit van de leefomgeving staat in delen van de regio onder druk. In de gemeente Groningen spelen de hogere bebouwingsdichtheid en verkeersdruk, wat samenhangt met lucht-kwaliteit, geluid en hittestress. In Het Hogeland en Eemsdelta zijn de broeikasgasemissies per inwoner relatief hoog, onder meer door energie-intensieve bedrijvigheid.

Sociaal

De sociale samenhang in veel dorpen en wijken is relatief sterk: mensen kennen elkaar en zijn actief in verenigingen en lokale netwerken. Daar staat tegenover dat het vertrouwen in instuties lager ligt dan gemiddeld in Nederland. Wanneer vertrouwen onder druk staat, kan dit de bereidheid om mee te bewegen met grote veranderingen – zoals de energie- en woning-transitie – beperken.

Mens

In meerdere gemeenten, met name in Oost-Groningen, is het aandeel inwoners zonder startkwalificatie relatief hoog. Ook de ervaren gezondheid en levensverwachting blijven in delen van de regio achter bij het landelijk gemiddelde. Onderwijs en gezondheid hangen sterk samen met arbeidsparticipatie, inkomen en welzijn. Kwetsbaarheden op deze terreinen verminderen de wendbaarheid van inwoners op een veranderende arbeidsmarkt en werken op langere termijn door in brede welvaart en maatschappelijk draagvlak.^{10 11}

8 CBS regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) (2025).

9 Sociaal en Cultureel Planbureau (2025). Bestaanszekerheid vanuit een bredewelvaartsperspectief.

10 Centraal Planbureau (2018). Brede welvaart.

11 Sociaal en Cultureel Planbureau. (2022). Eigentijdse ongelijkheid: De postindustriële klassenstructuur op basis van vier typen kapitaal.

Verschillen tussen groepen

Ongelijkheid

Brede welvaart ontwikkelt zich niet voor iedereen gelijk, en is ongelijk verdeeld tussen en binnen gemeenten.

Jongeren

Jongeren zijn vaak tevreden over hun woonplek en thuissituatie, maar ervaren vaker druk op hun mentale gezondheid en missen in een aantal gemeenten voorzieningen en perspectief. Onderzoek laat zien dat scholieren die met aardbevingen te maken hebben significant slechter scoren op mentale en algemene gezondheid, vaker suïcidegedachten rapporteren, minder vertrouwen hebben in de toekomst en vaker schoolverzuim vertonen.¹² Dit onderstreept dat jongeren in deze regio een specifieke risicogroep vormen die extra aandacht en ondersteuning vraagt.

Ouderen

Ouderen voelen zich vaker eenzaam en ervaren een verminderde bereikbaarheid en een afnemend voorzieningenniveau.¹³ Hoewel de impact van de gaswinningsproblematiek op ouderen gemiddeld vergelijkbaar is met die op andere groepen, werkt deze in hun levensfase vaak zwaarder door. Door fysieke beperkingen en chronische aandoeningen ervaren zij procedures rondom schadeherstel en versterking als intensiever en meer belastend.¹⁴

Gedupeerden

Gedupeerden van de gaswinning rapporteren een structureel lagere brede welvaart. Meervoudige schade en langdurige procedures hangen samen met slechtere mentale gezondheid, minder veiligheid en minder vertrouwen in de overheid.¹⁵ En dat heeft weer een negatief effect op hun veerkracht, een belangrijke randvoorwaarde voor het werken aan hun eigen toekomstperspectief.

Kwetsbare groepen

Voor een deel van de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe leidt een combinatie van sociaal-economische achterstanden en de regionale context tot een structurele sociale achterstand ten opzichte van andere regio's. Deze groep heeft te maken met een stapeling van kwetsbaarheden, zoals een laag inkomen, beperkte gezondheid en lage arbeidsparticipatie. Door het ontbreken van financiële en sociale reserves kunnen zij tegenslagen minder goed opvangen. Daardoor hebben gebeurtenissen zoals energiaroede, de toeslagenaffaire of aardbevingsschade een extra zware en langdurige impact op hun welbevinden.¹⁶ Ook delen zij minder mee in de brede welvaart.

12 Gronings Perspectief (2025). De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

13 Monitor 2025. Output, outcome en impact Nationaal Programma Groningen.

14 Gronings Perspectief (2024). Ouderen in het gaswinningsgebied: inzichten uit een kwalitatieve studie.

15 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

16 CBS (2024). Monitor Brede Welvaart & Sustainable Development Goals 2024.

VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Lager dan landelijk

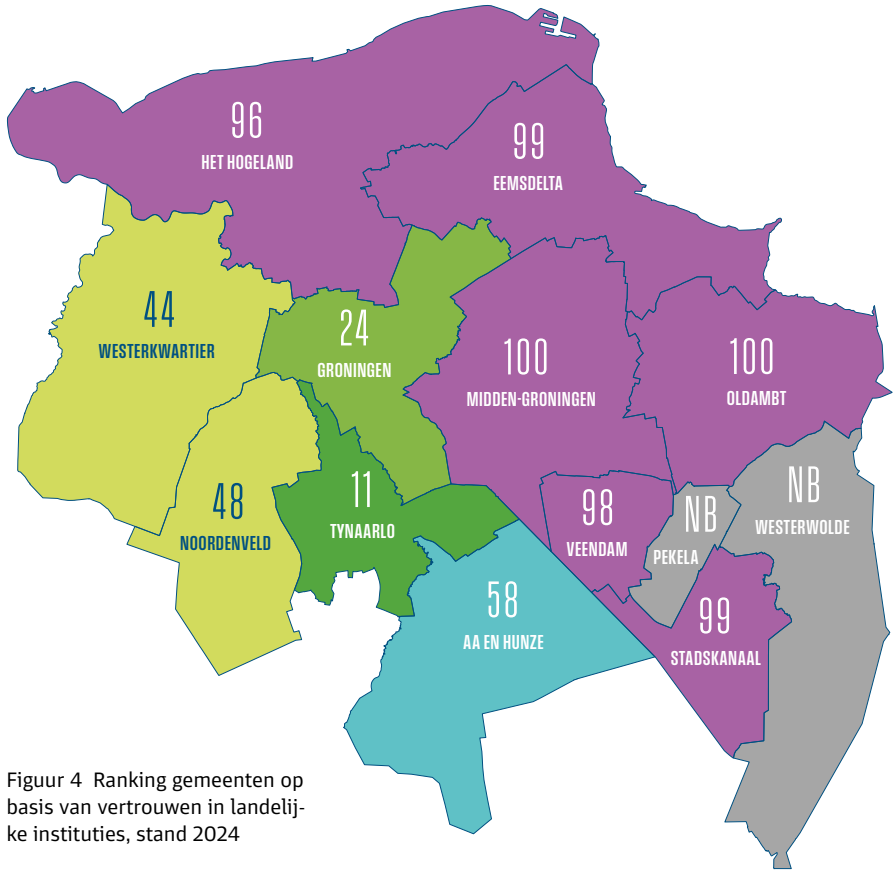
In Groningen en Noord-Drenthe is het vertrouwen in de overheid al lange tijd lager dan landelijk. Dat geldt niet voor de hele regio. De verschillen tussen gemeenten en groepen van inwoners zijn groot. In gemeenten waar inwoners gemiddeld genomen een lagere sociaaleconomische status hebben is het vertrouwen in de overheid lager. Dit geldt ook voor inwoners van gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied. Inwoners met meer-
voudige bevingsschade hebben gemiddeld gezien minder vertrouwen in de Rijksoverheid, de eigen provincie en de eigen gemeente, dan inwoners zonder of met enkelvoudige bevingsschade. De ervaringen met schadeafhandeling en versterking hebben direct invloed op het vertrouwen. Lange procedures, ingewikkelde regels, onduidelijke informatie en het uitblijven van erkenning leiden tot frustratie, machteloosheid en wantrouwen. Wantrouwen is overigens niet per definitie verkeerd. Wanneer het zich vertaalt in een kritische houding van inwoners, kan dit bijdragen aan beter luisteren door de overheid en aan beter beleid.

Een groeiend vertrouwen in de overheid wordt beschouwd als een gewenste maatschappelijke verandering in de regio. Het gaat daarbij om het vertrouwen van inwoners in de overheid in algemene zin, en in het bijzonder om hun vertrouwen in de overheid in relatie tot het gevoerde beleid en de uitvoering van de maatregelen Nij begun. In tegenstelling tot voor brede welvaart heeft het kabinet voor de ontwikkeling van het vertrouwen geen concrete streefwaarde geformuleerd. Het is een bewuste keuze om het vergroten van vertrouwen geen doel op zichzelf te laten zijn, maar te zien als het resultaat van goed beleid en een goede uitvoering. Een groeiend vertrouwen in de overheid betekent ook dat het verschil met het landelijk gemiddelde kleiner wordt en het vertrouwen in de regio op termijn niet langer significant afwijkt van het landelijk gemiddelde. Echt herstel is pas bereikt wanneer ook het verschil tussen gedupeerden en niet-gedupeerden is verdwenen.

Vertrouwen in landelijke instituties

INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
		GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Vertrouwen in landelijke instituties	Percentage, procentpunt	62,9	60,1	51,6	66,8	1,7	1,6	'23-'24

Deze tabel toont het aandeel inwoners (15+) dat (tamelijk) veel vertrouwen heeft in landelijke instituties. Het gaat zowel om waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze ontwikkelt (trend), beiden ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt naast het gemiddelde de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Een rood cijfer betekent dat de regio achterblijft bij landelijk, een groen cijfer geeft aan dat de regio positief scoort ten opzichte van landelijk.

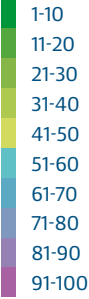
Figuur 4 Ranking gemeenten op basis van vertrouwen in landelijke instituties, stand 2024

Stand vertrouwen 2024

Deze kaart (figuur 4) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op basis van vertrouwen in landelijke instituties in 2024. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De gemeenten die er het beste voorstaan, staan op positie 1; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100. Binnen de regio zijn grote verschillen zichtbaar. De Noord-Drentse gemeente Tynaarlo behoort tot de kopgroep van Nederland en de stedelijke gemeente Groningen scoort ook goed. Gemeenten in Oost-Groningen en in het aardbevingsgebied behoren tot de achterblijvers. Van de gemeenten Westerwolde en Pekela is geen data beschikbaar.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)

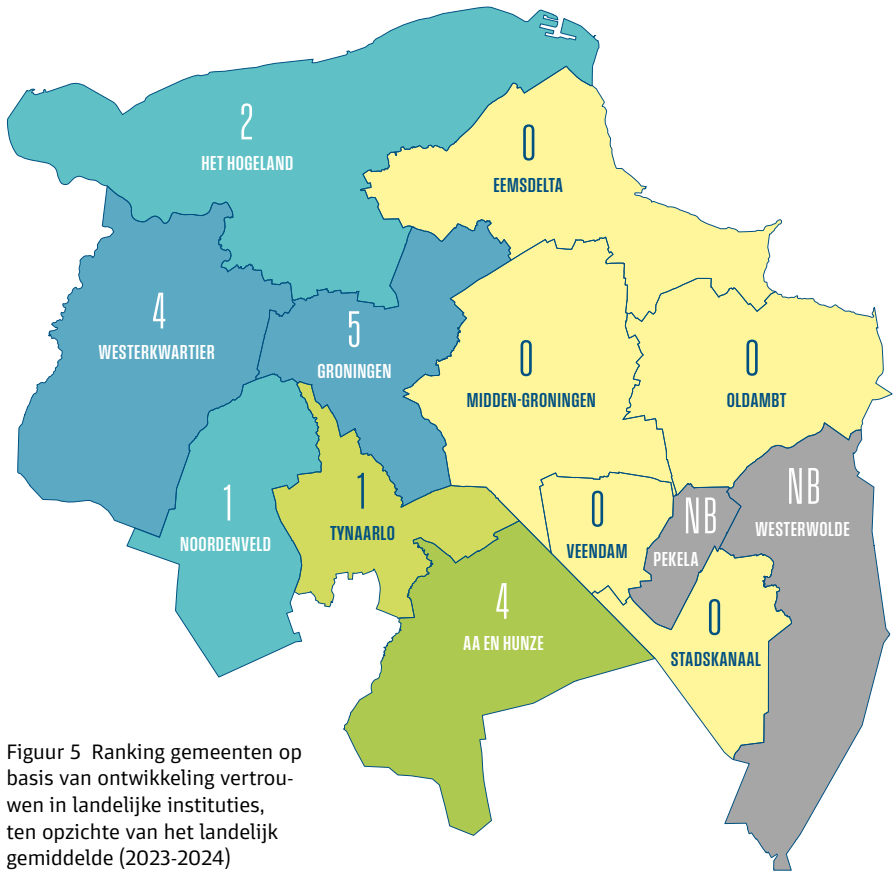

Trend vertrouwen van 2023 op 2024

Deze kaart (figuur 5) laat de verandering van gemeenten zien op de landelijke ranglijst van vertrouwen in landelijke instituties ten opzichte van de nulmeting (2023). De gemeenten die stijgen op de ranglijst kleuren groen, terwijl de gemeenten die zakken op de ranglijst paars kleuren. Is er geen verschuiving? Dan toont de kaart 0. Is er geen data beschikbaar? Dan blijft de gemeente leeg.

In de regio Groningen en Noord-Drenthe zien we dat twee gemeenten gestegen zijn op de landelijke ranking, vijf zijn constant gebleven en vier zagen een daling. Voor twee gemeenten is geen data beschikbaar. De gemiddelde verandering van alle gemeenten in Nederland is twee plaatsen gedaald op de ranglijst (2023 op 2024).

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST

Figuur 5 Ranking gemeenten op basis van ontwikkeling vertrouwen in landelijke instituties, ten opzichte van het landelijk gemiddelde (2023-2024)

Wat verstaan we onder vertrouwen

Definitie en weergave

Vertrouwen in de overheid is een voorwaarde voor een goed functionerende democratische rechtstaat. Het versterkt de sociale samenhang in de samenleving en verhoogt de effectiviteit van overheidsbeleid. Daarmee draagt vertrouwen ook bij aan duurzame brede welvaart.^{17 18}

Vertrouwen in de overheid kan gedefinieerd worden als een vorm van steun voor (politieke) instituties.^{19 20} Deze steun wordt gevoed door bepaalde intenties van overheidsinstanties en de ervaringen daarvan door burgers, maar ook door de ervaring en verwachting die iemand heeft over hoe competent de overheid is.²¹ Een overheid die als betrouwbaar en bekwaam wordt gezien en die deze verwachtingen ook waarmaakt, kan daarmee dus vertrouwen wekken. De mate van vertrouwen in de overheid verschilt tussen groepen van mensen en plekken. Het wordt door veel factoren beïnvloed, waaronder de omgeving, de media, de politiek, het klimaat en historische en lokale gebeurtenissen. Aardbevingen en de fysieke en psychische schade die hier het gevolg van zijn, spelen zeker een rol, maar zijn niet de enige verklaring voor (eventuele) veranderingen in vertrouwen.²²

De cijfers in dit hoofdstuk geven inzicht in hoe het vertrouwen in de overheid er in Groningen en Noord-Drenthe voor staat. We kijken eerst naar het vertrouwen van inwoners in landelijke instituties in het algemeen en hoe zich dat verhoudt tot landelijke cijfers. Daarna kijken we naar het vertrouwen in afzonderlijke bestuurslagen: Rijksoverheid, provincie en gemeente en naar de verschillen die we daarbij zien, met name tussen inwoners met en inwoners zonder bevingsschade.

Voor iedere gemeente in Groningen en Noord-Drenthe hebben we een referentiegroep gemaakt: een groep van tien vergelijkbare gemeenten op basis van bevolkingssamenstelling, inkomen én de stand en ontwikkeling van brede welvaart (zie ook de Verantwoording). Door de cijfers en trends van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe te vergelijken met deze referentiegroepen, krijgen we meer inzicht in de stand en ontwikkeling van indicatoren.

- 17 SCP/PBL/CPB (2025). Bestaanszekerheid vanuit een bredewelvaartsperspectief Den Haag, 2025.
- 18 Eurofound (2018). Societal change and trust in institutions.
- 19 SCP (2025). Kennisnotitie Vertrouwen in de politiek | Sociaal en Cultureel Planbureau.
- 20 Burns et al. (2025). Development and validation of the Trust in Government measure (TGM).
- 21 Kleizen et al. (2025). Stuck in the waiting room: citizen experiences of administrative Limbo in three European crises.
- 22 Gronings Perspectief (2025). Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025.

Vertrouwen in landelijke instituties

Oost-Groningen scoort laag, Noord-Drenthe hoog

In Groningen en Noord-Drenthe is het vertrouwen in landelijke instituties gemiddeld lager dan landelijk. Het gaat hierbij om het vertrouwen in de Tweede Kamer, politie en rechters. In 2024 (het meest recente onderzoek dat beschikbaar is) gaf 62,9 procent van de inwoners in Nederland aan (tamelijk) veel vertrouwen te hebben in landelijke instituties, tegenover 60,1 procent van de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe. In dit lagere vertrouwen staat de regio niet alleen. Het institutioneel vertrouwen ligt in de meeste regio's buiten de Randstad lager dan het landelijk gemiddelde.

Verschillen tussen gemeenten

Binnen Groningen en Noord-Drenthe zijn de verschillen in vertrouwen in landelijke instituties groot. In het oostelijk deel van de provincie Groningen ligt het vertrouwen een stuk lager dan het landelijk gemiddelde: in de gemeenten Oldambt en Midden-Groningen geeft 52 procent van de inwoners aan (tamelijk) veel vertrouwen in landelijke instituties te hebben, in Eemsdelta 54 procent. In de gemeenten Tynaarlo, Groningen en Westerkwartier is het vertrouwen het grootst: 62 tot 67 procent van de inwoners van deze gemeenten heeft (tamelijk) veel vertrouwen in landelijke instituties. Het verschil tussen de hoogste en laagste waarde binnen de regio is dus 15 procentpunten.

Verskil met referentiegroepen

Ten opzichte van de referentiegroepen scoren met name Oldambt en Midden-Groningen laag in vertrouwen in landelijke instituties: een verschil van 9 procentpunten. In Stads kanaal, Veendam en Eemsdelta ligt het vertrouwen eveneens lager dan in hun referentiegroepen: een verschil van ongeveer 6 procentpunten. In Tynaarlo en Noordenveld is het vertrouwen juist hoger dan in de referentiegroepen.

Verklaringen voor verschillen

Er zijn meerdere verklaringen voor de verschillen in vertrouwen tussen gemeenten. Een belangrijke verklaring is de mate waarin inwoners te kampen hebben met de gevolgen van de gaswinning en de moeizame erkenning van bevingsschade.²³ De drie gemeenten in de regio met de laagste scores liggen in het de kern van het aardbevingsgebied. Maar dat is niet de enige verklaring. Stads kanaal

is bijvoorbeeld een gemeente met zeer beperkte bevingsschade, toch zien we ook daar een laag vertrouwen in de overheid vergeleken met de referentiegroep. Andere redenen voor deze regionale verschillen zijn de langdurige armoede onder relatief veel inwoners in delen van Oost-Groningen, het verdwijnen van (publieke) voorzieningen zoals openbaar vervoer of ziekenhuizen op bepaalde plekken en de verschillen in sociaal-economische positie tussen gemeenten.²⁴ Ook deze bepalende factoren spelen al veel langer in dit gebied.

Stabiele achterstand

Het verschil in vertrouwen in landelijke instituties tussen het landelijke gemiddelde en het gemiddelde in Groningen en Noord-Drenthe is redelijk stabiel. Van 2023 op 2024 is het vertrouwen van inwoners in landelijke instituties in Nederland gestegen met 1,7 procentpunt, in Groningen en Noord-Drenthe met 1,6 procentpunt. Om een betrouwbare trend vast te stellen zijn meer jaren nodig. Daarom kijken we ook naar de ontwikkeling van 2019 tot 2023. In de periode 2019 – 2023 daalde in Nederland het aandeel inwoners dat (tamelijk) veel vertrouwen in landelijke instituties had met 1,9 procentpunt, in Groningen en Noord-Drenthe met 1,6 procentpunt.

Kleine verbetering

Tussen 2019 en 2023 nam in bijna alle gemeenten in de regio het institutioneel vertrouwen af. Alleen in de gemeente Oldambt nam het institutioneel vertrouwen in die periode met 1,0 procentpunt toe. Er is een lichtpuntje: in alle elf gemeenten waarvan de cijfers bekend zijn,²⁵ geven in 2024 meer inwoners aan vertrouwen te hebben in instituties dan in 2023. Dit varieert van een stijging van 1,1 procentpunt in de gemeente

Groningen tot 2,6 procentpunt in Eemsdelta. Maar zoals te zien is op de kaart in figuur 6 betekent een procentuele stijging niet altijd dat de gemeente het relatief beter doet dan andere gemeenten: de plek op de landelijke ranking

verandert in vijf gemeenten niet en daalt in vier gemeenten. Ten opzichte van de referentiegroep valt Midden-Groningen in negatieve zin op: tussen 2023 en 2024 is de achterstand in vertrouwen hier groter geworden.

Vertrouwen in Rijk, provincie en gemeente

Vertrouwensherstel kost tijd

Naast het vertrouwen in landelijke instituties in het algemeen is ook het vertrouwen in de Rijksoverheid, de eigen provincie en de eigen gemeente onderzocht (onderzoek Gronings Perspectief, voorjaar 2025).²⁶ Hierbij is gemeten hoeveel vertrouwen inwoners in deze verschillende bestuurslagen hebben, op een schaal van 1 (helemaal geen vertrouwen) tot 5 (heel veel vertrouwen). Inwoners hebben het meeste vertrouwen in de eigen gemeente (2,9), gevolgd door de provincie (2,8) en de Rijksoverheid (2,4). Dit gemiddelde is gecontroleerd voor demografische kenmerken. Tussen 2024 en 2025 is het gemiddelde vertrouwen van inwoners in de gemeente stabiel gebleven, het gemiddeld vertrouwen in de Rijksoverheid en provincie is licht gedaald.

Verschillen tussen inwoners

Uit het onderzoek van Gronings Perspectief blijkt dat er grote verschillen in vertrouwen zijn tussen groepen inwoners. Dit heeft in elk geval te maken met bevingsschade, maar er zijn ook andere factoren die het vertrouwen in de verschillende overheden beïnvloeden.

Wel of geen schade

Inwoners die aangeven meerdere keren schade te hebben gehad, hebben minder vertrouwen in de Rijksoverheid, de provincie en de gemeente dan inwoners die geen of eenmalig schade hebben gehad. Het verschil in vertrouwen tussen deze groepen is de laatste jaren gelijk gebleven.

Vertrouwen in de hersteloperatie

De ervaring met schade en de afhandeling daarvan heeft invloed op het vertrouwen van inwoners in de instanties die de hersteloperatie uitvoeren. Naast de feitelijke blootstelling aan schade spelen ervaringen in de schadeafhandeling en versterking een belangrijke rol. Langdurige trajecten, complexiteit en onzekerheid

hangen samen met gevoelens van frustratie en machteloosheid²⁷ en zetten het vertrouwen van inwoners onder druk.²⁸

Tegelijkertijd wordt vertrouwen met name gemeten via de objectieve blootstelling aan schade. Hieruit blijkt dat de mate van schade die iemand heeft – wat redelijkerwijs invloed zal hebben op de duur van de hersteloperatie – een rol speelt in het vertrouwen in de overheid en de uitvoeringsinstanties. Inwoners die meervoudige schade hebben, zijn minder tevreden over het functioneren van de democratie, twijfelen vaker of hun stem ertoe doet en ervaren vaker spanningen, conflicten en concurrentie dan inwoners met weinig of geen schade.²⁹ Tevens hebben zij minder vertrouwen in het IMG en NCG dan inwoners zonder of met enkelvoudige schade. Inwoners die weinig vertrouwen in de uitvoeringsinstanties hebben, zeggen bijvoorbeeld weleens te twijfelen aan de intenties van de betrokken personen of geven aan dat er te veel instanties zijn, wat leidt tot onduidelijkheid. Gemiddeld gezien hebben inwoners meer vertrouwen in het IMG dan in NCG.³⁰

²⁶ Gegevens over de mate van vertrouwen in gemeente, provincie en Rijksoverheid zijn alleen bekend over het totaalgebied van de regio Groningen en Noord-Drenthe. Deze gegevens zijn gebaseerd op peilmomenten in april 2024 en april 2025 (onderzoek Gronings Perspectief), waardoor eventuele veranderingen in vertrouwen in relatie tot de recente aardbeving van november 2025 niet zichtbaar zijn.

²⁷ Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinning op bewoners in 2023.

²⁸ GBB (2025). Staat van het Kerngebied 2025.

²⁹ Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinning op bewoners in 2023.

³⁰ Op basis van geschatte gemiddelde scores voor de 13 gemeenten als totaal, zoals gemeten door Gronings Perspectief in het voorjaar 2025, en aangeleverd voor dit onderzoek.

Vertrouwen in afzonderlijke bestuurslagen

INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	Stand 2025	Trend 2024-2025	
		Regio Groningen en Noord-Drenthe	Regio Groningen en Noord-Drenthe	Trend-jaren
		GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Vertrouwen in de Rijksoverheid	Cijfer, absoluut	2,4	–0,1	'24-'25
Vertrouwen in de eigen provincie	Cijfer, absoluut	2,8	–0,1	'24-'25
Vertrouwen in de eigen gemeente	Cijfer, absoluut	2,9	0	'24-'25

Deze tabel toont de geschatte gemiddelde scores op vertrouwen voor het voorjaar 2025 voor de 13 gemeenten als totaal en de ontwikkeling ten opzichte van het voorjaar 2024. Respondenten konden antwoorden op een 5-puntsschaal, van helemaal geen vertrouwen (1) tot heel veel vertrouwen (5). De geschatte gemiddelden zijn gebaseerd op lineaire regressiemodellen, waarbij is gecontroleerd voor leeftijd, opleidingscategorie en geslacht.

Vertrouwen in overheden in relatie tot bevingsschade

INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	Stand 2025	Trend 2024-2025	
		Regio Groningen en Noord-Drenthe	Regio Groningen en Noord-Drenthe	Trend-jaren
		GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Vertrouwen in de Rijksoverheid:	inwoners zonder schade	2,5	–0,1	'24-'25
	inwoners enkelvoudige schade	2,4	–0,2	'24-'25
	inwoners meervoudige schade	2,2	–0,1	'24-'25
Vertrouwen in de eigen provincie:	inwoners zonder schade	2,9	–0,1	'24-'25
	inwoners enkelvoudige schade	2,8	–0,2	'24-'25
	inwoners meervoudige schade	2,6	–0,1	'24-'25
Vertrouwen in de eigen gemeente:	inwoners zonder schade	3	–0,1	'24-'25
	inwoners enkelvoudige schade	3	0	'24-'25
	inwoners meervoudige schade	2,7	0	'24-'25

Deze tabel toont de geschatte gemiddelde scores op vertrouwen voor het voorjaar 2025 voor de 13 gemeenten als totaal en de ontwikkeling ten opzichte van het voorjaar 2024, uitgesplitst naar de gerapporteerde mate van schade. Respondenten konden antwoorden op een 5-puntsschaal, van helemaal geen vertrouwen (1) tot heel veel vertrouwen (5). De geschatte gemiddelden zijn gebaseerd op lineaire regressiemodellen met schadegroep als onafhankelijke variabele en vertrouwen in verschillende instanties als afhankelijke variabele, waarbij is gecontroleerd voor leeftijd, opleidingscategorie en geslacht.

Nieuwe bevingen, zoals de beving in Zeerijp in november 2025, reactiveren mogelijk de gevoelens van onveiligheid en onzekerheid en kunnen eerdere negatieve ervaringen met de hersteloperatie weer naar de voorgrond brengen. Ook de manier waarop er in de media aandacht wordt besteed aan de hersteloperatie speelt hierin een rol. De wisselende geluiden en signalen uit politiek en maatschappij over het mogelijk heropenen van het Groningenveld bijvoorbeeld, kunnen volgens de experts uit de expertsessie het vertrouwen van inwoners in de overheid negatief beïnvloeden.

Andere invloedsfactoren

Er zijn ook andere factoren die het vertrouwen in de overheid beïnvloeden, denk aan (leef)omstandigheden, armoede, kansenongelijkheid en kwetsbaarheid. Dit verklaart mede de verschillen tussen gemeenten. Ook kunnen (lokale) politieke keuzes die recent of langer geleden zijn gemaakt, het vertrouwen in de overheid beïnvloeden, zoals beslissingen over de aanleg van zonneparken of de mate waarin inwoners worden betrokken bij lokaal beleid. Landelijk gezien speelt mogelijk ook de verharding van het politieke klimaat een rol, evenals de manier waarop de media over deze ontwikkelingen berichten. Daarnaast kunnen maatschappelijke en politieke kwesties zoals

de toeslagenaffaire of discussies over de opvang van asielzoekers het vertrouwen in de overheid (negatief) beïnvloeden.

Verklaring inwoners

Inwoners noemen zelf desgevraagd ook verklaringen voor het lage vertrouwen in (specifiek) de Rijksoverheid, waaronder het aantreden van het destijds nieuwe kabinet-Schoof, de vele instanties die betrokken zijn bij de hersteloperatie, twijfels over de intenties van die instanties en onduidelijkheid over welke rollen en verantwoordelijkheden bij welke overheidsinstanties of bestuurslagen liggen. Ingewikkelde regels en onvolledige informatie, zoals onduidelijkheid over welke woningen in aanmerking komen voor bepaalde maatregelen, kunnen leiden tot frustratie en wantrouwen.³¹ Daarnaast blijkt 'oud' wantrouwen, bijvoorbeeld ontstaan vanwege het uitblijven van erkenning en begrip, lastig of niet te herstellen.

Herstelproces

Het relatief lage vertrouwen in de overheid in algemene zin komt voort uit een stapeling van negatieve ervaringen, complex beleid en gevoel van afstand tot de overheid. Veel inwoners in Groningen en Noord-Drenthe voelen zich onvolgende gehoord of vertegenwoordigd door de landelijke politiek.³² Voor hen is het 'eerst zien, dan geloven'.³³ Daarom is herstel van vertrouwen een weerbarstig en langdurig proces. Dit proces vraagt niet alleen iets van inwoners, maar begint bij een overheid die betrouwbaar, rechtvaardig en aanspreekbaar is. Die verantwoordelijkheid neemt voor een effectieve uitvoering en zichtbare resultaten. Die ervoor zorgt dat beslissingen en keuzes niet voor, maar door de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe worden gemaakt.

31 Gronings Perspectief (2025). Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025.

32 Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

33 Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

34 NAM (2026). Informatiebrief Opruimen Groningen Gasveld Maart 2026.

35 SodM (2026). Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning Groningen-gasveld 2025.

Toezicht op opruimactiviteiten^{34 35}

Maatregel 45 uit Nij begun richt zich op het toezicht op de werkzaamheden die nodig zijn voor definitieve sluiting van het Groningenveld. Het Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) controleert hoe de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) de oude mijnbouwinstallaties ontmantelt en onderzoekt de mogelijke risico's in de toekomst als gevolg van de voormalige gaswinning. Bij het opruimen ligt de focus in eerste instantie op het opruimen van de 26 voormalige productielocaties, wat naar verwachting circa 10 jaar zal duren. De voortgang verschilt per locatie. Eind 2025 zijn de werkzaamheden bij nog geen enkele productielocatie volledig afgerond en is dus nog geen locatie overgedragen aan de grondeigenaar. Inspecties van SodM laten zien dat de basis van de ontmanteling op orde is. Inspecteurs hebben enkele overtredingen geconstateerd, maar die heeft de NAM inmiddels opgelost.

Voor het herstel van vertrouwen in de overheid, is het van belang dat inwoners niet alleen geïnformeerd worden, maar ook daadwerkelijk gehoord en betrokken worden bij de ontmanteling en herontwikkeling van voormalige gaslocaties. Signalen die SodM ophaalt onder bewoners worden besproken met de NAM. De eerste ervaringen laten zien dat duidelijke, tijdige en persoonlijke communicatie van groot belang is en dat hierin nog verbeteringen mogelijk zijn. Veilige ontmanteling is niet alleen een technische opgave, de werkzaamheden hebben directe gevolgen voor omwonenden en grondeigenaren en raken aan hun vertrouwen in de NAM en overheid en aan hun toekomstperspectief.

Openstaande vragen

Er is nog veel meer te weten

We weten veel, maar nog lang niet genoeg. De analyses laten grote verschillen zien tussen gemeenten, maar geven geen volledig beeld van verschillen tussen groepen inwoners, de oorzaken van achterstanden en de precieze impact van de aardbevingsproblematiek.

De komende jaren is er gericht onderzoek nodig om beter te begrijpen wat de grootste pijnpunten zijn, in welke gemeenten en op welke aspecten van brede welvaart. Ook is er nader onderzoek nodig om vast te stellen wat inwoners zelf als de belangrijkste knelpunten in hun leven ervaren en wat er structureel nodig is om hun welbevinden te verbeteren.

Doelgroepen

Het is duidelijk dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten, maar we weten te weinig over verschillen tussen groepen inwoners. Jongeren, ouderen, gedupeerden, nieuwkomers of mensen met gestapelde kwetsbaarheden hebben verschillende problemen die om passende oplossingen vragen. Wanneer we beter weten welke (groepen) inwoners achterblijven en waarom, en hoe in te spelen op de eigen weerbaarheid en 'samenredzaamheid' van inwoners wordt ook duidelijker aan welke knoppen kan worden gedraaid om knelpunten op te lossen.

Aardbevingsimpact

De achterstanden in met name de Groningse gemeenten worden deels verklaard door regionale structuurkenmerken en deels door directe schade en de langdurige stress rond het herstel. Wat we niet weten, is hoe deze factoren zich tot elkaar verhouden en hoe groot het effect van de gaswinning precies is op de brede welvaart en op het vertrouwen. De manier waarop mensen deze situatie beleven, speelt daarbij een grote rol en verschilt per persoon. Voor vertrouwen is het bovendien belangrijk om aandacht te hebben voor de rol van politiek en beleidsmakers, bijvoorbeeld in de manier waarop inwoners worden betrokken bij het definiëren van problemen en het maken van beleidskeuzes.

Heldere afbakening

De ambitie van Nij begun is gekoppeld aan de landelijke ontwikkeling van brede welvaart. Dat maakt duiding lastig: in een ranglijst staat altijd iemand onderaan. Daarom moeten we beter afbakenen wat we bedoelen met 'brede welvaart op niveau'. Wat is voor inwoners 'het goede leven'? Wanneer gaat het beter en wanneer is genoeg ook echt genoeg? Voor vertrouwen is het belangrijk te erkennen dat een zekere mate van wantrouwen gezond en nuttig kan zijn, zolang het niet onder een kritische grens zakt. Herstel van vertrouwen is een langdurig proces waar meerdere factoren een rol in spelen. De relevantie van diverse factoren is sterk gebonden aan definities en diverse academische perspectieven op vertrouwen. Duidelijk is dat deze factoren niet allemaal direct te beïnvloeden zijn door maatregelen uit Nij begun. Het is daarom belangrijk om verder te verkennen welke mechanismen het vertrouwen en wantrouwen in de overheid in de regio beïnvloeden, binnen de historische en lokale context, en rekening houdend met de gelaagdheid van bestuur en beleid in Nij begun.

Verklarend conceptueel model nodig

De genoemde onzekerheden en onduidelijkheden betekenen dat er een sterker verklarend conceptueel model nodig is om te begrijpen hoe indicatoren samenhangen en welke ingrepen voor specifieke groepen het meest effect hebben. Om dat model te ontwikkelen, moeten onderzoekers verder de samenleving in, zowel voor brede welvaart als vertrouwen: luisteren, doorvragen, met inwoners in gesprek gaan. Pas dan zien we welke problemen het zwaarst wegen, wat het dagelijks leven van mensen het meeste beïnvloedt en welk beleid écht verschil maakt.

Cijfers en trends: inwoners, onderwijs & economie, omgeving en imago

Om de brede welvaart van Groningen en Noord-Drenthe en het vertrouwen in de overheid positief te beïnvloeden, worden de komende dertig jaar tal van maatregelen uitgevoerd die samen moeten bijdragen aan de gewenste maatschappelijke verandering in de regio. In dit deel komen de indicatoren aan de orde die gaan over de beoogde effecten op de korte en middellange termijn van de verschillende maatregelen. Dit betreft bijvoorbeeld gewenste effecten op het gebied van leefbaarheid, bestaanszekerheid en economische dynamiek.

Om een goed beeld te krijgen van de regio, delen we de indicatoren in vier thema's in: Inwoners, Onderwijs & Economie, Omgeving en Imago. De indicatoren volgen uit de Sociale en Economische Agenda dan wel uit de andere pijlers van beleid.

We kijken naar de regio Groningen en Noord-Drenthe als geheel en naar elk van de gemeenten afzonderlijk. We analyseren de verschillen tussen de dertien gemeenten en maken de vergelijking met de referentiegroepen om de uitkomsten goed te kunnen interpreteren. De referentiegroepen zijn gemeenten met vergelijkbare kenmerken qua omvang, demografie en brede welvaart. De onderliggende cijfers zijn te vinden in de bijlage Cijfers en trends per gemeente.

Op deze wijze beschrijven we jaarlijks de stand en ontwikkeling van de regio. Hoe langer de uitvoering van de maatregelen uit Nij begun loopt, hoe beter we zicht krijgen op trends en de invloed van externe factoren daarop. Op dit moment zitten veel maatregelen in de beginfase of moeten nog van start gaan. Daarnaast hebben veel van de gepresenteerde cijfers betrekking op de periode voorafgaand aan Nij begun. In deze SvGND is het daarom nog te vroeg om uitspraken te doen over de bijdrage van de maatregelen aan de waargenomen ontwikkelingen op de vier thema's. Het gaat in dit hoofdstuk dus veelal om het beeld van de regio in de periode voordat de uitvoering van de maatregelen in de volle breedte is gestart.

INWONERS

Lager welzijn dan in vergelijkbare regio's

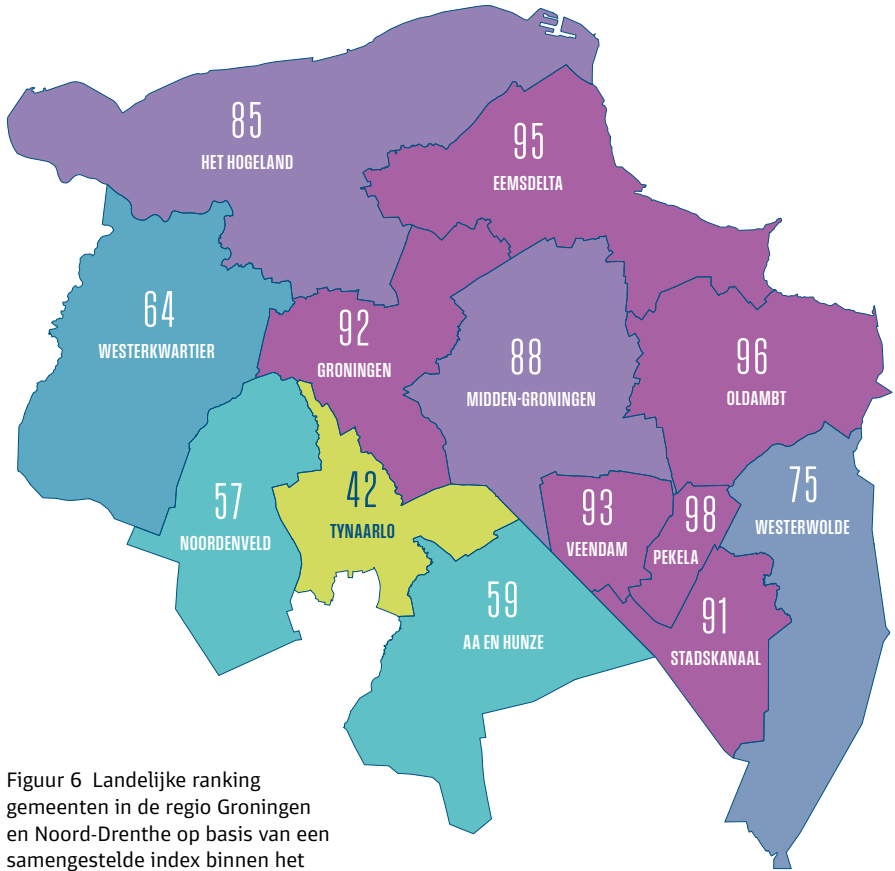
Hoe ervaren inwoners van Groningen en Noord-Drenthe hun dagelijks leven? En hoe stevig staan zij er sociaal en financieel voor? In het thema ‘Inwoners’ kijken we naar vier onderwerpen die inzicht geven in hoe het ervoor staat in de regio Groningen en Noord-Drenthe vanuit het perspectief van de inwoners. Het gaat om beoogde effecten van de maatregelen op het gebied van financiële zekerheid, gezondheid, mentale gezondheid van jongeren en sociale contacten.

De onderstaande tabel en de kaarten hiernaast tonen de belangrijkste cijfers en trends. Over het geheel genomen scoort de regio op alle vier de onderwerpen lager dan het landelijk gemiddelde én lager dan de gemeenten in de referentiegroep. De gemeenten in (de kern van) het aardbevingsgebied blijven daarbij het meest achter. Zo groeien in dit gebied meer kinderen op in armoede, en ervaren meer huishoudens energiearmoede. De mentale gezondheid van jongeren is in de hele regio een aandachtspunt: deze ligt onder het landelijke niveau. Ook op het gebied van sociale contacten scoort de regio gemiddeld lager dan Nederland.

Overzicht ‘Inwoners’: stand van zaken en ontwikkeling per indicator

INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
		GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Percentage huishoudens met problematische schulden	Percentage, procentpunt	8,9	7,9	5,1	11,6	0,3	0,2	'23-'24
Percentage kinderen in huishoudens onder lage inkomensgrens	Percentage, procentpunt	4,3	5,6	2,4	6,9	-0,1	0,0	'23-'24
Percentage huishoudens met energiearmoede	Percentage, procentpunt	4,0	5,3	2,5	9,0	nb	nb	'23
Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt	Percentage, procentpunt	74,1	74,0	63,3	77,8	4,1	4,4	'22-'24
Percentage volwassenen dat geen angst of depressie afgelopen heeft ervaren in de afgelopen 4 weken	Percentage, procentpunt	53,6	55,5	51,8	61,0	0,9	2,8	'22-'24
Percentage jongeren dat dat zich meestal (zeer) gelukkig voelt	Percentage, procentpunt	77,1	72,9	69,8	77,7	nb	nb	'23
Percentage jongeren dat psychische klachten heeft	Percentage, procentpunt	27,0	30,6	24,1	33,1	nb	nb	'23
Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of bure	Percentage, procentpunt	72,0	70,6	65,5	75,5	0,7	0,6	'23-'24

Deze tabel toont per indicator binnen het thema 'Inwoners' waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze zich ontwikkelt (trend), beide ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt naast het gemiddelde steeds de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Cijfers in het rood betreffen indicatoren waar de regio achterblijft bij landelijk, cijfers in het groen gaan om indicatoren waar juist een positieve stand of trend is ten opzichte van landelijk.

Figuur 6 Landelijke ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van een samengestelde index binnen het thema ‘Inwoners’.

Stand ‘Inwoners’ in 2024

De kaart (figuur 6) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op het thema ‘inwoners’, op basis van een index waarin de verschillende indicatoren worden samengenomen. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De regio scoort gemiddeld gezien slechter dan landelijk op de index van deze indicatoren. Binnen de regio zijn echter verschillen te zien: de drie Drentse gemeenten scoren rond het landelijk gemiddelde (met posities rond plaats 50) terwijl zes Groningse gemeenten onderaan de ranglijst staan, met posities tussen 91 en 98.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)

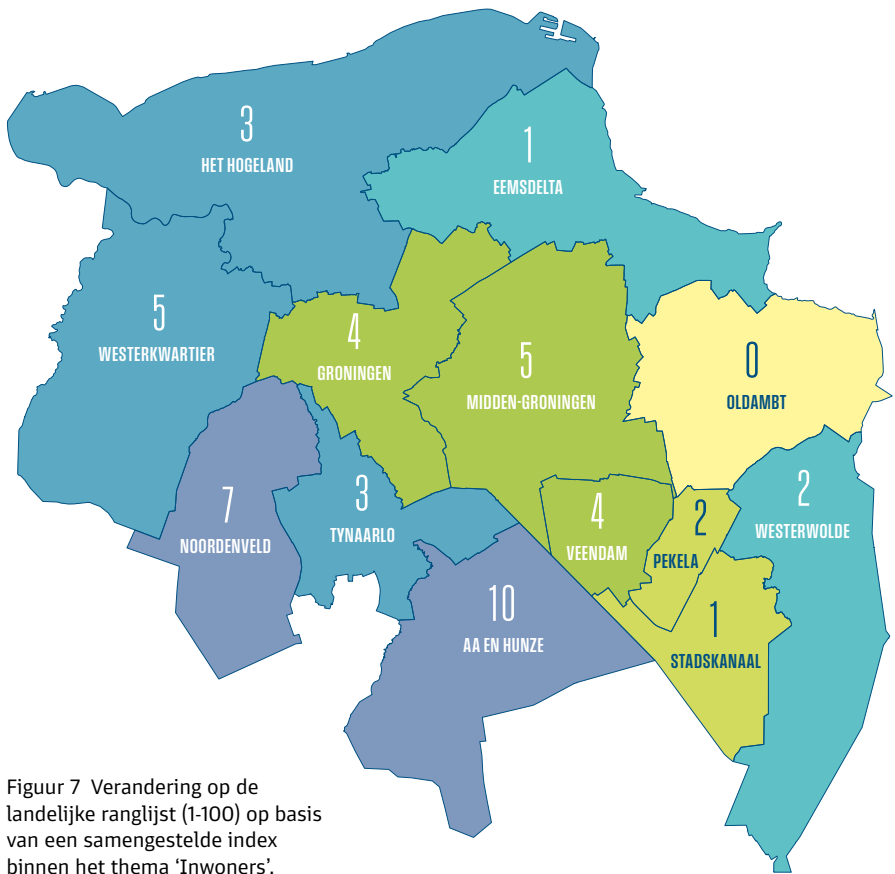

Trend ‘Inwoners’ van 2023 op 2024

De kaart (figuur 7) geeft de ranking van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe aan voor de ontwikkeling binnen het thema ‘inwoners’. De kleuren geven de relatieve positie per gemeente weer ten opzichte van de landelijk gemiddelde ontwikkeling.

In de regio zien we dat vijf van de dertien gemeenten van 2023 op 2024 één of meerdere plaatsen steeg op deze ranking. Midden-Groningen maakte de grootste stijging door met vijf plekken omhoog. Eén gemeente bleef gelijk en zeven gemeenten daalden in de ranking, waarvan Aa en Hunze tien plekken daalde van 2023 op 2024.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST

Figuur 7 Verandering op de landelijke ranglijst (1-100) op basis van een samengestelde index binnen het thema ‘Inwoners’.

Financiële zekerheid

Meer kinderen in armoede en meer energiearmoede

In Groningen en Noord-Drenthe groeien meer kinderen op in armoede dan in de rest van Nederland. Ook zijn er meer huishoudens met energiearmoede. In sommige gemeenten wordt armoede bovendien van generatie op generatie doorgegeven. Tegelijkertijd heeft de regio minder inwoners met problematische schulden dan gemiddeld in Nederland. Binnen de regio zijn de verschillen groot: in de vijf Groningse aardbevingsgemeenten is de financiële problematiek duidelijk groter dan in Noord-Drenthe.

Financiële zekerheid hangt samen met inkomen, bestaanszekerheid en het kunnen voorzien in basisbehoeften. Het biedt inwoners grip op hun leven.³⁶ Financiële onzekerheid werkt juist belemmerend: het veroorzaakt stress en kan de kwaliteit van leven aantasten. Dit raakt ook kinderen en jongeren. Wie opgroeit in een huishouden met een laag inkomen heeft vaker stress, loopt meer gezondheidsrisico's, presteert minder goed op school en kan te maken krijgen met schaamte of uitsluiting.³⁷ Daarmee beïnvloedt de financiële thuissituatie de kansen die kinderen later krijgen.^{38 39}

Over het geheel genomen scoren de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe lager op financiële zekerheid dan vergelijkbare gemeenten in hun referentiegroep. Binnen de regio is het beeld genuanceerder. De Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo – en de Groningse gemeente Westerkwartier – staan er relatief gunstiger voor. Eemsdelta, Midden-Groningen, Oldambt en Veendam scoren juist laag. Deze verschillen hebben een lange geschiedenis: armoede komt in Oost-Groningen al decennialang voor en in de Veenkoloniën spelen generatiearmoede en werkloosheid een hardnekkige rol. Families hier krijgen van generatie op generatie minder kansen.^{40 41} Bij financiële zekerheid hebben we naar drie indicatoren gekeken.

Problematische schulden

Het aandeel huishoudens met problematische schulden is lager dan landelijk. Tussen 2019 en 2023 daalde dit aandeel in de regio zelfs sterker dan in Nederland als geheel. Na 2023 keert de trend: in 2024 stijgt het aantal mensen met problematische schulden overal, maar in Groningen en Noord-Drenthe minder sterk dan landelijk.

Kinderen in armoede

Het aandeel kinderen dat opgroeit in een gezin met een laag inkomen ligt hoger dan landelijk. Sinds 2019 volgt de regio de landelijke daling, maar in het meest recente jaar stagneert deze ontwikkeling: landelijk daalt het aandeel, in de regio blijft het gelijk. Alleen Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier scoren gunstiger dan hun referentiegroep.

Energiearmoede

Energiearmoede is groter dan landelijk, onder andere door het hogere aantal huishoudens met een laag inkomen en de relatief veel oudere, slecht geïsoleerde woningen. Dit treft vooral bewoners die hun woning niet kunnen verduurzamen.⁴² De problematiek is het grootst in Pekela, Westerwolde en Oldambt, en het kleinst in Tynaarlo en Aa en Hunze. In bijna alle gemeenten – behalve Groningen en Tynaarlo – is energiearmoede hoger dan in hun referentiegroep. Vooral Pekela wijkt sterk negatief af. De cijfers over energiearmoede bevestigen de noodzaak om woningen in de regio te verduurzamen.

³⁶ Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

³⁷ Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). Stress en ouderschap bij armoede.

³⁸ Guiaux, M., & Iedema, J. (2011). Voorbestemd tot achterstand?

³⁹ Engbersen, R., & Omlo, J. (2021). Uit de duivelskring van armoede.

⁴⁰ Visser, S. S. et al. 'It All Starts with Family': Mechanisms of intergenerational poverty in the Veenkoloniën, The Netherlands.

⁴¹ Meij, E. (2021). Lives on edge: Everyday practices of people experiencing poverty in disadvantaged areas.

⁴² TNO (2022). Energiearmoede in Nederland 2022.

Gezondheid

Lagere score in aardbevingsgemeenten

De meeste inwoners van de regio Groningen en Noord-Drenthe voelen zich gezond en ervaren geen psychische klachten, maar in stedelijk gebied zoals de gemeente Groningen en in aardbevingsgemeenten zoals Eemsdelta ervaren inwoners een slechtere gezondheid dan in vergelijkbare gemeenten. Dit geldt doorgaans zowel voor de fysieke als de mentale gezondheid.

Gezondheid is net als financiële zekerheid een belangrijk aspect van brede welvaart. Gezondheid heeft impact op de mate waarin mensen regie hebben over hun leven. Mensen die in goede gezondheid leven ervaren over het algemeen een betere kwaliteit van leven, zijn zelfredzamer en doen minder (vaak) een beroep op de zorg. Een slechtere gezondheid kan leiden tot verminderd welzijn. We kijken hierbij naar subjectieve gezondheid: hoe beoordelen inwoners zelf hun eigen fysieke en mentale gezondheid.

Diverse onderzoeken hebben aangetoond dat aardbevingsschade en de versterkingsoperatie negatieve invloed hebben op de ervaren gezondheid en het mentaal welbevinden van inwoners.^{43 44} Dit zien we ook terug in de recente cijfers.

Ervaren gezondheid

Ongeveer driekwart van de inwoners van de regio Groningen en Noord-Drenthe beoordeelt de eigen gezondheid als (zeer) goed. Dit is vergelijkbaar met het landelijk beeld. De trend is positief; tussen 2022 en 2024 is het aandeel inwoners dat de eigen gezondheid als (zeer) goed beoordeelt, regionaal en landelijk in gelijke mate toegenomen.

Ten opzichte van de gemeenten in de referentiegroep is het beeld minder positief. Inwoners van negen gemeenten beoordelen hun gezondheid minder goed dan inwoners van de gemeenten in hun referentiegroep. Inwoners van de gemeenten Groningen, Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier beoordelen hun gezondheid juist beter dan de gemeenten in hun referentiegroep. Inwoners van de gemeenten Groningen, Tynaarlo en Westerkwartier beoordelen hun eigen gezondheid gemiddeld gezien het hoogst en inwoners in Eemsdelta, Pekela en Stadskanaal het laagst. In

deze laatste drie gemeenten heerst relatief veel financiële problematiek en hebben inwoners over het algemeen een lagere sociaaleconomische status.⁴⁵ Inkomen en sociaaleconomische positie hebben een sterke invloed op de ervaren gezondheid: wie minder financiële ruimte heeft, ervaart vaker stress, heeft minder keuzemogelijkheden om gezond te leven en voelt zich daardoor gemiddeld minder gezond en zeker.

Mentale gezondheid

De ervaren mentale gezondheid van inwoners in de regio is vergelijkbaar met de landelijke cijfers en trends. Bij een GGD-onderzoek in 2024 gaf 55,5 procent van de inwoners in de regio aan in de vier weken vóór het onderzoek geen angst of depressieve gevoelens te hebben ervaren. Landelijk was dit 53,6 procent.

Ook hier zijn er verschillen binnen de regio, met name in het aandeel inwoners dat aangeeft zich in de afgelopen vier weken niet angstig of depressief te hebben gevoeld. In de gemeente Eemsdelta, in de kern van het aardbevingsgebied, geeft 51,8 procent van de inwoners aan zich de afgelopen vier weken *niet* angstig of depressief te hebben gevoeld. Voor de regio als geheel is dat 55,5 procent. Bijna de helft van de inwoners in Eemsdelta heeft die gevoelens dus wel. Ook in de gemeenten Veendam en Groningen gaven inwoners relatief vaker aan met dergelijke gevoelens te kampen.

Mensen die zich over het geheel genomen gezonder voelen, ervaren vaak ook een betere mentale gezondheid. In de gemeente Groningen ligt dat echter anders. Gemiddeld gezien ervaren meer inwoners hun (totale) gezondheid als (zeer) goed, maar op mentale gezondheid scoren zij lager dan gemiddeld in de regio, landelijk en in de referentiegroep. Een deel van het verschil

met de rest van de regio hangt samen met de stedelijke demografie: Groningen heeft relatief veel jongeren en studenten die lichamelijk doorgaans fit zijn, maar vaker mentale druk ervaren door studie- en prestatiedruk, sociale activiteiten en onregelmatige leefpatronen.⁴⁶ Dit verklaart echter niet volledig waarom Groningen óók lager scoort dan de referentiegroep, waar eveneens stedelijke en studentengemeenten in zitten. Dat de verschillen niet volledig verklaarbaar zijn op basis van demografie betekent dat er mogelijk andere, meer structurele factoren meespelen die we nog niet goed genoeg in beeld hebben. In de meer welvarende gemeenten, zoals de drie Drentse gemeenten en Westerkwartier, scoren inwoners op mentale gezondheid juist hoger dan gemiddeld in de regio en hoger dan landelijk en de referentiegroep.

Mentale gezondheid jongeren

Minder gelukkig, vaker ongelukkig

De mentale gezondheid van jongeren in Groningen en Noord-Drenthe blijft achter bij het gemiddelde in Nederland. Factoren die mee lijken te spelen zijn de aardbevingsproblematiek, de lagere sociaaleconomische status en de financiële problematiek in sommige gemeenten. Maar ook in gemeenten waar deze problematieken kleiner zijn, staat het mentale welzijn van sommige jongeren onder druk. Dit blijft voor de hele regio een belangrijk aandachtspunt.

Nederlandse jongeren behoren al jarenlang tot de gelukkigste van de wereld. Toch staat het mentale welzijn van jongeren steeds meer onder druk, onder meer vanwege prestatiedruk, sociale druk en de covidcrisis.^{47 48} In de regio Groningen en Noord-Drenthe komt daar de aardbevingsproblematiek nog bij. Het wordt steeds duidelijker dat de gevolgen van de aardbevingen en de versterkingsoperatie ook impact hebben op het (mentale) welzijn van jongeren.^{49 50}

Om een indruk te krijgen van het mentale welzijn van jongeren in de regio kijken we naar twee

thema's: het aandeel middelbare scholieren dat zegt zich (zeer) gelukkig dan wel ongelukkig te voelen en de aan- en afwezigheid van psychische klachten onder deze groep.

Mate van geluk

Bijna driekwart van de middelbare scholieren in de regio voelt zich in 2023 (zeer) gelukkig. Daar staat tegenover dat 6,7 procent zich (zeer) ongelukkig voelt. Voor beide scores geldt dat deze slechter zijn dan gemiddeld voor jongeren in Nederland. Binnen de regio liggen de scores in aardbevingsgemeenten het laagst als het gaat om geluk en het hoogst als het gaat om het aandeel

⁴⁶ OECD (2022). Income inequality and redistribution.

⁴⁷ Nederlands Jeugdinstituut (2025). Cijfers over prestatiedruk.

⁴⁸ RIVM, Nivel, GGD GHOR Nederland, ARQ Nationaal Psychotrauma Centrum (2024). In de luwte van de coronapandemie: het belang van het monitoren van welzijn tijdens toekomstige pandemieën.

⁴⁹ Gronings Perspectief (2025). De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

⁵⁰ Trell, E.M. et al. (2025). Young people in the Wadden 'hinterlands': Reflections on liveability and the future for youth in Eemsdelta municipality, North-East Groningen.

jongeren dat zich ongelukkig voelt. Middelbare scholieren in Eemsdelta, Het Hogeland en Midden-Groningen zijn minder vaak gelukkig én vaker ongelukkig dan middelbare scholieren in Westervolde en de drie gemeenten in Noord-Drenthe. In de gemeente Eemsdelta is het beeld genuanceerder: zowel het aandeel jongeren dat zich (zeer) gelukkig voelt, als het aandeel jongeren dat zich (zeer) ongelukkig voelt, ligt er lager dan gemiddeld in de regio. In de gemeente Groningen is het aandeel jongeren dat zich (zeer) ongelukkig voelt hoog: 8,1 procent, in Het Hogeland nog hoger: 8,8 procent.

Psychische klachten

De aan- of afwezigheid van psychische klachten speelt ook een rol in het mentale welbevinden van jongeren. In 2023 geeft 30,6 procent van de jongeren in Groningen en Noord-Drenthe aan in de afgelopen vier weken psychische klachten te hebben ervaren, zoals depressie of angstgevoelens. Dat ligt hoger dan het landelijke gemiddelde: 27 procent. Ook hier zijn er verschillen binnen de regio. In de gemeenten Groningen en Midden-Groningen zijn relatief veel jongeren met psychische klachten. Hier zien we ook relatief veel jongeren die zich (zeer) ongelukkig voelen.

Sociale contacten

Minder goed verbonden

Op sociale contacten scoort de regio Groningen en Noord-Drenthe ook lager dan het landelijk gemiddelde. De frequentie van sociale contacten steeg sinds 2023 zowel gemiddeld in Nederland als in deze regio, maar de stijging in de regio gaat minder hard dan gemiddeld in de rest van het land.

Sociale contacten zijn belangrijk voor inwoners zelf, maar ook voor de samenleving. Ze zorgen voor verbinding en daarmee voor sociale cohesie. Sociale contacten hebben een positief effect op welvaart en welzijn^{51 52 53} en bevorderen het geluk en de tevredenheid van mensen.

In 2024 had 70,6 procent van alle inwoners van 15 jaar en ouder in Groningen en Noord-Drenthe minstens één keer per week contact met familie, vrienden en/of burens. Dat is lager dan het landelijk gemiddelde: 72 procent. De contacten met naasten namen in het hele land af in de periode 2019-2023, waarna in 2024 weer een toename zichtbaar was. In Groningen en Noord-Drenthe ging die toename minder snel dan in het land als geheel.

Binnen de regio zijn de volgende verschillen te zien: de gemeenten Westerkwartier, Groningen en Aa en Hunze scoren op sociale contacten lager dan het regionale gemiddelde en ook lager dan de gemeenten in hun referentiegroep. De overige gemeenten scoren op sociale contacten juist hoger dan het regionaal gemiddelde. De gemeenten Eemsdelta, Midden-Groningen en Het Hogeland scoren zelfs hoger dan het landelijk gemiddelde en hun referentiegroep.

Door naast financiële zekerheid en (mentale) gezondheid ook de mate van sociale binding mee te nemen in dit overzicht, ontstaat een completer beeld van de inwoners in Groningen en Noord-Drenthe. De frequentie van sociale contacten zegt echter niet alles over de kwaliteit van de sociale samenhang. Daarom komt sociale cohesie nog eens terug binnen het thema Omgeving.

⁵¹ Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

⁵² Movisie (2023). Wat betekenen korte alledaagse sociale interacties voor ons welbevinden?

⁵³ CBS (2020). Sociaal contact: kwantiteit en kwaliteit.

ONDERWIJS & ECONOMIE

Achterstand met tekenen van herstel

Hoe sterk en toekomstbestendig is de economie van Groningen en Noord-Drenthe? Binnen dit thema komen twaalf indicatoren aan bod die betrekking hebben op: Onderwijs, Arbeids-deelname & Talentbehoud, Ondernemerschap & Groei, Innovatie en de Financiële positie van huishoudens.

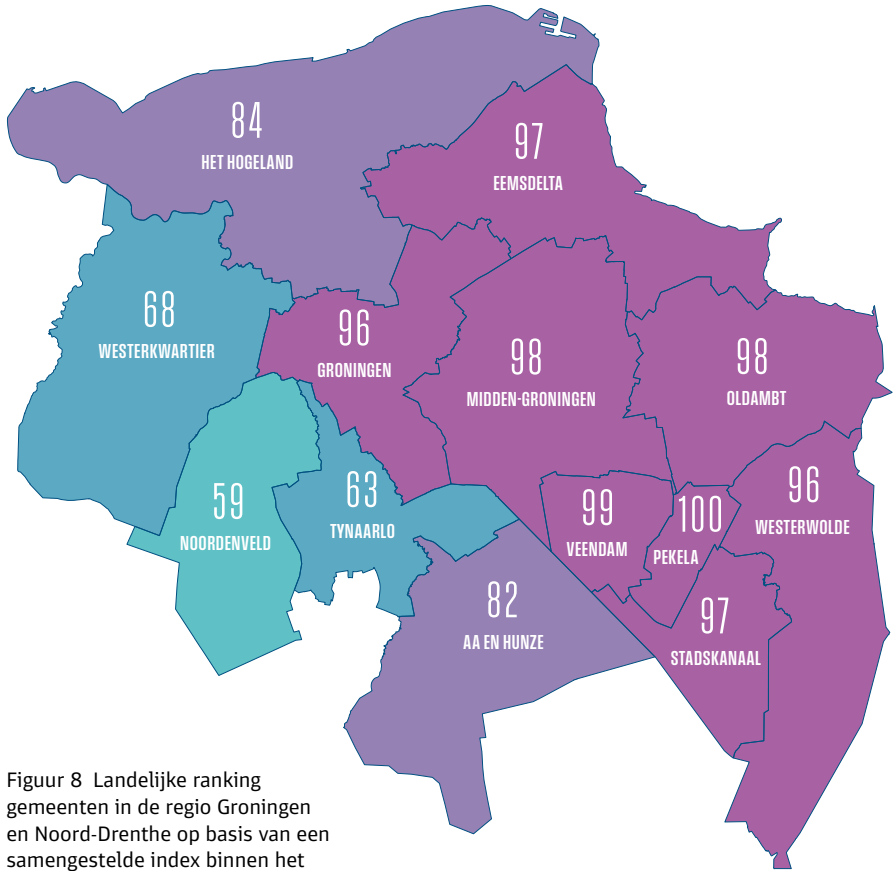
De onderstaande tabel en de kaarten hiernaast tonen de belangrijkste cijfers en trends. De regio Groningen en Noord-Drenthe scoort onder het landelijk gemiddelde op opleidingsniveau en arbeidsparticipatie, terwijl het aandeel voor-

tijdig schoolverlaters hoger ligt. Ook de economische dynamiek blijft achter. Binnen de regio lopen de gemeenten Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier voorop op het bredere thema Onderwijs & Economie, terwijl Pekela, Oldambt en Veendam achterblijven. De combinatie van enerzijds verbeteringen in de economische dynamiek en anderzijds aanhoudende financiële kwetsbaarheid binnen de regio wijst op een ongelijke verdeling van welvaart, waardoor inwoners niet in gelijke mate profiteren van de economische vooruitgang.

Overzicht 'Onderwijs en Economie': stand van zaken en ontwikkeling per indicator

INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
			GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE			
Percentage havo/vwo leerlingen ten opzichte van totaal aantal leerlingen in derde leerjaar VO	Percentage, procentpunt	48,9	45,8	21,9	62,2	-0,5	-0,4	'23-'24
Percentage voortijdig schoolverlaters	Percentage, procentpunt	2,7	3,1	1,8	4,5	nb	nb	'23
Netto arbeidsparticipatie	Percentage, procentpunt	73,2	71,3	66,5	75	0,1	0,5	'23-'24
Percentage onbenut arbeidspotentieel	Percentage, procentpunt	8,7	9,2	4,5	12,7	-0,2	-0,1	'23-'24
Stay Rate	Percentage, procentpunt	51,0	50,7	29	65	nb	nb	'20
Aantal gestarte vestigingen per 10.000 inwoners	Aantal, index	172,1	134,6	95,7	169,9	89,4	90,6	'23-'24
Aantal vestigingen van snelgroeiende bedrijven per 10.000 inwoners	Aantal, index	24,4	21,1	5,6	27,1	102	104,7	'23-'24
Entrepreneurial Ecosystem Index	Cijfer, index	9,0	8,1	6,0	12,5	nb	nb	'25
Aantal spin-offs voortkomend uit kennisinstellingen	Aantal, index	nb	57	57	57	nb	nb	'22
Verleende NL-octrooien per 100.000 inwoners	Aantal, index	69,5	25,3	16,2	34,7	nb	nb	'23
Percentage huishoudens onder lage inkomensgrens	Percentage, procentpunt	6,1	7,5	3,9	10,2	-0,2	-0,2	'23-'24
Mediaan besteedbaar inkomen	Aantal, index	36.500	33.070	29.300	40.900	103,7	103,4	'23-'24

Deze tabel toont per indicator binnen het thema Onderwijs en Economie waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze zich ontwikkelt (trend), beide ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt het gemiddelde, de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Cijfers in het rood betreffen indicatoren waar de regio achterblijft bij het landelijk gemiddelde, cijfers in het groen zijn de indicatoren waar juist een positieve stand of trend is ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

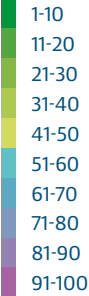
Figuur 8 Landelijke ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van een samengestelde index binnen het thema 'Onderwijs en Economie'.

Stand 'Onderwijs en Economie' in 2024

De kaart (figuur 8) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op het thema 'Onderwijs en Economie', op basis van een index waarin de verschillende indicatoren worden samengenomen. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen).

De regio scoort slechter dan landelijk op de index van deze indicatoren. De oorzaak is anders per gemeente. In Groningen komt dat door lage scores op voortijdig schoolverlaters, onbenut arbeidspotentieel maar vooral door besteedbaar inkomen en aantal huishoudens onder de inkomensgrens. En in Pekela, in het 100ste en daarmee laagste percentiel, wordt op iedere indicator lager gescoord dan landelijk.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)

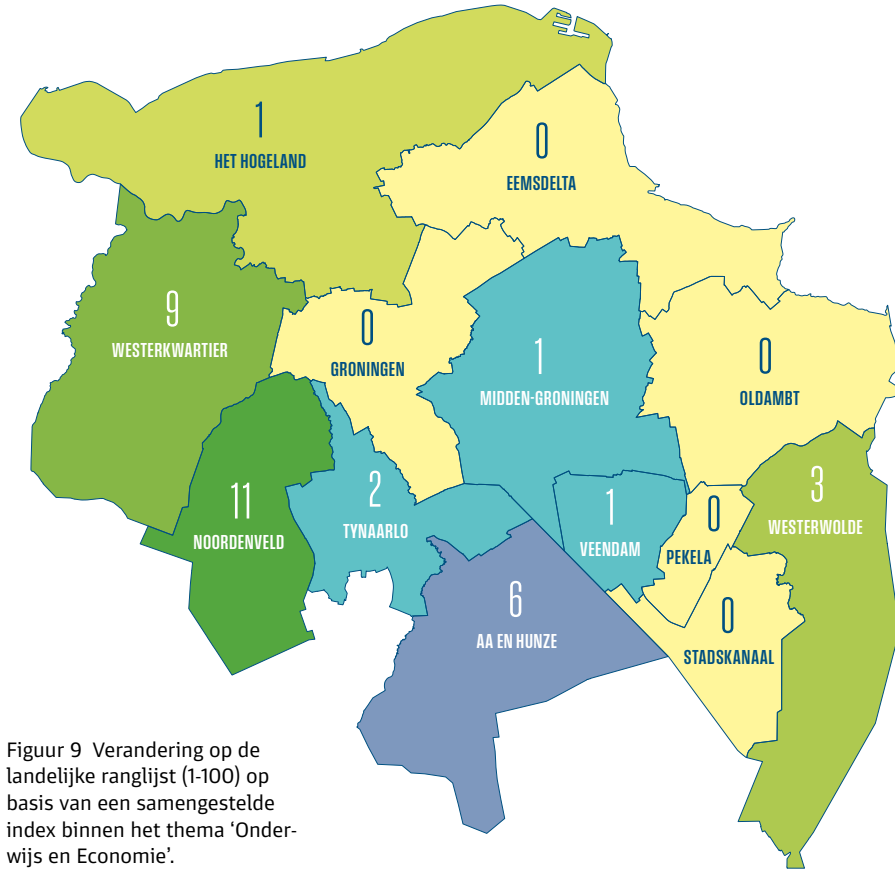
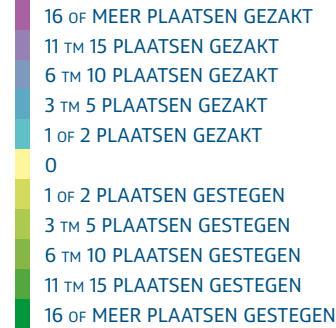

Trend 'Onderwijs en Economie' van 2023 op 2024

De kaart (figuur 9) geeft de ranking van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe aan voor de ontwikkeling binnen het thema 'Onderwijs en Economie'. De kleuren geven de relatieve positie per gemeente weer ten opzichte van de landelijk gemiddelde ontwikkeling.

In de regio zien we dat vier van de dertien gemeenten van 2023 op 2024 één of meerdere plaatsen steeg op de ranking. Noordenveld maakte de grootste stijging door met elf plekken omhoog. Vier gemeenten daalden in de ranking, waarvan Aa en Hunze zes plekken daalde van 2023 op 2024.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST

Figuur 9 Verandering op de landelijke ranglijst (1-100) op basis van een samengestelde index binnen het thema 'Onderwijs en Economie'.

Onderwijs

Lager onderwijsniveau leerlingen, meer schooluitval

Het onderwijsbeeld in Groningen en Noord-Drenthe verschilt per gemeente. Gemiddeld is het onderwijsniveau lager en is het aandeel voortijdig schoolverlaters hoger dan landelijk, al zijn er enkele gemeenten die beter scoren. Een lager onderwijsniveau en meer uitval werken door in kansen op de arbeidsmarkt en in de toekomstige economische draagkracht van de regio. Daarom is het verbeteren van het onderwijs een belangrijk aandachtspunt voor de regio.

Onderwijs speelt een cruciale rol bij het toekomstbestendig en toekomstgericht maken van de economie en is een belangrijk onderdeel van brede welvaart. Voorbeelden van indicatoren zijn opleidingsniveau en voortijdig schoolverlaten.

Opleiding

Het opleidingsniveau van inwoners geeft inzicht in kansengelijkheid, kansen op de arbeidsmarkt, wendbaarheid en weerbaarheid en het toekomstige arbeidsaanbod in de regio. Het aandeel jongeren in deze regio dat havo of vwo volgt is lager dan het landelijk gemiddelde. Binnen de regio zijn er echter verschillen. Volgens de cijfers van 2024 ligt het opleidingsniveau in tien van de dertien gemeenten lager dan het landelijk gemiddelde. Met name in Pekela, Oldambt en Veendam volgen relatief weinig leerlingen in de bovenbouw een opleiding op havo- of vwo-niveau. In drie gemeenten ligt het percentage jongeren in de havo- en vwo-bovenbouw boven het landelijke gemiddelde: Groningen, Noordenveld en Tynaarlo.

Van 2023 op 2024 is het percentage havo- en vwo-leerlingen zowel landelijk als regionaal afgenomen. In de regio Groningen en Noord-Drenthe was de daling echter minder sterk dan landelijk, waardoor een deel van de achterstand die tussen 2019 en 2023 is ontstaan, is ingelopen. Maar ook hier verschillen de cijfers per gemeente. In Pekela en Veendam nam de achterstand ten opzichte van het regionale en landelijke gemiddelde verder toe, in Oldambt en Westerwolde werd de achterstand kleiner.

Voortijdig schoolverlaten

Jongeren die voortijdig stoppen met school hebben minder kans op werk en lopen een groter risico op werkloosheid en financiële problemen.⁵⁴ In Groningen en Noord-Drenthe ligt het percentage voortijdig schoolverlaters hoger dan gemiddeld in Nederland. In de drie Noord-Drentse gemeenten en de gemeenten Het Hogeland en Westerkwartier komt voortijdig schoolverlaten minder vaak voor dan het landelijk gemiddelde, in de acht overige gemeenten komt dit juist vaker voor.

⁵⁴ CBS (2020). Jongere zonder startkwalificatie vindt minder vaak werk.

⁵⁵ PBL (2017). Stedelijke regio's als motoren van economische groei

Arbeidsdeelname en talentbehoud

Lagere arbeidsparticipatie

Voor een toekomstbestendige, sterke economie is het belangrijk dat onderwijs en arbeidsmarkt goed op elkaar aansluiten en dat mensen deelnemen aan het arbeidsproces. Dit vergroot de kans dat jongeren werk vinden in de regio en dat talent hier behouden blijft in plaats van wegtrekt naar andere regio's. De cijfers laten zien dat er voor de gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe een uitdaging ligt om qua arbeidsparticipatie en onbenut arbeidspotentieel het gat met het landelijk gemiddelde te dichten.

Belangrijke indicatoren voor de arbeidsmarkt zijn arbeidsparticipatie, onbenut arbeidspotentieel en talentbehoud.

Arbeidsparticipatie

In 2024 was 71,3 procent van de potentiële beroepsbevolking in Groningen en Noord-Drenthe aan het werk. Dat ligt iets onder het landelijke gemiddelde van 73,2 procent. Binnen de regio is een duidelijke tweedeling zichtbaar: in Groningen, Noordenveld, Tynaarlo en Westerkwartier is de arbeidsparticipatie relatief hoog, in Noordenveld en Tynaarlo zelfs boven het landelijke gemiddelde. In Westerwolde, Oldambt en Eemsdelta ligt de arbeidsparticipatie juist lager. Dat heeft verschillende oorzaken. In deze gemeenten zijn minder grote bedrijven en economische activiteiten, waardoor er minder banen beschikbaar zijn.⁵⁵ Daarnaast is het opleidingsniveau gemiddeld lager, wat samenhangt met een lagere deelname aan de arbeidsmarkt. Ook de leeftijdsopbouw speelt een rol: gemeenten met relatief veel ouderen of mensen die met pensioen zijn – zoals Het Hogeland – kennen van nature een lagere arbeidsparticipatie. Tot slot weten we dat in sommige gemeenten meer gezondheidsproblemen voorkomen, wat leidt tot hogere arbeidsongeschiktheid en werkloosheid.

Van 2023 op 2024 nam de arbeidsparticipatie in de regio verder toe. Het verschil met het landelijke gemiddelde werd hierdoor kleiner. In de meeste gemeenten steeg de arbeidsparticipatie of bleef deze ongeveer gelijk. Alleen in de gemeenten Aa en Hunze, Het Hogeland en Veendam nam de arbeidsparticipatie af.

Onbenut arbeidspotentieel

Onbenut arbeidspotentieel laat zien hoeveel mensen er beschikbaar zijn voor werk, maar nog niet (volledig) aan het werk zijn. Het gaat zowel om mensen die actief op zoek zijn naar werk, als om mensen die in deeltijd werken en graag meer uren willen werken. Daarnaast gaat het om mensen die op korte termijn kunnen werken maar er niet recent naar hebben gezocht. En om mensen die wel recent hebben gezocht, maar niet direct beschikbaar zijn.

Vergeleken met Nederland als geheel ligt het onbenutte arbeidspotentieel in Groningen en Noord-Drenthe hoger, al zijn de verschillen tussen gemeenten groot. Het totaalbeeld is dus genuanceerd. In negen van de dertien gemeenten ligt het onbenutte arbeidspotentieel op het niveau van of onder het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Groningen en Veendam ligt het onbenutte arbeidspotentieel duidelijk hoger dan het landelijk gemiddelde. In de gemeente Westerkwartier was sprake van een forse daling van het onbenutte arbeidspotentieel. Dat sommige gemeenten een hoger onbenut arbeidspotentieel kennen, heeft oorzaken die ook gelden voor de lagere arbeidsparticipatie. In delen van de regio – zoals Veendam – is de economie historisch afhankelijk geweest van industrie en landbouw. Door krimp of verdwijnen van deze sectoren zijn er minder passende banen beschikbaar. Ook speelt mee dat het opleidingsniveau in sommige gebieden minder goed aansluit op de vraag van werkgevers, waardoor mensen wel willen werken maar moeilijk werk vinden. Daarnaast beïnvloedt de leeftijdsopbouw het beeld: gemeenten met relatief veel oudere inwoners hebben vaker een groter onbenut arbeidspotentieel.

tentieel. Een deel van deze groep staat formeel nog dicht bij de arbeidsmarkt, maar werkt niet (bijvoorbeeld door vervroegd uittreden of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid).

Van 2023 op 2024 is het onbenutte arbeidspotentieel ook landelijk afgenomen. De daling landelijk was sterker dan in de regio, waardoor het verschil tussen de regio en het land groter is geworden. Tussen 2019 en 2023 ontwikkelde de regio zich juist beter dan landelijk. Opvallend is dat gemeenten met een relatief lage arbeidsparticipatie niet automatisch ook de gemeenten zijn met veel onbenut arbeidspotentieel. Dit laat zien dat de regionale arbeidsmarkt complex is en dat verschillende factoren een rol kunnen spelen, zoals demografische verschillen tussen gemeenten of verschillen in gezondheid van de inwoners.

Talentbehoud

Talentbehoud speelt een belangrijke rol in de regionale economische dynamiek. Uit de cijfers

van de Talentmonitor voor 2021 blijkt dat het in Groningen en Noord-Drenthe ongeveer even goed lukt om jongeren voor de regio te behouden als gemiddeld in Nederland. Ongeveer 51 procent van de jongeren die op hun zestiende in een gemeente in deze regio wonen, woont daar op 28-jarige leeftijd ook nog. De gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze en Noordenveld zien relatief veel jongeren vertrekken. Dit zijn de gemeenten met een relatief hoog aandeel havo- en vwo-leerlingen. Dit wijst erop dat gemeenten met een groter aandeel hoger opgeleide jongeren meer moeite hebben om die jongeren te behouden. Een uitzondering hierop is de gemeente Groningen: hoewel dit een gemeente is met een relatief hoog aandeel havo- en vwo-leerlingen, blijft twee derde van de jongeren hier wonen. Een verklaring hiervoor is dat de stad een hbo-instelling en een universiteit heeft en bovendien veel banen biedt voor hoger opgeleiden.

Ondernemerschap en groei

Inhaalslag ingezet

De economische dynamiek in Groningen en Noord-Drenthe blijft achter bij het landelijk gemiddelde. Het aantal nieuwe vestigingen en het aantal snelgroeiende bedrijven in deze regio is naar verhouding laag. Toch zijn er duidelijke tekenen van verbetering. Recente ontwikkelingen wijzen erop dat de regio stappen zet om de achterstand te verkleinen en een inhaalslag maakt op het gebied van ondernemerschap en groei.

De economische dynamiek in Groningen en Noord-Drenthe blijft in peiljaar 2024 achter bij het landelijk gemiddelde. Het aantal nieuwe vestigingen en het aantal snelgroeiende bedrijven is in verhouding laag. Dat heeft deels te maken met de geografische ligging: de regio ligt verder van de economische kerngebieden van Nederland, waardoor er minder directe afzetmarkten, investeerders en zakelijke netwerken in de buurt zijn. Ook speelt de economische structuur een rol. De regionale economie is van oudsher sterk gericht op landbouw, industrie en publieke sectoren. Deze sectoren genereren gemiddeld minder innovatieve spin-offs en

nieuwe ondernemingen, wat doorwerkt in het lagere aantal nieuwe bedrijven en scale-ups in de regio. Tegelijk zijn er duidelijke tekenen van verbetering. Recente ontwikkelingen laten zien dat de regio stappen zet om de achterstand te verkleinen en een inhaalslag maakt op het gebied van ondernemerschap en groei.

Om talent aan de regio te binden en de arbeidsparticipatie te stimuleren, is het belangrijk dat er voldoende baankansen zijn, nu en in de toekomst. Het aantal nieuwe en snelgroeiende bedrijven in een regio geeft inzicht in de economische dynamiek en in de vraag naar arbeid in die regio. De

Entrepreneurial Ecosystem Index (EE-Index), ontwikkeld door Birch Consultants en de Universiteit Utrecht, biedt een breder beeld van het klimaat voor ondernemerschap in een regio.

Vestiging nieuwe bedrijven

Het aantal gestarte vestigingen per 10.000 inwoners is tussen 2023 en 2024 landelijk afgenomen. In Groningen en Noord-Drenthe was deze daling minder sterk. Daardoor is het verschil tussen het landelijk gemiddelde en deze regio kleiner geworden. Toch ligt het aantal nieuwe bedrijfsvestigingen in Groningen en Noord-Drenthe naar verhouding laag. Alleen de gemeente Groningen ligt dicht bij het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Stadskanaal, Oldambt en Eemsdelta is het aantal gestarte vestigingen het laagst. In Westerwolde, Veendam en Pekela nam het aantal nieuwe bedrijven toe, in de andere gemeenten was sprake van een daling. De sterkste afname deed zich voor in Stadskanaal en Eemsdelta.

Sinds 2019 is het aantal gestarte bedrijfsvestigingen per 10.000 inwoners in de regio groter dan landelijk. Tussen 2019 en 2023 lieten met name de gemeenten Eemsdelta, Pekela en Stadskanaal een positiever beeld zien qua ontwikkeling. Bij

de interpretatie van deze cijfers is het echter belangrijk te beseffen dat kleine veranderingen in aantallen in kleinere gemeenten kunnen leiden tot relatief grote schommelingen in de cijfers.

Snelle groeiers

Het aantal snelgroeiende bedrijven in de regio ligt iets onder het landelijke gemiddelde. In Pekela, Aa en Hunze en Westerkwartier ligt het aantal snelgroeiende bedrijven relatief laag, in Eemsdelta, Groningen en Het Hogeland ligt het boven het landelijke gemiddelde. Van 2023 op 2024 nam het aantal snelgroeiende bedrijven zowel landelijk als regionaal toe, nadat dit tussen 2019 en 2023 juist was afgenomen. In Groningen en Noord-Drenthe was de toename zelfs sterker dan landelijk. In negen van de dertien gemeenten bleef het aantal gelijk of nam het toe. De sterkste groei was in Noordenveld. In Aa en Hunze was juist sprake van de grootste afname.

EE-Index

De EE-Index is de graadmeter voor de kwaliteit van het ondernemersecosysteem: de optelsom van factoren zoals kennisinstellingen, financiering, netwerken, talent en ondersteuning die nodig zijn om ondernemerschap in een regio te laten groeien. De EE-Index geeft daarmee een gedeeltelijke verklaring voor het feit dat de economische dynamiek in delen van Groningen en Noord-Drenthe achterblijft bij andere regio's. Dat lijkt misschien tegenstrijdig, maar het meet iets anders dan economische dynamiek.⁵⁶ De EE-Index gaat over de voorwaarden voor ondernemerschap, terwijl economische dynamiek juist gaat over de uitkomsten: het aantal nieuwe bedrijven, snelgroeiende ondernemingen en bedrijfsoprichtingen of -sluitingen. Een ecosysteem kan dus al verbeteren, terwijl de zichtbare resultaten nog achterblijven. Dat is vaak een kwestie van tijd.

De stadsregio Groningen scoort hoger in de EE-Index⁵⁷ doordat hier belangrijke kennis- en innovatie-instellingen aanwezig zijn, zoals de RUG, Hanzehogeschool en het UMCG. Deze instellingen dragen bij aan onderzoek, talentontwikkeling, innovatie en spin-offs. De overige gebieden in de regio scoren lager, maar het rapport *Entrepreneurial Ecosystem Index 2025*⁵⁸ laat zien dat in alle gebieden van Groningen en Noord-Drenthe de scores zijn verbeterd ten opzichte van 2024, terwijl in andere delen van Nederland juist een daling zichtbaar is.

⁵⁶ Stam, E., & Van de Ven, A. (2021). *Entrepreneurial ecosystem elements*.

⁵⁷ De EE-Index wordt gerapporteerd op COROP-niveau. Het gaat hierbij om de COROP-regio *Overig Groningen*.

⁵⁸ Hendricksen, T. et al. (2025). *Entrepreneurial Ecosystem Index 2025: Verschuivingen in het financieringslandschap*.

Innovatie

Nieuwe producten, diensten en processen

De economische dynamiek van een regio hangt nauw samen met de innovatiekracht van ondernemingen en de mate waarin kennis wordt omgezet in innovaties. Zo resulteert de kennispositie van de kennisinstellingen in Groningen in een groot aantal spin-offs die kunnen uitgroeien tot werkgevers van de toekomst. Aan de andere kant ligt het aantal octrooien in deze regio lager dan in de rest van Nederland.

Innovatie zorgt voor vernieuwing en groei. Door innovatie wordt kennis omgezet in nieuwe producten, diensten en processen en in nieuwe banen en behoud van werkgelegenheid. Regio's met veel innovatieve activiteiten zijn beter in staat om nieuwe bedrijvigheid aan te trekken en bestaande bedrijven te laten doorgroeien. Daarmee draagt innovatie bij aan een sterke, weerbare en toekomstbestendige regionale economie.

Spin-offs uit kennisinstellingen

Een manier om te laten zien hoe kennis wordt omgezet in nieuwe bedrijvigheid, is het aantal spin-offs dat voortkomt uit kennisinstellingen. In 2022 bedroeg het totale aantal spin-offs op de Campus Groningen 57, in 2024 waren het er 58. Daarmee is het aantal spin-offs hoger dan bijvoorbeeld bij Amsterdam Science Park (40 in 2024) en Utrecht Science Park (32 in 2024).⁵⁹ Groningen (32 per 100.000 inwoners) heeft naar verhouding minder startups dan Nederland (64,5), Drenthe scoort binnen Nederland het laagste met 9,1 startups per 100.000 inwoners.⁶⁰

Octrooien

Andere cijfers onderschrijven het punt dat de ontwikkeling van de kenniseconomie in de regio achterblijft. Het aantal verleende octrooien ligt in Groningen en Noord-Drenthe een stuk lager dan in de rest van Nederland. Dit wijst erop dat de innovatie-output achterblijft of dat intellectueel eigendom minder vaak beschermd wordt (of kan worden).

Investerings

Uit het beleidsdocument *Economische Agenda – Samen Werken*⁶¹ blijkt dat de publieke investeringen in onderzoek en ontwikkeling (R&D) in de provincie Groningen relatief hoog zijn door aanwezigheid van kennisinstellingen. De private investeringen blijven echter achter, terwijl die juist van groot belang zijn om de concurrentiepositie duurzaam te versterken, zoals betoogd in het Rapport Wennink.⁶²

⁵⁹ Aantallen spin-offs voor 2024 zijn te vinden in: BCI. (2024). Inventarisatie en meerwaarde van campussen in Nederland.

⁶⁰ Techleap (2026). State of Dutch Tech 2026.

⁶¹ Nij begun (2025). Economische agenda: Samen werken.

⁶² Wennink, P. (2025). De route naar toekomstige welvaart.

Financiële positie

Ongelijke verdeling van welvaart

De financiële situatie van huishoudens verschilt sterk tussen gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe. Ondanks economische groei blijft de inkomenspositie van veel huishoudens achter bij het landelijk gemiddelde. Dit wijst op een ongelijke verdeling van welvaart: inwoners profiteren niet in gelijke mate van economische vooruitgang.

Bij het thema Inwoners keken we naar concrete uitingen van financiële onzekerheid, zoals schulden en energiearmoede. Bij het thema Onderwijs & Economie kijken we naar de inkomenspositie van huishoudens in de regio. Een goede financiële positie van huishoudens geeft meer zekerheid, leidt tot minder stress, draagt bij aan betere leefomstandigheden en verkleint het risico op schulden. Financiële rust werkt ook door binnen het gezin. Kinderen die opgroeien in huishoudens met minder geldzorgen hebben betere schoolprestaties en lopen minder risico op onderwijsachterstanden. Dit draagt bij aan kansengelijkheid.⁶³

Lage-inkomensgrens

Het aandeel huishoudens onder de lage-inkomensgrens geeft inzicht in de mate van financiële kwetsbaarheid in de regio en laat zien waar het risico op armoede groter is. In Groningen en Noord-Drenthe ligt het percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens hoger dan het landelijke gemiddelde. In de gemeente Groningen ligt dit percentage ruim boven het landelijke gemiddelde (ook zonder studenten), in de overige gemeenten dichterbij of onder het landelijke gemiddelde. De drie Drentse gemeenten, Aa en Hunze, Tynaarlo en Westerkwartier kennen het laagste percentage huishoudens onder de lage-inkomensgrens.

Van 2023 op 2024 is het percentage huishoudens dat onder de lage-inkomensgrens valt licht gedaald, zowel regionaal als landelijk. Hierdoor is het verschil tussen deze regio en het landelijk gemiddelde gelijk gebleven. In tien van de dertien gemeenten daalde het percentage, in twee gemeenten bleef het gelijk. Alleen in Pekela steeg het percentage licht tussen 2023 en 2024.

Mediaan besteedbaar inkomen

Het mediaan besteedbaar inkomen geeft een breder beeld van de inkomenspositie in de regio. Het laat zien wat een *typisch* huishouden te besteden heeft en maakt het mogelijk om de materiële welvaart tussen de gemeenten onderling en met het landelijke niveau te vergelijken. Het mediaan besteedbare inkomen ligt in deze regio onder het landelijke gemiddelde. In de gemeenten Tynaarlo, Aa en Hunze, Noordenveld en Westerkwartier ligt het inkomen boven de landelijke mediaan. In de gemeenten Groningen en Pekela ligt het besteedbaar inkomen het verst onder het landelijke niveau.

De mediaan van het besteedbaar inkomen is tussen 2023 en 2024 zowel regionaal als landelijk gestegen. Dat geldt voor alle dertien gemeenten in deze regio. De toename was landelijk groter, waardoor het verschil tussen regio en land verder is toegenomen. De verschillen in groei tussen gemeenten zijn beperkt gebleven. Dat het inkomen in deze regio gemiddeld lager ligt, hangt samen met de economische structuur: in delen van Groningen en Noord-Drenthe werken relatief veel mensen in laag- en middenbetaalde sectoren zoals landbouw, zorg en industrie. Daarnaast drukt in de gemeente Groningen de grote studentenpopulatie het mediaan besteedbaar inkomen. Dat het landelijke inkomen sneller is gegroeid, kan samenhangen met sterkere economische groei of hogere loonstijgingen in economisch krachtige regio's in Nederland.

⁶³ SEO Economisch Onderzoek (2023). Kansengelijkheid in Nederland.

OMGEVING

Sterke regionale contrasten

Het thema Omgeving gaat over de kwaliteit van de leefomgeving in Groningen en Noord-Drenthe. De focus ligt op vier aspecten: Leefbaarheid, Sociale cohesie, Woonomgeving en Duurzaamheid.

De ondestaande tabel en de kaarten hiernaast laten zien dat de verschillen binnen de regio groot zijn. Gemeenten in het westen van Groningen en de drie Noord-Drentse gemeenten scoren gemiddeld hoger op deze thema's,

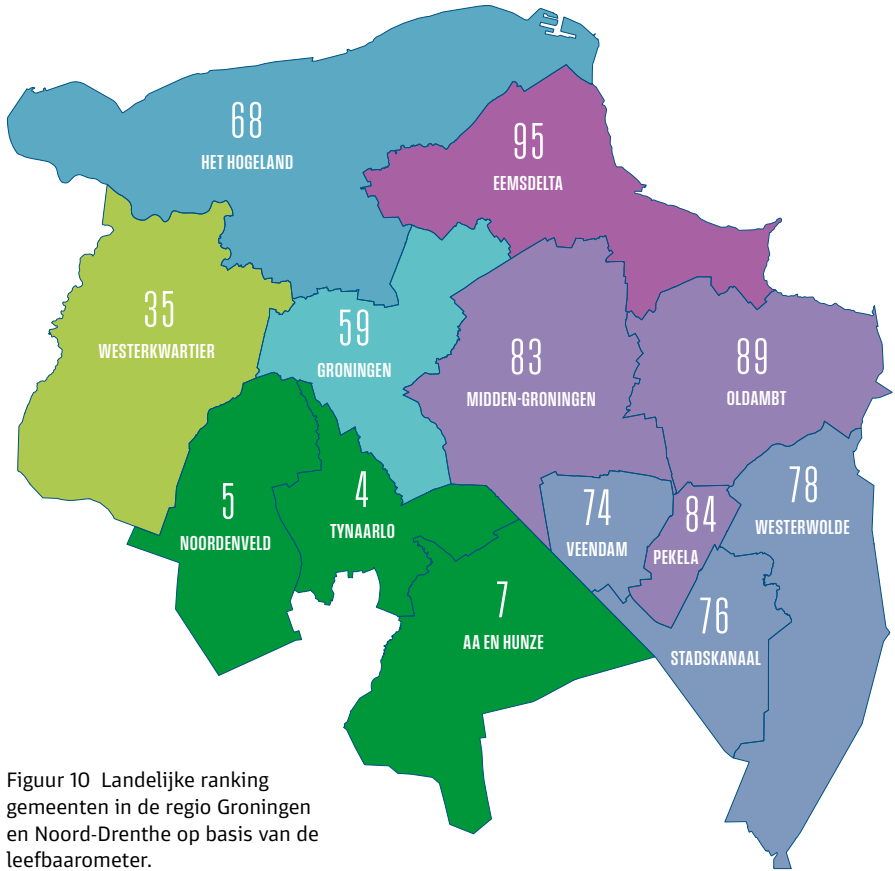
terwijl gemeenten als Westerwolde, Oldambt en Pekela in het oosten van Groningen duidelijk lager scoren. Vergeleken met landelijk zien we een lage score op leefbaarheid in Eernsdelta en ook Midden-Groningen, Oldambt en Pekala bevinden zich onderaan de landelijke ranglijst. Deze verschillen hangen samen met factoren zoals de kwaliteit van de woningvoorraad, de beschikbaarheid van voorzieningen, de ervaren veiligheid en de sociaaleconomische samenstelling van de bevolking.

64 Bij het thema Omgeving zijn er weinig indicatoren die zowel op gemeenteniveau als landelijk beschikbaar zijn. Dat gaat alleen om de Leefbaarometer en Emissies en Gasgebruik. We laten in dit geval een kaart zien op basis van de onderliggende indicatoren van de Leefbaarometer omdat deze indicator de meeste zeggingskracht heeft binnen het thema.

Overzicht 'Omgeving': stand van zaken en ontwikkeling per indicator

INDICATOR	TYPE EENHEID (STAND; TREND)	Stand				Trend		
		Landelijk	Regio Groningen en Noord-Drenthe			Landelijk	Regio G en N-D	Trend-jaren
		GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	LAAGSTE WAARDE	HOOGSTE WAARDE	GEMIDDELDE	GEMIDDELDE	
Leefbaarometerklasse	Score, absoluut	nb	6,7	6,0	8,0	nb	-0,1	'22-'24
Rapportcijfer tevredenheid met de leefbaarheid in dorp of wijk	Cijfer, absoluut	nb	7,7	7,3	8,1	nb	0,1	'22-'24
Percentage inwoners dat vindt dat de leefbaarheid in hun dorp of wijk in de afgelopen 12 maanden vooruit is gegaan	Percentage, procentpunt	nb	5,2	1,2	11,0	nb	-0,5	'22-'24
Percentage inwoners dat zich zorgen maakt over de toekomstige leefbaarheid van hun dorp of wijk	Percentage, procentpunt	nb	12,1	6,0	17,8	nb	-9,0	'22-'24
Cijfer waardering sociale cohesie (0-10)	Cijfer, absoluut	6,4	nb	nb	nb	nb	nb	'23
Samengesteld percentage tevredenheid met deelaspecten sociale cohesie	Percentage, procentpunt	nb	67,1	57,1	78,6	nb	1,5	'22-'24
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt	Percentage, procentpunt	2,2	nb	nb	nb	nb	nb	'23
Rapportcijfer tevredenheid met ervaren veiligheid in dorp of wijk	Cijfer, absoluut	nb	7,7	7,3	8,1	nb	0,4	'22-'24
Percentage particuliere huishoudens dat zeer tevreden of tevreden is met de huidige woonomgeving	Percentage, procentpunt	82,6	82,1	76,4	88,2	-1,2	-0,5	'21-'24
Rapportcijfer waardering voor het landschap	Cijfer, absoluut	nb	8,1	7,8	8,6	nb	0	'22-'24
Totale emissies CO2 equivalenten per inwoner	Aantal, index	9,4	18	3,9	136,1	nb	nb	'23
Gemiddeld gasgebruik woningen (m3)	Aantal, index	800	903,8	750	1140	97,6	95,5	'23-'24
Gemiddelde warmtebehoefte woningen (kwh/m2)	Aantal, index	nb	136,5	112,1	157,3	nb	nb	'25

Deze tabel toont per indicator binnen het thema Omgeving waar de regio Groningen en Noord-Drenthe staat (stand) en hoe deze zich ontwikkelt (trend), beide ten opzichte van de landelijke cijfers. Voor de stand wordt het gemiddelde, de laagste en de hoogste waarde binnen de regio getoond. Cijfers in het rood betreffen indicatoren waar de regio achterblijft bij landelijk, cijfers in het groen gaan om indicatoren waar juist een positieve stand of trend is ten opzichte van landelijk.

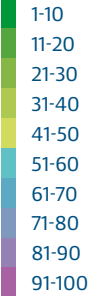
Figuur 10 Landelijke ranking gemeenten in de regio Groningen en Noord-Drenthe op basis van de leefbaarometer.

Stand 'Omgeving': Leefbaarometer in 2024

Deze kaart (figuur 10) geeft de ranking weer van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe op basis van de Leefbaarometer⁶⁴. Het cijfer toont de plaats die de gemeente inneemt op een ranglijst (1-100) van alle Nederlandse gemeenten. Alle gemeenten in Nederland zijn ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen). De gemeenten die er het beste voorstaan, staan op positie 1; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100.

De leefbaarheid volgens de Leefbaarometer ligt in Noord-Drenthe in de top van Nederland. Eernsdelta komt het laagste uit. Ook Midden-Groningen, Oldambt en Pekala bevinden zich onderaan de landelijke ranglijst.

PLAATS OP DE RANGLIJST (1-100)

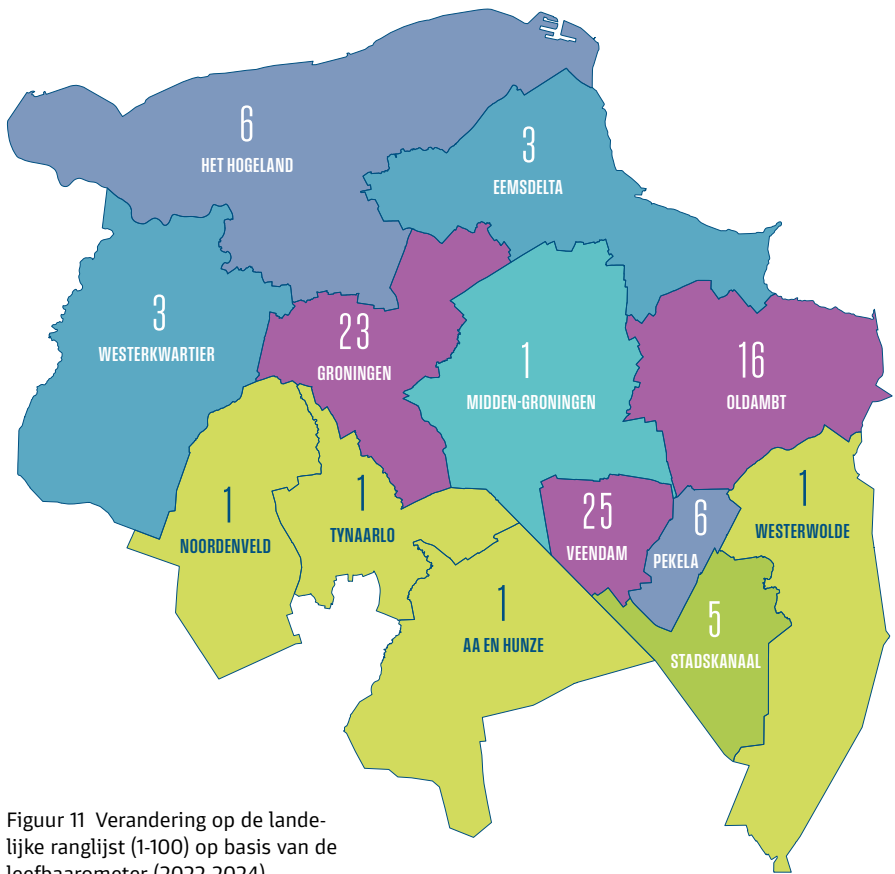

Trend 'Omgeving': Leefbaarometer van 2022 op 2024

Deze kaart (figuur 11) laat de verandering van gemeenten zien op de landelijke ranglijst van de Leefbaarometer ten opzichte van 2022. De gemeenten die stijgen op de ranglijst kleuren groen, terwijl de gemeenten die zakken op de ranglijst paars kleuren.

De totale ontwikkeling van de leefbaarometer is beperkt. Een kleine verandering in een gemeente kan daardoor tot een relatief grote verschuiving op de ranglijst leiden. Het zakken van Groningen wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door kleine negatieve ontwikkelingen op alle vijf dimensies (woningvoorraad, fysieke omgeving, voorzieningen, sociale samenhang en overlast en veiligheid). In Veendam zien we dat het zakken op de ranglijst vooral komt doordat overlast en veiligheid in 2022 positief bijdroeg en in 2024 niet meer.

VERSCHIL IN PLAATS OP DE RANGLIJST

Figuur 11 Verandering op de landelijke ranglijst (1-100) op basis van de leefbaarometer (2022-2024).

Leefbaarheid

Langdurige onzekerheid en onveiligheid

De leefbaarheid in Groningen en Noord-Drenthe scoort lager dan het landelijk gemiddelde. De verschillen zijn hardnekkig, ook binnen de regio. De gemeenten in het aardbevingsgebied scoren lager op leefbaarheid dan andere gemeenten. Ook ervaren inwoners vaker een negatieve ontwikkeling in de leefbaarheid van hun woonomgeving. Dit hangt samen met langdurige onzekerheid over bijvoorbeeld de versterking en ervaren onveiligheid. Dat maakt leefbaarheid tot een kwetsbaar onderdeel van de brede welvaart in de regio.

Leefbaarheid gaat over hoe prettig mensen in hun dorp of wijk wonen. Daarbij maken we gebruik van de Leefbaarometer en regionale paneldata. De *leefbaarometer-klasse* maakt de vergelijking met het gemiddelde van Nederland en andere gebieden mogelijk, maar laat door zijn opbouw weinig variatie door de tijd zien. Regionale paneldata biedt inzicht in de ontwikkeling binnen het gebied en de verschillen tussen gemeenten. Daarbij gaat het om de ervaren leefbaarheid. Bewoners geven zelf aan in hoeverre de leefbaarheid in hun dorp of wijk vooruit of achteruit is gegaan en hoeveel zorgen zij zich maken over de toekomstige leefbaarheid van hun dorp of wijk.

Uitkomsten Leefbaarometer

De Leefbaarometer laat zien dat de leefbaarheid in met name Oost-Groningen gemiddeld lager ligt dan landelijk. Nederland als geheel komt uit op een score die als goed wordt beoordeeld (7), de regio Groningen en Noord-Drenthe komt gemiddeld uit op een 6,7. Binnen Groningen en Noord-Drenthe zitten echter verschillen: de gemeenten in Oost-Groningen scoren een 6, de drie Drentse gemeenten een 8. Daartussen liggen de gemeenten Groningen, Het Hogeland en Westerkwartier met een 7. De gemeenten die een 6 scoren, presteren ook allemaal slechter dan de gemeenten uit hun referentiegroep. Deze verschillen bestaan al langere tijd en veranderen nauwelijks. De regio loopt niet in op het landelijke gemiddelde, ook blijven de onderlinge verschillen bestaan.

De achterstand van de regio op het gebied van leefbaarheid is structureel van aard. Stedelijke gebieden met veel voorzieningen, een sterke

arbeidsmarkt en goede bereikbaarheid scoren gemiddeld hoog op de Leefbaarometer. Groningen en Noord-Drenthe hebben juist een overwegend landelijk karakter. Afstanden tot voorzieningen zijn groter, de woningmarkt is minder dynamisch. Dit drukt vooral op de dimensies voorzieningen en sociaaleconomische samenstelling.

Onderzoek laat zien dat regio's met bevolkingskrimp, vergrijzing en lagere inkomens structureel lager scoren op samengestelde leefbaarheidsindices.^{65 66} Deze kenmerken zijn in delen van Groningen en Noord-Drenthe sterker aanwezig dan gemiddeld in Nederland. Daar staat tegenover dat de regio sterk scoort op de fysieke leefomgeving. Ruimte, rust, groen en landschap worden hoog gewaardeerd en vormen een belangrijke kwaliteit van het gebied. We zien inderdaad dat ook vergeleken met de referentiegroepen scoren de gemeenten in Oost-Groningen structureel lager op de Leefbaarometer. Noord-Drenthe, gemeente Groningen en Westerkwartier scoren juist beter ten opzichte van de groep vergelijkbare gemeenten.

Ervaren leefbaarheid

Ondanks dat de regio op diverse aspecten van leefbaarheid minder goed scoort, zijn inwoners van Groningen en Noord-Drenthe overwegend positief over de leefbaarheid die zij ervaren in hun dorp of wijk. Ze geven gemiddeld een 7,7, zo blijkt uit regionale paneldata. Ook dat cijfer is al jaren vrijwel gelijk. De verschillen tussen gemeenten zijn minder groot dan de Leefbaarometer aangeeft, maar tonen dezelfde nuances. In de gemeenten Eemsdelta en Oldambt ligt de ervaren leefbaarheid laag, in de Noord-Drentse gemeenten hoog.

Ervaren ontwikkeling leefbaarheid

De meeste inwoners vinden dat de leefbaarheid in hun dorp of wijk gelijk is gebleven in de voorgaande twaalf maanden. Een kleine groep van zo'n 5 procent ziet een verbetering. Ongeveer één op de vijf inwoners ervaart achteruitgang. Dat aandeel is de laatste jaren weliswaar licht afgenomen, maar blijft aanzienlijk. Veranderingen in leefbaarheid voltrekken zich doorgaans langzaam en worden vaak pas op langere termijn zichtbaar.

In de aardbevingsgemeenten komt een negatieve beleving van de leefbaarheidsontwikkeling vaker voor. Dit valt vooral op in Oldambt en Eemsdelta waar een relatief grote groep (27-29 procent) achteruitgang van de leefbaarheid ervaart. Een belangrijke factor hierbij is niet zozeer een recente toename van schade, maar de aanhoudende impact van bestaande aardbevingsschade en de langdurige afhandeling daarvan. Inwoners met meervoudige schade aan hun woning beoordelen de leefbaarheid lager en zijn negatiever over de ontwikkeling daarvan.⁶⁷ Onzekerheid over bijvoorbeeld herstel, vertragen en procedures kunnen het vertrouwen in de woonomgeving aantasten. Dit werkt door in hoe mensen hun buurt ervaren, ook wanneer andere aspecten, zoals sociale contacten of het landschap, weinig veranderen.

Toekomstperspectief

Na een periode van onzekerheid zien meer inwoners in Groningen en Noord-Drenthe de toekomst van hun dorp of wijk positiever tegemoet. Het aandeel inwoners dat zich zorgen maakt over de toekomstige leefbaarheid is afgenomen. Toch blijven ook hier de verschillen binnen de regio spelen: in de gemeente Westerkwartier maakt 6 procent van de inwoners zich zorgen over de toekomst, in Oldambt is dat 18 procent.

Impact aardbevingsproblematiek

Een onmiskenbare, onderscheidende factor is de aardbevingsproblematiek. Deze speelt landelijk nauwelijks een rol, maar is in Groningen en Noord-Drenthe nadrukkelijk aanwezig. De Leefbaarometer neemt de indirecte effecten van aardbevingen mee, zoals woningkwaliteit, veiligheidsbeleving en verhuisdynamiek. Maar aanvullend onderzoek laat ook de directe effecten zien: bewoners in aardbevingsgebieden ervaren vaker stress en zijn minder tevreden over hun woning en woonomgeving.^{68 69} Deze effecten verdwijnen niet vanzelf.

Dat inwoners de leefbaarheid toch relatief positief blijven beoordelen, hangt samen met hoe zij hun omgeving ervaren. Sociale verbondenheid, vertrouwdheid en het landschap wegen zwaar. In Groningen en Noord-Drenthe wordt dit versterkt door een sterke regionale binding.

⁶⁷ Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

⁶⁸ Gronings Perspectief, Nivel, & Rijksuniversiteit Groningen (2024). Gaswinningsproblematiek raakt ook Drenthe: schade en psychosociale impact voorbij de provinciegrens.

⁶⁹ Boelhouwer, P., & Van der Heijden, H. (2018). The effect of earthquakes on the housing market and the quality of life in the province of Groningen, the Netherlands.

⁶⁵ CBS (2025). Lage brede welvaart in steden en in uithoeken van het land.

⁶⁶ OECD (2024). OECD Regions and Cities at a Glance 2024.

Sociale cohesie

Effecten van ontgroening en vergrijzing

In Groningen en Noord-Drenthe is sociale cohesie van oudsher sterk aanwezig. Vooral in dorpen speelt onderlinge verbondenheid een belangrijke rol. Toch is de sociale samenhang kwetsbaar en zijn de verschillen binnen de regio groot. Naast sterke dorpsgemeenschappen zijn er buurten waar de sociale samenhang onder druk staat door vergrijzing, armoede, bereikbaarheid en de langdurige gevolgen van aardbevingen. De sociale cohesie heeft ook te lijden onder gevoelens van onveiligheid.

Sociale cohesie gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Bij het thema Inwoners lag de focus op het contact tussen individuen, bij het thema Omgeving kijken we naar de bredere samenhang binnen gemeenschappen: contact tussen buurtgenoten, vertrouwen, het gevoel erbij te horen en veiligheid in de directe leefomgeving. Landelijk onderzoek laat zien dat informele netwerken belangrijk zijn voor het dagelijks functioneren van gemeenschappen.^{70 71}

Groningen en Noord-Drenthe kennen een sterke traditie van *noaberschap*: in dorpen ondersteunen mensen elkaar en voelen mensen zich verantwoordelijk voor hun omgeving. Toch is die sociale samenhang kwetsbaar. Dat blijkt ook uit de cijfers: sociale cohesie scoorde (in 2023) landelijk een 6,4. De provincie Groningen scoorde met een 6,2 lager dan dit gemiddelde. De provincie Drenthe scoorde juist hoger met een 6,7.

Sociale samenhang onder druk

In het Groninger Panel en Drents Panel wordt sociale cohesie gemeten aan de hand van vier stellingen: ik voel me hier thuis; het is gezellig en saamhorig in mijn dorp of wijk; er is prettige omgang in mijn dorp of wijk; mensen helpen elkaar in deze buurt. De scores variëren van 57,1 procent tot 78,6 procent tussen de 13 gemeenten. Met name in de Groninger gemeenten blijkt de sociale cohesie onder druk te staan. Dat heeft verschillende oorzaken:

- **Minder kinderen en meer (oude) ouderen:** De regio kent een combinatie van ontgroening en dubbele vergrijzing. Enerzijds zijn er meer ouderen die langer leven, anderzijds trekken jongeren weg uit landelijke gebieden.⁷² Hier-

door worden sociale netwerken kleiner en komen verenigingen en vrijwilligersinitiatieven onder druk te staan.⁷³

- **Verdwijnende voorzieningen:** Voorzieningen en ontmoetingsplekken in de dorpen verdwijnen, buslijnen worden opgeheven. Dit vergroot het risico op sociaal isolement, vooral voor ouderen en mensen met beperkte mobiliteit. In Groningen en Noord-Drenthe speelt dit sterker dan landelijk, ook vanwege de combinatie met ontgroening en dubbele vergrijzing.
- **Stapeling van problemen:** Sociale cohesie is niet voor iedereen vanzelfsprekend.⁷⁴ Mensen zonder betaald werk, met financiële zorgen of gezondheidsklachten ervaren minder sociale samenhang in hun buurt. Bij een stapeling van problemen neemt de kans op uitsluiting toe. Eenzaamheid is een belangrijk aandachtspunt. Jongeren, ouderen en mensen met een slechte gezondheid zijn hier extra kwetsbaar voor. Eenzaamheid gaat samen met minder vertrouwen in anderen en een lagere betrokkenheid bij de buurt, wat de sociale cohesie verder druk zet.
- **Impact aardbevingsproblematiek:** Verschillen in schadeafhandeling en versterking leiden tot spanningen tussen burens en tot wantrouwen richting overheid en instituties. Aan de andere kant levert de problematiek ook nieuwe verbondenheid op: inwoners trekken samen op om hun belangen te behartigen en vinden steun bij elkaar. De sociale cohesie kan dus tegelijkertijd worden verzwakt en versterkt, afhankelijk van de lokale situatie en de fase van herstel.

⁷⁰ Kennisplatform Inclusief Samenleven (2023). De kracht van informele netwerken.

⁷¹ CBS (2025). Vrijwilligerswerk 2024.

⁷² Hussain, B. et al. Co-creation of social innovations for healthy ageing in rural Europe – a process evaluation of a volunteer-led guided conversation toolkit using Normalisation Process Theory (NPT).

⁷³ Netwerk Platteland (2023). 'Toenemende vergrijzing is een uitdaging voor het behoud van sociale cohesie op het platteland'.

⁷⁴ Sociaal Planbureau Groningen (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Groningen.

Relatie met veiligheid

Sociale cohesie hangt ook nauw samen met veiligheid. Wie zich veilig voelt, is meer geneigd om anderen te ontmoeten en actief te zijn in de buurt. In landelijke gebieden voelen mensen zich over het algemeen veiliger dan in stedelijke gebieden. Dat geldt ook voor de regio Groningen en Noord-Drenthe. Gemiddeld voelt 2,2 procent van alle Nederlanders zich vaak onveilig in de buurt. In Groningen en Noord-Drenthe ligt dit percentage lager. Inwoners waarderen de veiligheid in hun woonomgeving gemiddeld met een ruime voldoende, al komen in de stad Groningen en andere verstedelijkte kernen gevoelens van onveiligheid wel vaker voor.

Woonomgeving

Zorgen over woningtekort en voorzieningen

De woonomgeving bepaalt in hoge mate hoe prettig mensen wonen en leven. Dit betreft niet alleen de woning zelf, maar ook het groen, het landschap, de bereikbaarheid van voorzieningen en het onderhoud van de openbare ruimte.

Inwoners van Groningen en Noord-Drenthe zijn minder tevreden over hun woonomgeving dan gemiddeld in Nederland, al bestaan er grote verschillen binnen de regio en tussen groepen inwoners. Het landschap wordt door bijna alle inwoners hoog gewaardeerd. De zorgen richten

Constructieve veiligheid

In het aardbevingsdossier wordt veiligheid vaak gekoppeld aan constructieve veiligheid: de versterking van woningen. Een veilige woning is een belangrijke voorwaarde voor een veilig gevoel. Uit onderzoek weten we echter ook dat inwoners die vaker schade hebben, zich onveiliger voelen, ook al voldoet hun woning feitelijk aan de veiligheidsnorm. Constructieve veiligheid is dus niet voldoende voor ervaren veiligheid. De gevoelens van onveiligheid spelen vaak al jaren. Het blijkt ook dat het veiligheidsgevoel kan herstellen door schadeherstel en de versterking van woningen.⁷⁵ Daar wordt met Nij begun dan ook op ingezet.

Ervaren veiligheid

Ervaren veiligheid is ook breder dan constructieve veiligheid. Verkeersoverlast, sociale samenhang, criminaliteit en de kwaliteit van de woonomgeving spelen eveneens een rol. Zo krijgt het buitengebied in toenemende mate te maken met ondermijnende criminaliteit. Signalen van drugshandel of misstanden met vastgoed tasten het gevoel van veiligheid aan. Juist in hechte gemeenschappen hebben incidenten grote impact op het veiligheidsgevoel. Door de ontwikkeling van veiligheid in brede zin te volgen, krijgen we zicht op het effect van de verschillende factoren op het dagelijks leven van inwoners. Daarbij houden we er rekening mee dat niet alle onderdelen van veiligheid direct door het programma Nij begun worden beïnvloed, maar samen wel bepalen of inwoners zich daadwerkelijk veiliger gaan voelen.

Tegelijkertijd zorgen de herstel- en versterkings-opgaven voor ingrijpende veranderingen in de leefomgeving, bijvoorbeeld via investeringen in woningkwaliteit, verduurzaming en de inrichting van de openbare ruimte.

Woonomgeving

Inwoners in Groningen en Noord-Drenthe zijn over het algemeen minder tevreden over hun woonomgeving dan gemiddeld in Nederland. Zowel in Nederland als geheel, als in de regio Groningen en Noord-Drenthe staat de tevredenheid onder druk. De tevredenheid gaat landelijk echter sterker achteruit dan in de regio, waardoor het gat tussen de rest van het land en de regio kleiner wordt. De regionale data over woon-tevredenheid is beperkt, we kijken daarom naar deelgebieden. In het deelgebied Noord-Drenthe is 88,2 procent van de inwoners tevreden over de woonomgeving; dit ligt boven het landelijk gemiddelde van 82,6 procent. Inwoners waarderen de rustige, groene leefomgeving en het gevoel van veiligheid. Tegelijk zijn er aandachtspunten, vooral bij het onderhoud van fiets- en wandelpaden en de bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden.⁷⁶ In het deelgebied Oost-Groningen is de tevredenheid met gemiddeld 83,5 procent ook hoger dan het landelijk gemiddelde.

Inwoners in Overig Groningen en Eemsdelta (deelgebied ‘Delfzijl en omgeving’) zijn het minst tevreden: 80,3 procent en 76,4 procent. Deze verschillen in waardering hangen samen met meerdere factoren: de gevolgen van aardbevingen, een lagere ervaren veiligheid en minder gunstige arbeidsmarktperspectieven. Onzekerheid over de woningkwaliteit en het herstel heeft eveneens een negatieve invloed.

Waardering landschap

De grote kracht van de regio Groningen en Noord-Drenthe is het landschap. Daar hebben inwoners over het algemeen een hoge waardering voor. Rust, weidsheid, variatie en cultuur-historische elementen zoals wierden, borgen en kerken worden vaak genoemd. Vooral de drie Noord-Drentse gemeenten en de Groningse gemeente Westerwolde springen eruit: deze gebieden behoren tot de hoogst gewaardeerde landschappen van Nederland. Tegelijkertijd zijn er zorgen over de ontwikkeling van de landschapskwaliteit. Steeds minder inwoners vinden dat het landschap er in de afgelopen jaren op vooruit is gegaan. Een groeiende groep ervaart zelfs een achteruitgang. Hun zorgen hangen vooral samen met grootschalige ingrepen: windmolens, zonneparken, schaalvergroting in de landbouw

⁷⁶ Trendbureau Drenthe (2025). Brede Welvaart Monitor 2024 Drenthe.

en nieuwe infrastructuur. Ook zijn er zorgen over horizonvervuiling, verlies van rust en afname van biodiversiteit. Er zit een spanning tussen de energietransitie, economische ontwikkeling en landschapskwaliteit. Dit speelt landelijk, maar is in Groningen extra zichtbaar door de schaal en concentratie van projecten.

Nabijheid voorzieningen

De tevredenheid over de woonomgeving hangt sterk samen met de nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen. In Groningen en Noord-Drenthe zijn de afstanden tot dagelijkse voorzieningen groter dan gemiddeld in Nederland. Dit raakt vooral mensen zonder auto, onder wie ouderen, jongeren en huishoudens met een lager inkomen. De beperkte bereikbaarheid van voorzieningen heeft niet alleen invloed op de woon-tevredenheid, maar ook op gezondheid, sociale participatie en zelfredzaamheid.

Structureel woningtekort

Ook de woningmarkt heeft invloed op de waardering voor de woonomgeving. Net als in de rest van Nederland is in de regio Groningen

en Noord-Drenthe sprake van een structureel woningtekort. Door de vergrijzing en de toename van kleinere huishoudens sluit de bestaande woningvoorraad niet goed aan op de vraag. Er is een groeiende behoefte aan passende, levensloopbestendige woningen. Als een woning wel past, maar er geen voorzieningen in de buurt zijn, vergroot dit het risico op eenzaamheid en zorgafhankelijkheid. De combinatie van woning en woonomgeving is bepalend voor de kwaliteit van leven op latere leeftijd.

Verschillen tussen groepen

De tevredenheid over de woonomgeving verschilt niet alleen tussen de gemeenten in deze regio, maar ook tussen groepen inwoners. Jongvolwassenen en huishoudens met een lager inkomen zijn minder tevreden over hun woonomgeving. Dit hangt samen met de betaalbaarheid en beperkte keuze op de woningmarkt. Ook hebben zij minder invloed op de inrichting van de leefomgeving. Ouderen zijn over het algemeen positiever, maar maken zich meer zorgen over de bereikbaarheid van zorg en voorzieningen.

Duurzaamheid

Verduurzaming industrie en woningvoorraad

De duurzaamheid van de regio wordt afgemeten aan twee indicatoren: de uitstoot van broeikasgassen (emissie-intensiteit) en de warmtevraag van woningen. De grootste uitdaging ligt bij de energie-intensieve industriële clusters in en rond de Eemshaven. Ook moet er een grote slag worden gemaakt met de verduurzaming van de woningvoorraad, met name in de gemeenten Westerwolde, Pekela, Stadskanaal en Het Hogeland.

Emissie-intensiteit

De uitstoot van broeikasgassen, uitgedrukt in CO₂-equivalenten per inwoner, laat zien hoe klimaatbelastend een gebied is en hoe groot de opgave is om te verduurzamen. De regio als geheel kwam in 2023 uit op een uitstoot van gemiddeld 18 ton CO₂-equivalent per inwoner. Dat is flink hoger dan het landelijk gemiddelde van 9,4 ton per inwoner. Binnen de regio zijn de verschillen heel groot. Er zijn twee gemeenten met grote indus-

triële, energie-intensieve activiteiten en daarmee met een hoge gemiddelde uitstoot per inwoner. De andere gemeenten zitten rond of zelfs (ver) onder het landelijk gemiddelde.

Het Hogeland springt ver boven alle andere gemeenten uit met 136,1 ton CO₂-equivalent per inwoner. Deze hoge waarde hangt samen met de grote industriële en energie-intensieve activiteiten in en rond de Eemshaven. Dit komt overeen met landelijke emissietrends: grote

energiebedrijven en industriële clusters kennen traditioneel een hoge uitstoot, al daalde de nationale uitstoot in 2023 door meer gebruik van duurzame energie en lagere productie in delen van de industrie. De gemeente Eemsdelta valt eveneens op met een hoge emissie-intensiteit van 43,8 ton per inwoner. Deze gemeente heeft een groot industrieterrein met onder meer chemie, energiebedrijven en havengerelateerde activiteiten. Ook dit komt overeen met de landelijke emissierapportages. Zware industriële locaties veroorzaken de hoogste uitstootniveaus in Nederland, al stootte de industrie in 2023 minder uit door hoge energieprijzen en onderhoud bij enkele grote bedrijven.

Aan de andere kant van het spectrum zitten verschillende gemeenten met een lage uitstoot in CO₂-equivalent per inwoner, zoals Groningen (3,9 ton) en Stadskanaal (4,0 ton). Deze waarden liggen niet alleen onder het regionale gemiddelde, maar ook onder het gemiddelde van de gemeenten in hun referentiegroep. In Groningen en Stadskanaal speelt een combinatie van factoren mee: minder zware industrie, een groter aandeel dienstverlening en in het geval van Groningen veel inwoners ten opzichte van de totale uitstoot, waardoor de uitstoot per inwoner lager uitvalt.

Er zijn gemeenten die gunstig afwijken van wat je op basis van hun referentiegroep zou verwachten. Pekela heeft net als Groningen en Stadskanaal een lagere uitstoot dan de gemeenten in de referentiegroep. Dat wijst op een lager totaal energiegebruik of de afwezigheid van emissie-intensieve activiteiten. Daartegenover staan gemeenten die juist veel hoger scoren dan hun referentiegroep, waaronder opnieuw Het Hogeland en Eemsdelta. De afwijkingen zeggen vooral iets over de bijzondere economische structuur van deze gebieden, waarin zware industrie en energieproductie een dominante rol spelen.

Warmtevraag woningen

De energiebehoefte voor het verwarmen van woningen geeft een indicatie van hoe goed de woningvoorraad in de regio is geïsoleerd. De gemiddelde warmtebehoefte per vierkante meter is gebaseerd op recente energielabels. Daarbij is het belangrijk te benadrukken dat maar circa 30 procent van de woningen in de regio over een recent energielabel beschikt. De beschikbare data geeft daarmee een bruikbaar, maar onvolledig beeld van de totale woningvoorraad. Dit kan

vooral invloed hebben op gemeenten waar bepaalde typen woningen – bijvoorbeeld oudere of vrijstaande woningen – minder vaak over een actueel label beschikken.

Omdat de dekking van energielabels beperkt is, koppelen we deze informatie aan het gasverbruik, waarvoor wel volledige en actuele data beschikbaar is. We zien een duidelijke correlatie tussen warmtebehoefte (energielabeldata) en gemiddeld gasverbruik, waardoor beide indicatoren samen een robuuster beeld geven van de warmtevraag in de regio. Gasverbruik weerspiegelt echter niet alleen de warmtevraag van de woning, maar ook stookgedrag. De relatie tussen beide indicatoren zal in de toekomst veranderen naarmate meer woningen gasloos worden verwarmd.

In de regio Groningen en Noord-Drenthe ligt de berekende warmtebehoefte hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit wordt deels verklaard door de grote aanwezigheid van oudere, vrijstaande en grondgebonden woningen. Tussen gemeenten bestaan duidelijke verschillen. De gemeente Groningen heeft de laagste warmtebehoefte, wat past bij een woningvoorraad met meer appartementen en hoogbouw. Dit beeld kan mede worden beïnvloed doordat het ontbreken van energielabels in specifieke woningsegmenten de gemiddelde score vertekent.

De gemeenten Westerwolde, Pekela, Stadskanaal en Het Hogeland vallen op door een hoge warmtebehoefte. Deze gemeenten hebben gemiddeld meer energie nodig om woningen te verwarmen, passend bij een relatief oudere en minder goed geïsoleerde woningvoorraad. In Westerwolde is ook het gasverbruik het hoogst van alle gemeenten. In Pekela en Het Hogeland ligt het gasverbruik eveneens boven het gemiddelde, hoewel daar het verschil minder sterk is dan de warmtebehoefte zou suggereren.

Aa en Hunze, Noorderveld en Tynaarlo bevinden zich in de middenmoot. De warmtebehoefte ligt hier weliswaar boven het landelijk gemiddelde, maar lager dan in de rest van de regio. Dit duidt op een relatief betere isolatiegraad in deze gemeenten. Het gasverbruik per huishouden ligt hier ook boven het landelijk gemiddelde, wat wijst op een aanzienlijke warmtevraag. Deze is vermoedelijk het gevolg van het woningtype en de gemiddelde grootte van woningen in deze gemeenten.

Het gemiddelde gasverbruik per huishouden in de regio ligt nog altijd hoger dan landelijk. Tegelijk is in vrijwel alle gemeenten een daling zichtbaar ten opzichte van het voorgaande jaar – in de meeste gemeenten zelfs sterker dan in de referentiegroep. Eemsdelta en Veendam laten de grootste afname zien, terwijl Westerwolde iets achterblijft. Dit wijst erop dat huishoudens in Groningen en Noord-Drenthe hun gasverbruik relatief snel terugdringen, bijvoorbeeld door bewust stookgedrag, isolatiemaatregelen of door over te stappen op alternatieve warmtebronnen.

Belangrijker dan de nulmeting is de ontwikkeling in de tijd. Door de warmtevraag en het gasverbruik jaarlijks te monitoren, kunnen we op termijn beter zien welk effect isolatiemaatregelen en verduurzaming hebben op het daadwerkelijke energiegebruik. De waarde van deze indicatoren ligt daarmee vooral in de trendmatige ontwikkeling, niet in het absolute startpunt.

IMAGO

Beeld van Groningen

Bij het thema Imago richten we de schijnwerper exclusief op de provincie Groningen. Voor de SvGND maken we gebruik van bestaand onderzoek. Voor het thema Imago is dit onderzoek alleen beschikbaar in relatie tot de provincie Groningen.

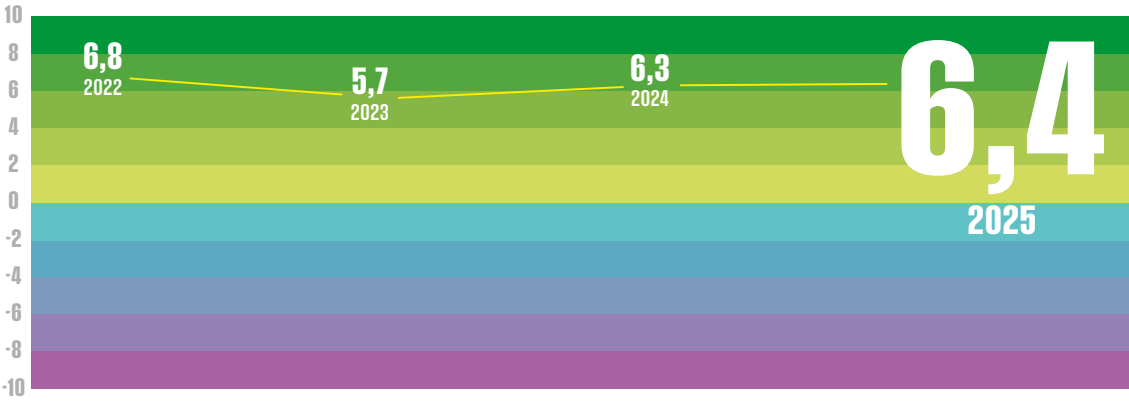
Hoe denken inwoners binnen en buiten de provincie over Groningen en wat zijn de verwachtingen van Groningers over het imago van de provincie? En welk beeld hebben ondernemers buiten Groningen van het ondernemersklimaat in de provincie? De perceptie wordt gemeten aan de hand van de Image Sentiment Index (ISI).⁷⁷

We volgen de jaarlijkse metingen om te zien of de scores stijgen ten opzichte van 2022. De cijfers betreffen het imago van de provincie als geheel, dus niet van de afzonderlijke gemeenten. De ontwikkeling van het imago laat bij Groningers én bij mensen en ondernemers van buiten de provincie dezelfde richting zien: voorzichtig herstel na een sterke dip in 2023 toen de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen haar rapport publiceerde. Maar al lijkt het herstel ingezet, de verwachting voor de toekomst is nog onzeker.

⁷⁷ De methodiek voor de ISI is ontwikkeld door Martin Boisen (For the Love of Place), Sierdjan Koster (Rijksuniversiteit Groningen), Karel Jan Alsem en Jan Wever (Hanzehogeschool Groningen).

Imagoscore: zelfbeeld Groningers

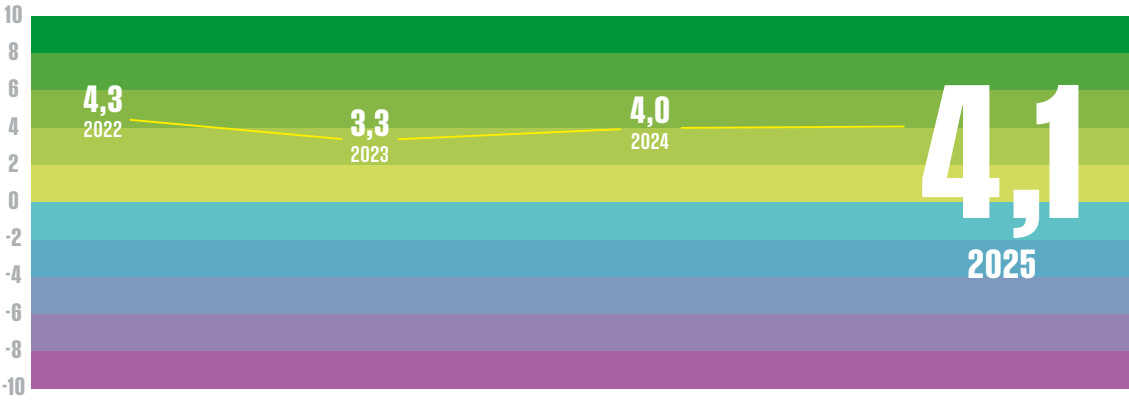

De grafieken tonen per indicator binnen het thema 'Imago' waar de provincie Groningen staat en hoe deze zich ontwikkelt.

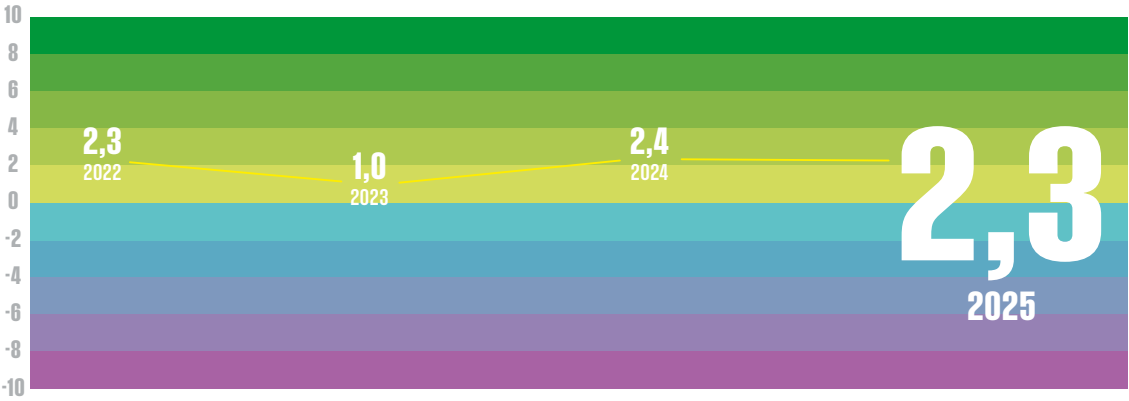
De score varieert van -10 tot +10. Dit is dus geen rapportcijfer, omdat negatieve waarden hierin ook een rol spelen.

Voor dit thema kan geen vergelijking worden gemaakt met landelijke cijfers. De cijfers gaan alleen over het imago van de provincie Groningen als geheel. Er kan geen onderscheid naar gemeente worden gemaakt. Er is geen soortgelijk onderzoek gedaan naar het imago van de provincie Drenthe.

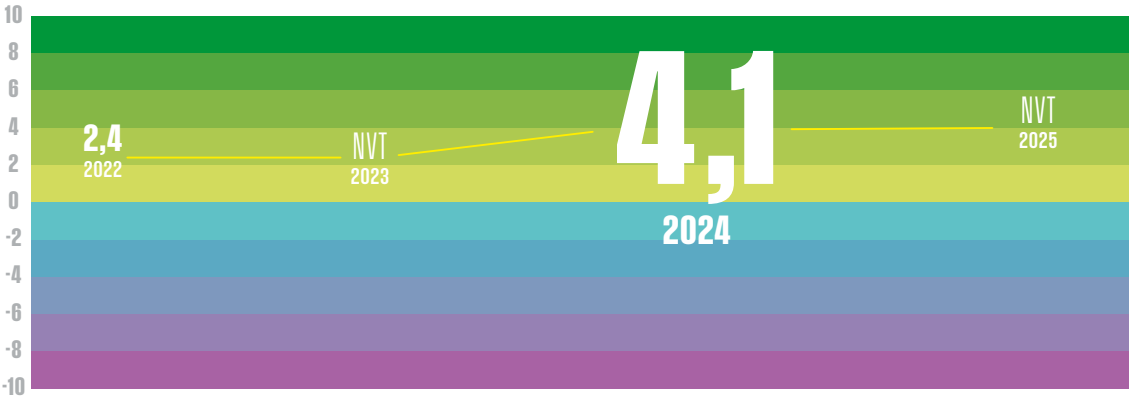
Imagoscore: beeld niet-Groningers

Imagoscore: verwachting Groningers over ISI

Imagoscore: beeld niet-Groningse bedrijven

Imago

Voorzichtig herstel

Groningers én niet-Groningers zien de provincie Groningen over het algemeen als een aantrekkelijke plek om te wonen, te werken, te studeren of te recreëren. Ondernemers buiten Groningen zijn kritischer. De associatie met gaswinning en aardbevingen neemt geleidelijk af, maar blijft aanwezig. De sterke daling van de imagoscores in 2023, toen het rapport van de parlementaire enquêtecommissie verscheen, laat zien dat negatieve beeldvorming snel ontstaat en slechts langzaam verdwijnt en dat herstel van imago een langdurig proces is.

Het imago is het beeld dat mensen hebben: in dit geval het beeld van de provincie Groningen onder inwoners en bedrijven. Dat beeld ontstaat door wat mensen meemaken, horen en zien. Het beïnvloedt hoe zij denken, voelen en handelen. Het bepaalt ook of mensen hier willen wonen, werken, studeren en of ze hier durven investeren. Dat maakt imago tot een belangrijke randvoorwaarde in het streven naar een hoge brede welvaart.

Verbetering en herstel

Het beeld dat Groningers van hun eigen provincie hebben, is de afgelopen jaren positiever geworden. In 2025 scoorde Groningen onder eigen inwoners een 6,4, in 2024 een 6,3 en in 2023, het jaar van de parlementaire enquête naar de aardgaswinning, een 5,7. Bovendien is het aandeel Groningers dat het imago negatief beoordeelt gedaald: van 11 procent in 2023 naar 5 procent in 2025. Ook bij mensen van buiten Groningen is het beeld van de provincie verbeterd: van 3,3 in 2023 naar 4,1 in 2025. Mensen die Groningen kennen vanwege een bezoek of verblijf zijn daarbij positiever dan mensen die nooit in de provincie zijn geweest. Groningers schatten het beeld van buitenstaanders overigens vaak negatiever in dan het in werkelijkheid is. Dat zien we ook in andere regio's waar ISI-scores zijn gemeten, zoals Brabant en Friesland.

Associaties

In het onderzoek is gevraagd welke associaties mensen bij Groningen hebben. Daarin zijn duidelijke verschillen te zien. Groningers associëren hun provincie veelal met de Martinitoren, hun eigen woonplaats, de stad Groningen, aard-

bevingen en met rust en ruimte. Mensen van buiten associëren Groningen met aardbevingen, de Martinitoren, (einde) gaswinning en studenten. In het onderzoek van 2025 bleek de spontane associatie met aardbevingen onder niet-Groningers even sterk als de spontane associatie met de Martinitoren. De associatie met (het einde van de) gaswinning neemt sterk af. Ook hier kloppen de verwachtingen van Groningers over het beeld

78 Verian (2025). Het imago van de provincie Groningen.

dat buitenstaanders van Groningen hebben niet altijd. De groep mensen van buiten Groningen die Groningen met 'ver weg' associeert, is kleiner dan Groningers zelf verwachten. De associaties met 'boeren' en 'stugheid' worden ook minder vaak genoemd dan Groningers verwachten.

Trots op Groningen

Als het gaat om 'trots op Groningen', is de score van Groningers in 2025 gemiddeld een 7,6. Groningers waarderen vooral de mogelijkheden om hier te studeren, te wonen en oud te worden. Mensen van buiten zien Groningen vooral als een aantrekkelijke plek om te studeren, te recreëren en cultuur te beleven.

Ondernemersperceptie

Uit het onderzoek blijkt dat niet-Groningse bedrijven het imago van Groningen in 2024 vergelijkbaar beoordelen als niet-Groningse inwoners. Niet-Groningse bedrijven zien Groningen in redelijk sterke mate als een provincie van 'aanpakkers' en als een groeigebied, en in mindere mate als innovatief, goed verbonden of internationaal georiënteerd. Hun totale imago-score is in twee jaar gestegen van 2,4 (2022) naar 4,1 (2024). Dit is een belangrijk aandachtspunt, want de blik waarmee ondernemers naar Groningen kijken, is cruciaal voor investeringen en groei.⁷⁸ Het resultaat van een sterke stijging zou kunnen betekenen dat de investeringsbereidheid in Groningen toeneemt. Het is belangrijk deze ontwikkeling over meerdere jaren te blijven volgen om structurele effecten te kunnen duiden.

Toekomstverwachting

Kwetsbaar imago

Hoewel het imago van Groningen zich voorzichtig herstelt, neemt het optimisme over de toekomst van Groningen af. Mensen zien vooruitgang, maar twijfelen of die vooruitgang blijvend is. Beeldvorming verandert langzamer dan fysieke of beleidsmatige resultaten. De langdurige associatie van Groningen met de gaswinningsproblematiek werkt nog door in hoe de regio wordt gepositioneerd en waargenomen, waardoor imagoherstel een proces van lange adem is.

Langeretermijnverwachting

Ruim een derde van de Groningers vindt dat het imago van de provincie in het afgelopen jaar is verbeterd en verwacht voor de komende vier jaar een positieve ontwikkeling. In de meting van 2025 blijkt dat optimisme echter minder sterk dan in eerdere metingen. In 2023 verwachtte 50 procent van de Groningers dat het imago van Groningen zich in de komende vier jaar positief zou ontwikkelen. In 2025 was dat gedaald tot 47 procent. Onder mensen van buiten Groningen daalde dit van 32 procent in 2023 naar 28 procent in 2025.

Kortetermijnverwachting

De verwachting voor de korte termijn, het komend jaar, laat eveneens een daling zien. In 2025 verwachtte 44 procent van de Groningers een verbetering van het imago in het komend jaar. Bij niet-Groningers was dit 25 procent. In 2023 was het sentiment over de toekomst bij beide groepen positiever.

Een voorzichtig herstel van het imago, maar toch minder optimisme over de toekomst. Een uitkomst die erop wijst dat de verwachtingen voor de toekomst voorzichtig en gereserveerd zijn.

Resultaten van het beleid voor inwoners van Groningen en Noord-Drenthe

Om de gewenste maatschappelijke verandering op het gebied van brede welvaart en vertrouwen te realiseren, voert het Rijk de komende dertig jaar een samenhangend pakket aan maatregelen uit. De onderliggende beleidstheorie bestaat uit twee sporen: het oplossen van de schade en problemen die de gaswinning heeft veroorzaakt, en het inlossen van de ereschuld via generatielange investeringen. Deze combinatie moet zowel de brede welvaart in het door gaswinning getroffen gebied versterken als het vertrouwen van inwoners in de overheid vergroten. Tegelijkertijd wordt erkend dat zowel brede welvaart als het vertrouwen in de overheid ook worden beïnvloed door factoren buiten de directe invloed van Nij begun.

De twee sporen van oplossen en inlossen van de ereschuld komen concreet tot uitdrukking in vijf pijlers van maatregelen.

Pijler 1 Herstellen van schades

Pijler 2 Versterken van gebouwen zodat zij voldoen aan de veiligheidsnormen

Pijler 3 Verduurzamen van woningen door isolatie en ventilatie

Pijler 4 Investeren in welzijn en sociaal herstel

Pijler 5 Investeren in economische ontwikkeling

Om op termijn aannemelijke verbanden te kunnen leggen tussen de ontwikkeling van de regio en de uitvoering van maatregelen, moet

de SvGND ook inzicht bieden in de voortgang en resultaten van het pakket aan maatregelen. In dit deel laten we per pijler zien hoe de uitvoering vordert en welke resultaten zichtbaar worden. Wat leverde Nij begun in 2025 op voor Groningen en Noord-Drenthe? En hoe tevreden zijn inwoners over de dienstverlening van de betrokken instanties? De informatie is aangeleverd door de betrokken uitvoeringsorganisaties.

In de eerste jaren zijn vooral de resultaten van de maatregelen rond schadeafhandeling, versterking en verduurzaming zichtbaar. Deze leveren directe voordelen op voor inwoners die hiermee te maken hebben. Naarmate de uitvoering verder vordert, zullen ook de effecten van de Sociale Agenda (pijler 4) en de Economische Agenda (pijler 5) zichtbaar worden.

SCHADEAFHANDELING EN HERSTEL

Stap voor stap vooruit

De schadeafhandeling door het IMG betreft een omvangrijke opgave, met ondertussen miljarden aan uitgekeerde vergoedingen en honderdduizenden afgehandelde schade-meldingen. Maar ondanks die omvangrijke resultaten is het eindpunt nog niet bereikt: nieuwe meldingen van schades, complexe dossiers en een blijvende instroom van aanvragen voor vergoeding en herstel maken duidelijk dat er nog altijd een flinke opgave resteert. In dit hoofdstuk laten we zien hoe de schadeafhandeling zich in 2025 heeft ontwikkeld, steeds in samenhang met het cumulatieve beeld sinds de start.

De belangrijkste inzichten op basis van de resultaten worden hieronder samengevat.

Eenvoud werkt, maar vooral voor lichte schade

De koers naar milder, menselijker en makkelijker laat vooral resultaat zien in regelingen met een grote mate van voorspelbaarheid en korte doorlooptijden: voor inwoners met lichte en enkelvoudige schade werkt de schadeafhandeling goed.

Het beeld van ‘de inwoner’ bestaat niet
Ervaringen verschillen structureel per schadeprofiel. Er is een duidelijk verschil in ervaringen tussen inwoners met lichte of enkelvoudige schade en inwoners met zware, meervoudige of langdurige schade. Deze samenhang tussen ervaringen en de hoeveelheid schade werkt door in het vertrouwen en de ervaren rechtvaardigheid. Hoewel gemid-

delde waarderingscijfers verbeteren, tonen deze statistieken niet hoe groot de verschillen in ervaringen zijn. Zo blijft het vertrouwen in het IMG in het kerngebied bijvoorbeeld relatief achter bij het vertrouwen in gemeenten aan de randen van het bevingengebied.

De schadeopgave blijft bestaan zolang bevingen aanhouden

Ondanks grote aantallen afgehandelde dossiers blijft er sprake van nieuwe en verergerde schades en acuut onveilige situaties. Het gebied is feitelijk nog niet schadevrij. Recente bevingen, zoals de beving bij Zeerijp in november 2025, benadrukken dat bevingen zich blijven voordoen en nieuwe schade veroorzaken. Dit maakt dat de schadeafhandeling voorlopig nog geen eindpunt kent maar een doorlopende opgave vormt.⁷⁹

Schade werkt door in brede welvaart en vertrouwen

Schade gaat verder dan woningen alleen. In de gemeenten in het kerngebied blijven gezondheid, veiligheidsgevoel, tevredenheid met de woonomgeving en sociale samenhang achter. Dit onderstreept dat schadeafhandeling in de breedste zin van het woord een maatschappelijke opgave is, niet alleen een financiële of juridische. Het uiteindelijke succes van Nij begun hangt in belangrijke mate af van de daadwerkelijke verbetering voor de inwoners van het aardbevingsgebied. Niet hogere gemiddelden, maar zichtbare algehele vooruitgang voor de zwaarst getroffen en bepaalt of het vertrouwen in de overheid zal herstellen.

milder, menselijker en makkelijker

Naar een betere schadeafhandeling

De ervaringen van inwoners met de schadeafhandeling verschillen sterk. Voor bewoners met lichte en enkelvoudige schade werkt de koers naar milder, menselijker en makkelijker goed. Eenvoudige, voorspelbare regelingen met een korte doorlooptijd, zoals de vaste vergoedingen, dragen bij aan duidelijkheid en minder ervaren regeldruk bij aanvragers.

Tevredenheid

Tevredenheid met en vertrouwen in het IMG hangen voor een belangrijk deel samen met de uitkomst van een aanvraag. Bij alle regelingen zijn aanvragers met een toekenning meer tevreden en zij hebben meer vertrouwen in het IMG dan aanvragers met een afwijzing. Dit beeld komt consistent naar voren uit de halfjaarlijkse Bouwen aan Herstel-monitor, waarin het IMG de algemene beleving van aanvragers meet.⁸⁰

Deze monitor laat zien dat het gemiddelde vertrouwen in het IMG is gestegen van 6,4 in de tweede helft van 2024 naar 6,8 in 2025. Ook onder aanvragers van het maatwerktraject, waar bij bewoners een financiële vergoeding krijgen voor fysieke schade aan hun woning, steeg het vertrouwen bij toekenning (van 6,2 naar 6,7), terwijl het bij afwijzing stabiel laag bleef (4,7). Andere regelingen bleven vrij stabiel, maar laten een vergelijkbaar patroon zien:

- Vaste vergoedingen: 7,8 bij toekenning (2025), tegenover 6,0 bij afwijzing
- Immateriële schade: 6,5 bij toekenning (2025), tegenover 4,5 bij afwijzing

Het derde onderzoek van het Groninger Gasberaad⁸¹ laat zien dat de algemene tevredenheid over de schadeafhandeling verder is toegenomen. In 2025 is 66% van de bewoners (zeer) tevreden over de totale afhandeling, tegenover 52% in 2022. Die stijging hangt deels samen met het type aanvraag: bewoners die kozen voor een vaste vergoeding zijn doorgaans aanzienlijk tevredener. Ook het onderzoek van de Groninger Bodem Beweging⁸² laat zien dat bewoners verbeteringen ervaren in de toepassing van de

menselijke maat, vooral bij bij relatief kleine en overzichtelijke schadegevallen.

Naast de uitkomst van de schade-aanvraag speelt ook de kwaliteit van het contact met het IMG een rol in de tevredenheid van inwoners. De waardering voor dienstverleningsaspecten laat een stijgende lijn zien, met gemiddelde scores in 2025 variërend van 7,1 (adviesrapporten) tot 8,8 (steunpunten en planning). Dit onderstreept dat goede dienstverlening het vertrouwen kan versterken, maar dat vertrouwen in het IMG niet los kan worden gezien van de uiteindelijke beslissing op een aanvraag.

Kwetsbaar vertrouwen bij zware of meervoudige schade

Uit onderzoek van Gronings Perspectief⁸³ blijkt dat het vertrouwen bij inwoners met meervoudige schade kwetsbaar blijft. Gronings Perspectief hanteert een andere indeling dan het IMG: waar het IMG per schaderegeling kijkt, wordt hier onderscheid gemaakt naar het aantal keer dat inwoners zelf schade hebben ervaren. Inwoners met enkelvoudige schade hebben gemiddeld meer vertrouwen in schadeherstel dan inwoners zonder of met meervoudige schade. Tegelijk laat het onderzoek zien dat vertrouwen bij deze laatste groep niet zozeer afwezig is, maar sterk samenhangt met ervaringen in langdurige en complexe trajecten. Met name in het aardbevingsgebied, waar schade vaker terugkeert, stapelen onzekerheid, herhaalde beoordelingen en samenloop met de versterking zich op.⁸⁴ Het vertrouwen bij deze groep is gevoeliger voor nieuwe ervaringen, blijft relatief achter bij de overige gemeenten (7,2 tegenover 7,8) en is minder goed zichtbaar in gebiedsgemiddelden.

⁸⁰ IMG (2025). *Bouwen aan Herstel Monitor*.

⁸¹ Groninger Gasberaad (2026). *Langs de randen vooruit [nog te publiceren]*.

⁸² Groninger Bodem Beweging (2025). *Staat van het Kerngebied*.

⁸³ Gronings Perspectief (2025). *De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024*.

⁸⁴ Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen (2025). *Lessen van Groningen en de herziene Mijnbouwwet: Een discussiestuk*.

⁷⁹ Groninger Bodem Beweging (2025). *De Staat van het Kerngebied*.

Voorbij schadeafhandeling

Schade gaat verder dan woningen alleen. In de gemeenten in het aardbevingsgebied blijven gezondheid, veiligheidsgevoel, tevredenheid met de woonomgeving en sociale samenhang achter.⁸⁵ Onderzoek onder scholieren uit het aardbevingsgebied laat zien dat ook jongeren merkbare psychosociale effecten ervaren: zij scoren hoger op stress en voelen zich ongelukkiger.⁸⁶

Schadeafhandeling is daarmee niet alleen een financiële of juridische opgave, maar ook een maatschappelijke. Juist bij het aanpakken van deze opgave kunnen de komende jaren ook de Sociale Agenda en Economische Agenda een rol spelen. Voor het uiteindelijke succes van Nij begun is nog meer merkbare verbetering nodig voor inwoners die het meest geraakt zijn door de gevolgen van de gaswinning.

Aanvragen en toekenningen
Drie soorten schades

Totaalcijfers

Sinds de schadeafhandeling in 2018 van start is gegaan, heeft het IMG voor € 3,1 miljard⁸⁷ aan schadevergoedingen uitgekeerd.⁸⁸ Op 31 december 2025 was het totaal aantal ingediende aanvragen voor alle regelingen bijna 657.000 (zie tabel 1),⁸⁹ waarvan meer dan 418.000 aanvragen zijn toegekend. In 2025 zijn voor de verschillende regelingen in

totaal ruim 129.000 aanvragen gedaan en werden meer dan 71.000 aanvragen toegekend (zie tabel 2).

Het IMG voert verschillende regelingen uit voor de afhandeling van schades. Deze regelingen bestaan uit drie categorieën: fysieke schade, waardedaling en immateriële schade.

Tabel 1 Totale aanvragen en toekenningen sinds start regelingen	Fysieke schade		Waardedaling		Immateriële schade		Totaal
	MAATWERK EN HERSTEL	VASTE VERGOEDINGEN	WONINGEN	NIET WONINGEN	VOLWASSENEN	KINDEREN EN JONGEREN T/M 17	
Aantal aanvragen	225.096	143.975	122.509	2.952	135.017	27.257	656.806
Aantal toekenningen	143.663	104.868	86.542	1.726	62.148	19.314	418.261
Bedrag betaald (mln. euro)	€ 1.589,1	€ 691,3	€ 537,0	€ 24,8	€ 237,4	€ 58,0	€ 3.137,6

Tabel 2 Aanvragen en toekenningen in 2025	Fysieke schade		Waardedaling		Immateriële schade		Totaal
	MAATWERK EN HERSTEL	VASTE VERGOEDINGEN	WONINGEN	NIET WONINGEN	VOLWASSENEN	KINDEREN EN JONGEREN T/M 17	
Aantal aanvragen	27.286	70.166	1.167	763	25.647	4.602	129.631
Aantal toekenningen	14.401	44.430	296	539	8.598	2.945	71.209
Bedrag betaald (mln. euro)	€ 316,2	€ 272,3	€ 1,7	€ 8,5	€ 25,7	€ 9,6	€ 634,1

⁸⁵ Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk (2025). De omvang van de psychosociale gaswinningsproblematiek: Een benadering op basis van de GGD gezondheidsmonitor.

⁸⁶ Gronings Perspectief 2025. De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

⁸⁷ Dit is exclusief NAM tegemoetkomingen, de knelpuntenregeling, vastgelopen dossiers en de bouwkundige en financiële bijstand.

⁸⁸ Inclusief de voorganger van het IMG, de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen (TCMG).

⁸⁹ De peildatum is 31 december 2025. NAM-tegemoetkomingen zijn niet meegenomen, deze vallen buiten de scope van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe.

⁹⁰ Groninger Bodem Beweging (2025). De Staat van het Kerngebied.

FYSIEKE SCHADE
Maatwerk, herstel of vaste vergoeding

Het grootste deel van het uitgekeerde geld bestaat uit vergoedingen voor fysieke schade. In 2025 is hieraan bijna € 600 miljoen uitgekeerd. Sinds de start van de schadeafhandeling in 2018 is het totaal uitgekeerde bedrag voor fysieke schade bijna € 2,3 miljard. Ook voor de aanvragen geldt dat die voor het grootste deel de regelingen voor fysieke schade betreffen, zowel in 2025 als in totaal.

Bij een melding van fysieke schade kunnen inwoners kiezen uit twee opties: (1) maatwerk en herstel of (2) de vaste vergoedingen. Vanaf 2018 konden inwoners bij de voorloper van het IMG terecht voor maatwerk en vanaf 2020 bij het IMG. In 2021 kwam daar de Vaste vergoeding eerste schade-melding (VES) bij, half 2024 de optie voor Herstel met aannemer en eind 2024 de Aanvullende vaste vergoeding (AVV). Met deze laatste regeling kunnen eerder ontvangen schadevergoedingen worden aangevuld tot € 10.000 euro (het maximale bedrag van de VES). Uit de Staat van het Kerngebied van de Groninger Bodem Beweging (2025) blijkt dat bewoners de introductie van vaste vergoedingen zien als een belangrijke stap richting eenvoud en erkenning. Deze standaard-bedragen helpen verschillen uit eerdere beoordelingen te verkleinen en bieden vooral voor lichte schade een snellere oplossing. Voor bewoners met zware schade kunnen dergelijke regelingen onvoldoende aansluiten bij hun situatie.

Het aantal aanvragen voor de vaste vergoedingen ligt sinds 2024 hoger dan voor maatwerk en herstel. In 2025 was er een piek in het aantal aanvragen zichtbaar door de brede openstelling van de AVV. Het totaal aantal aanvragen sinds de start van de schadeafhandeling is voor maatwerk en herstel met ruim 225.000 aanvragen nog wel hoger dan de bijna 144.000 aanvragen voor de vaste vergoedingen. In 2025 lag het aantal aanvragen voor maatwerk en herstel hoger dan in 2024. Het feit dat er in 2025 nog steeds veel nieuwe aanvragen zijn binnengekomen, bevestigt dat de gevolgen van de gaswinning nog altijd tot nieuwe of verergerde schade leiden. Zolang er nog aardbevingen plaatsvinden, blijft schade-afhandeling en -herstel nodig. De voortdurende onzekerheid zorgt ervoor dat bewoners weinig

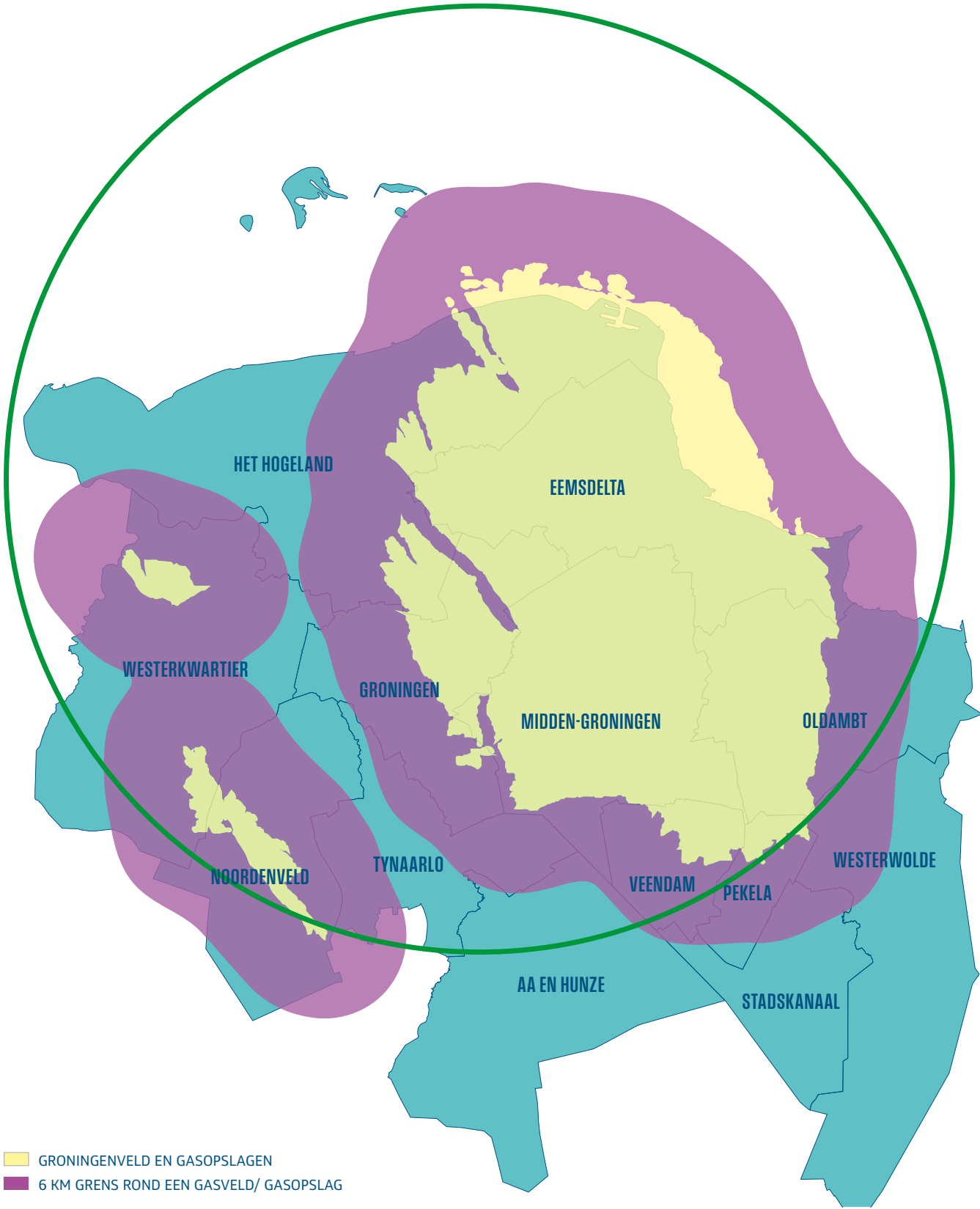
perspectief ervaren op een structureel schadevrij gebied.⁹⁰

Het aantal aanvragen en percentage toekennin-gen liggen relatief hoog in de vijf gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied. In deze gemeenten kiezen aanvragers ook vaker voor maatwerk en herstel. Door de invoering van vaste vergoedingen, die met name in de randen van het gebied populair zijn gebleken, is bij het IMG uitvoeringscapaciteit beschikbaar gekomen om extra aandacht te geven aan gedupeerden die het zwaarst getroffen zijn.

Maatwerk en herstel

Aanvragers kunnen kiezen voor *Maatwerk met onderzoek* of *Herstel met aannemer*. Bij Maatwerk met onderzoek bekijkt een onafhankelijke deskundige de schade en wordt onderzocht of er bewijs is voor een andere oorzaak dan gaswinning. Bij twijfel wordt in het voordeel van de aanvrager beslist.

Bij Herstel met aannemer wordt tot een bedrag van € 60.000 geen onderzoek naar de schade-oorzaak gedaan. Eigenaren kunnen daarbij kiezen voor herstel door een eigen aannemer of door een aannemer van het IMG. Deze manier van schadeafhandeling geeft bewoners meer zelfstandigheid en maakt het mogelijk om herstel te combineren met bijvoorbeeld verduurzaming of verbouwing. Sinds 1 juli 2024 kozen 300 bewoners voor herstel via een eigen aanne-mer. In 2025 startten 217 aanvragers met het herstelproces en werd eind 2025 het werk bij 14 woningen afgerond. De schade-uitkering hiervoor bedroeg ruim € 501.000. Voor herstel via een aannemer van het IMG maakten in 2025 in totaal 264 aanvragers een afspraak, goed voor ruim € 1.207.000 aan schade-uitkeringen.

Het gebied waar het IMG schade afhandelt is wettelijk vastgelegd. In de basis gaat dit om de ‘cirkel van Huizinge’ – het gebied waar in 2012 de zwaarste beving tot nog toe schade veroorzaakte - plus de gebieden binnen 6 kilometer van het Groningenveld en de gasopslagen rondom Norg en Winschoten.

⁹¹ Het IMG gebruikt in zijn jaarverslag een andere definitie waarbij wordt gekeken naar de besluiten die in 2025 zijn genomen. Ditzelfde geldt voor de beroep- en bezwaarcijfers bij de andere regelingen.

⁹² Groninger Gasberaad (2026). Langs de randen vooruit [nog te publiceren].

⁹³ Meldingen die worden ingetrokken voordat er een besluit genomen is, worden geregistreerd als anders afgehandeld. Aanvragen vallen ook onder deze categorie wanneer meerdere meldingen op één adres kunnen worden samengevoegd tot één besluit. De categorie 'Overig' betreft aanvragen uit gemeenten die buiten de regio vallen of aanvragen uit gemeenten waarvoor geldt dat er minder dan 25 aanvragen zijn ingediend en/of afgerond in de betreffende periode. Deze toelichting geldt ook voor alle volgende tabellen.

Tabel 3 Maatwerk en herstel – aantal aanvragen op gemeenteniveau ⁹³

Doorlooptijd en bezwaren

De doorlooptijd voor maatwerk en herstel is relatief lang ten opzichte van de andere regelingen, namelijk 136 dagen. De doorlooptijd betreft hierbij de mediaan. Dit is het middelste getal wanneer we alle doorlooptijden op een rij zetten van laag naar hoog: de ene helft ligt onder het middelste getal en de andere helft ligt erboven. De langere doorlooptijd komt onder andere doordat bij de keuze voor maatwerk met onderzoek een onafhankelijke deskundige na de schadeopname de schadeoorzaken onderzoekt en beoordeelt. Het toekenningspercentage van deze regeling ligt in 2025 op ruim 75 procent. In 2025 zijn meer bezwaren afgerond (1.264) dan ingediend (1.245). Het aantal openstaande bezwaren voor maatwerk en herstel is dus gedaald in 2025.⁹¹ Ook uit de enquête van het Groninger Gasberaad⁹² blijkt dat er steeds minder geschillen, bezwaren en rechtszaken lopen bij schademeldingen die nog niet zijn afgerond.

Verschillen tussen gemeenten

We zien een duidelijk verschil tussen gemeenten in het aantal ingediende aanvragen voor maatwerk en herstel. Dit hangt samen met de grootte van gemeenten, maar vooral met de mate waarin fysieke schade is opgetreden. In gemeenten in

de kern van het bevingsgebied, zoals Eemsdelta, wordt vaker gebruik gemaakt van maatwerk en herstel dan in gemeenten aan de randen van het bevingsgebied, zoals Noordenveld en Tynaarlo.

Ook wanneer we kijken naar het deel van de ingediende aanvragen dat wordt toegekend, blijken de verschillen tussen gemeenten groot. Het toekenningspercentage ligt relatief hoog in Het Hogeland, Eemsdelta en Midden-Groningen. Deze gemeenten liggen grotendeels of volledig in de kern van het aardbevingsgebied. In een gemeente als Aa en Hunze, buiten de kern van het aardbevingsgebied, ligt het toekenningspercentage aanmerkelijk lager omdat het daar minder vaak mijnbouwgerelateerde schade betreft.

Vaste vergoedingen

De vaste vergoedingen zijn bedoeld als een snelle en eenvoudige manier om fysieke schade af te handelen, voor zowel de aanvrager als het IMG. Er is geen uitgebreid adviesrapport nodig. Wel wordt de schade opgenomen. De Vaste vergoeding eerste schademelding is gericht op eigenaren die nog niet eerder schade hebben gemeld. De regeling ging van start in november 2021. Direct daarna was er een sterke toename van het aantal aanvragen. In de periode daarna nam het

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2018-2025	INGEDIEND AANTAL - 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Aa en Hunze	1.838	214	38,5%	61,5%	28	170
Eemsdelta	27.737	4.045	86,3%	13,8%	562	3.156
Groningen	79.817	11.286	83,7%	16,3%	3.914	6.698
Het Hogeland	25.345	3.079	89,6%	10,4%	389	2.157
Midden-Groningen	27.979	3.299	86,4%	13,6%	686	2.226
Noordenveld	6.302	443	59,9%	40,1%	228	420
Oldambt	14.531	1.080	54,1%	45,9%	307	1.017
Pekela	3.507	244	51,2%	48,8%	103	269
Tynaarlo	7.340	463	63,7%	36,3%	176	491
Veendam	10.742	641	63,2%	36,8%	180	693
Westerkwartier	13.372	1.181	45,9%	54,1%	354	928
Westerwolde	1.361	166	19,7%	80,3%	28	91
Overig	5.225	1.145	6,3%	93,7%	197	289
Totaal	225.096	27.286	75,5%	24,5%	7.152	18.605

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio valt Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

aantal aanvragen geleidelijk af. Begin 2024 werd het bedrag van de VES verdubbeld van € 5.000 naar € 10.000.

Eind 2024 introduceerde het IMG mede vanwege deze verhoging van de VES de Aanvullende vaste vergoeding (AVV). De AVV is bedoeld voor eigenaren die eerder minder dan € 10.000 ontvingen (of minder dan € 5.000 voor kleine objecten). De AVV heeft als doel verschillen uit het verleden te corrigeren en de schadeafhandeling ruimhartiger en milder te maken. De brede openstelling van de AVV en de zware beving bij Zeerijp leidden eind 2025 tot een tweede piek in het aantal aanvragen.

De waardering voor de regelingen voor fysieke schade (maatwerk, herstel en de vaste vergoedingen samen) is sinds december 2021 geleidelijk gestegen. Dit blijkt zowel uit de tevredenheidscijfers die het IMG verzamelt als uit onderzoek van het Groninger Gasberaad, waaruit dezelfde positieve ontwikkeling naar voren komt. De stijging in de waarderingcijfers valt niet toevallig samen met de introductie van de vaste vergoedingen. Voor een deel van de aanvragers sluit deze regeling namelijk beter aan bij hun situatie en biedt ook een snelle en eenvoudige manier

om schade af te handelen. Tegelijkertijd is ook voor maatwerk de tevredenheid toegenomen, wat ook bijdraagt aan deze positieve ontwikkeling.

De waarderingcijfers voor de vaste vergoedingen zijn structureel hoger dan voor de maatwerk-procedure. Bij de aanvragen voor fysieke schade geeft de meerderheid van de aanvragers een ruime voldoende of goed als tevredenheidscijfer. Voor de vaste vergoedingen geldt zelfs dat vooral goede en uitstekende beoordelingen worden gegeven en dat het aantal onvoldoendes beperkt blijft.

Doorlooptijd en bezwaren

De mediane doorlooptijd voor de aanvragen voor de vaste vergoedingen is met 30 dagen aanzienlijk korter dan voor die van maatwerk en herstel. Het toekenningspercentage voor de vaste vergoedingen ligt in 2025 op circa 74 procent. Het aantal ingediende bezwaren (896) was in 2025 hoger dan het aantal afgeronde bezwaren (812). Hierdoor is het aantal openstaande bezwaren in 2025 toegenomen (tot 122).

Versillen tussen gemeenten

Het toekenningspercentage is het hoogst voor aanvragen vanuit de gemeenten Noordenveld en

Tabel 4 Vaste vergoedingen – aanvragen op gemeenteniveau

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2021-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Aa en Hunze	3.041	1.484	78,4%	21,6%	44	275
Eemsdelta	4.194	2.557	55,7%	44,3%	173	374
Groningen	45.845	23.432	76,7%	23,3%	672	2.944
Het Hogeland	5.087	3.155	66,0%	34,0%	117	446
Midden-Groningen	7.430	5.128	68,1%	31,9%	226	674
Noordenveld	12.547	5.709	82,3%	17,7%	159	950
Oldambt	8.508	5.113	71,6%	28,4%	167	648
Pekela	3.467	1.628	78,7%	21,3%	55	177
Tynaarlo	12.463	5.771	81,4%	18,6%	129	1.149
Veendam	6.275	3.330	75,8%	24,2%	128	516
Westerkwartier	19.778	9.639	74,1%	25,9%	344	1.504
Westerwolde	1.175	417	61,6%	38,4%	11	45
Overig	14.165	2.803	59,4%	40,6%	72	316
Totaal	143.975	70.166	73,9%	26,1%	2.297	10.018

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio valt Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

Tynaarlo en het laagst voor de categorie Overig, waar onder andere Stadskanaal onder valt. In de meeste gemeenten is het aantal aanvragen voor de vaste vergoedingen in 2025 (flink) hoger dan voor maatwerk en herstel. De uitzondering hierop is de gemeente Eemsdelta, waar juist meer aanvragen zijn gedaan voor maatwerk en herstel. In Het Hogeland zijn voor allebei bijna evenveel aanvragen gedaan in 2025. Opvallend is dat in Midden-Groningen, Het Hogeland en Eemsdelta in 2025 relatief veel nieuwe aanvragen zijn gedaan voor vaste vergoedingen vergeleken met de jaren daarvoor. Een verklaring hiervoor is dat adressen waarvoor in het verleden een maatwerkaanvraag is gedaan nu de mogelijkheid hebben om het eerder ontvangen bedrag aan te laten vullen tot € 10.000 met de aanvullende vaste vergoeding.

Over het algemeen kennen de vaste vergoedingen een hoog toekenningspercentage. Afwijzingen vinden alleen plaats als er niet aan de voorwaarden wordt voldaan, bijvoorbeeld als er meerdere schademeldingen zijn op één adres of als de locatie buiten het effectgebied ligt van het IMG.

Beroepen

Het aantal in 2025 ingediende beroepen bij de rechtbank Noord-Nederland voor de fysieke schaderegelingen ligt op 169, tegenover 80 afge-

handelde beroepen. Hierdoor is het aantal openstaande beroepen in 2025 toegenomen tot 176.

Speciale aanpakken

Naast maatwerk, herstel en de vaste vergoedingen zijn er twee speciale aanpakken voor fysieke schade, namelijk *Duurzaam herstel* en *Schade aan mestkelders*.

Duurzaam herstel

Om tot een maatregel te komen die de kans op terugkerende mijnbouwschade kan verkleinen is in 2024 de pilot Duurzaam herstel uitgevoerd. Hierbij werd onderzocht hoe woningen constructief konden worden verbeterd om deze kans te verkleinen. In 2025 is deze pilot geëvalueerd. De lessen uit de pilot zijn per 1 januari 2026 verwerkt in de nieuwe beleidsregel *Duurzaam herstel*. Daarbij is het maximumbedrag verhoogd naar de WOZ-waarde van een woning (met een maximum van € 500.000), omdat het aanvankelijke maximumbedrag uit de pilot (€ 125.000) vaak onvoldoende bleek bij ernstige funderingsproblemen. Duurzaam herstel wordt toegepast in gebieden waar de kans op herhaalschade reëel is. Sinds de pilotfase zijn ongeveer 900 adressen ingestroomd. Een deel hiervan loopt samen met de versterkingsopgave waar Nationaal Coördinator Groningen (NCG) voor verantwoordelijk is. De

aanpak van Duurzaam herstel bestaat uit onderzoek, ontwerp en uitvoering, waarbij bewoners zelf nauw worden betrokken. Na afronding van de werkzaamheden vindt oplevering plaats. Als onderzoek uitwijst dat er geen maatregelen nodig zijn, wordt het dossier gesloten.

In 2025 zijn 92 besluiten genomen om woningen duurzaam te herstellen. In 2025 zijn op 13 adressen de werkzaamheden opgeleverd en zijn op 18 adressen werkzaamheden nog in uitvoering.

Schade aan mestkelders

Door trillingen als gevolg van de gaswinning kunnen scheuren ontstaan in mestkelders, waardoor er grondwater instroomt en melkveehouders problemen krijgen met waterige mest en verminderde opslagcapaciteit. Hier is een speciale

aanpak voor ontwikkeld. Omdat mestkelders ondergronds liggen en intensief worden gebruikt, is het vaak lastig vast te stellen of schade door mijnbouw is veroorzaakt en hoe hoog de vergoeding moet zijn. Sinds de zomer van 2023 werkt het IMG daarom met een speciale aanpak. Hierbij wordt bij trillingen vanaf 10 mm/s uitgegaan van mijnbouwgerelateerde schade. Het IMG werkt met gespecialiseerde deskundigen.

Het totale aantal dossiers is toegenomen van 208 in juli 2023 naar 337 eind 2025. Inmiddels zijn 128 van de 337 aanvragen afgerond. Van de overige dossiers moet bij 92 de opname nog ingepland worden, zijn 93 in afwachting van advies van een deskundige en is er bij de overige 24 overleg met de aanvrager.

WAARDEDALING

Woningen en niet-woningen

Het IMG vergoedt ook waardedaling van woningen en niet-woningen. Deze regeling geldt binnen een vastgesteld gebied⁹⁴. Sinds september 2020 kunnen woningeigenaren compensatie krijgen voor waardedaling van hun woning. Sinds half 2024 is de regeling uitgebreid naar bedrijfspanden zoals winkels en kantoren.

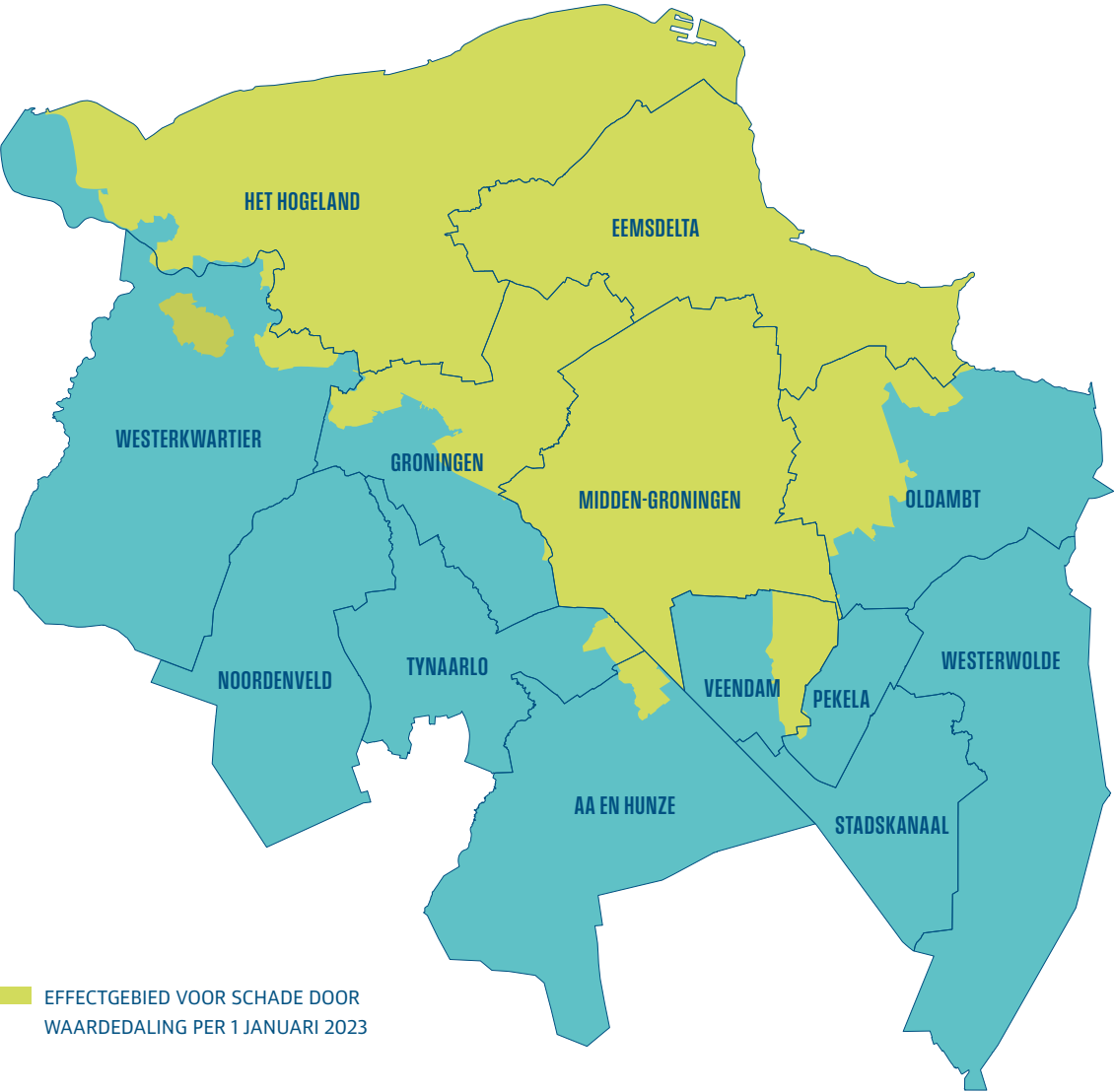
Bij beide varianten zijn met name in de periode kort na de start van de regeling veel aanvragen ingediend. In 2025 bleef het aantal nieuwe aanvragen voor compensatie van waardedaling zowel van woningen als niet-woningen beperkt. De dalende trend in het aantal aanvragen van de voorgaande jaren zetten daarmee door. Dit duidt erop dat de meeste eigenaren van woningen en niet-woningen die te maken kregen met waardedaling hiervoor inmiddels een vergoeding hebben ontvangen. Daarnaast is er een kleinere groep die mogelijk (nog) niet wil aanvragen of niet op de hoogte is van de regeling. De cijfers geven een indicatie dat de opgave op dit punt richting afronding gaat. Tegelijkertijd laten analyses zien dat een deel van de bewoners waarde-gerelateerde stress blijft ervaren, ook wanneer de waardedaling is vergoed. Dit komt doordat waardedaling

vaak samenvalt met meervoudige schade of langdurige versterkingstrajecten, die het vertrouwen van bewoners in de toekomstbestendigheid van hun woning verminderen.⁹⁵

De regeling voor waardedaling wordt over het algemeen positief beoordeeld. Wel ligt de tevredenheid over deze regeling sinds 2024 gemiddeld wat lager dan daarvoor en schommelt de tevredenheid meer. Dit heeft te maken met het lagere toekenningspercentage. Daarnaast is het aantal aanvragen voor deze regeling sindsdien beperkter, waardoor minder tevredenheidscijfers worden gegeven.

Woningen

Het totale aantal aanvragen voor compensatie van de waardedaling van woningen sinds 2020 komt uit op ruim 122.000. De totale toegekende

vergoeding bedraagt € 537 miljoen. Het aantal nieuwe aanvragen neemt jaar op jaar verder af. Veel eigenaren die voor deze vergoeding in aanmerking komen, hebben waarschijnlijk inmiddels een aanvraag ingediend. In 2025 waren er in totaal 1.167 nieuwe aanvragen. In 2025 is bij 25 procent van de afgehandelde aanvragen voor woningen een vergoeding toegekend. Er zijn minder aanvragen in absolute zin en in verhouding meer aanvragers die niet aan de voorwaarden voldoen. De totale toegekende vergoeding binnen deze regeling was ruim € 1,7 miljoen in 2025.

Doorlooptijd en bezwaren

De mediane doorlooptijd voor de aanvragen voor woningen is relatief kort: 15 dagen. Het aandeel aanvragen waarbij na het besluit bezwaar is gemaakt, ligt in 2025 lager dan in de jaren daarvoor (4 procent in 2025 tegenover 6 procent

over de gehele periode). In 2025 zijn 47 bezwaren ingediend en 48 bezwaren afgerond.

Niet-woningen

De compensatie van waardedaling van niet-woningen is half 2024 gestart. Voor deze regeling zijn 763 nieuwe aanvragen ingediend in 2025. Daarmee komt het totaal aantal ingediende aanvragen sinds de start op 2.952. In 2025 is bij bijna 57 procent van de afgehandelde aanvragen een vergoeding toegekend. De uitgekeerde vergoeding is € 8,5 miljoen in 2025. Het totale uitgekeerde bedrag sinds de start komt daarmee op ruim € 24,8 miljoen.

Voor niet-woningen zijn in 2025 de meeste nieuwe aanvragen ingediend in de gemeente Het Hogeland. Bijna een derde van alle nieuwe aanvragen komt uit deze gemeente. Het Hogeland

⁹⁴ Het waardedalingsgebied bestaat uit een selectie van postcodegebieden binnen gemeenten waardoor bijvoorbeeld de gemeenten Groningen en Oldambt niet volledig binnen het gebied vallen.

⁹⁵ Gronings Perspectief (2025). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

Tabel 5 Waardedaling – aantal aanvragen op gemeenteniveau

	GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2020-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
woningen	Eemsdelta	24.638	252	18,8%	81,2%	1	20
	Groningen	31.320	338	21,6%	78,4%	12	16
	Het Hogeland	25.439	205	32,5%	67,5%	5	20
	Midden-Groningen	30.570	247	21,8%	78,2%	4	26
	Oldambt	1.610	73	49,4%	50,6%	1	5
	Overig	8.932	52	26,2%	73,8%	3	4
	Totaal	122.509	1.167	25,0%	75,0%	26	91
niet-woningen	Eemsdelta	890	161	53,7%	46,3%	4	11
	Groningen	409	139	74,5%	25,5%	1	3
	Het Hogeland	886	246	51,9%	48,1%	2	8
	Midden-Groningen	643	147	51,3%	48,7%	3	2
	Oldambt	71	35	57,5%	42,5%	0	0
	Overig	53	35	55,0%	45,0%	1	1
	Totaal	2.952	763	56,9%	43,1%	11	25

Noot: Deze tabel laat zien dat het aantal aanvragen voor compensatie van waardedaling van woningen in 2025 laag was in verhouding tot het totale aantal aanvragen in de periode 2020-2025. Het aantal aanvragen loopt terug, net als het aantal toekenningen. Het aantal aanvragers uit Oldambt is beperkt omdat Oldambt slechts deels in het waardedalingsgebied ligt.

en Eemsdelta zijn de twee gemeenten met de meeste aanvragen. Het aantal nog openstaande aanvragen is beperkt.

Voor ondernemers in het aardbevingsgebied heeft waardedaling meer gevolgen dan alleen financieel. Het geeft onzekerheid over de toekomst van fysieke infrastructuur – zoals winkelpanden, agrarisch vastgoed en bedrijfsruimten – wat vervolgens doorwerkt in investeringsbeslissingen, bedrijfscontinuïteit en de leefbaarheid van dorpskernen⁹⁶. In het hoofdstuk Herstellen en versterken wordt het Mkb-programma besproken dat zich richt op deze doelgroep.

Doorlooptijd en bezwaren

De mediane doorlooptijd voor de aanvragen voor niet-woningen is relatief kort: 16 dagen. Het aandeel aanvragen waarbij na het besluit bezwaar is gemaakt, ligt relatief hoog. Bij het totale aantal aanvragen sinds de start van de regeling ligt dit aandeel op ruim 9 procent. Het aandeel voor de aanvragen in 2025 ligt ongeveer op hetzelfde niveau. In 2025 zijn 85 bezwaren ingediend en 143 bezwaren afgerond.

Beroepen

Het aantal ingediende beroepen bij de rechtbank Noord-Nederland voor waardedaling van woningen en niet-woningen ligt in 2025 op 5, tegenover 20 afgehandelde beroepen. Hierdoor is het aantal openstaande beroepen in 2025 afgenomen tot 4.

96 Zijlstra, A.A. & Busscher, N. (2025). Ondernemerschap in het gaswinningsgebied: impact, stakeholders en regelingen.

IMMATERIËLE SCHADE
Volwassenen en kinderen en jongeren t/m 17 jaar

Het wordt steeds duidelijker dat de gevolgen van de aardbevingen en de versterkingsoperatie ook impact hebben op het (mentale) welzijn van jongeren. Zo scoren middelbare scholieren in aardbevingsgemeenten lager als het gaat om geluk en is het aandeel jongeren dat zich ongelukkig voelt, groter dan in andere gemeenten in de regio.⁹⁷. De langdurige onzekerheid rondom versterking en herhaaldelijke schade beïnvloedt hun dagelijks functioneren en schoolprestaties.

De vergoeding voor immateriële schade is bedoeld voor mensen die als gevolg van de gaswinning ernstig leed en verdriet hebben (gehad). Het betreft geen fysieke schade, maar emotionele schade, zoals verdriet, angst, pijn en psychologische problemen gerelateerd aan de (gevolgen van) de gaswinning. De regeling voor immateriële schade is bedoeld om dat te erkennen en het leed te verzachten.

97 Gronings Perspectief 2025. De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen.

Het IMG heeft de regeling meermaals aangepast om deze beter te laten aansluiten bij het ervaren leed en daarmee beter uitlegbaar te maken. In de zomer van 2025 is de behandeling van een aanvraag door niet-eigenaren gelijkgetrokken met die van huiseigenaren. Eerder zijn vergoedingen binnen huishoudens gelijkgetrokken en is ook de mogelijkheid voor een vervolgaanvraag toegevoegd voor wanneer een persoonlijke situatie van inwoners is gewijzigd.

Met behulp van een QuickScan op de IMG-website kunnen gedupeerden op basis van de schade-historie een inschatting maken of een vergoeding waarschijnlijk is.

Doelgroep

De regeling voor immateriële schade is vanaf november 2021 gefaseerd opengesteld. In eerste instantie ging dit enkel om het vergoeden van immateriële schade aan volwassenen. Sinds november 2023 komen ook kinderen en jongeren tot en met 17 jaar in aanmerking voor een immateriële schadevergoeding.

Aantallen

In 2025 zijn ruim 30.000 aanvragen ingediend voor vergoeding van immateriële schade. Dit is lager dan de ruim 46.000 aanvragen in 2024. Het merendeel van de aanvragen betreft volwassenen (ruim 25.000). Sinds het begin van de regeling gaat het in totaal om ruim 162.000 meldingen, waarvan circa 135.000 volwassenen en ruim 27.000 kinderen en jongeren t/m 17 jaar.

Tabel 6 Immateriële schade volwassenen – aantal aanvragen op gemeenteniveau

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2020-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Eemsdelta	35.803	3.799	48,0%	52,0%	20	574
Groningen	29.493	8.555	36,3%	63,7%	36	2.191
Het Hogeland	27.276	3.959	49,9%	50,1%	22	676
Midden-Groningen	26.222	4.343	41,8%	58,2%	18	795
Noordenveld	760	318	9,4%	90,6%	0	57
Oldambt	5.768	1.246	24,8%	75,2%	8	183
Pekela	774	328	10,8%	89,2%	1	51
Tynaarlo	1.165	490	20,0%	80,0%	1	86
Veendam	3.906	1.067	19,4%	80,6%	4	168
Westerkwartier	2.746	1.042	19,2%	80,8%	9	187
Overig	1.104	500	7,1%	92,9%	4	101
Totaal	135.017	25.647	38,0%	62,0%	123	5.069

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio vallen Aa en Hunze, Westerwolde en Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

Waardering

Sinds het begin zijn er grote verschillen in tevredenheid tussen mensen met toekenningen en mensen met afwijzingen. Mensen met een toekenning beoordelen het besluit in 2025 gemiddeld met een 7,8; mensen met een afwijzing met een 2,7. Het toekenningspercentage lag in 2025 lager dan in 2024. In principe kan iedereen een aanvraag voor immateriële schade indienen bij het IMG, los van het feit of iemand binnen het effectgebied woont of eerder schade heeft gemeld. De beoordeling of een aanvrager recht heeft op een vergoeding is echter afhankelijk van een viertal factoren: de locatie van de woning, de veiligheid, omvang van de schade en de doorlooptijd van de schadeafhandeling. Deze vier factoren kunnen worden aangevuld met de uitkomst van een vragenlijst: de Persoonlijke Impact Analyse. Bewoners die een afwijzing krijgen kunnen dit ervaren als ontkenning van hun leed, wat negatieve effecten heeft op vertrouwen in overheid en instituties. De afname van het toekenningspercentage verklaart grotendeels de totale gemiddelde score van 4,6 in 2025 ten opzichte van 5,5 in 2024.

Het IMG heeft ervoor gekozen de drempel om een aanvraag in te dienen zo laag mogelijk te maken, waardoor de kans groter is dat iedereen die recht heeft op een vergoeding deze ook daadwerkelijk aanvraagt. Daar staat echter

tegenover dat daardoor ook veel mensen een aanvraag indienen die uiteindelijk niet aan de voorwaarden blijken te voldoet. Binnen deze regeling worden aanvragen relatief vaker afgewezen, wat invloed heeft op de tevredenheid.

Tabel 7 Immateriële schade kinderen en jongeren t/m 17 jaar – aantal aanvragen op gemeenteniveau

GEMEENTE	TOTAAL INGEDIEND 2020-2025	INGEDIEND AANTAL 2025	TOEGEKEND PERCENTAGE 2025	AFGEWEZEN PERCENTAGE 2025	ANDERS AFGEHANDELD AANTAL 2025	VOORRAAD 2025
Eemsdelta	7.893	720	83,8%	16,2%	2	115
Groningen	5.742	1.354	64,0%	36,0%	4	242
Het Hogeland	5.396	853	80,7%	19,3%	2	124
Midden-Groningen	5.014	847	70,0%	30,0%	2	152
Noordenveld	115	54	23,3%	76,7%	0	11
Oldambt	959	198	43,8%	56,2%	0	42
Pekela	140	55	31,7%	68,3%	0	15
Tynaarlo	199	64	42,0%	58,0%	0	2
Veendam	774	198	45,0%	55,0%	0	25
Westerkwartier	419	148	34,6%	65,4%	0	31
Overig	606	111	13,0%	87,0%	6	17
Totaal	27.257	4.602	67,2%	32,8%	16	776

Noot: Van de dertien gemeenten uit de regio vallen Aa en Hunze, Westerwolde en Stadskanaal in deze tabel onder 'overig'.

Toekenningspercentage

Het toekenningspercentage voor de in 2025 afgehandelde aanvragen voor vergoeding van immateriële schade voor kinderen en jongeren t/m 17 jaar ligt op ruim 67 procent, voor volwassenen ligt dat met 38 procent aanzienlijk lager.

Doorlooptijd en bezwaren

In 2025 was de mediane doorlooptijd voor vergoeding van immateriële schade 36 dagen. Dit is de middelste waarde wanneer alle doorlooptijden in oplopende volgorde op een rij worden gezet. Zowel voor de variant voor volwassenen als voor kinderen en jongeren t/m 17 jaar geldt dat het aandeel aanvragen waarbij na het besluit bezwaar is gemaakt in 2025 iets lager was dan in het voorgaande jaar.

Beroepen

Het aantal in 2025 ingediende beroepen bij de rechtbank Noord-Nederland voor vergoeding van immateriële schade is 53, tegenover 49 afgehandelde beroepen. Hierdoor is het aantal openstaande beroepen in 2025 toegenomen tot 37.

Aanvragen volwassenen

Zowel het totale aantal aanvragen sinds de start van de regeling als het aantal aanvragen in 2025 is vooral hoog in gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied. Dit zijn ook de gemeenten waar de mentale gevolgen van aardbevingen het zwaarst worden gevoeld en waar het toekenningspercentage voor vergoeding van immateriële schade het hoogst is. Dit komt doordat de locaties van de woonadressen van een aanvrager een belangrijk criterium zijn om te bepalen of een aanvrager in aanmerking komt voor een vergoeding, naast de omvang van de fysieke schade.⁹⁸

Aanvragen kinderen en jongeren t/m 17 jaar

Zowel het totale aantal aanvragen sinds de start van de regeling als het aantal aanvragen in 2025 is vooral hoog in de vijf gemeente in de kern van het aardbevingsgebied. Dit zijn ook de gemeenten waar het toekenningspercentage relatief hoog is.

98 Voor een uitgebreide toelichting zie: www.schadedoormijnbouw.nl/regelingen/immateriele-schadevergoeding/extra-informatie/extra-informatie/toelichting-op-immateriele-schade-in-nederland-voor-groningen.

Knelpunten en complexe dossiers

Maatwerk en actie

Hoewel de regelingen in de basis duidelijk zijn afgebakend, is er een kleine groep bewoners voor wie de standaardaanpak en de huidige regelingen niet volstaat. Het gaat om mensen met complexe, vastgelopen of schrijnende dossiers. Juist voor deze groepen is maatwerk en handelingsvermogen essentieel.

Complexe dossiers

Speciale aandacht

Het IMG heeft in 2024 het Team op Maat (TOM) ingesteld voor het oplossen van complexe of vastgelopen dossiers. In het TOM zijn verschillende initiatieven voor deze groep samengebracht. Dit team richt zich specifiek op situaties waarin bewoners tussen regelingen of instanties dreigen vast te lopen. Het team pakt deze dossiers zelf op of zorgt dat ze elders worden behandeld.

Vaak is er sprake van ingewikkelde omstandigheden, zoals meerdere lopende dossiers, financiële of persoonlijke problemen of samenloop met andere instanties zoals NCG. Het TOM werkt nauw samen met betrokken partijen en zoekt naar een oplossing: binnen of, als dat nodig en goed uitlegbaar is, buiten de wettelijke aansprakelijkheid.

Het TOM heeft sinds zijn oprichting 288 dossiers in behandeling gekregen, waarvan er eind 2025 in totaal 167 zijn afgehandeld. Voor specifieke doelgroepen zoals agrariërs en mkb'ers zijn er aparte taskforces ingesteld. In het hoofdstuk Herstellen en versterken komt dit nader aan bod.

Acuut onveilige situaties

90 Veiligstellingen

Bewoners en gebruikers kunnen een melding doen van een acuut onveilige situatie (AOS) als zij vermoeden dat de constructie van het gebouw waarin zij wonen of werken niet veilig is. Er is sprake van een acuut veiligheidsrisico wanneer de constructie zodanig is aangetast dat er een direct veiligheidsrisico bestaat. Ook bij twijfel wordt aangeraden om een AOS-melding te doen.

In 2025 ontving het IMG in totaal 550 AOS-meldingen; een daling van 6 procent ten opzichte van 2024. Na overleg met melders bleek in 92 gevallen dat geen sprake was van een acuut onveilige situatie. Deze meldingen zijn daarop ingetrokken. Van de 458 geïnspecteerde meldingen bleek in 90 gevallen sprake van een acuut onveilige situatie, waarvoor maatregelen noodzakelijk waren. Dit is een daling van 3 procent ten opzichte van 2024, toen 94 veiligstellingen nodig waren. Deze lichte daling is een positief signaal. Tegelijkertijd is de afname beperkt en onderstreept het aantal van 90 dat acuut onveilige situaties zich nog steeds blijven voordoen.

Uitvoeringskosten

Maatwerk heeft een prijs

Aan de verschillende regelingen zitten uitvoeringskosten vast. De uitsplitsing naar regeling laat zien dat de uitvoeringskosten voor maatwerk het hoogst liggen. Deze regeling kent niet alleen een relatief hoog aantal aanvragen, maar vergt in de eerste plaats nauw persoonlijk contact met aanvragers en daarnaast ook veel werkzaamheden zoals het beoordelen van de oorzaak van schade.

De uitvoeringskosten van de vaste vergoedingen zijn relatief laag, toch zijn ze in absolute zin de afgelopen jaren sterk toegenomen doordat het aantal aanvragen is gestegen. Het aantal aanvragen lag in 2025 aanmerkelijk hoger dan in 2023 en 2024. Desondanks zijn de uitvoeringskosten voor de vaste vergoedingen minder dan een derde van de uitvoeringskosten voor maatwerk (zie tabel 8).

Tabel 8 Uitvoeringskosten in duizend euro.

	2021	2022	2023	2024	2025
Maatwerk	€ 228.084	€ 179.861	€ 188.794	€ 176.898	€ 180.190
Vaste vergoedingen	€ 2.195	€ 12.557	€ 8.193	€ 28.438	€ 54.682
Duurzaam herstel	€ 98	€ 1.583	€ 6.812	€ 9.232	€ 14.700
Daadwerkelijk herstel	-	-	-	€ 4.265	€ 20.801
Waardedaling	€ 19.370	€ 12.195	€ 10.686	€ 9.025	€ 7.050
Immateriele schade	€ 7.079	€ 16.375	€ 22.948	€ 20.465	€ 17.466
Vastgelopen dossiers	-	€ 182	€ 1.006	€ 565	€ 1.331
Overig	€ 2.403	€ 2.466	€ 2.775	€ 2.693	€ 2.937
Totaal	€ 259.229	€ 225.218	€ 241.212	€ 251.581	€ 299.157

Noot: Een meer gedetailleerd overzicht van de uitvoeringskosten is terug te vinden in het jaarverslag van het IMG.

VERSTERKEN

Een brede opgave

De versterkingsopgave in Groningen en Noord-Drenthe laat duidelijke voortgang zien, maar levert voor bewoners nog geen eenduidig resultaat op. In absolute aantallen worden steeds meer woningen beoordeeld en versterkt; meer dan twee derde van de adressen voldoet inmiddels aan de veiligheidsnorm. Tegelijkertijd is een deel van de opgave nog in voorbereiding of in uitvoering, waarbij een deel van de resterende trajecten complexer is en meer tijd vraagt.

Voor bewoners is vooral het proces bepalend voor hoe de versterking wordt ervaren. Lange doorlooptijden, onduidelijkheid over de planning en wisselingen in contactpersonen leiden tot onzekerheid en een lage waardering van de dienstverlening door Nationaal Coördinator

Groningen (NCG). De tevredenheid is met name laag in de planvormingsfase. Het vertrouwen in de uitvoering is beperkt, ondanks dat bewoners het inhoudelijke besluit over hun woning vaak wel begrijpen. Bewoners van wie de versterking is afgerond beoordelen de versterking positiever dan bewoners die nog midden in het traject zitten.

De versterkingsopgave is in Nij begun gepositioneerd als een bredere maatschappelijke opgave. Constructieve veiligheid heeft de hoogste prioriteit, maar ook rechtvaardigheid, leefbaarheid en herstel van vertrouwen zijn belangrijk. Juist op deze punten blijft de spanning zichtbaar: de voortgang neemt toe, maar de ervaren kwaliteit van het proces en het vertrouwen van bewoners blijven achter.

De opgave Breder dan veiligheid

De versterkingsopgave bestond al voordat Nij begun van start ging. Het waarborgen van fysieke veiligheid staat nog steeds centraal, maar de uitvoering heeft ook aandacht voor leefbaarheid, rechtvaardigheid en herstel van vertrouwen. De versterking richt zich specifiek op de vijf gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied: Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt.

Gebouwen moeten voldoen aan de landelijke veiligheidsnorm. NCG, een uitvoeringsdienst van BZK, is verantwoordelijk voor het laten onderzoeken en beoordelen van gebouwen en, wanneer deze niet aan de veiligheidsnorm voldoen, voor het versterken ervan. Ingenieursbureaus onderzoeken in opdracht van NCG de veiligheid van gebouwen en adviseren over de benodigde maatregelen. Woningen die niet aan de veiligheidsnorm voldoen, worden versterkt of, in

sommige gevallen, geheel of gedeeltelijk nieuw gebouwd.

Momenteel voldoet bijna 70 procent van de adressen in het aardbevingsgebied aan die veiligheidsnorm (peildatum 31 december 2025). De opgave is pas klaar als alle panden in het gebied aantoonbaar aan de norm voldoen en de kwaliteit van de uitvoering is geborgd. De norm betekent dat bewoners bij een zware aardbeving voldoende tijd hebben om hun woning veilig te

Definitie van veiligheid zoals gehanteerd door SodM

- 1

Gebouwveiligheid – zijn gebouwen aantoonbaar veilig volgens de geldende veiligheidsnorm?
- 2

Bodembeweging – hoeveel schade veroorzaken aardbevingen en bodemdaling (materiële schade)?
- 3

Gezondheid en welbevinden – wat betekenen (de kans op) bevingen en (voortdurende) schades, onveilige woningen, onzekerheid en langdurige herstelprocedures voor bewoners (immateriële schade)?

verlaten, maar biedt geen garantie dat gebouwen onbeschadigd blijven. Hoewel de seismische activiteit de afgelopen jaren is afgenomen, zijn zwaardere bevingen niet uitgesloten.⁹⁹ Zo had de

beving bij Zeerijp in november 2025 een magnitude van 3,4, een van de zwaarste ooit gemeten in het Groningenveld.

Mensgerichte aanpak Milder, menselijker, makkelijker

Nij begun geeft de versterkingsopgave een bredere invulling. Naast snelheid is er meer aandacht voor de kwaliteit van de uitvoering en voor de positie van bewoners. Deze verbreding sluit aan bij de aanbevelingen van de parlementaire enquêtecommissie om de uitvoering mensgerichter te maken, onder meer door bewoners centraler te stellen en beter aan te sluiten bij hun situatie.^{100 101} Het kabinet hanteert als uitgangspunt een mildere, menselijkere en makkelijker uitvoering.

Uit het eigen bewonerstevredenheidsonderzoek van NCG blijkt dat inwoners dat nog niet zo ervaren. De tevredenheid over NCG is gemiddeld genomen een 4,7 en minder dan 30 procent van de bewoners heeft vertrouwen in NCG. Langdurige procedures, onzekerheid over de planning en wisselingen in contactpersonen wegen zwaar in de beoordeling. De tevredenheid verschilt per fase van het versterkingsproces en is het laagst in de planvormingsfase en het hoogst na afronding.

Onderzoek van het Groninger Gasberaad wijst erop dat langdurige trajecten en het uitblijven

van duidelijkheid een negatieve invloed hebben op het welzijn en de veerkracht van bewoners.¹⁰² Volgens de Nationale ombudsman is het bredere schade- en versterkingsstelsel complex en belastend en zijn vereenvoudiging, meer duidelijkheid en betere ondersteuning noodzakelijk om het proces voor bewoners draaglijker te maken.¹⁰³

De uitkomsten van het bewonerstevredenheidsonderzoek van NCG bevestigen dat niet alleen de resultaten, maar ook de inrichting en het verloop van het versterkingsproces bepalend zijn voor de ervaren rechtvaardigheid en het vertrouwen.

⁹⁹ Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM). (2024). Periodieke Rapportage Seismiciteit Groningen 2024.

¹⁰⁰ Nationale ombudsman (2024). Zet de burger centraal. Jaarverslag 2024.

¹⁰¹ Staatstoezicht op de Mijnen (2025). Onderzoek NCG: Kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave.

¹⁰² Groninger Gasberaad (2026). Langs de randen vooruit. Ervaringen van bewoners met de versterkingsaanpak in Groningen.

¹⁰³ Nationale ombudsman (2025). Zet de burger centraal. Jaarverslag 2024.

De voortgang

Van beoordeling naar uitvoering

Momenteel vallen 27.825 adressen (peildatum 31 december 2025) binnen de versterkingsopgave van NCG. De versterkingsopgave is in omvang toegenomen. In 2020 ging het nog om 26.724 adressen. De opgave is bovendien inhoudelijk verbreed, onder meer doordat de versterking wordt gecombineerd met opgaven als verduurzaming. Dit laat zien dat de versterkingsopgave niet statisch is.

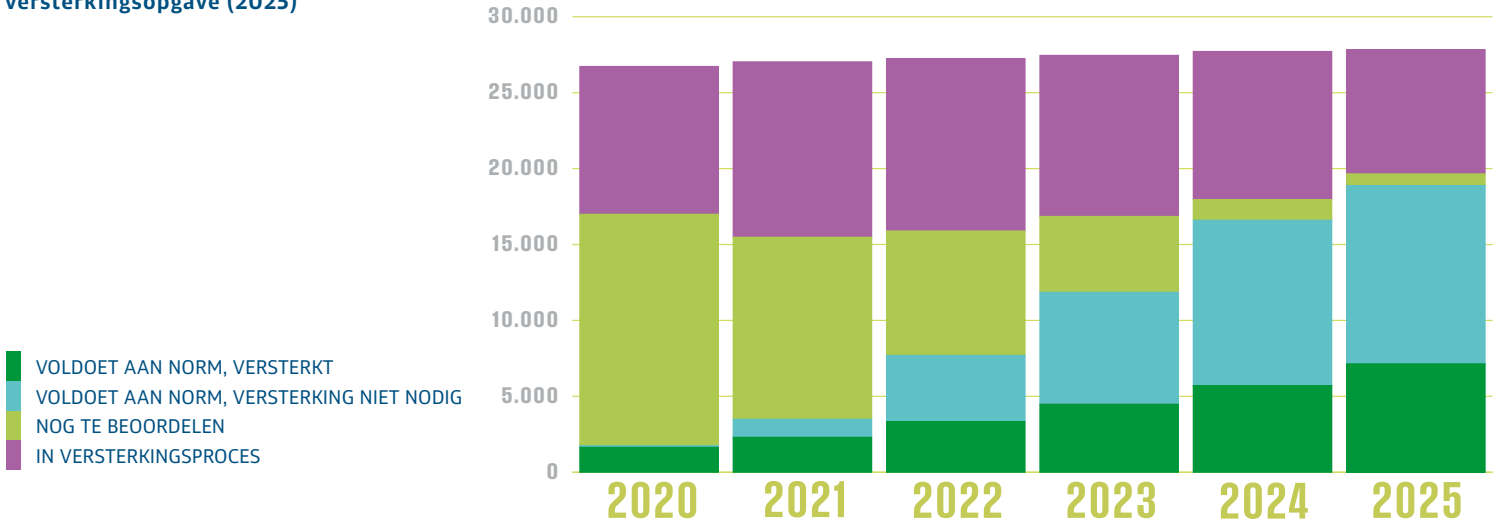
Een versterkingstraject bestaat uit verschillende stappen.¹⁰⁴ In de uitvoering van de versterking is het zwaartepunt in de afgelopen jaren verschoven van de beoordeling van gebouwen (stap 3) naar de planvorming (stap 4) en daadwerkelijke uitvoering (stap 5). In de beoordelingsfase wordt bepaald of versterking nodig is. Bij een deel van de panden is versterking niet nodig, omdat de panden aan de veiligheidsnorm blijken te voldoen. Bij een klein deel van de panden wil of kan de eigenaar niet meewerken aan versterking (circa 1 procent); de versterking kan dan desgewenst op een later moment door de (nieuwe) eigenaar worden opgepakt. Een deel van de panden moet en kan wel worden versterkt.

Figuur 12 laat zien hoe de opgave zich in de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. 27.409 adressen zijn inmiddels beoordeeld. Bij 11.735 adressen is

vastgesteld dat de panden veilig zijn en versterking niet nodig is. Van de 15.421 adressen waar versterking wel noodzakelijk is, zijn inmiddels voor 7.137 adressen de versterkingswerkzaamheden afgerond. Bij circa 6.700 adressen moeten de bouwwerkzaamheden nog starten; voor 5.650 adressen uit deze groep is gestart met het opstellen van een uitvoeringsplan.

Volgens de meerjarige analyse van NCG is de verwachting dat de versterkingsopgave rond 2031 wordt afgerond, mits de uitvoeringscapaciteit toereikend blijft.¹⁰⁵ Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) plaatst kanttekeningen bij de haalbaarheid hiervan, omdat de planning met onzekerheden is omgeven en de voortgang afhankelijk is van de uitvoerbaarheid en de aard van de resterende dossiers.¹⁰⁶

Figuur 12 Jaarlijkse voortgang versterkingsopgave (2025)

VOLDOET AAN NORM, VERSTERKT
VOLDOET AAN NORM, VERSTERKING NIET NODIG
NOG TE BEOORDELEN
IN VERSTERKINGSPROCES

Kwaliteitsborging

Snel en zorgvuldig

Bij de versterking van woningen gaat het niet alleen om fysieke veiligheid, maar ook om de kwaliteit van de uitvoering. SodM wijst er in verschillende onderzoeken en adviezen op dat de kwaliteitsborging in de uitvoering aandacht vraagt en dat signalen van bewoners en eigenaren belangrijk zijn bij het tijdig signaleren van knelpunten.¹⁰⁷ Daarbij wordt een spanningsveld zichtbaar tussen de gewenste versnelling van de operatie en de zorgvuldigheid van de uitvoering.

Ok de afhankelijkheid van externe partijen en de beschikbaarheid van deskundigheid hebben invloed op zowel de voortgang als de kwaliteit van het proces. SodM constateert dat de balans tussen snelheid en kwaliteit in de praktijk nog niet van-

zelfsprekend is en vraagt om meer aandacht voor de inrichting en aantoonbaarheid van kwaliteitscontroles. Het gaat daarbij onder meer om de navolgbaarheid van beoordelingen, consistentie in werkwijzen en de wijze waarop controles worden ingericht en vastgelegd.

Versterking op gemeenteniveau

Grootste opgave in Eemsdelta

De voortgang van de versterkingsopgave verschilt per gemeente (zie figuur 13). De gemeente Eemsdelta kent het grootste aantal adressen binnen de versterkingsopgave: ruim 16.000. Circa 64 procent hiervan voldoet inmiddels aan de veiligheidsnorm. Op circa 5.350 adressen bleek geen versterking nodig, op circa 4.900 adressen is de versterking afgerond of is nieuwbouw gerealiseerd.

Resterende opgave

In geen van de gemeenten is de versterking afgerond: in alle gemeenten zijn nog adressen in voorbereiding op of uitvoering van versterking. De resterende opgave is in Eemsdelta in absolute zin het grootst. Het grootste aantal nog te versterken gebouwen bevindt zich hier, namelijk 5.784 (64 procent voldoet aan de veiligheidsnorm). In de andere gemeenten is in percentuele zin het aandeel adressen dat al aan de veiligheidsnorm voldoet meestal hoger dan in Eemsdelta. In Midden-Groningen voldoet

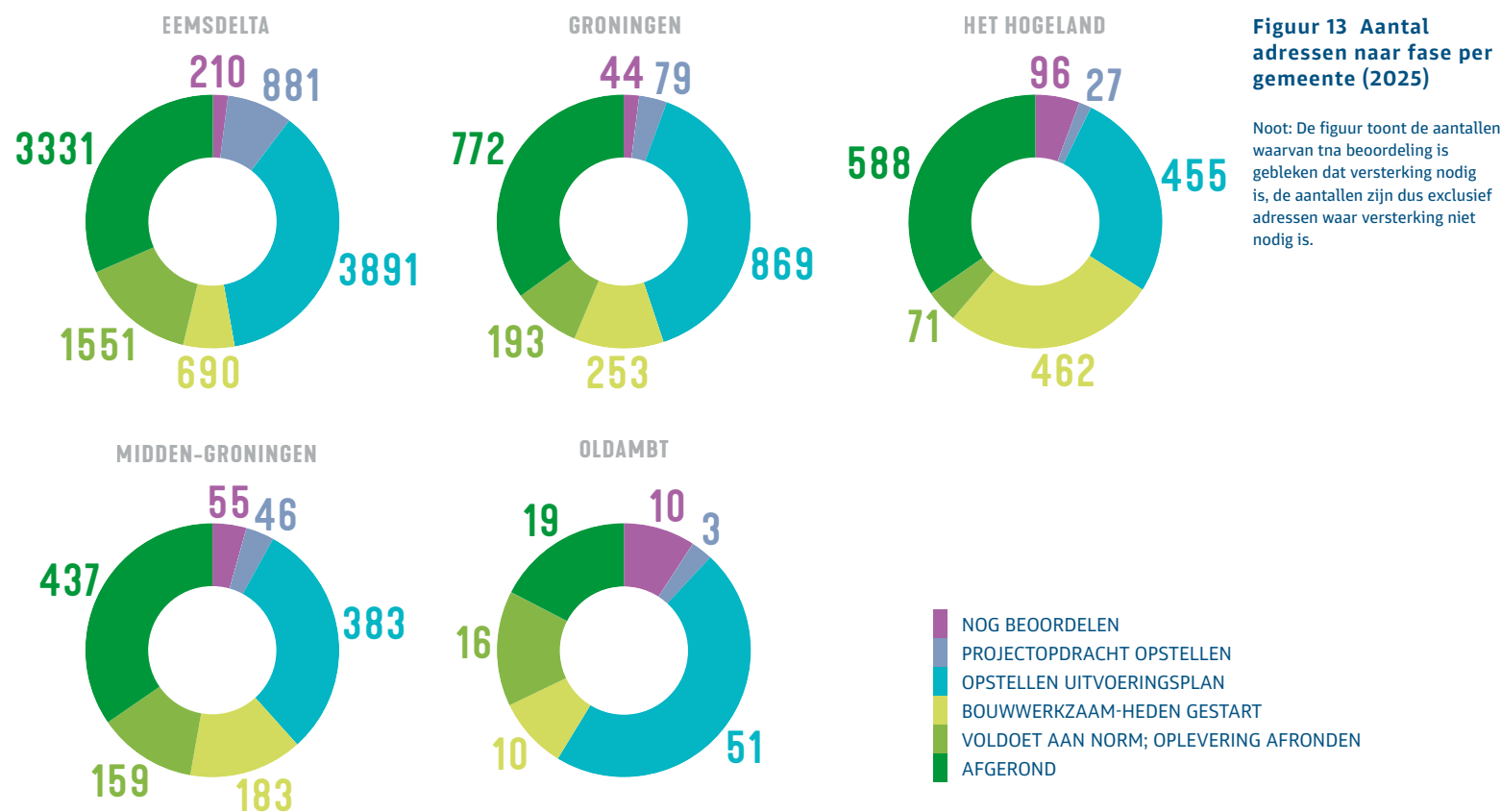
ongeveer 79 procent van de adressen aan de norm, voor Groningen is dit 75 procent, en voor Oldambt 83 procent. In gemeente Het Hogeland voldoet een wat lager aandeel van ongeveer 61 procent van de adressen aan de norm, het laagste percentage, maar in absolute zin gaat het om minder adressen dan in Eemsdelta (1.060).

Adviezen SodM

SodM heeft de gemeenten begin 2026 geadviseerd over hun plannen van aanpak.¹⁰⁸ Volgens SodM betreft de resterende opgave vooral adres-

107 Bijvoorbeeld: Staatstoezicht op de Mijnen (2026). Onderzoek naar de kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave (NCG); Staatstoezicht op de Mijnen (2026). Advies op het ontwerp Programma van Aanpak versterking 2026 gemeente Eemsdelta.

108 Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), Adviezen op gemeentelijke plannen van aanpak versterking (o.a. Eemsdelta, Midden-Groningen, Het Hogeland, Groningen, Oldambt), 2026.

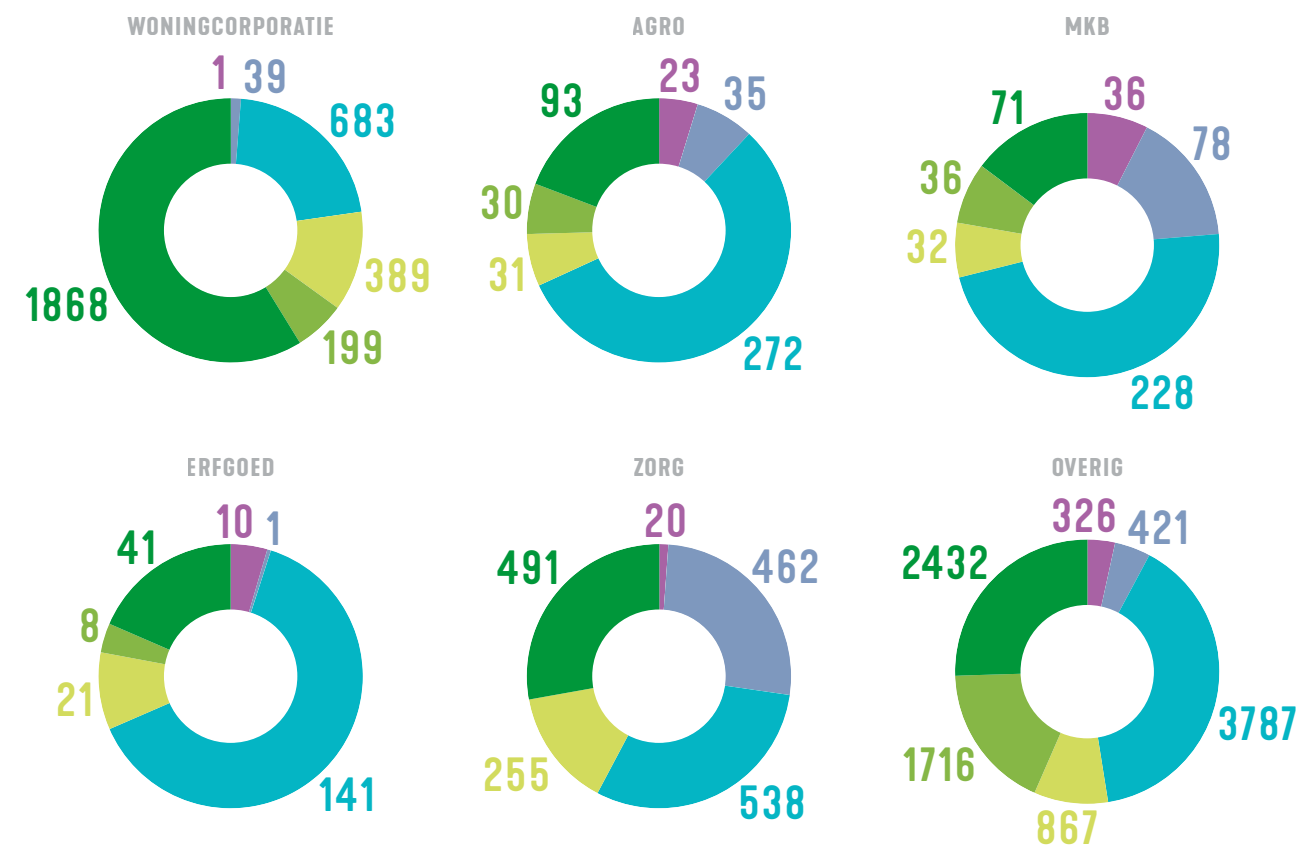
Figuur 13 Aantal adressen naar fase per gemeente (2025)

Noot: De figuur toont de aantallen waarvan na beoordeling is gebleken dat versterking nodig is, de aantallen zijn dus exclusief adressen waar versterking niet nodig is.

Figuur 14 Aantal adressen naar fase per gebouwcategorie (2025)

Noot: De categorie Scholen bevat onvoldoende observaties om een uitsplitsing van te laten zien.

Noot: De figuur toont de aantallen waarvan na beoordeling is gebleken dat versterking nodig is, de aantallen zijn dus exclusief adressen waar versterking niet nodig is.

Bijzondere categorieën gebouwen

Waar nodig maatwerk

In de versterkingsopgave zitten ook bijzondere categorieën gebouwen, zoals scholen of zorginstellingen. Versterking van dit type gebouwen is vaak ingewikkelder. Dat komt bijvoorbeeld door de manier waarop de financiering is geregeld, of doordat er extra wetgeving op van toepassing is (zoals erfgoed), extra stakeholders bij betrokken zijn (zoals een woningcorporatie of school) of dat meegedacht moet worden over een duurzame bedrijfsvoering (zoals bij het mkb en agro). Daarnaast speelt de gebruiksfunctie een rol. Daarom is voor de versterking van deze gebouwen meer specialistische kennis en een aparte aanpak nodig.

Figuur 14 laat zien hoe de versterkingsopgave is verdeeld over verschillende bijzondere gebouwcategorieën. De grootste categorieën zijn corporatiewoningen en adressen in de categorie Overig. Deze categorie bestaat onder meer uit particuliere woningen, dorpshuizen en gebouwen binnen Versterken in Eigen Beheer. Van de corporatiewoningen binnen de scope van NCG voldoet twee derde aan de veiligheidsnorm. Bij de categorieën

boerenbedrijven (agro), midden- en kleinbedrijf (mkb), monumenten (erfgoed) en zorggebouwen (zorg) voldoet inmiddels een kwart aan de veiligheidsnorm. Dit zijn bouwtypen waarbij de versterking vaker maatwerk vraagt, bijvoorbeeld door bouwkundige complexiteit, gebruiksfunctie of aanvullende eisen. Adressen die op meerdere manieren bijzonder zijn, zijn toegewezen aan één programma.

¹⁰⁹ Osborne, A.T. (2025). Met Ief bouwen aan vertrouwen. Evaluatie van de dorpenaanpak binnen de versterkingsopgave.

sen in de planvormings- of uitvoeringsfase waar bij verdere uitwerking en besluitvorming nodig is. SodM benoemt de volgende aandachtspunten:

- De haalbaarheid van de planning is afhankelijk van voldoende uitvoeringscapaciteit.
- Personele wisselingen en afhankelijkheid van externe partijen vormen risico's voor de doorlooptijd en kwaliteit.
- Gemeenten en NCG moeten scherp blijven op realistische fasering.
- Veiligheid moet leidend blijven bij tempoverhoging.

Deze aandachtspunten zijn medebepalend voor het tempo waarin de resterende opgave kan worden afgerond. De haalbaarheid van de planning hangt daarbij samen met uitvoerbaarheid, capaciteit en de complexiteit van de dossiers die nog in voorbereiding of uitvoering zijn.

Dorpenaanpak

In de dorpen Zeerijp, Leermens, Garrelswear en Wirdum werken de gemeente Eemsdelta, NCG, IMG, nutsbedrijven en aannemers samen in de Dorpenaanpak, waarbij de versterking gebiedsgericht en vanuit een collectieve verantwoordelijkheid wordt georganiseerd. Uit de evaluatie van de Dorpenaanpak¹⁰⁹ blijkt dat inwoners deze gezamenlijke aanpak en de duidelijkheid van een dorpsgerichte planning in samenspraak met de bewonersvertegenwoordiging waarderen. De Dorpenaanpak draagt bij aan meer overzicht, samenhang en minder overlast voor de bewoners tijdens het versterkingsproces. Maar het leidt niet automatisch tot een versnelling; het tempo hangt sterk af van de beschikbare uitvoeringscapaciteit en een goede coördinatie.

In zijn adviezen op de lokale plannen van aanpakken benadrukt SodM dat de resterende versterkingsopgave in toenemende mate bestaat

uit complexere en minder gestandaardiseerde trajecten. Dit vraagt om een realistische planning en voldoende specialistische capaciteit.¹¹⁰

Bezwaarprocedures

Toename van bezwaren

Het totaal aantal lopende bezwaarprocedures bij NCG (bezwaarschriften tegen besluiten in het kader van de versterkingsopgave) ligt op 31 december 2025 op 408. Ongeveer de helft van deze bezwaren komt uit de gemeente Eemsdelta omdat daar ook twee derde van de versterking zit, de overige bezwaren komen uit de andere vier gemeenten in het aardbevingsgebied.

Het aantal ingediende bezwaren is over de afgelopen drie jaar toegenomen van 203 in 2023 naar 351 in 2025. Deze toename heeft vooral te maken met een groter aantal bezwaren tegen een besluit op norm.¹¹¹ Dit betreft meer dan de helft van de lopende bezwaren. Een besluit op norm is het formele besluit van NCG dat een woning volgens de beoordeling voldoet aan de veiligheidsnorm. Een verklaring voor de stijging van het aantal bezwaren tegen een besluit op norm kan zijn dat het aantal genomen besluiten op norm de afgelopen jaren is toegenomen.

BEZWAAR TYPE	AANTAL
Besluit op Norm	223
Opname op Verzoek	46
Versterkingsbesluit	30
Schade door Versterking	37
Meldpunt Kosten Versterking	38
Overig	30
Besluit tot niet Versterken	4
Totaal	408

Tabel 9 Lopende bezwaren uitgesplitst naar type (2025)

110 Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), Adviezen op gemeentelijke plannen van aanpak versterking, 2026.

111 www.nationaalcoordinator.groningen.nl/de-versterking-in-stappen/besluit-op-norm.

Tevredenheidsonderzoek

Waardering voor dienstverlening NCG

NCG heeft net als in de voorgaande jaren ook in 2025 een bewoners-tevredenheidsonderzoek laten uitvoeren. De uitkomsten geven inzicht in de mate van tevredenheid van bewoners over de dienstverlening van NCG. De respons bedroeg 11 procent (733 van de 6.493 benaderde bewoners). Dat is een verdere daling ten opzichte van 18 procent in 2024 en 32 procent in 2023. De respons is nog altijd van voldoende omvang om tot representatieve uitspraken te komen, maar vraagt om zorgvuldige interpretatie. In de SvGND worden alleen de uitkomsten gerapporteerd van antwoorden waarop ten minste 25 respondenten antwoord hebben gegeven om een voldoende representatief beeld van de 6.493 bewoners te verkrijgen.

Onderzoek van Gronings Perspectief naar de psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek laat zien dat langdurige onzekerheid, wachten op beoordeling of vervolgstappen en de opeenstapeling van procedures rondom schade en versterking samenhangen met verhoogde stress en belasting voor bewoners.¹¹² In een context waarin mensen over meerdere jaren met deze trajecten te maken hebben, kan deze belasting zich opstapelen. De SvGND 2025 liet zien dat bewoners hun ervaringen al vaker hebben gedeeld en niet altijd ervaren dat dit leidt tot zichtbare veranderingen.¹¹³

Tegen deze achtergrond is het mogelijk dat een afnemende bereidheid om deel te nemen aan onderzoek samenhangt met een combinatie van ervaren belasting, afnemend vertrouwen en een gevoel van beperkte invloed.

Lagere waardering dienstverlening

De algemene dienstverlening van NCG wordt in 2025 gemiddeld beoordeeld met een 4,7, tegenover een 4,9 in 2024. Daarbij dient rekening gehouden te worden met een wijziging in de vraagstelling vanaf 2025: er is toen gevraagd naar een cijfer voor NCG als organisatie in plaats van specifiek voor de dienstverlening, wat enige ruis in de vergelijking kan veroorzaken.

Tevredenheid per fase

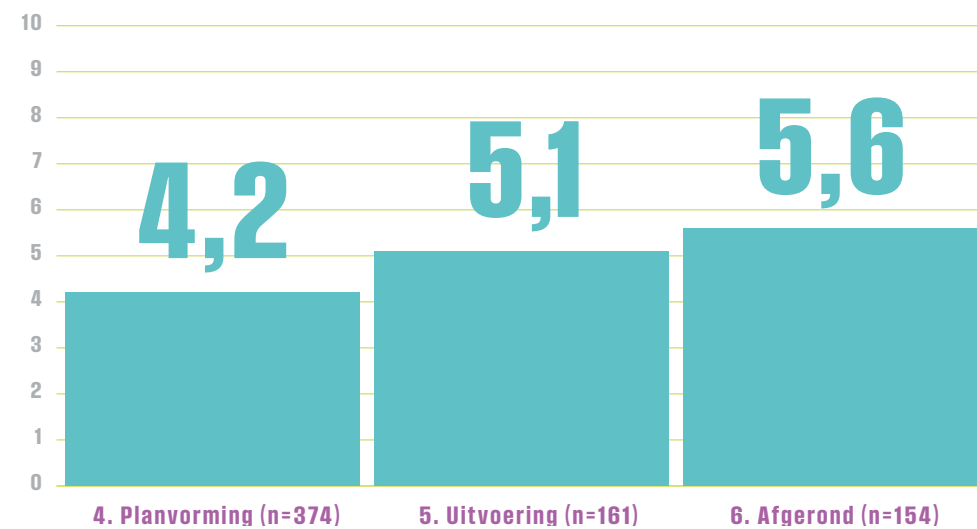
Uit het bewonerstevredenheidsonderzoek blijkt dat de ervaren tevredenheid van bewoners samenhangt met de fase van het versterkingsproces waarin zij zich bevinden (figuur

15). De ontevredenheid is het hoogst in de planvormingsfase. In de fase van uitvoering en afronding ontstaat meer duidelijkheid en neemt de tevredenheid toe. Bewoners van panden waar de versterking is afgerond, beoordelen de dienstverlening van NCG gemiddeld met een 5,6. In de beoordelingsfase is dit 4,6, in de planvormingsfase 4,2. In de uitvoeringsfase stijgt dit naar 5,1.¹¹⁴

Onderzoek van het Groninger Gasberaad geeft een indicatief beeld van de verschillen in ervaringen.¹¹⁵ Hoewel het onderzoek niet representatief is, laat het wel patronen zien in hoe inwoners de versterking beleven. Ontevredenheid hangt vooral samen met perioden van wachten op beoordeling, advies of start van werkzaamheden. Met name de planvormingsfase wordt als langdurig en belastend ervaren. Daarnaast blijkt dat inwoners in gemeenten in het kerngebied vaker langdurige trajecten en onzekerheid ervaren. Inwoners in andere gemeenten ervaren relatief vaker voortgang.

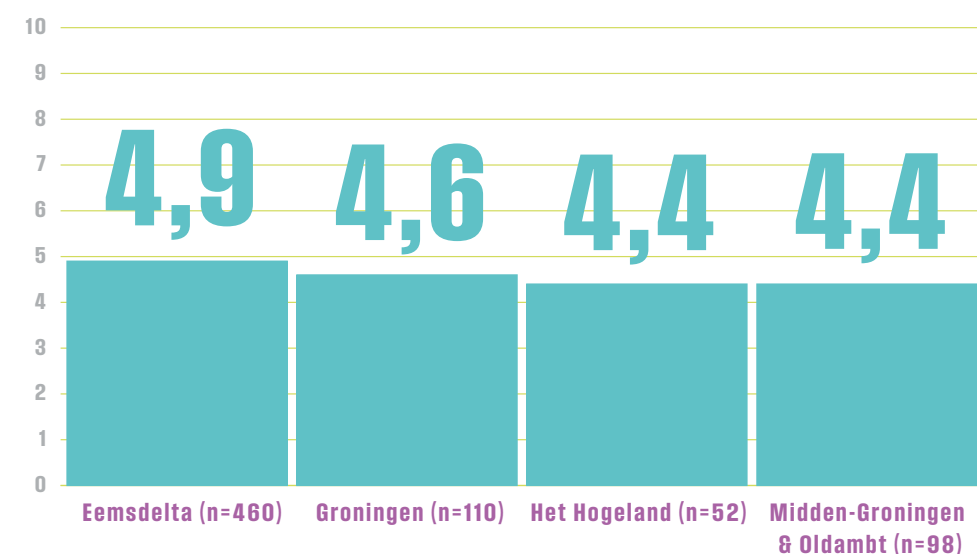
Tevredenheid per gemeente

De verschillen in ontevredenheid tussen gemeenten zijn relatief beperkt. Bewoners van de gemeente Eemsdelta beoordelen de dienstverlening van NCG gemiddeld genomen hoger dan inwoners van andere gemeenten (4,9), bewoners van Midden-Groningen en Oldambt zijn het minst tevreden (4,4) over de dienstverlening van NCG (zie figuur 16). Eemsdelta vertegenwoordigt daarbij een groot aandeel van de respondenten, wat samenhangt met de omvang van de versterkingsopgave. Het onderzoek biedt geen eenduidige

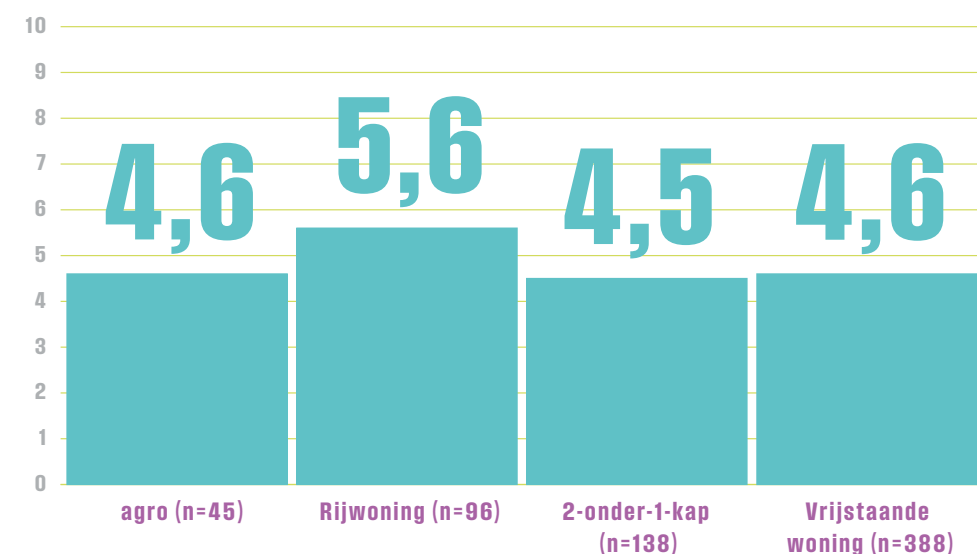

Figuur 15 Algemene tevredenheid over dienstverlening van NCG van bewoners in versterkingsfase (2025)

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om betrouwbare gemiddelden te kunnen rapporteren.

Figuur 16 Tevredenheid over dienstverlening per gemeente (2025)

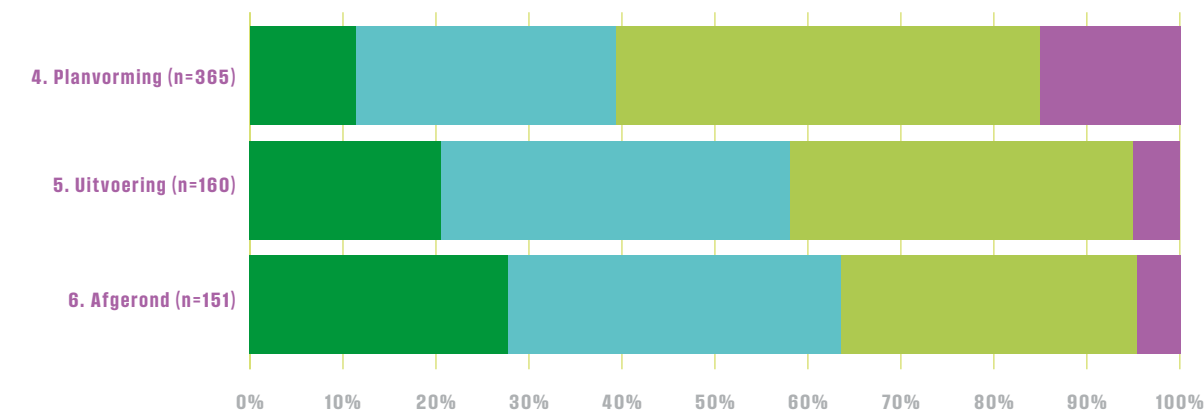
Tabel 17 Tevredenheid over dienstverlening per bouwtype (2025)

Figuur 18 Tevredenheid over informatievoorziening versterkingsproces (2025)

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

KRIJGT U VAN NCG ALLE INFORMATIE OVER HET VERSTERKINGSPROCES DIE VOOR U BELANGRIJK IS?

- JA, IK ONTVANG ALLE INFORMATIE DIE VOOR MIJ BELANGRIJK IS
- JA, IK ONTVANG DE MEESTE INFORMATIE DIE VOOR MIJ BELANGRIJK IS
- NEE, IK ONTVANG NIET ALLE INFORMATIE DIE VOOR MIJ BELANGRIJK IS
- NEE, IK ONTVANG HELEMAAL GEEN INFORMATIE DIE VOOR MIJ BELANGRIJK IS

verklaring voor de verschillen tussen gemeenten. Wel blijkt dat bewoners in latere fasen van het versterkingsproces gemiddeld minder ontevreden zijn dan bewoners in eerdere fasen.

Tevredenheid per bouwtype

Bewoners van twee-onder-één-kapwoningen en vrijstaande woningen zijn gemiddeld minder tevreden over de dienstverlening van NCG dan bewoners van rijwoningen. Negatieve beoordelingen komen relatief vaker voor bij bewoners van deze woningtypen (figuur 17). Omdat factoren zoals doorlooptijd, communicatie en het nakomen van afspraken een belangrijke rol spelen in de waardering, hangt dit mogelijk samen met verschillen in de complexiteit van trajecten en daarmee met de (on)tevredenheid van bewoners.

Tevredenheid over informatievoorziening

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de informatievoorziening door NCG (figuur 18). Tegelijkertijd geeft iets meer dan de helft aan niet alle of helemaal geen

informatie te ontvangen die voor hen van belang is. Dit beeld is vergelijkbaar met 2024. Ook hier is een duidelijk faseverschil zichtbaar. In de uitvoerings- en afrondingsfase geeft een meerderheid aan voldoende informatie te ontvangen, terwijl dit aandeel in eerdere fasen aanzienlijk lager ligt.

Ditzelfde beeld is zichtbaar bij de vraag of er genoeg informatie over de planning van het versterkingsproces wordt verstrekt (figuur 19). De tevredenheid loopt uiteen van 5 procent van bewoners in de beoordelingsfase (3) tot bijna 40 procent voor bewoners in de afrondingsfase (6).

Onderzoek van Gronings Perspectief laat zien dat het versterkingsproces, met name het wachten op vervolgstappen en de lange duur tussen fasen, samenhangt met verhoogde stress en gevoelens van onzekerheid. De lagere tevredenheid over informatie in de planvorming- en uitvoeringsfase past binnen dit bredere beeld van langdurige onzekerheid.¹¹⁶

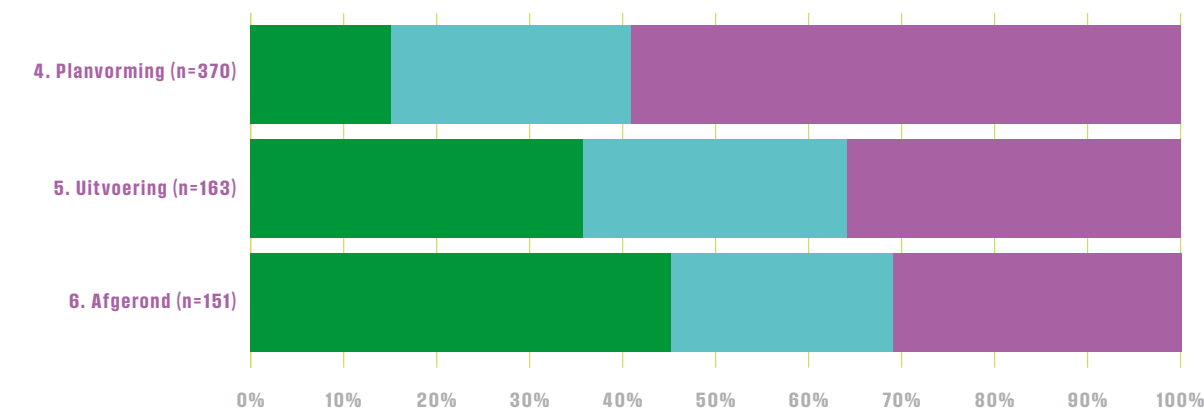
¹¹⁶ Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

Figuur 19 Tevredenheid over informatievoorziening planning

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

KRIJGT U VAN NCG ALLE INFORMATIE OVER DE PLANNING VAN UW VERSTERKINGSPROCES?

- JA
- EEN BEETJE
- NEE

Binnen de versterkingsopgave zijn verschillende maatregelen genomen om de informatievoorziening te verbeteren, zoals de inzet van bewoners-begeleiders, persoonlijke contactmomenten bij wijzigingen in planning, leesbaarheid van brieven,

en digitale voorzieningen zoals MijnNCG. Deze inspanningen dragen voor een deel bij aan meer duidelijkheid, maar kunnen niet volledig voorzien in de informatiebehoefte van bewoners, met name in eerdere fasen van het proces.

Tevredenheidsonderzoek

Vertrouwen in deskundigheid NCG

Het vertrouwen in de deskundigheid van NCG is in 2025 relatief laag. In 2025 geeft circa 30 procent van de respondenten aan (tamelijk veel of heel veel) vertrouwen te hebben in de deskundigheid van NCG. 62 procent geeft aan weinig of geen vertrouwen in de deskundigheid van NCG te hebben. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen typen medewerkers of rollen binnen NCG. Vergelijking met eerdere jaren is beperkt mogelijk, omdat de vraagstelling in 2025 is gewijzigd.

Ook bij vertrouwen zijn de verschillen tussen fasen duidelijk zichtbaar. Van inwoners in de afrondingsfase heeft circa 43 procent vertrouwen in de deskundigheid van NCG. Van inwoners in de voorafgaande fasen heeft het merendeel weinig of geen vertrouwen in de deskundigheid van NCG. In alle fasen blijft het aandeel bewoners met weinig of geen vertrouwen dominant.

Het vertrouwen in NCG verschilt niet alleen per fase, maar is ook afhankelijk van de mate van schade. Uit onderzoek van Gronings Perspectief blijkt dat inwoners met enkelvoudige schade gemiddeld meer vertrouwen hebben in NCG dan inwoners met meervoudige schade of zonder schade.¹¹⁷

Vertrouwen per gemeente

De verschillen tussen gemeenten in het gemeten vertrouwensniveau zijn beperkt. In alle gemeenten geeft 60 tot 65 procent van de respondenten aan weinig of geen vertrouwen te hebben in NCG. De percentages liggen relatief dicht bij elkaar, ondanks verschillen in omvang en complexiteit van de versterkingsopgave tussen gemeenten. Wel zijn er verschillen in de intensiteit van wantrouwen. In sommige gemeenten ligt het aandeel bewoners dat aangeeft 'helemaal geen

vertrouwen' te hebben hoger dan in andere gemeenten, vooral in Het Hogeland (37,7 procent) en Groningen (30,1 procent).

Vertrouwen per bouwtype

Bewoners van vrijstaande woningen en twee-onder-één-kapwoningen geven relatief vaker aan weinig of geen vertrouwen te hebben in de deskundigheid van NCG (figuur 21). Het vertrouwen ligt hoger bij bewoners van rijwoningen en bij mkb-ondernemers, hoewel het aantal respondenten in sommige categorieën beperkt is. Deze verschillen bevestigen de beschreven variatie in trajecten en fasering binnen de versterkingsopgave.

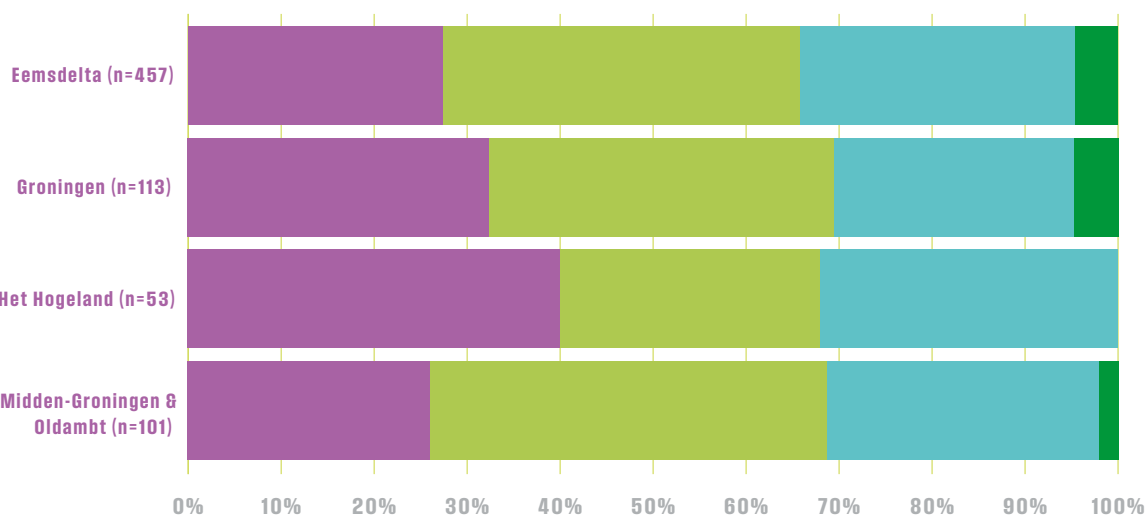
Begrip voor versterkingsbesluit

Opvallend is het verschil tussen begrip voor het individuele besluit en het vertrouwen in de deskundigheid van NCG. Hoewel circa 70 procent van de respondenten aangeeft begrip te hebben voor het genomen versterkingsbesluit (figuur 22) en het ook duidelijk vindt waarom dit besluit is genomen, heeft slechts circa 30 procent vertrouwen in de deskundigheid van NCG (figuur 23). De inhoudelijke beoordeling van woningen wordt dus meer vertrouwd dan de deskundigheid van NCG binnen het beoordelingsproces.

¹¹⁷ Gronings Perspectief (2024). De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024.

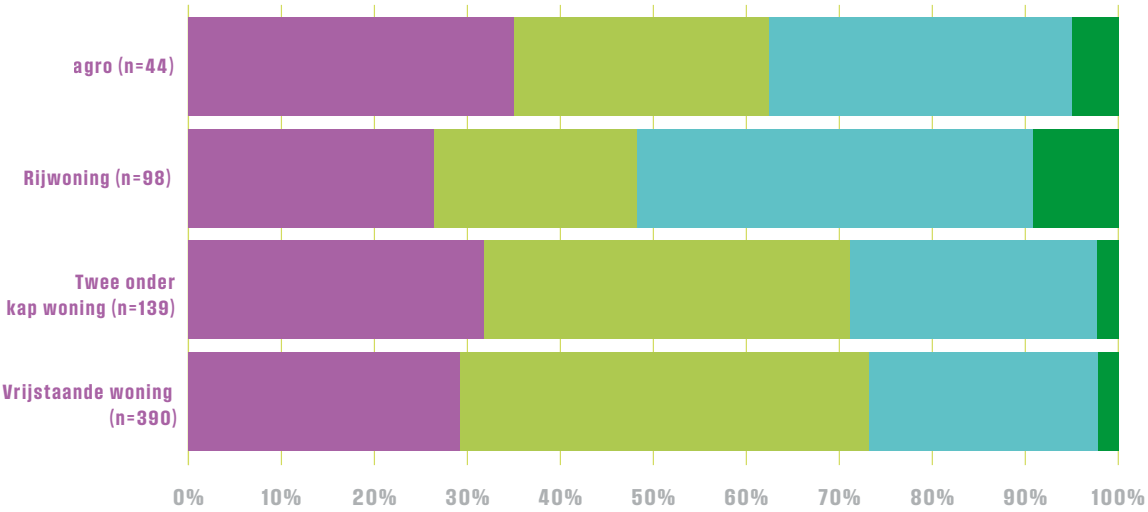
Figuur 20 Vertrouwen in deskundigheid NCG per gemeente (2025)

HELEMAAL GEEN VERTROUWEN
NIET ZO VEEL VERTROUWEN
TAMELIJK VEEL VERTROUWEN
HEEL VEEL VERTROUWEN

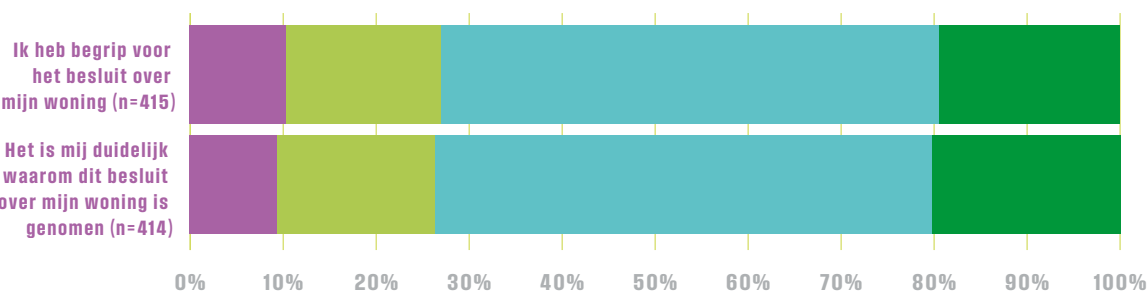
Figuur 21 Vertrouwen in deskundigheid NCG per bouwtype (2025)

HELEMAAL GEEN VERTROUWEN
NIET ZO VEEL VERTROUWEN
TAMELIJK VEEL VERTROUWEN
HEEL VEEL VERTROUWEN

Figuur 22 Begrip bewoners voor besluit (2025)

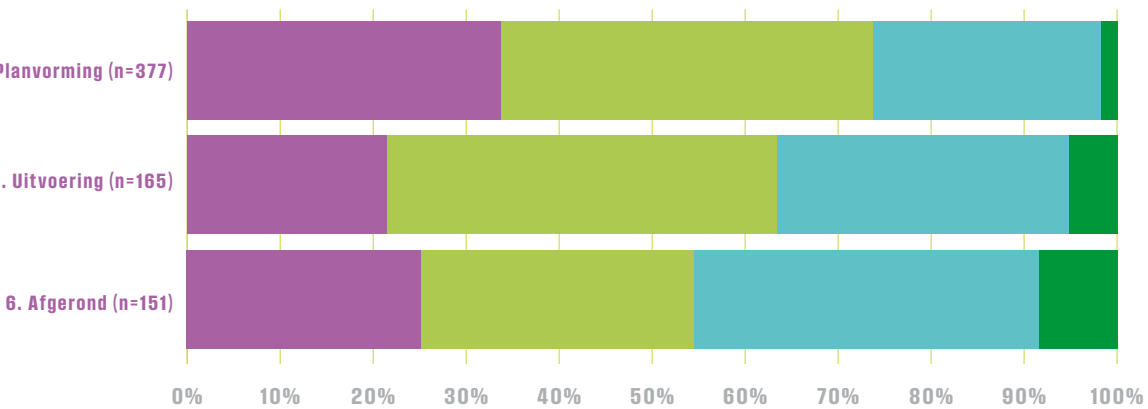
HELEMAAL MEE ONEENS
MEE ONEENS
MEE EENS
HELEMAAL MEE EENS

Figuur 23 Vertrouwen in deskundigheid NCG per fase (2025)

Noot: Voor fasen 1-3 zijn te weinig respondenten om uitsplitsingen te kunnen rapporteren.

HELEMAAL GEEN VERTROUWEN
NIET ZO VEEL VERTROUWEN
TAMELIJK VEEL VERTROUWEN
HEEL VEEL VERTROUWEN

SAMENHANG EN SAMENWERKING

Herstellen en versterken

Er zijn situaties waarin schadeherstel en versterking samenhangende oplossingen vragen. Het Rijk heeft maatregelen genomen en ondersteunt programma's die bijzondere situaties of problemen aanpakken. De Staat van Groningen en Noord-Drenthe biedt zicht op (een selectie van) deze maatregelen en programma's.

Dit hoofdstuk gaat over negen maatregelen en programma's die bijdragen aan het oplossen van complexe problematiek. Ze variëren van aard en worden ook in verschillende fasen ingezet. We bespreken per programma of maatregel het doel en de stand van zaken.

Maatregelen en programma's Van maatwerk tot brede inzet

De gevolgen van de gaswinning raken niet alleen de fysieke leefomgeving, maar ook het dagelijks leven van mensen, hun mentale en fysieke gezondheid, het vertrouwen in de overheid en het toekomstperspectief. Ze raken daarnaast de sociale cohesie en de onderlinge verbondenheid, bijvoorbeeld doordat ervaren verschillen in schadeafhandeling en versterking soms tot onderlinge spanningen leiden.

De leefbaarheid, gezondheid en ervaren veiligheid in de provincie Groningen staan onder druk. In sommige gemeenten meer dan in andere: in de gemeente Eemsdelta bijvoorbeeld beoordelen inwoners hun fysieke en mentale gezondheid en de ervaren leefbaarheid relatief laag. De oorzaken liggen niet alleen bij de aardbevingsproblematiek, maar duidelijk is dat fysieke schade, onzekerheid over herstel, versterken en langdurige procedures het vertrouwen en het gevoel van veiligheid aantasten.¹¹⁸

Investerings in de fysieke leefomgeving zijn noodzakelijk om de leefbaarheid in dorpen en wijken in het versterkingsgebied op voldoende niveau te krijgen, om ze aantrekkelijk te houden en toekomstbestendig te maken (zie ook Cijfers en trends, onderdeel Omgeving). Dat vraagt om

effectieve, daadkrachtige en domein-overstijgende samenwerking. Daarnaast is het nodig om maatwerk te kunnen bieden aan inwoners, agrariërs en ondernemers die zijn vastgelopen in complexe situaties. Hiervoor heeft het kabinet in de afgelopen jaren verschillende maatregelen en programma's ingesteld die zich richten op de verbetering van de leefbaarheid, de sociale en mentale gezondheid en het toekomstperspectief van inwoners en ondernemers.

- Agenda voor Herstel: zet in op werken als één overheid aan de centrale ambities uit Nij begun en op samenhang tussen betrokken organisaties.
- Maatregel 14 uit Nij begun: gericht op het versterken van leefbaarheid en wijkontwikkeling met extra middelen

118 Deze effecten worden besproken in de voorgaande hoofdstukken.

- Maatregel 15 uit Nij begun: biedt aanvullende middelen voor het herstel van de openbare ruimte na afronding van de versterkingsoperatie.
- Provinciaal Mkb-programma: ondersteunt mkb-ondernemers met maatwerkoplossingen om hun bedrijfsvoering te versterken en de economische schade door gaswinning te beperken.
- Provinciaal Agroprogramma: biedt ondersteuning aan agrariërs in het aardbevingsgebied die gevolgen ondervinden van de gaswinning.
- Provinciaal Erfgoedprogramma: richt zich op het behoud van het Gronings erfgoed, in samenhang met veiligheid en schadeherstel.
- Aanpak sociaal welzijn en gezondheid: vermindert de sociale en gezondheidsgevolgen van de gaswinningsproblematiek voor inwoners.
- Interventieteam Vastgelopen Situaties: doorbreekt vastgelopen situaties met maatwerk en helpt inwoners weer perspectief te krijgen.
- Commissie Bijzondere Situaties: biedt aanvullende hulp in schrijnende situaties waarin bestaande regelingen of instanties geen passende oplossing kunnen bieden.

De behoefte aan deze programma's en maatregelen is groot, zo blijkt uit het grote aantal inwoners dat hiermee wordt geholpen en de doorgaande stroom van nieuwe aanvragen. Volgens SodM bestaat de resterende opgave voor een relatief groot deel uit complexe dossiers. Dit beeld sluit aan bij de Verkenning complexe casuïstiek die afgelopen zomer is afgerond, waarin wordt benadrukt dat veel inwoners, agrariërs en ondernemers vastlopen in situaties waarvoor bestaande regels en processen onvoldoende uitkomst bieden.¹¹⁹ De bevindingen uit deze verkenning onderstrepen de noodzaak van maatwerk, integrale ondersteuning en blijvende aandacht voor de menselijke maat in het aardbevingsgebied. Het belang van de programma's en maatregelen neemt daarom naar verwachting toe; zowel voor de ontwikkeling van de leefbaarheid, als de sociale cohesie en ervaren gezondheid. De effecten hiervan op gemeentelijk en regionaal niveau blijft de SvGND monitoren.

119 Kamerbrief (2025). Verkenning Afhandeling Complexe Casuïstiek

Agenda voor herstel

Een samenwerkingsagenda

Agenda voor Herstel van Groningen richt zich primair op betere, integrale samenwerking tussen alle instanties die bij de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie zijn betrokken, zodat het geheel meer wordt dan een optelsom van afzonderlijke maatregelen.¹²⁰ Deelnemers zijn de gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied: Eemsdelta, Het Hogeland, Groningen, Midden-Groningen en Oldambt, de provincie Groningen, het Rijk en uitvoeringsorganisaties van het Rijk zoals het IMG en NCG.

De Agenda voor Herstel is in juni 2025 vastgesteld. Het doel van de agenda is een antwoord geven op de knelpunten of drempels die veel bewoners en professionals dagelijks tegenkomen, zoals te veel loketten, te veel en onduidelijke regels en verschillen in aanpak. De betrokken partijen nemen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het verbeteren van de situatie van inwoners, maken onderling afspraken over de manier waarop ze dat doen, stellen inwoners centraal in plaats van regels of systemen en willen bestaande middelen slimmer benutten.

De Agenda voor Herstel werkt aan het waar mogelijk integraal realiseren van veilige, herstelde en verduurzaamde woningen in leefbare dorpen, wijken en buurten, waar veerkrachtige inwoners wonen. Hiervoor zijn drie doelen geformuleerd:

- Inwoners ervaren duidelijkheid.
- Inwoners krijgen gerichte en persoonlijke ondersteuning die past bij hun situatie.
- Inwoners kunnen zoveel mogelijk in één keer naar een veilig, schadevrij en verduurzaamd huis.

De Agenda voor Herstel heeft daarmee een ander karakter dan de Sociale en Economische Agenda, die specifiek toekomstgericht zijn. Door integraal samen te werken, is de verwachting dat processen beter en sneller verlopen, het aantal complexe casussen en beroepsprocedures afneemt, langlopende zaken kunnen worden opgelost en er meer oog is voor sociale gevolgen. De sociale veerkracht van de zwaarst gedupeerden wordt versterkt. De SvGND monitort de komende jaren de activiteiten en effecten van de Agenda voor Herstel. Het is nu nog te vroeg om hier uitspraken over te doen aangezien de agenda pas recent is vastgesteld.

¹²⁰ Gebaseerd op Een Agenda voor Herstel van Groningen (gepubliceerd in november 2025) en een gesprek met betrokkenen van het Ondersteunend Bureau Gaswinning..

¹²¹ Gemeenten krijgen (afgerond) het volgende bedrag: Eemsdelta: € 96,7 miljoen, Groningen: € 37,9 miljoen, Het Hogeland: € 24,5 miljoen, Midden-Groningen € 28,1 miljoen, Oldambt: € 12,8 miljoen.

¹²² De stand van zaken rond M14 is gebaseerd op een bijeenkomst met alle betrokken partijen in februari 2026 en de bijbehorende verslaglegging.

Maatregel 14

Verbeteren van de leefbaarheid

Maatregel 14 (M14) uit Nij begun betreft de kwalitatieve verbetering van de leefbaarheid van een straat, wijk of dorp. De maatregel is bedoeld voor de vijf gemeenten die het zwaarst zijn getroffen door de gaswinning. Voor de uitvoering is tot en met 2030 een budget van € 200 miljoen beschikbaar. De regionale verdeelsleutel van het budget bestaat uit een vaste voet van € 10 miljoen per gemeente, aangevuld met een procentuele verdeling op basis van het aantal woningen binnen de versterkingsopgave.¹²¹ Een regionale werkgroep werkt de financiële verdeling uit en zorgt voor samenhang met andere relevante projecten. Zo ontstaat een integrale benadering van de leefbaarheidsopgave.

In de kern van het aardbevingsgebied is het verbeteren van de leefbaarheid en vitaliteit extra uitdagend. De objectgerichte aanpak van de versterking leidt tot verschillen tussen straten, buurten en wijken. Het extra budget dat met M14 beschikbaar kwam, maakt het mogelijk om gericht te investeren in dorpen, wijken en straten waar de sociale en fysieke leefomgeving onder druk staat.

Voortgang per gemeente

Aan het einde van 2025 zitten gemeenten volop in de planvorming, al is de ene gemeente verder dan de andere.¹²² Gemeenten waarderen dat het budget breed inzetbaar is en veel ruimte biedt voor maatwerk, maar hebben moeite met de relatief korte doorlooptijd; de gelden moeten voor 2030 besteed worden.

Groningen

Binnen de gemeente Groningen geldt deze maatregel voor de dorpen van de voormalige gemeente Ten Boer. Er zijn verschillende documenten opgesteld: dorpsvisies, een landschapsvisie en *Het verhaal van Ten Boer*, over de cultuur en historie van het gebied. Aan de hand daarvan gaat de gemeente met inwoners in gesprek. Voor elk dorp komt er een eigen aanpak. De kansen en opgaven vormen de basis voor een investeringsagenda, gericht op het realiseren van de dorpsvisies in de periode tot 2050. Daarnaast werkt de gemeente aan een Toekomstprogramma, als onderdeel van de omgevingsvisie, om de aanpak te borgen.

Het Hogeland

De gemeente Het Hogeland kiest voor een pragmatische invulling van M14. De gemeente ziet de maatregel als een financieringsinstrument, mede vanwege de relatief korte looptijd. De hele gemeente wordt als M14-gebied beschouwd, participatie vindt plaats op projectniveau. Er zijn vier grotere plannen opgezet waar 10 tot 15 procent van de financiering aan wordt besteed: een woonzorgcentrum, een dorps huis, een subsidieregeling en overige al bestaande wensen die passen binnen de maatregel.

Midden-Groningen

De gemeente Midden-Groningen richt de invulling van M14 op het versterkingsgebied en kiest voor drie lijnen: een koppeling aan bestaande budgetten voor dorps- en wijkplannen, een gerichte impuls in afstemming met M15 (zie hieronder) en een ambitiebudget voor grote projecten. De gemeente is in de voorbereidende fase voor de uitvoering van de maatregel.

Eemsdelta

In de gemeente Eemsdelta zijn in de zomer van 2025 alle dorpen en wijken in de gemeente over M14 geïnformeerd. Er is procesbegeleiding beschikbaar gesteld voor het opstellen van dorps- en wijkvisies. Voor de helft van het budget is een subsidieregeling geopend met trekkingsrechten voor dorpen en wijken. Tot nu toe zijn de volgende resultaten behaald: de eerste subsidieaanvraag is in februari 2026 goedgekeurd. Dertig van de veertig dorpen en wijken hebben contact opgenomen met de gemeente; zeven hiervan

zijn bezig met visievorming, samen met een procesbegeleider. Naar verwachting starten twintig andere dorpen of wijken op korte termijn met een visietraject. De gemeente heeft 40 procent van het budget gereserveerd voor wijkoverstijgende plannen. In januari 2026 is een beleids- en subsidieregeling vastgesteld voor gemeentelijke, maatschappelijke en bewonersinitiatieven. De eerste aanvragen hiervoor zijn inmiddels ingediend.

Oldambt
De gemeente Oldambt koppelt M14 aan gebiedsgericht werken en legt de nadruk op het denken en werken vanuit de inwoners en dorpen zelf. Het budget is beschikbaar voor bewonersinitiatieven en wordt ingezet als vliegwiel voor aanvullende financiering. Het budget wordt ingezet voor een innovatiepot, grotere gebiedsprojecten en kortere, kleinere projecten. Op basis van een analyse van het gebied en van bestaande dorpsvisies zijn grotere gebiedsprojecten bepaald, zoals de plannen voor nieuwe plekken voor recreatie en ontmoeting in het Beertsterbos in Beerta.

Maatregel 15

Herstel openbare ruimte na afronding versterking

Maatregel 15 (M15) uit Nij begun is bedoeld om schade in de openbare ruimte te herstellen.¹²³ Het openbaar gebied, zoals wegen, groenstroken en speeltuinen, heeft namelijk te lijden onder de hersteloperatie. Bijvoorbeeld door het vele bouwverkeer dat over wegen rijdt of vanwege op de stoep of groenstroken geplaatste bouwcontainers. In sommige wijken en buurten vindt grootschalige sloop-nieuwbouw plaats, soms met een andere kavelindeling dan voorheen. Na afronding hiervan moet het hele openbaar gebied opnieuw worden aangelegd. Gemeenten kregen vanaf 2020 een vergoeding voor deze herstelkosten, ook wel inpassingskosten genoemd. Vanwege de inflatie van de laatste jaren bleken de kosten echter flink gestegen en was de vergoeding niet afdoende. M15 fungeert als financiële plus op eerdere afspraken. Het grootste deel van het geld wordt pas uitgegeven als de versterking in een straat, wijk of buurt is afgerond.

Groningen

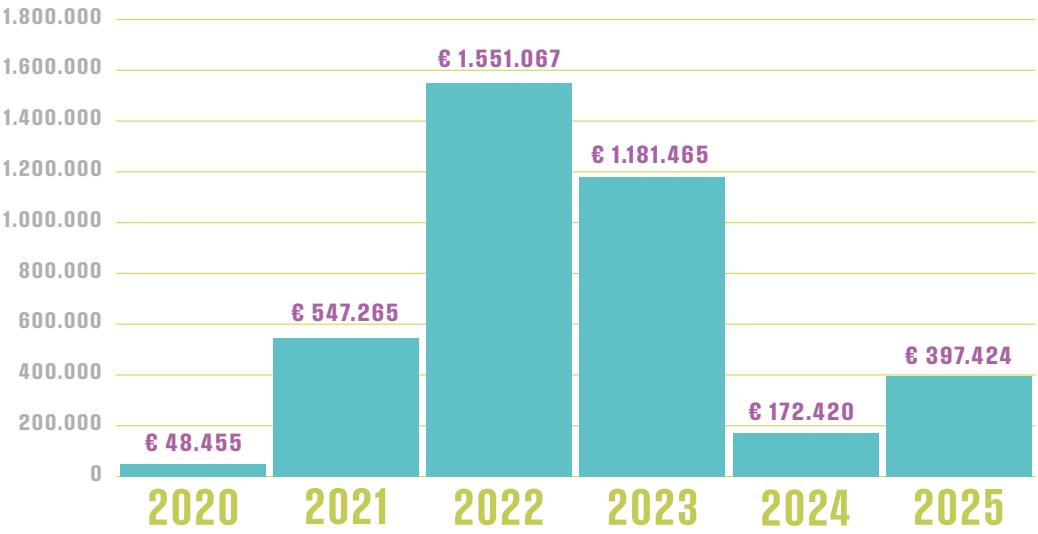
In de gemeente Groningen was op meerdere plekken een herinrichting van de openbare ruimte nodig vanwege grote sloop-nieuwbouwprojecten. In Ten Boer betreft dit onder andere Batch 1588 (Ommelanderstraat, Blinkerdlaan en Hamplaats) en de Fazanthof. In Ten Post gaat het om de Nije Buurt en het Huis van Ten Post. Daarnaast is ook de openbare ruimte in Lellens en rond het nieuwe Kindcentrum in Ten Boer opnieuw ingericht. Sinds 2020 is in totaal bijna € 3,9 miljoen besteed aan herstel van de openbare ruimte. Figuur 24 toont de bestedingen per jaar.

Midden-Groningen

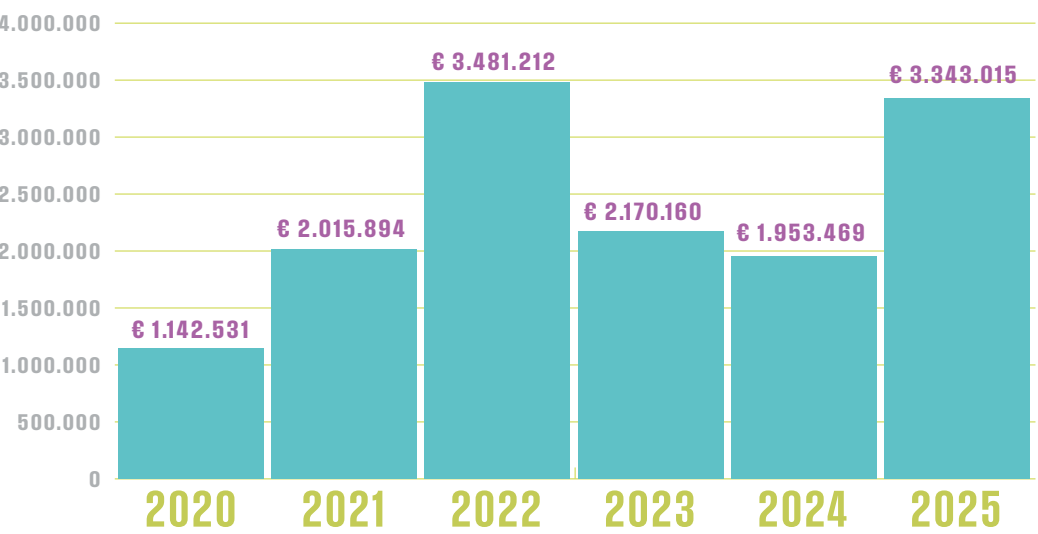
De gemeente Midden-Groningen heeft in de afgelopen zes jaar grofweg € 14 miljoen verantwoord. Figuur 25 toont de bestedingen per jaar. Met uitzondering van het verbeteren van de weginrichting Weerterij Siddeburen, is nog geen enkel project rondom de inpassingskosten volledig afgerond. Dat komt (mede) door de vertraagde realisatie van de versterking. Realisatie en afronding staat voor een aantal dorpen en wijken op het punt van beginnen. In 2025 lag de nadruk op (urgent) schadeherstel, tijdelijke maatregelen en voorbereidende werkzaamheden. Op dit moment zijn de (andere) projecten in volle gang, dan

¹²³ De inhoud van deze paragraaf is gebaseerd op gesprekken met enkele betrokkenen, aangevuld met door hen en door de andere gemeenten aangeleverde schriftelijke informatie. Het detailniveau waarop informatie is aangeleverd verschilt per gemeente.

Figuur 24 Bestedingen
Maatregel 15, gemeente
Groningen per jaar

Figuur 25 Bestedingen
Maatregel 15, gemeente
Midden-Groningen per jaar

wel in de voorbereiding ervan. Voorbeelden van projecten zijn:

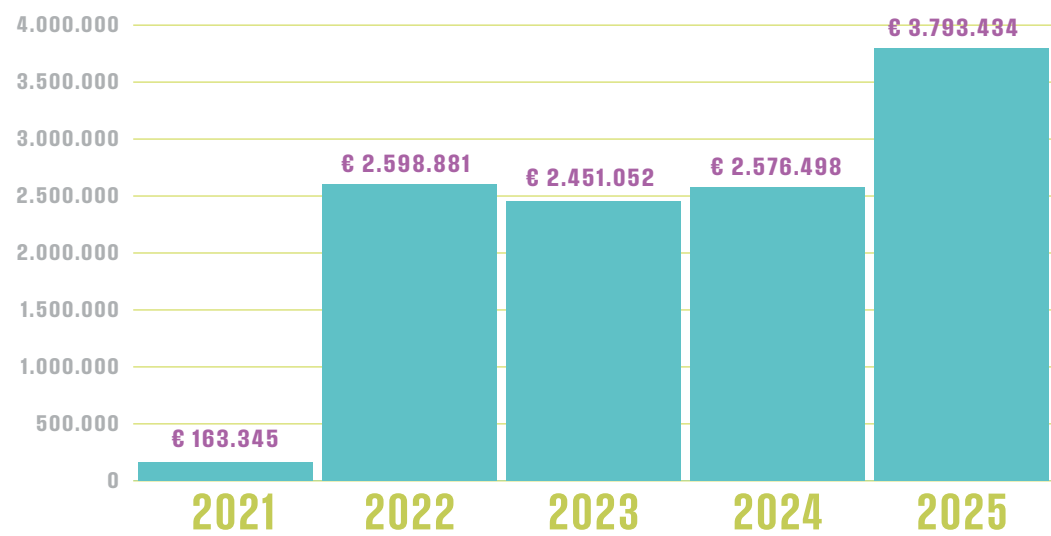
- Herinrichting van Overschild
- Herinrichting van wegen in het gebied Overschild-Lageland-Luddeweer
- Aanleg van een veilige fietsverbinding Eemskanaal zuidzijde

Het Hogeland

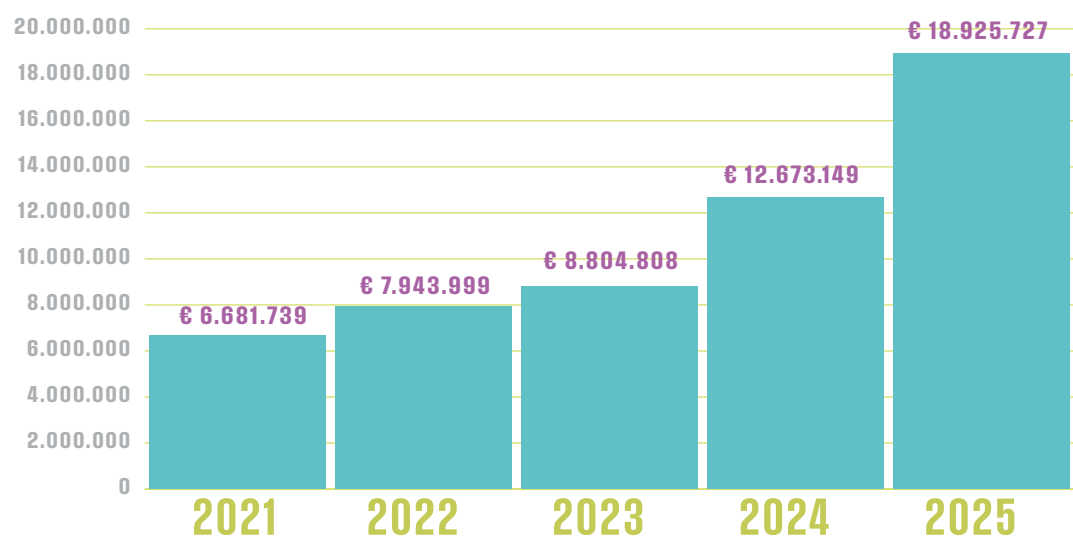
Sinds 2021 heeft de gemeente Het Hogeland circa € 11,6 miljoen besteed aan inpassingskosten (zie figuur 26 voor de bedragen per jaar). Het gaat overwegend om kosten ter voorbereiding en uitvoering van het herinrichten van de gebieden waar de sloop-nieuwbouwprojecten worden uitgevoerd.

Eemsdelta

Eemsdelta beschikt over een budget van circa € 200 miljoen voor inpassingskosten: € 60 miljoen uit M15 en € 140 miljoen uit de bestuurlijke afspraken van 2020. Eind 2025 is ruim € 55 miljoen besteed (figuur 27). Het resterende budget is grotendeels gereserveerd of als verplichting vastgelegd, maar nog niet uitgegeven vanwege de lange doorlooptijden van zware versterking en sloop-nieuwbouw. Omdat het budget beperkt is, heeft de gemeente ervoor gekozen het budget alleen in te zetten voor werkzaamheden in de openbare ruimte bij zware versterking en sloop-nieuwbouw, zoals geadviseerd door de landelijke werkgroep Inpassingskosten. De keuzes zijn vastgelegd in een handboek dat door de gemeenteraad is vastgesteld. Het grootste deel is bedoeld voor inpassingskosten bij sloop-nieuw-

Figuur 26 Bestedingen
Maatregel 15, gemeente
Het Hogeland per jaar

Figuur 27 Bestedingen M15
en bestuurlijke afspraken,
gemeente Eemsdelta per
jaar

bouw van woningen. Daarnaast zijn budgetten vastgesteld voor perspectieflocaties (zoals opkopen van vastgoed voor herhuisvesting), onderwijs, zorgvastgoed en onderhoud. Bij onderwijs gaat het bijvoorbeeld om het verbeteren van de verkeersveiligheid rond scholen en kindcentra.

Oldambt

Oldambt zet een fors deel van het budget in voor de gebiedsontwikkeling van het dorpenlint Nieuwolda, 't Waar en Nieuw-Scheemda, om de openbare ruimte te herstellen en te verbeteren en een impuls te geven aan de leefbaarheid. In dit gebied concentreert zich de versterkingsopgave in de gemeente zelf. Een ander deel van het budget wordt gebruikt voor een aantal maat-

regelen in het buitengebied, zoals passeerstroken en wegverbreding. De kosten bedroegen in 2023 € 91.666, in 2024 € 142.410 en in 2025 € 892.344. Dit geld is onder meer besteed aan:

- Opstellen keuzedocument en uitvoeringsplan Gebiedsontwikkeling Nieuwolda, 't Waar en Nieuw-Scheemda
- Vernieuwen en verbreden fietsverbinding Scheemda - Nieuw Scheemda - 't Waar (hiervoor zijn ook andere financieringsbronnen)
- Versterken biodiversiteit in Nieuwolda en nabij Nieuw Scheemda, voorbereiden van de verbetering van de toegankelijkheid van smalle polderwegen

Speciale programma's agro, mkb, Erfgoed

Er zijn drie provinciale speciale programma's voor specifieke doelgroepen: agro, mkb en Erfgoed. Binnen deze programma's wordt samengewerkt met verwante programma's binnen NCG en gespecialiseerde teams binnen het IMG, zoals Team op Maat en het team dat betrokken is bij de afhandeling van schade aan mestkelders. Dit maakt het mogelijk om situaties integraal te benaderen en maatwerk en aanvullende ondersteuning te bieden aan eigenaren van bijzondere gebouwen en bedrijven in het aardbevingsgebied.

Agroprogramma

Toekomstperspectief voor agrariërs

Het Agroprogramma is ontwikkeld door de agrarische sector, de provincie Groningen, de aardbevingsgemeenten en het Rijk.¹²⁴ Het ondersteunt agrariërs die gevolgen ondervinden van de gaswinning, met als doel problemen op te lossen, het investeringsvermogen te versterken en toekomstperspectief te bieden. Het programma is gestart in 2020. Na de parlementaire enquête in 2023 werd het programma uitgebreid.

In de kern van het aardbevingsgebied zijn ongeveer 1.500 boerenbedrijven gevestigd. Ruim 500 agrarische gebouwen lopen een (licht) verhoogd risico bij aardbevingen.

Agrarische ondernemers nemen investeringsbeslissingen voor de lange termijn. Onzekerheid over toekomstig beleid – bijvoorbeeld over gebiedsontwikkeling of regelgeving – remt hun investeringsbereidheid. Effectief herstel vraagt daarom niet alleen om financiële middelen, maar ook om consistent, voorspelbaar en stabiel beleid dat ondernemers ruimte geeft om te investeren en zich te ontwikkelen.

Het Agroprogramma werkt aan drie kernopgaven:

- Herstel van vastgelopen schade- en versterkingstrajecten (via regieoverleg)
- Herstel van investeringsvermogen
- Herstel van toekomstperspectief en bedrijfsontwikkeling

Agrariërs kunnen zich bij het Agroprogramma melden voor ondersteuning door een consultant, die helpt bij vragen rondom schade, versterken, juridische kwesties en financiële problemen. Het programma heeft momenteel 369 casussen in behandeling. Er komen nog steeds nieuwe aanmeldingen binnen, die variëren van vragen over vastgelopen versterking tot complexe bedrijfs- en financieringsproblemen. De voortdurende instroom laat zien dat de gaswinning nog steeds impact heeft op agrarische bedrijven. Zolang nieuwe casussen blijven binnenkomen, is de herstelopgave voor agrariërs niet afgerond.

Het programma omvat drie instrumenten: een regieoverleg, de maatwerkregeling en de regeling deskundigenkosten agrarische bedrijven.

Regieoverleg

Het regieoverleg agro fungeert als versnellingsmechanisme voor casussen die vast (dreigen te) lopen. In dit overleg worden relevante partijen

¹²⁴ Gebaseerd op een memo opgesteld door het coördinatieteam voor de Staat van Groningen en Noord-Drenthe.

samengebracht, waaronder de uitvoeringsorganisaties, agrarische vertegenwoordigers, adviseurs, gemeenten, de provincie en kennisinstellingen. Het overleg stelt partijen in staat samen blokkades te doorbreken, verantwoordelijkheden te verduidelijken en sneller besluiten te nemen. Sinds de start in juni 2025 zijn er acht overleggen geweest; in 2025 zijn vijf casussen met succes behandeld.

Maatwerkregeling

Via de maatwerkregeling kunnen agrarische bedrijven subsidie aanvragen waarmee ze eerder uitgestelde investeringen weer op gang helpen. Bij veel agrarische bedrijven is de normale bedrijfsontwikkeling verstoord en zijn investeringen uitgesteld door de gevolgen van de gaswinning en de schadeherstel- en versterkingsvraagstukken. Sinds de start van de regeling in 2023 zijn 352 agrarische bedrijven geholpen. Er zijn vier subsidierondes geweest tot eind 2025.

In de vierde openstelling is 86 procent van de aanvragen goedgekeurd (202 van de 234). Dit toekenningspercentage is vergelijkbaar voor de verschillende gemeenten. In de vierde ronde zijn in Het Hogeland en Eemsdelta de meeste aanvragen gedaan (resp. 94 en 60 aanvragen). De aanvragen komen met name vanuit akkerbouw- en veeteeltbedrijven. Er is in totaal ruim € 66 miljoen aan subsidie toegekend.

Deskundigenkostenregeling

De subsidieregeling deskundigenkosten agrarische bedrijven biedt agrariërs de mogelijkheid een deskundige in te huren voor vraagstukken die zijn ontstaan door de gaswinning. Sinds de start van de regeling in 2021 is aan ruim 175 agrarische bedrijven subsidie verleend. In 2025 hebben 85 aanvragers subsidie gekregen. De regeling voorziet in de behoefte aan contra-expertise op versterkingsrapportages, juridische ondersteuning en waardebeoordeling.

Mkb-programma
Maatwerkoplossingen voor ondernemers

Het Mkb-programma is gestart in 2020 en sinds 2023 onderdeel van Nij begun.¹²⁵ Het is een samenwerking tussen ondernemers, de aardbevingsgemeenten, de provincie Groningen en het Rijk. Het programma biedt maatwerkoplossingen om ondernemers te helpen bij hun bedrijfsvoering en om economische schade door gaswinning te beperken. Het programma heeft tientallen bedrijven geholpen met maatwerkbegeleiding, investeringssteun en onafhankelijke expertise. Gezien de voortdurende behoefte aan advies, herhaalde casusaanmeldingen en de brede spreiding van aanvragen blijft dit relevant.

Het programma omvat drie subsidie-regelingen en begeleiding door een mkb-consulent. Het totale budget bedraagt € 68,2 miljoen. Dit bestaat uit € 1 miljoen bij de start in 2020 (op basis van bestuurlijke afspraken), € 27,2 miljoen vanuit Nij begun (aangevraagd in 2024) en € 30 miljoen uit de Voorjaarsnota 2025.

Mkb-consulent

Sinds de start van het programma in 2020 hebben zich 53 ondernemers aangemeld, 21 casussen zijn succesvol afgerond. De casussen variëren sterk: van kappers en horecabedrijven tot detailhandel en loonbedrijven. Vooral het micro-mkb is vertegenwoordigd. Veel ondernemers hebben praktische vragen, vaak in combinatie met andere bedrijfsvraagstukken en hebben hierover kortstondig intensief contact met de consulent, maar melden zich niet altijd formeel aan voor het programma. Veel ondernemers ervaren onzekerheid over het moment waarop hun pand wordt versterkt, wat hun planning, klantcommunicatie en investeringen bemoeilijkt. Nadat een casus is afgerond, nemen ondernemers geregeld opnieuw contact op met

de consulent. Dit laat zien dat de problematiek complex en langdurig is.

Investeringsregeling

Veel kleine ondernemers hebben door de gevolgen van de gaswinning weinig kunnen investeren in hun bedrijf. De investeringsregeling biedt hun de mogelijkheid om subsidie aan te vragen en toekomstperspectief op te bouwen. De regeling is beschikbaar voor kleine ondernemers die met schade of versterking te maken hebben, gevestigd in Eemsdelta, Groningen, Het Hogeland, Midden-Groningen en Oldambt. Zij kunnen maximaal 80 procent subsidie krijgen voor hun investeringen. Het maximale bedrag dat kan worden aangevraagd is € 50.000. Tot halverwege januari 2026 zijn in totaal 104 aanvragen ingediend, waarvan 57 aanvragen zijn toegekend (tabel 10).

De regeling werkt met aanvraagronde. De eerste ronde liep van mei tot augustus 2025, het toekenningspercentage lag op 69 procent. De tweede ronde stond open vanaf november 2025. Het toekenningspercentage lag half januari 2026 op 77 procent. Deze tweede aanvraagronde stond open tot eind februari 2026.

125 Gebaseerd op de voortgangsrapportage van het Mkb-programma en vanuit het team aangeleverde data van de laatste stand van zaken halverwege januari 2026.

Tabel 10 Investeringsregeling Mkb-programma per gemeente, cumulatieve stand van zaken halverwege januari 2026

	INGEDIEND	TOEGEKEND	TOEGEKENDE MIDDELEN
Eemsdelta	44	25	€ 1.103.417
Groningen	22	11	€ 506.715
Het Hogeland	13	5	€ 242.487
Midden-Groningen	25	16	€ 774.061
Oldambt	0	0	€ 0
Totaal	104	57	€ 2.626.680

Erfgoedprogramma Behoud van uniek Gronings erfgoed

In het Erfgoedprogramma werken NCG, het IMG, de aardbevingsgemeenten, de provincie Groningen en het ministerie van OCW samen.¹²⁶ Het programma richt zich op het behouden en ontwikkelen van Gronings erfgoed, inclusief de landschappelijke en ruimtelijke kwaliteit, en zoekt naar een balans tussen veiligheid, schadeherstel en behoud.

Het Erfgoedprogramma is gestart in 2017. In 2020 is het programma geactualiseerd en verbreed met een bijdrage vanuit Nationaal Programma Groningen. Het werd verschillende keren verlengd en loopt nu tot 2028. Hiervoor is € 73 miljoen extra beschikbaar gesteld, onder andere voor het Erfgoedloket en verschillende subsidieregelingen. Het programma omvat ook de aanpak voor de restauratiebranche

en vakmanschap en de subsidieregelingen voor karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten. Naar aanleiding van de verlenging vanuit Nij begun is het Erfgoedprogramma geactualiseerd voor de periode 2026 tot en met 2028.

Versterking

Gedurende de versterkingsoperatie heeft NCG 326 gebouwen opgenomen in de gebouwencategorie

Innovatief en duurzaam mkb

Het Mkb-programma draagt € 1 miljoen bij aan de provinciale regeling Innovatief en Duurzaam mkb, specifiek voor ondernemers in het aardbevingsgebied. Deze regeling ondersteunt bedrijven die niet direct schade of versterking (nodig) hebben, maar wel willen investeren in innovatie en verduurzaming. Tot nu toe zijn zestien projecten gefinancierd en loopt er nog één aanvraag.

GroBusiness

De subsidie voor het ondernemersloket GroBusiness, gestart in 2021, is recent afgelopen. Binnen de programmabegroting is ruimte gereserveerd voor een vervolgsubsidie.

Tabel 11 Deskundigenkosten Mkb-programma, cumulatieve stand van zaken halverwege januari 2026

	INGEDIEND	TOEGEKEND	TOEGEKENDE MIDDELEN
Eemsdelta	26	20	€ 98.090
Groningen	14	5	€ 32.475
Het Hogeland	24	15	€ 134.178
Midden-Groningen	7	7	€ 49.313
Oldambt	3	2	€ 11.820
Totaal	74	49	€ 325.876

Tabel 12 Totale erfgoed-scope, per gemeente

GEMEENTE	ERFgoed (TOTAAL)
Eemsdelta	967
Het Hogeland	198
Groningen	219
Midden-Groningen	446
Oldambt	139
Totaal aantal adressen	1.969

Erfgoed (zie hoofdstuk Versterken); dit betreft alleen rijksmonumenten. Het Erfgoedprogramma heeft een bredere scope: naast rijksmonumenten, omvat het programma ook gemeentelijke monumenten, karakteristieke panden en beeldbepalende panden. Halverwege januari 2026 omvatte het programma bijna 2.000 adressen, waaronder ruim 1.400 karakteristieke panden. De gebouwen bevinden zich in verschillende fasen van versterking. De meeste zijn afgerond (993), in uitvoering (240) of in de fase van planvorming (650).

Erfgoedloket

Eigenaren van rijks- en gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden kunnen bij het Erfgoedloket terecht met vragen over schadeafhandeling, versterking, onderhoud en verduurzaming. Het loket beantwoordt vragen en geeft deskundig advies. Tabel 13 toont het aantal adviesvragen per erfgoedtype in 2025 en het totaal sinds 2017.

De vragen van eigenaren in 2025 zijn voornamelijk financieel van aard (630) of meer algemeen (546 vragen). Een kleiner aantal gaat over duurzaamheid (124), schadeherstel (27) of de versterkingsopgave (18). Deze verdeling komt grotendeels overeen met het type vragen dat in eerdere jaren door het Erfgoedloket is behandeld. Het Erfgoedloket registreert de eerste vraag die

binnenkomt. Bij een vraag over bijvoorbeeld subsidies (financieel), kan een achterliggende vraag meespelen over schade en/of versterking.

Subsidies

In de provincie Groningen kunnen bij het Erfgoedprogramma subsidies worden aangevraagd voor restauratie en onderhoud van rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en karakteristieke panden. Tabel 14 toont de aanvragen, toekenningen en daarmee gemoeide bedragen voor de Subsidieregeling Onderhoud Karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten (SOK), Regulier onderhoud Rijksmonumenten (RORG) en Groot onderhoud en Restauratie Rijksmonumenten Groningen (GRRG). De provincie heeft eind 2023 circa 30.000 karakteristieke panden aangewezen. Dit leidde tot een sterke stijging van het aantal SOK-aanvragen, vooral zichtbaar in 2024 (1.298 aanvragen).

Schadeafhandeling

Het IMG houdt zich in het kader van het Erfgoedprogramma bezig met schadeafhandeling van erfgoed. Bij het IMG komen aanvragen voor schadevergoedingen binnen, waarna deze onder het erfgoedlabel worden aangemerkt wanneer dat relevant is voor de schadeopname. Dat bepaalt onder meer welke deskundige de schade opneemt. Doordat verschillende organisaties met een eigen opdracht en registratiesysteem werken, zijn de cijfers over erfgoed niet goed vergelijkbaar. Zo benadert NCG panden op adresniveau, terwijl gemeenten en provincies elk hun eigen erfgoedcategorieën kennen. Zo kent de provincie Groningen geen provinciale monumenten, maar Drenthe wel.

Figuur 28 geeft het totale aantal schademeldingen in het Erfgoedprogramma bij het IMG weer, figuur 29 de lopende en afgeronde zaken per gemeente. De meeste meldingen zijn gedaan in

Tabel 13 Adviesaanvragen per erfgoedtype in 2025 en sinds 2017 (excl. vragen bij inloopbijeenkomsten)

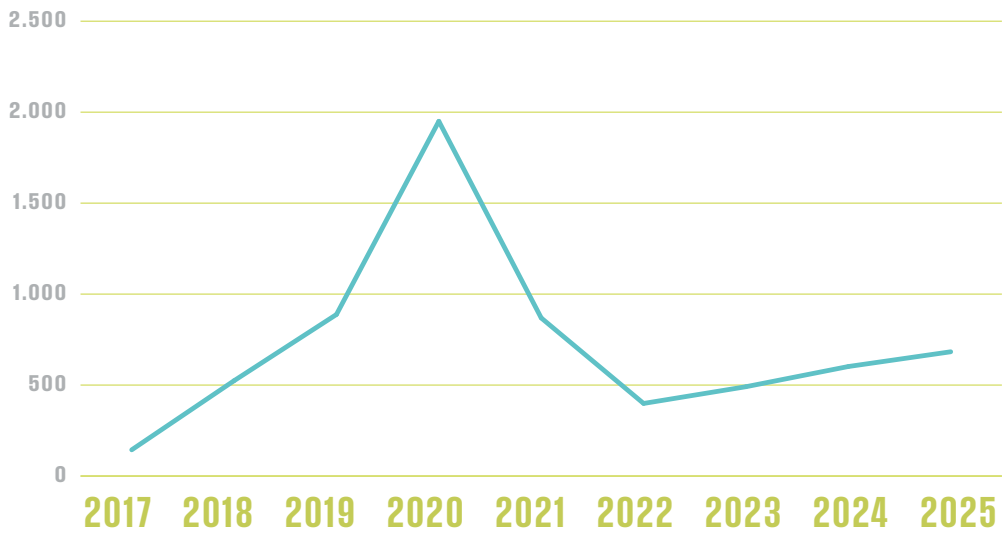
	AANTAL IN 2025	TOTAAL AANVRAGEN OKT 2017–2025
Rijksmonument	309	1.642
Gemeentelijk monument	123	446
Karakteristiek pand	773	2.584
Beeldbepalend of in aanwijzing	18	135
Overig/geen/onbekend	121	436

¹²⁶ Gebaseerd op aangeleverde informatie van het Erfgoedprogramma. De aangeleverde cijfers zijn opgenomen in het geactualiseerde Erfgoedprogramma 2026–2028, vastgesteld in het college van Gedeputeerde Staten.

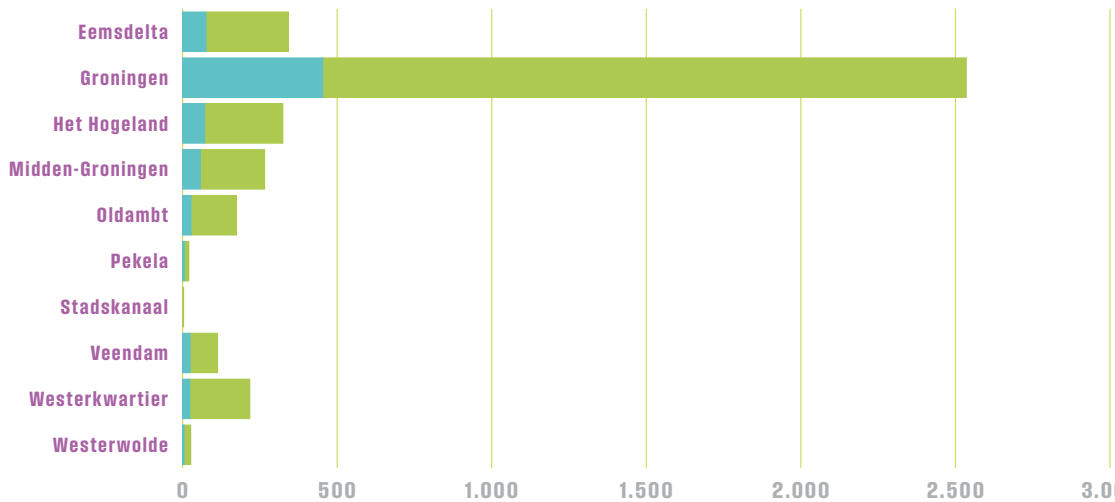
SUBSIDIEREGELING	INGEDIENDE AANVRAGEN	TOEGEKENDE AANVRAGEN	TOEKENNINGS-PERCENTAGE	SUBSIDIE VERLEEND
RORG – Regulier onderhoud Rijksmonumenten	1.222 (sinds 2018)	939	77%	Ruim € 9,4 miljoen
GRRG – Groot onderhoud en Restauratie Rijksmonumenten Groningen	515 (sinds 2018)	255	50%	Ruim € 34 miljoen
SOK – Subsidieregeling Onderhoud Karakteristieke panden en gemeentelijke monumenten	4.221 (sinds 2021)	3.370	80%	Bijna € 20 miljoen

de periode 2019 – 2021, met een piek in 2020. In juli 2020 vond er bij Loppersum een aardbeving plaats met een kracht van 2,7, waarna er veel schademeldingen zijn gedaan. Na een afname in

de jaren daarna, is het aantal meldingen sinds 2024 weer opgelopen. In 2025 zijn 683 meldingen gedaan.

Figuur 28 Totale aantal schademeldingen bij het IMG binnen het Erfgoedprogramma (totale werkgebied)

Figuur 29 Aantal lopende en afgeronde zaken bij het IMG in het Erfgoedprogramma per gemeente

Tabel 14 Aanvragen en toekenningen subsidies Erfgoedprogramma Groningen

Aanpak sociaal welzijn en gezondheid

Verbeteren gezondheid en welbevinden

Het herstel van gezondheidsschade bij inwoners is een proces dat nog vele jaren zal duren. De bestuurlijke tafel Sociaal en Gezondheid is een overleg tussen de provincie Groningen, de gemeenten Eemsdelta, Groningen, Midden-Groningen, Het Hogeland, Oldambt en de GGD. Doel is het verminderen van de sociale, mentale en gezondheidsgevolgen van de gaswinningsproblematiek door bovenlokale samenwerking. De betrokken partijen agenderen de gezondheidsschade als gevolg van gaswinning, werken aan kennisdeling en -uitwisseling en monitoring. Zij organiseren de bovenlokale samenwerking langs drie lijnen: individuele ondersteuning, groepsgerichte inzet en het versterken van de samenlevingskracht.¹²⁷

Gemeenten bepalen welke interventies op maat nodig zijn voor hun inwoners. Ze voeren deze interventies uit met het geld dat zij vanuit het Rijk hebben ontvangen voor sociaal-emotionele ondersteuning.

In het aardbevingsgebied werken onder andere aardbevingscoaches en inwonersondersteuners (momenteel 25 personen). Zij benaderen inwoners actief en helpen hen bij het oplossen van complexe problemen. Daarnaast worden schoolmaatschappelijk werkers ingezet om kinderen en ouders te ondersteunen. De ondersteuning bestaat veelal uit maatwerk, maar een aantal voorbeelden van concrete projecten zijn:

- ‘Mijn thuis, mijn verhaal’: inwoners geven aan wat zij nodig hebben om zich thuis te voelen. Dit wordt gedaan via kunst en cultuur, waarbij sociale contacten centraal staan.
- ‘Welzijn op recept’: een project dat inwoners bij psychosociale klachten ondersteunt, waarbij het sociaal domein wordt verbonden met de eerstelijnszorg.
- Gezamenlijke opruimdagen in sloop-nieuwbouwbuurtten: opbouwwerk rondom een psychologisch zwaar thema van verhuizen.
- Thuiskamers: aanlooppunten waar mensen ondersteuning kunnen krijgen.
- Repaircafé: georganiseerde, gratis toegankelijke bijeenkomsten die draaien om (samen) repareren. Het Repairafé geeft daarnaast ontspanning en afleiding voor mensen.
- ‘De wijk de wereld’: gezamenlijk theater in een dorp of buurt.

127 De toelichting op de inzet van de bestuurlijke tafel Gezond en Sociaal is gebaseerd op een gesprek met de betrokken beleidsmedewerkers.

Interventieteam Vastgelopen Situaties

Maatwerkoplossingen in complexe situaties

Als situaties te complex worden, lopen trajecten voor schadeafhandeling en versterking vast. Vaak gaat het daarbij niet alleen om schade of versterking, maar ook om financiële problemen, gezondheidsklachten of andere zware omstandigheden.

Het Interventieteam Vastgelopen Situaties biedt maatwerk bij vastgelopen dossiers.¹²⁸ Het team komt in actie als een probleem niet met bestaande regelingen of door reguliere partijen kan worden opgelost. Het team bestaat uit een onafhankelijk voorzitter, een bestuurslid van het IMG en een directielid van NCG. Aanmeldingen verlopen doorgaans via de burgemeesters van de aardbevingsgemeenten en via het IMG of NCG. Het Interventieteam beschikt over een ruim mandaat en budget (€ 50 miljoen). Het beoordeelt eerst of een casus daadwerkelijk is vastgelopen en heeft daarbij een brede beleids- en beoordelingsvrijheid. Doel is om oplossingen te realiseren die aansluiten bij de hulpvraag, perspectief bieden en de impasse doorbreken.

Werkwijze

De werkwijze van het Interventieteam kent drie fases:

- **Beoordelen:** vaststellen of sprake is van een vastgelopen situatie.
- **Onderzoek en tijdelijke hulp:** gesprekken met inwoner en betrokken partijen, verkennen van oplossingsrichtingen, inzetten van tijdelijke of deeloplossingen, met betrokkenen werken aan een totaaloplossing.
- **Uitwerken en uitvoeren:** de gekozen oplossing wordt vastgelegd en uitgewerkt. Het IMG of NCG voert de oplossing uit, onder monitoring van het Interventieteam.

Het benodigde budget per casus varieert sterk: van bijdragen voor energiekosten tot opkoop of sloop/nieuwbouw. Vaak worden middelen uit verschillende geldstromen gecombineerd en waar nodig aangevuld om tot een haalbare totaaloplossing te komen.

Voortgangscijfers

Om privacy-redenen worden alleen cumulatieve cijfers gedeeld, niet uitgesplitst per jaar. Doorlooptijden worden niet geregistreerd, omdat een korte doorlooptijd niet automatisch betekent dat een casus beter of zorgvuldiger is opgelost. Sinds 2021 zijn 58 casussen ingebracht, waaronder vijf casussen die tussen maart en december 2025 binnenkwamen, deze bevinden zich in fase 1. Eind december 2025 zaten 25 casussen in fase 2: bij vier daarvan wordt de uitvoering gemonitord, bij 21 casussen werkt het Interventieteam actief aan de oplossing. De overige 28 casussen zijn afgerond. De meeste casussen komen uit Midden-Groningen (19) en Eemsdelta (16), gevolgd door Het Hogeland (9) en Oldambt (8). De kleinste aantallen komen uit Groningen (4), Veendam (1) en Westerkwartier (1).

¹²⁸ Gebaseerd op het jaarverslag, aanvullende data en afstemming met het Interventieteam.

Commissie Bijzondere Situaties

Laatste vangnet

De Commissie Bijzondere Situaties is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Regeling Bijzondere Situaties.^{129 130} De commissie fungeert sinds september 2021 als onafhankelijke (bindende) adviescommissie van het IMG. De regeling dient als vangnet bij dringende en schrijnende situaties. Inwoners kunnen ondersteuning krijgen wanneer zij kampen met een opeenstapeling van problemen, bijvoorbeeld op medisch, psychisch en sociaal vlak, en met financiële problematiek waar zij zelf niet uit komen.

De geboden ondersteuning varieert van praktische of zakelijke ondersteuning tot een financiële vergoeding of bijvoorbeeld opkoop of afbouw van de woning. De hulpverleners staan naast de betrokkenen om hen te begeleiden. Doel is dat mensen weer op eigen kracht verder kunnen en het dossier kan worden gesloten. Sinds 2024 kunnen ook micro-mkb'ers (zzp'ers en bedrijven tot tien werknemers met een maximum jaaromzet van € 2 miljoen) bij de commissie terecht.

Voor hulp vanuit deze regeling wordt op drie criteria getoetst: aardbevingsschade aan de woning of een vastgelopen versterkingsproces, medische en/of psychische problematiek of een dreigende (financiële) situatie. Daarnaast kijkt de commissie naar de wijze waarop mensen omgaan met de belastende omstandigheden waarin ze verkeren ('coping'). Dit kan als verzwarend aspect gelden. Waar regelingen van andere instanties geen sluitende oplossing kunnen bieden waarmee mensen op eigen kracht verder kunnen, biedt de commissie individuele, aanvullende hulp in geld en/of natura. Zo maakt zij haar rol als laatste vangnet waar.

Ontwikkelingen in 2025

In 2025 behandelde de commissie minder aanmeldingen dan in eerdere jaren. Het ging vooral om financiële bijdragen, maar ook om hulp in de vorm van zaakwaarneming, ontzorging en coaching. In het jaarverslag 2025 beschrijft de commissie een aantal ontwikkelingen in 2025. Bijvoorbeeld een toename van het aantal situaties waarin schadeherstel- en versterkingsproblemen samenkomen met problemen op andere leefgebieden. Een deel van de inwoners ervaart veel onduidelijkheid en onzekerheid over schadeherstel- en versterkingsprocessen. Ook is er veel psychische nood bij een deel van deze groep. Dit leidt tot uiteenlopende problemen: inwoners raken verstrikt in complexiteit, kinderen groeien op in schrijnende omstandigheden, financiële zorgen lopen op en inwoners ervaren onmacht en onrechtvaardigheid. De situaties blijven schrijnend, aldus de commissie. Waar het in de beginjaren vooral ging om onveiligheid van woningen en het onvermogen om een huis te verkopen, gaat het nu vooral om problemen door langdurige processen, onzekerheid en gebrek aan perspectief.

¹²⁹ Gebaseerd op het Jaarverslag 2025 Commissie Bijzondere Situaties.

¹³⁰ Deze Regeling is in 2014 door het ministerie van Economische Zaken ingesteld.

Tabel 15 Status en meldingen Commissie Bijzondere Situaties

STATUS	AANTAL 2025	TOTAAL 15-04-2014 T/M 31-12-2025
Totaal aantal aanmeldingen particulier	Binnengekomen via burgemeesters: 10 Binnengekomen via Nationale Ombudsman: 0 Binnengekomen via regionale hulp/zorgverlener: 14	433
In behandeling	14	29
Adviezen uitgebracht aan het IMG	15	47, vanaf 01-09-2021
Gezamenlijk met Interventieteam	–	8
Definitief afgehandeld	28	404

VERDUURZAMEN

Naar de isolatiestandaard

De pijler verduurzaming binnen Nij begun is direct gekoppeld aan het inlossen van de ereschuld aan Groningen en Noord-Drenthe. Het gaat om extra inzet op isolatie en ventilatie, als onderdeel van de herstelmaatregelen. De regio kent op dit moment veel oudere, slecht geïsoleerde woningen, met als gevolg hoge energielasten en relatief veel energiearmoede. Een integrale aanpak brengt schadeherstel, versterking en isoleren samen. Het verduurzamen van woningen verhoogt het comfort, verlaagt de energielasten en draagt ook bij aan herstel van vertrouwen in de overheid en aan nieuw perspectief voor de regio. Het einddoel is dat alle woningen (koop en huur) in Groningen en Noord-Drenthe uiterlijk in 2035 voldoen aan de isolatiestandaard. Dit betekent dat woningen zo goed zijn geïsoleerd dat ze geschikt zijn voor verwarming zonder aardgas. Zo kunnen mensen in deze regio prettig, betaalbaar en gezond wonen.

De opgave is omvangrijk en complex: het gaat om tussen de 200.000 tot 250.000 woningen, waarbij er duidelijke verschillen zijn tussen gemeenten in type woningen, eigendom en startpositie. Daarom wordt langs verschillende routes aan de realisatie gewerkt. Voor woningcorporaties is er een eigen spoor, gericht op de isolatiestandaard. Voor particuliere woningeigenaren en VvE's zijn er toegankelijke subsidies en advies. Als woningen niet alleen geïsoleerd maar ook versterkt moeten worden, kan dit in één traject worden uitgevoerd.

Het einddoel is dat de hele woningvoorraad in de regio naar de isolatiestandaard wordt gebracht. Daar hoort ook de noodzakelijke ventilatie bij. Dit hoofdstuk gaat over de maatregelen die hiervoor worden ingezet. We beschrijven de voortgang en de eerste resultaten (output). Het effect van de maatregelen zal zichtbaar worden in een daling van de warmtevraag van woningen en van de energiearmoede in de regio.

Drie maatregelen

Verschillende situaties en doelgroepen

Nij begun bevat drie maatregelen voor de verduurzaming van de woningvoorraad: M28, M29 en M30. Deze maatregelen gelden voor verschillende situaties en verschillende doelgroepen. Samen vormen zij het uitvoeringskader voor verduurzaming, waarbij isoleren wordt gecombineerd met versterken en waar nodig met ondersteuning.

Maatregel 28 (M28)

Ingrijpend versterken en isoleren in één NCG-traject

M28 koppelt isolatie aan ingrijpende versterking. NCG heeft hierbij de regie. Als een versterking langer dan vier maanden duurt en bewoners tijdelijk het huis uit moeten, kunnen zij ervoor kiezen dat NCG isolatie en ventilatie meeneemt in de plannen en werkzaamheden voor versterking. Dit voorkomt dubbel werk, beperkt de overlast en verlaagt het energiegebruik. In het isolatieplan dat NCG laat opstellen, worden dak, gevel, vloer en glas meegenomen om de isolatiestandaard te halen. De kosten voor isolatie en afwerking worden binnen het versterkingstraject vergoed. De bewoner hoeft hiervoor dus niet apart subsidie aan te vragen.

Sloop en nieuwbouw valt buiten deze maatregel, omdat voor nieuwbouw sinds 2012 de isolatiestandaard als eis geldt. Woningen die licht versterkt moeten worden, waarbij de werkzaamheden korter dan vier maanden duren, komen evenmin in aanmerking voor deze maatregel. De combinatie van een lichte versterking met isolatie valt onder maatregel 29.

Maatregel 29 (M29)

Isolatieaanpak Groningen en Noord-Drenthe

M29 is een brede isolatieaanpak voor woningen die zijn gebouwd vóór 1 juli 2012 en nog niet aan de isolatiestandaard voldoen. De subsidie-regeling richt zich op bestaande woningen, woonboten en woonwagens in de provincie Groningen en in de Noord-Drentse gemeenten Aa en Hunze, Noordenveld en Tynaarlo. De

uitvoering van de aanpak verloopt via één loket met begeleiding, wordt uitgevoerd door het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) en heeft duidelijke voorwaarden en ruime termijnen. Op 2 juni 2025 is de regeling gepubliceerd, op 1 september 2025 is de gefaseerde start aangekondigd en op 2 september 2025 is het loket per postcode opengegaan. De fasering loopt maandelijks door tot en met augustus 2026. Daarna kan iedereen in het gebied subsidie aanvragen tot 3 juni 2035.

Aanpak

De subsidie is bedoeld voor bouwkundige isolatiemaatregelen, zoals dak-, gevel- en vloerisolatie, deuren, glas en naad- en kierdichting, in combinatie met ventilatie. Installatiemaatregelen zoals warmtepompen en zonnepanelen vallen buiten de maatregel.

Twee aanvraagroutes

De regeling kent twee aanvraagroutes. Route 1 is aanvragen met terugwerkende kracht. Dit geldt voor maatregelen waarvan de opdracht is verstrekt tussen 25 april 2023 en vóór 3 juni 2025.¹³¹ Deze aanvragen kunnen tot en met 1 oktober 2026 worden ingediend. Route 2 is de reguliere openstelling; dit gebeurt gefaseerd. Elke maand wordt een nieuwe postcode opengesteld.

Werking in de praktijk en ondersteuning

De kern is isoleren tot de standaard voor woningisolatie. De subsidie dekt bouwkundige isolatie (dak, gevel, vloer, glas, naad- en kierdichting en deuren) en de ventilatie die nodig is om de standaard verantwoord te halen. In de meeste gevallen hoort daarbij een isolatieplan: een kort, gratis advies dat per woning aangeeft welke

¹³¹ Voor enkele categorieën (zoals triple glas met kozijnen of volledige vervanging van dak, gevel of vloer) geldt 10 maart 2025 als uiterste opdrachtmoment.

maatregelen nodig zijn. Een isolatieplan is verplicht in de volgende gevallen:

- Bouwjaar na 1991
- Totale kosten in de aanvraag meer dan € 10.000 (incl. btw)
- Eerder ontvangen subsidie + het nieuw aangevraagde bedrag is samen meer dan € 10.000 (incl. btw)
- De woning is een rijks, provinciaal of gemeentelijk monument

Als geen van bovenstaande punten van toepassing is, hoeft geen isolatieplan te worden meegestuurd en kan de aanvrager zelf bepalen of alsnog een plan wordt opgesteld. Een isolatieplan blijft wel aanbevolen als hulp bij het kiezen van maatregelen. Is een plan vereist, dan geldt: eerst het isolatieplan laten opstellen, daarna de subsidieaanvraag indienen. Voor terugwerkende kracht geldt geen algemene planplicht, zolang aan de periode eisen is voldaan en bewijsstukken beschikbaar zijn. Wie wil, kan gratis gebruikmaken van een ondersteuner die helpt bij keuzes, planning, offertes en de subsidieaanvraag. Na toekenning hebben bewoners twee jaar de tijd om de maatregelen uit te voeren. Het isolatieadvies en de ondersteuning worden vanuit de regeling gefinancierd.

Twee vergoedingsniveaus

De regeling kent twee vergoedingsniveaus. Bewoners in het versterkingsgebied en huishoudens met een inkomen tot circa 140 procent van het sociaal minimum¹³² kunnen hun maatregelen volledig vergoed krijgen tot maximaal € 40.000. Hieronder vallen ook situaties die hieruit voortvloeien in VvE/wooncoöperatieconstructies. Voor overige bewoners in de regio geldt een vergoeding van 50 procent tot maximaal € 20.000. Voor de eerste groep is daarnaast een aanvullende bijdrage van € 1.000 beschikbaar voor bijkomende kosten, zoals advies of afwerking. De vergoeding wordt berekend op basis van vaste bedragen uit een maatregelencatalogus. Uitgangspunt is dat nooit meer wordt vergoed dan de daadwerkelijk gemaakte kosten.

Isolatieadviseur

Een isolatieadviseur stelt een technisch isolatieplan op voor de woning. Dit plan beschrijft welke isolatie- en ventilatiemaatregelen nodig zijn om de isolatiestandaard te halen. De isolatieadviseur opereert als een onafhankelijk, deskundig bureau of adviseur die werkt binnen de isolatieaanpak van Nij begun en door de aanpak wordt vergoed.

Ondersteuner

Een ondersteuner begeleidt bewoners bij het hele proces rondom isoleren. Deze persoon helpt bij het begrijpen van het advies, het maken van keuzes, het aanvragen van de subsidie en het contact met uitvoerende bedrijven. Ondersteuners zijn geen technische adviseurs, maar procesbegeleiders. Zij werken in opdracht van de isolatieaanpak (via regionale uitvoeringsorganisaties of gemeenten) en zijn voor bewoners kosteloos.

VvE's

Ook Verenigingen van Eigenaars (VvE's) kunnen gebruikmaken van de regeling. VvE's sluiten daarbij zoveel mogelijk aan op de landelijke Subsidieregeling verduurzaming voor verenigingen van eigenaars (SVVE), en maken gebruik van bestaande procedures en adviezen. M29 vult deze regeling waar nodig aan en voorkomt extra administratieve lasten.

Licht versterken en isoleren in één NCG-traject

Ook bij lichte versterkingen wordt waar mogelijk en gewenst de isolatieaanpak gecombineerd, uitgevoerd onder regie van NCG. In het najaar van 2024 voerde NCG een proef uit om lichte versterking (korter dan vier maanden) te combineren met isolatie en ventilatie tot de isolatiestandaard. Deze proef viel onder maatregel 29 (isolatieaanpak). De proef omvatte 185 adressen; 169 bewoners kozen voor de combinatie van isolatie en versterking. NCG evalueerde de proef in een eindrapport dat via de staatssecretaris Herstel Groningen aan de Kamer is aangeboden.¹³³ De uitkomst was positief: hogere bewonerstevredenheid en een beperkte extra doorlooptijd per woning (orde van grootte elf

¹³² De inkomensgrens wordt getoetst op het peiljaar van het voorafgaande kalenderjaar. Er wordt daarbij gekeken naar de meest recente inkomensverklaring.

¹³³ NCG (2024). Eindrapport Proef versterken en isoleren.

weken). Daarom is besloten deze aanpak breder toe te passen bij circa 3.400 woningen die binnen de versterkingsopgave in aanmerking komen voor lichte versterking. Woningen worden in één traject veilig gemaakt en tegelijkertijd geïsoleerd als de bewoner dat wil, bewoners worden zoveel mogelijk ontzorgd. Wel zijn er wat aanpassingen om de isolatie goed te kunnen combineren met de versterking. Daarmee hebben alle woningen die nog moeten worden versterkt (hetzij zwaar, hetzij licht) in principe de mogelijkheid om via de versterkingsoperatie ook te komen tot de standaard voor woningisolatie.

Ambitie woningcorporaties

Waar woningcorporaties landelijk sturen op het uitfasen van de slechtste energielabels en verdere verduurzaming richting 2050, werken woningcorporaties in Groningen en Noord-Drenthe gericht toe naar de isolatiestandaard voor hun hele woningvoorraad. Daarmee ligt de

ambitie voor woningcorporaties in deze regio hoger dan de Nationale Prestatieafspraken. Voor deze extra opgave is € 222 miljoen beschikbaar gesteld om isolatie en ventilatie te versnellen. Huurders hoeven geen aanvraag te doen en betalen niet voor de maatregelen, maar profiteren wel van meer comfort en lagere energielasten. Corporaties organiseren de uitvoering op portefeuilleniveau en koppelen deze waar mogelijk aan onderhoud, renovatie en de versterkingsopgave. Dit corporatiespoor staat naast de nationale afspraken, in samenloop met projecten die al lopen in het kader van schadeherstel en versterking.

Maatregel 30 (M30)

Breder pakket voor woningverbetering

M30 is een uitbreiding van de bestaande subsidieregeling Verduurzaming en Verbetering Groningen. Door het postcodegebied te vergroten, kunnen meer woningeigenaren gebruikmaken van de regeling. Het gaat om woningeigenaren die wel gevolgen van de gaswinning hebben ervaren, maar buiten de formele versterkingsopgave van NCG vallen.

Aanvulling

M30 vormt een aanvulling op M28 en M29. M29 richt zich op isolatiemaatregelen, M30 biedt ruimte voor een breder pakket. De subsidie kan worden ingezet voor verduurzamende én verbeterende maatregelen aan de woning of bijgebouwen, zoals extra isolatie, HR-glas, zonnepanelen of andere woonverbeteringen. Het maximale subsidiebedrag bedraagt € 10.000 per woning.

Monitoring en evaluatie

Omdat de regeling een breed pakket aan maatregelen ondersteunt, geeft de voortgang niet direct inzicht in de bijdrage aan de isolatieopgave. De uiteindelijke bijdrage aan het doel om alle woningen naar de isolatiestandaard te brengen, wordt daarom na afloop van de regeling vastgesteld, op basis van een evaluatie en eindrapport. Die evaluatie valt niet binnen deze jaargang van de SvGND.

Voortgang verduurzaming

Monitoring aanpakken

We monitoren de voortgang van de verduurzaming binnen Nij begun op drie onderdelen:

- 1 De isolatieaanpak via SNN (M29), inclusief advies en ondersteuning
- 2 Isoleren in combinatie met versterken via NCG (M28 én inzet van M29 bij lichte versterking)
- 3 Verduurzaming door woningcorporaties, die hun woningvoorraad stapsgewijs richting de isolatiestandaard brengen

De peildatum van de voortgang is 31 december 2025. De uitkomsten van de monitoring bieden inzicht in de voortgang van de verduurzaming naar de isolatiestandaard en de resterende opgave in Groningen en Noord-Drenthe. De totale omvang van de opgave is op dit moment niet exact bekend. Naar schatting voldoen 200.000 tot 250.000 woningen nog niet aan de isolatiestandaard.¹³⁴

Omdat de omvang van de opgave nog niet precies duidelijk is en de maatregelen pas recent zijn gestart, is het te vroeg om te beoordelen of de regio op koers ligt voor 2035. Wel geven de eerste resultaten inzicht in de voortgang en werking van de aanpak. Wanneer de regelingen langer lopen, zullen naar verwachting ook verschillen tussen doelgroepen, gemeenten en aanpakken zichtbaar worden. Dit maakt duidelijk welke aanpakken goed werken en waar bijsturing nodig is.

Voortgang isolatieaanpak particulieren (M29)

De opstartfase in beeld

De eerste voortgangscijfers laten zien dat de isolatieaanpak nog in de opstartfase zit. Het beeld wordt sterk bepaald door de aanvragen met terugwerkende kracht. De reguliere instroom is nog niet voor iedereen opengesteld. Hierdoor zeggen de cijfers vooral iets over het eerste gebruik van de regeling (M29) en weinig over het uiteindelijke bereik en effect. De komende periode moet duidelijk worden hoe de regeling zich ontwikkelt wanneer alle postcodes zijn opengesteld en de reguliere instroom toeneemt.

Aanvragen met terugwerkende kracht

Op 3 juni 2025 ging het loket voor subsidieaanvragen met terugwerkende kracht open. Op de peildatum, 31 december 2025, staat de teller op 15.630 aanvragen. 61 procent van die aanvragen is toegekend, 9 procent afgewezen, de overige aanvragen zijn nog in behandeling. Dit deel van de regeling is goed op gang gekomen en wordt naar verwachting in 2026 grotendeels afgerond. De reden voor de goede voortgang is dat de maatregelen in deze categorie al waren uitgevoerd, waardoor deze aanvragen bij openstelling van de regeling direct konden worden ingediend.

Reguliere openstelling

Op 2 september 2025 is het reguliere loket gefaseerd opengesteld. Eind 2025 staat de teller op 780 aanvragen. De regeling was op dat moment 4 maanden open, wat betekent dat nog maar een derde van de postcodes was opengesteld. De relatief lage instroom hangt samen met deze gefaseerde openstelling. In september 2026 is de gefaseerde openstelling voltooid en staat de regeling open voor alle woningeigenaren. Tabel 16 geeft een overzicht van de voortgang van de subsidieaanvragen met terugwerkende kracht en de reguliere aanvragen.

Verschillen in aanvragen

Het gemiddeld toegekende subsidiebedrag ligt bij aanvragen met terugwerkende kracht hoger dan bij de reguliere aanvragen. Dit verschil zien we ook terug in het aantal aangevraagde maatregelen per subsidieaanvraag. Bij terugwerkende kracht worden vaker meerdere al uitgevoerde maatregelen gebundeld in één aanvraag, bij de reguliere openstelling wordt nu nog vaker per maatregel aangevraagd. De verwachting is dat de

Tabel 16 Voortgang subsidieaanvragen M29

INDICATOR	TOTAAL	TERUGWERKENDE KRACHT	REGULIERE OPENSTELLING
Aantal subsidieaanvragen	16.410	15.630	780
Aantal toegekende subsidieaanvragen	9.736	9.598	138
Toegekend subsidiebedrag	€ 77.947.518	€ 77.157.225	€ 790.294
Gemiddeld toegekend subsidiebedrag	€ 8.006	€ 8.039	€ 5.727
Gemiddeld aantal aangevraagde maatregelen	2,4	2,4	1,9

inzet op isolatieplannen tot een meer integrale aanpak leidt, met een hoger aantal maatregelen per aanvraag.

Reikwijdte maatregelen

Het verschil tussen de aanvraagroutes wordt ook deels verklaard door de ruimere mogelijkheden binnen de regeling voor terugwerkende kracht. Deze regeling staat open voor ingrijpender en kostbaarder ingrepen zoals vervanging van vloeren, daken, gevels en glas, in combinatie met kozijnen – mits de opdracht in de daarvoor vastgestelde periode is verstrekt. In de reguliere openstelling vallen deze maatregelen doorgaans onder een lagere vergoeding, tenzij deze in het isolatieplan staan en aantoonbaar nodig zijn om de isolatiestandaard te behalen. Het verschil

zit niet in de maatregel zelf, maar in de ruimere kaders voor aanvragen met terugwerkende kracht.

Ondersteuning en isolatieplannen

In de reguliere openstelling maakt 40 tot 45 procent van de woningeigenaren gebruik van de gratis procesondersteuning die de regeling biedt. Daarnaast lag eind 2025 het aandeel woningeigenaren dat een isolatieplan aanvraag op circa 20 procent. Van direct betrokkenen hebben we vernomen dat in de eerste drie maanden van 2026 dit percentage is opgelopen naar circa 40 procent. Dit draagt bij aan een meer integrale aanpak en geeft beter inzicht in de maatregelen die nodig zijn om de isolatiestandaard te bereiken. Een hoger aantal isolatieplannen heeft daarmee een positief effect op het effect van de isolatieaanpak.

Regionale verschillen

In een aantal gemeenten is het aantal aanvragen met terugwerkende kracht relatief hoog: Aa en Hunze, Eemsdelta, Het Hogeland en Tynaarlo. De huidige data bieden onvoldoende basis om deze verschillen te duiden. Verdere monitoring moet uitwijzen of hier sprake is van structurele verschillen en of die relevant zijn voor de uitvoering van de regeling.

Gezien de opstartfase van de regeling, de dominantie van aanvragen met terugwerkende kracht en de eerste signalen van actief gebruik van procesondersteuning en isolatieplannen, geven de huidige cijfers vooral inzicht in het initiële gebruik en nog beperkt in het structurele bereik en effect van de regeling. De komende periode is bepalend om de opstart om te zetten in brede opschaling en structurele impact op de isolatieopgave.

¹³⁴ We baseren deze ruwe schatting op onderzoek door RoyalHaskoningDHV. De schaalafbakeningen in dit onderzoek komen niet exact overeen met de regio, ook is niet bekend hoeveel van de woningen al wel voldoen aan de standaard voor woningisolatie. Rapport Versterken en verduurzamen: Studie Groningen Aardgasvrij, RoyalHaskoningDHV, 17 april 2023.

Voortgang isoleren in combinatie met versterken

Bewonerskeuze is bepalend

Binnen de versterkingsoperatie kunnen woning-eigenaren ervoor kiezen om de isolatie van hun woning te combineren met de versterking van de woning door NCG. Voor ingrijpende versterkingsoperaties (langer dan vier maanden, waarbij bewoners tijdelijk elders wonen) valt dit onder M28, voor lichte versterkingen (korter dan vier maanden) valt dit onder M29. De voortgang van deze aanpak geeft nog geen definitief beeld, omdat de voortgang afhankelijk is van de keuzes van woningeigenaren en kan veranderen gedurende het versterkingstraject.

Bewonerskeuze

Het combineren van isoleren en versterken, uitgevoerd door NCG, is een keuze van de woningeigenaar. Op verzoek van de bewoner kan NCG de Nij begun-maatregelen combineren met versterken. Tijdens de planvorming kan een woningeigenaar van gedachten veranderen en alsnog de keuze maken om isolatie te combineren met versterking of hier juist van af te zien. Ook kan er bijvoorbeeld sprake zijn van een overstap van M29 naar M28. Dit kan tot aan het einde van de ontwerpfase doorwerken in de aantallen waar

NCG aan de slag is voor de combinatie van versterken en isolatie. Tabel 17 toont de voortgang van het isoleren van woningen door NCG, gesplitst naar status en maatregel.

Voortgang

In de voortgangscijfers zijn alleen de woningen meegenomen waarvan woningeigenaren hebben aangegeven dat ze gebruik willen maken van de regeling en ook een isolatieplan willen laten opstellen. Op peildatum 31 december 2025 is bij 1866 woningen een traject gestart of afgerond waarin isoleren en versterken zijn gecombineerd. Naar schatting van NCG is dit een derde van het

STATUS UITVOERING	Maatregel	
	MAATREGEL 28	MAATREGEL 29
Planvorming	685	513
Uitvoering - Niet afgerond	401	54
Uitvoering – Afgerond	200	13
Totaal	1286	580
Eindtotaal	1866	

Tabel 17 Voortgang isoleren in combinatie met versterking, uitgevoerd door NCG

totale aantal woningen waarvoor deze combinatie onder M28 of M29 mogelijk is. Dit aandeel kan toenemen als meer woningeigenaren er alsnog voor kiezen om isoleren te combineren met versterken. Het aantal woningen in het voortgangsoverzicht kan uiteindelijk ook hoger uitvallen doordat de registratie in de beginfase nog niet volledig was. NCG was al gestart met het combineren van isoleren en versterken voordat de registratieprocedures waren ingericht. Hierdoor konden alle bewoners die voor de regeling in aanmerking kwamen, hier direct gebruik van maken.

Verdeling naar maatregel en regio

Het grootste deel van de woningen waarbij isolatie en versterking zijn gecombineerd, valt onder M28. Deze maatregel is al langer beschikbaar dan de combinatie van M29 met versterken. Het grootste gedeelte van de betreffende woningen (zowel afgerond als niet-afgerond) bevindt zich in de gemeente Eemsdelta. Op 31 december 2025 betreft dit ongeveer de helft van de woningen waar NCG bezig is met planvorming, uitvoering of afronding.

Tabel 18 Energielabels corporatiebezit Groningen en Noord-Drenthe, 31 december 2025 en 2024

LABEL	Woningvoorraad			Percentage woningvoorraad		
	VORIGE PERIODE	HUIDIGE PERIODE	VERSCHIL	VORIGE PERIODE	HUIDIGE PERIODE	VERSCHIL
A++++	377	1.147	770	0,6%	1,7%	1,1%
A+++	890	2.117	1.227	1,3%	3,1%	1,8%
A++	882	1.755	873	1,3%	2,6%	1,3%
A+	1.772	3.786	2.014	2,6%	5,6%	3,0%
A	21.442	22.638	1.196	31,6%	33,3%	1,8%
B	13.170	11.920	-1.250	19,4%	17,5%	-1,8%
C	17.156	14.709	-2.447	25,3%	21,7%	-3,6%
D	6.937	5.347	-1.590	10,2%	7,9%	-2,3%
E	2.929	2.454	-475	4,3%	3,6%	-0,7%
F	1.428	1.268	-160	2,1%	1,9%	-0,2%
G	959	793	-166	1,4%	1,2%	-0,2%
Totaal	67.942	67.934				
Indicatie standaard voor woningisolatie						
B of hoger				56,7%	63,8%	7,1%
Nationale prestatieafpraak						
D of hoger				92,2%	93,4%	1,2%

Voortgang verduurzaming corporatiewoningen

Toename hogere energielabels

De verduurzaming van corporatiewoningen in Groningen en Noord-Drenthe laat een duidelijke ontwikkeling zien: het aandeel woningen met hogere energielabels neemt toe, het aandeel met lagere labels neemt af. Deze voortgang kan niet rechtstreeks worden gekoppeld aan de isolatiestandaard, omdat energielabels ook andere factoren meenemen dan alleen isolatie en bovendien per woningtype verschillen. Tegelijk duidt deze ontwikkeling op een positieve beweging richting de isolatiestandaard. Een groot deel van de verbeterde woningen zal (nagenoeg) aan deze standaard voldoen.

Ambitie

De ambitie voor de verduurzaming van corporatie-woningen gaat binnen Nij begun verder dan de Nationale Prestatieafspraken. Waar de landelijke afspraken zich met name richten op het uit-faseren van energielabels E, F & G, heeft Nij begun de ambitie om het corporatiebezit te verduurzamen tot de isolatiestandaard. Er is geen directe koppeling tussen de isolatiestandaard en

energielabels. Energielabels worden bepaald door meer factoren dan alleen isolatie¹³⁵ en verschillen ook per woningtype. Voor sommige typen woningen geldt dat een woning die voldoet aan de standaard voor woningisolatie een C-label heeft, terwijl dit voor andere typen een A-label is.

Monitoring

Op dit moment is er geen volledig zicht op welke woningen aan de standaard voor woningisolatie voldoen. Er is wél zicht op de energie-labels van het corporatiebezit. Daarom worden de energielabels voornamelijk als indicator gebruikt om de voortgang te monitoren. Op basis hiervan kunnen echter geen uitspraken worden gedaan over de bijdrage van de woningvoorraad aan de hoofddoelstelling.

Ontwikkeling energielabels

Tabel 18 laat de energielabels van het corporatiebezit in de regio zien, zowel in aantallen als in percentages van de woningvoorraad. De gegevens zijn weergegeven voor de huidige periode (peildatum 31 december 2025) en de vorige periode (eind 2024), inclusief het verschil daartussen. De tabel laat ook zien welk deel van de woningen voldoet aan de Nationale Prestatieafspraken (label D of hoger) en welk deel label B of hoger heeft, als indicatie voor de ontwikkeling richting de isolatiestandaard.

Verbetering praktijk

Voor de hele regio geldt dat het energielabel van de woningvoorraad van woningcorporaties verbetert. Het aandeel woningen met een B-label of lager neemt af, het aandeel met label A of hoger neemt toe. Dit wijst erop dat het merendeel van de woningen die worden verduurzaamd en opnieuw worden beoordeeld, een A-label krijgt. Daarmee is de kans groot dat deze woningen (nagenoeg) voldoen aan de standaard voor woningisolatie.

Voortgang en verschillen

Van de totale woningvoorraad in Groningen en Noord-Drenthe voldoet eind 2025 93,4 procent aan de Nationale Prestatieafspraken (label D of hoger). Dit is een toename van 1,2 procent. Als een B-label wordt gebruikt als indicator voor de isolatiestandaard is de toename groter: 7,1 procent. Kijken we naar het aandeel van woningen met een B-label of hoger, dan ligt dit het hoogst in de gemeenten Groningen, Tynaarlo en Westerkwartier (alle boven de 70 procent). In Oldambt, Pekela, Stadskanaal en Westerwolde ligt dit aandeel het laagst (onder de 50 procent). Dit betekent niet per se dat deze woningen minder goed geïsoleerd zijn. Energielabels zijn immers op meer factoren gebaseerd.

135 Bijvoorbeeld verwarmingstechniek en duurzame energie opwek.

Openstaande vragen

Meer inzicht in omvang, tempo en effect

De beperkte aantallen subsidieaanvragen en de recente openstelling van subsidieregelingen maken het te vroeg om uitspraken te doen over de bijdrage van de maatregelen aan de hoofddoelstelling. De komende jaren is meer inzicht nodig in de omvang van de opgave, het tempo van uitvoering en het bereik van de maatregelen. Met gedetailleerder inzicht wordt ook duidelijk of de maatregelen voor iedereen werken en waar bijsturing mogelijk is.

Omvang opgave

De exacte omvang van de opgave is nog onduidelijk. Het is niet precies bekend hoeveel woningen niet aan de isolatiestandaard voldoen en wat de verschillen zijn per woningtype, doelgroep en gemeente. Het Rijk werkt momenteel aan inzicht in die vragen. De isolatieplannen die worden opgesteld, zullen daarin de komende jaren ook meer inzicht geven.

Tempo uitvoering

De verdere voortgang van de maatregelen zal duidelijk maken in welk tempo de isolatiestandaard wordt bereikt.

Bereik en effect

De komende jaren wordt de voortgang uitgesplitst naar doelgroepen, gemeenten en typen maatregelen. Dat geeft inzicht in hoe de regio zich richting het einddoel beweegt en ook in de mate waarin de verschillende doelgroepen worden bereikt en gestimuleerd om hun woning naar de isolatiestandaard te brengen. De rol van ondersteuning, in de vorm van isolatieadviseurs en isolatieondersteuners, verdient daarbij ook aandacht, evenals de tevredenheid van inwoners hierover. Dit helpt om te bepalen in hoeverre de aanpak werkt en waar bijsturing nodig is.

SOCIALE AGENDA

Ons Nij begun maken we samen

De Sociale Agenda is één van de instrumenten waarmee de overheid de brede welvaart in Groningen en Noord-Drenthe wil versterken. De agenda zet in op een substantiële verbetering van (mentale) gezondheid, kansen voor kinderen, leefbaarheid en bestaanszekerheid

in Groningen en Noord-Drenthe. De agenda bevat zestien maatregelen, waarvoor in totaal € 3,5 miljard beschikbaar is over een periode van 30 jaar. In 2025 zijn de eerste maatregelen in uitvoering gegaan, ook is gewerkt aan een bestuurs- en uitvoeringsstructuur.

“

We hebben in 2025 veel vaart gemaakt om samen met scholen, inwoners, huisartsen en andere partijen de maatregelen uit de Sociale Agenda verder uit te werken. We willen tempo maken en ik ben er trots op dat we in dit eerste jaar al gestart zijn met de uitvoering van zoveel maatregelen.”

Henk Nijboer - kwartiermaker Sociale Agenda

Achtergrond

Sociale impuls voor de regio

Op 23 januari 2025 werd de Sociale Agenda gepresenteerd. Inwoners en leden van gemeenteraden en Provinciale Staten kregen daarna de gelegenheid om hun reactie te geven. Na verwerking van de reacties is de agenda in juni 2025 vastgesteld. De agenda geldt voor een periode van 30 jaar en vraagt daarom een stevige bestuurlijke en democratische inbedding.

Om een snelle start te kunnen maken, is in juli 2025 een tijdelijke bestuursstructuur ingericht: een convenant tussen de dertien betrokken gemeenten en de provincie Groningen. Dit convenant maakt het mogelijk rijksmiddelen beschikbaar te stellen en besluiten te nemen over de uitvoering van projecten en activiteiten. Naar verwachting zal de bestuursstructuur van de Sociale Agenda vanaf 2027 samengevoegd worden met de bestuursstructuur die voor de Economische Agenda wordt ingericht.

Het team Sociale Agenda, bestaande uit medewerkers uit de regio en van het Rijk, heeft in de eerste helft van 2025 in samenwerking met inwoners, zorg- en welzijnsinstellingen, scholen, gemeenten, het Rijk en andere partijen, verschillende maatregelen uitgewerkt. Na de zomer van 2025 is de uitvoering van de eerste maatregelen begonnen.

Tijdslijn

Van plan tot begin uitvoering

Uitvoering

Eerste maatregelen in uitvoering

De Sociale Agenda bevat zestien maatregelen. De eerste maatregelen die in uitvoering zijn gegaan, betreffen voornamelijk de voortzetting en opschaling van bewezen initiatieven. Doordat de uitvoering van de maatregelen nog maar in het beginstadium verkeert, is het te vroeg om in deze SvGND in te gaan op de effecten.

De volgende maatregelen zijn van start gegaan:

Opschalen en uitbreiden van de aanpak voortijdig schoolverlaters	Een groeiend aantal jongeren met persoonlijke problemen vallen uit op school zonder startkwalificatie (een afgeronde opleiding op ten minste mbo-2 niveau). Verschillende programma's bieden jongeren extra persoonlijke begeleiding om hen te helpen hun opleiding alsnog met een diploma af te ronden. In 2025 is vanuit de Sociale Agenda gestart met het opschalen en uitbreiden van deze programma's. Zo is op 23 oktober 2025 een zesde locatie van Route Rubicon (Noorderpoort) geopend in Groningen voor jongeren die vastlopen in het reguliere onderwijs. In totaal namen in 2025 circa 150 jongeren deel aan trajecten met financiering vanuit de Sociale Agenda.
Voortzetten Tijd voor Toekomst	De Sociale Agenda draagt onder de noemer Tijd voor Toekomst bij aan het voortzetten van de verrijkte schooldag op scholen in de provincie Groningen. In 2025 konden hierdoor ruim 1.000 leerlingen gebruik blijven maken van een aanvullend aanbod, onder meer op het gebied van cultuur en sport. Aan verdere uitbreiding wordt momenteel gewerkt. Het doel is dat alle basisscholen in deze regio twee uur per week extra cultuur, sport, of andere verrijking bieden. Voor de meest kwetsbare scholen, een derde van het totaal aantal scholen in Groningen, kan de verrijking worden uitgebreid tot maximaal zes uur per week.
Uitbreiden en voortzetten van initiatieven voor het doorbreken van generatiearmoede	Met steun van de Sociale Agenda heeft de gemeente Westerkwartier zich in 2025 aangesloten bij het Groningse programma Kansen voor Kinderen, dat inmiddels in tien Groningse gemeenten loopt. Gezinnen die langdurig in armoede leven worden ondersteund door ervaringsdeskundige buddy's. Daarnaast zetten lokale doorbraakteams waar nodig in op maatwerk-oplossingen. Verder ontvangen 50 extra basisscholen via het Jeugdeducatiefonds budget om kinderen in armoede te ondersteunen met essentiële voorzieningen en deelname aan school- en vrijetijdsactiviteiten.
Nieuw: stimuleren Nedersaksisch	De aanpak Meertalig Onderwijs in Grunnen en Drenthe (MOI) is van start gegaan. Doel is het versterken van de regionale identiteit en het zelfbewustzijn van kinderen door het Nedersaksisch een plek te geven in het onderwijs. Een tweede taal, zoals Grunnegs of Drèents, bevordert (taal)ontwikkeling en geeft kinderen meer kansen.
Uitbreiden van Welzijn op recept	Met de uitbreiding van Welzijn op Recept worden inwoners in de provincie Groningen bij 90% van de huisartsenpraktijken zo nodig doorverwezen naar een welzijnscoach. In december 2025 is in Noord-Drenthe een samenwerkingsovereenkomst gesloten om ook hier inwoners te kunnen doorverwijzen en zo het welbevinden te versterken.
Nij begunbanen	Om meer mensen aan het werk te helpen investeert de Sociale Agenda in begeleidingstrajecten voor mensen die langdurig langs de kant staan. In 2025 is gestart met de financiering van Kansrijk Talent, uitgevoerd door sociaal ontwikkelbedrijven in samenwerking met het bedrijfsleven. Hierdoor hebben 240 deelnemers een stap gezet richting werk of verdere ontwikkeling.

Financiële informatie Sociale Agenda

Voor de uitvoering van de Sociale Agenda is in 2025 en 2026 in totaal € 92,4 miljoen beschikbaar. In de periode 1 juli tot 31 december 2025 is binnen het convenant in totaal € 55,2 miljoen toegekend. Dit bedrag is beschikbaar voor de uitvoering van maatregelen in 2025 en 2026. Over de precieze besteding van het resterende bedrag voor deze periode, € 37,2 miljoen, is nog geen besluit genomen. Dit bedrag is al wel gereserveerd voor specifieke maatregelen. In de loop van 2026 vindt besluitvorming over inzet van deze middelen plaats.

Vooruitblik

Verwachtingen voor 2026

Na de opstart van de uitvoering in 2025 verschuift de Sociale Agenda in 2026 steeds nadrukkelijker naar de fase waarin investeringen en maatregelen zichtbaar worden voor inwoners van Groningen en Noord-Drenthe. Eind 2025 zijn besluiten genomen die het mogelijk maken meer maatregelen te starten en op te schalen. In 2026 gaat het om de volgende initiatieven:

- Investeren in mentale weerbaarheid van jongeren en in een sterkere pedagogische omgeving op middelbare scholen.
- Ruim 1.000 basisschoolleerlingen in groep 2 screenen op taalachterstanden en waar nodig gerichte ondersteuning bieden.
- Lanceren van het Inwonersbudget: inwoners krijgen de mogelijkheid tot € 10.000 aan te vragen voor initiatieven om de leefbaarheid in hun buurt of wijk te verbeteren.
- Regionaal uitbreiden van het programma Kansrijke Start, ondersteunen van (aanstaande) ouders in kwetsbare situaties.
- Gemeenten starten met het uitvoeren van de afspraken over ontmoetingsplekken, wijk- en dorpsondersteuning en jongerenwerk.
- RTV Noord en RTV Drenthe dragen met regionale content bij aan doelen rond taal, gezondheid en leefbaarheid.
- In vier gemeenten start de inzet van digi-coaches om digitale vaardigheden van volwassenen en ouderen te versterken.

Het team Sociale Agenda werkt tegelijkertijd aan nieuwe initiatieven passend binnen de zestien maatregelen die in de agenda zijn opgenomen. Het streven is om maatregelen zo snel mogelijk van beleid naar uitvoering te brengen, met oog voor samenhang en effect op de lange termijn. Het zal waarschijnlijk enkele jaren duren voordat maatregelen uit de Sociale Agenda meetbaar effect sorteren. Dit onderstreept dat de Sociale Agenda geen sprint is, maar een traject van de lange adem, waarbij effecten zich geleidelijk en over meerdere jaren zullen manifesteren.

ECONOMISCHE AGENDA

Samen werken

Groningen en Noord-Drenthe hebben een krachtige economische impuls nodig. De Economische Agenda richt zich op langjarige investeringen in de economische structuur van de regio, met als doel werkgelegenheid en opleidingsmogelijkheden te creëren, het toekomstig verdienvermogen te versterken en ondernemers perspectief te bieden. De agenda heeft als bovenliggend doel bij te dragen aan het verbeteren van de brede welvaart tot ten minste het nationaal gemiddelde in 2055. De Economische Agenda versterkt en complementeert de Sociale Agenda. Voor de Economische Agenda is tot 2055 in totaal € 4,5 miljard

beschikbaar. Het grootste deel daarvan, € 3,25 miljard, is bestemd voor investeringen in sleutelprojecten die bijdragen aan de doelen. Jaarlijks komt hiervoor gemiddeld € 100 miljoen beschikbaar, naast het beschikbare startkapitaal van € 250 miljoen. De overige € 1,25 miljard is bestemd voor ondersteunende investeringen om de uitvoering te versnellen en tijdig in belangrijke randvoorwaarden te voorzien. In 2025 en 2026 is en wordt gewerkt aan een bestuurs- en uitvoeringsstructuur en een meerjarig Uitvoeringsplan. Ook worden de eerste investeringen gedaan.

Achtergrond

Economische impuls voor de regio

De Economische Agenda geeft richting aan investeringen die de regio aantrekkelijker maken en het ondernemersklimaat versterken. De middelen van de Economische Agenda zijn aanvullend op bestaande activiteiten, fondsen en programma's van overheden, investeerders en samenwerkende organisaties, kennisinstellingen en bedrijven.

De Economische Agenda heeft als doel bij te dragen aan het verbeteren van de brede welvaart tot tenminste het landelijk gemiddelde in 2055 in Groningen en Noord-Drenthe door:

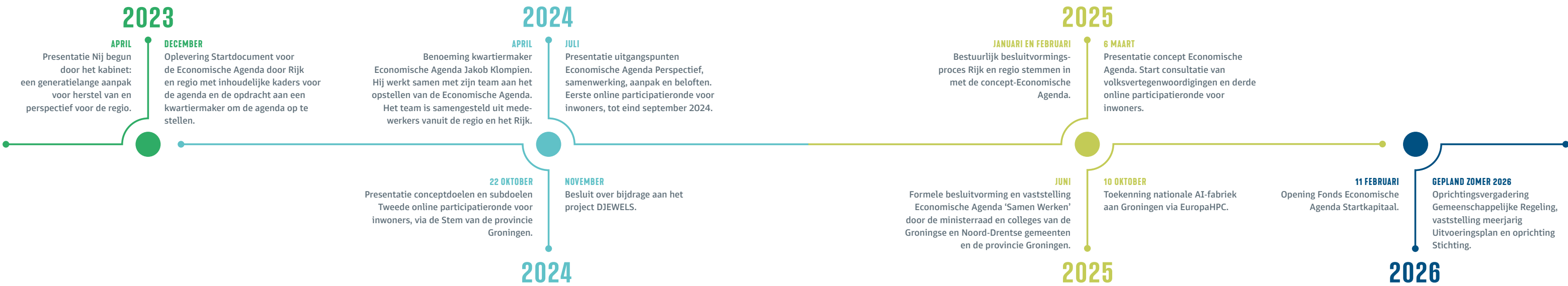
- 1 Het stimuleren van een toekomstbestendige economie in een gezonde, aantrekkelijke leefomgeving.
- 2 Het verhogen van het verdienvermogen van de regio en stimuleren van ondernemerschap.
- 3 Het ontwikkelen en benutten van talent en behouden van talent voor de regio.

- 4 Het verzilveren van meer kennis uit de regio.
- 5 Het versterken van het regionale economisch zelfbewustzijn en imago.

Aan de agenda is een meerjarig Uitvoeringsplan gekoppeld dat een duidelijke koers aangeeft voor de periode 2026-2028. Door middel van jaarplannen wordt bijgestuurd wanneer zich nieuwe kansen voordoen. De beschikbare middelen zijn bedoeld als hefboom voor innovatie en vernieuwing.

Tijdslijn

Van plan tot begin uitvoering

2025 en 2026

Proces en stand van zaken

De periode 2025-2026 is voor de Economische Agenda een overgangsperiode van beleidsontwikkeling naar uitvoering. Zo wordt op dit moment een bestuursstructuur ontwikkeld. Daarnaast worden plannen gemaakt en gaan de eerste projecten en financieringsinstrumenten van start.

Uitvoeringsplan

Het eerste meerjarig Uitvoeringsplan dat naar verwachting in de zomer van 2026 wordt vastgesteld, omvat de eerste drie jaren van uitvoering (2026-2028) en richt zich op Technologie, Talent en Toerisme.

Het kwartiermakersteam Economische Agenda werkt tijdens de opstelling van het plan nauw samen met overheid, onderwijs- en kennisinstellingen en bedrijfsleven, betreft daar ook jongeren en maatschappelijke organisaties bij en heeft ook overleg met volksvertegenwoordigingen. Op deze manier ontstaat een breed gedragen plan.

Bestuursstructuur

Om de Economische Agenda uit te kunnen voeren, wordt een bestuursstructuur ingericht. Dit gebeurt via de Gemeenschappelijke Regeling *Perspectief Groningen en Noord-Drenthe* (GR), waarin de betrokken overheden uit de regio samenwerken. De GR fungeert als besluitvormend orgaan voor de Economische Agenda in de regio. Het bestuur van dit openbaar lichaam zal bestaan uit burgemeesters, dijkgraven en de Commissaris van de Koning van de provincie Groningen. De ontwerp-GR is in januari 2026 ter inzage gelegd bij alle betrokken raden, Provinciale Staten en Algemeen Besturen met het verzoek hun zienswijzen aan te geven. Daarmee is de eerste formele stap gezet voor het inrichten van de uitvoeringsstructuur.

Uitvoeringsstructuur

Naast de GR wordt een stichting opgericht, bestaande uit negen bestuursleden vanuit overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. De stichting stelt het meerjarig Uitvoeringsplan en de jaarplannen op, inclusief voorstellen voor uitvoerende partijen. De stichting adviseert over het opstellen en herzien van het meerjarig uitvoeringsplan, maakt in jaarplannen concreet hoe ze de opdracht uitvoert en welke (aanvullende) middelen nodig zijn om de doelen en ambities waar te maken. De uitvoering gebeurt door de stichting zelf of door andere uitvoeringsorganisaties. Het GR-bestuur stelt het meerjarig uitvoeringsplan en de jaarplannen vast. De stichting legt jaarlijks verantwoording af aan het GR-bestuur, dat op zijn beurt verantwoording aflegt aan de deelnemende overheden en hun volksvertegenwoordigingen.

Startkapitaal

Het Rijk heeft een startkapitaal van € 250 miljoen beschikbaar gesteld om vooruitlopend op de uitvoeringsstructuur investeringen te kunnen doen. Deze investeringen moeten bijdragen aan de doelen van de Economische Agenda en passen binnen de aangegeven kaders. Vanuit het startkapitaal worden de volgende investeringen gedaan:

- 1 Bijdrage aan DJEWELS (€ 30 miljoen) voor de productie van groene waterstof.
- 2 Bijdrage aan de nationale AI-fabriek (€ 60 miljoen) bestaande uit een AI(-expertisecentrum en een AI-geoptimaliseerde supercomputer voor de versterking van de Nederlandse AI-infrastructuur en de verbetering van de toegang voor innovatief mkb, start-ups, onderzoekers en overheden. Het AI-expertisecentrum start in april 2026, de AI-supercomputer wordt eind 2027/ begin 2028 geopend.¹³⁶

¹³⁶ Ministerie van EZ; Kamerbrief 19 december 2025 over Voortgang AI-fabriek.

- 3 Bijdrage aan het Fonds Economische Agenda Startkapitaal (FEAS) (€ 60 miljoen). Bij de Noordelijke Ontwikkelingsmaatschappij (NOM) is een fonds geopend om te investeren in het mkb.

- 4 Nader uit te werken subsidieregelingen (€ 32 miljoen) voor investeringen in het regionale mkb, mogelijk onder te brengen bij het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN). Gericht op de versterking van het organiserend vermogen van ondernemers.

Het zal waarschijnlijk enkele jaren duren voordat projecten uit de Economische Agenda meetbaar effect sorteren. Structuurversterking kost tijd.

“Met de Economische Agenda investeren we gericht in innovatie, verduurzaming, nieuwe bedrijvigheid en sterke regionale clusters. Zo zorgen we dat Groningers en inwoners van Noord-Drenthe niet alleen herstel zien na de gaswinning, maar ook concreet profiteren van nieuwe banen, toekomstbestendige bedrijven en een economie die hier blijvend perspectief biedt.”

Jakob Klompier - kwartiermaker Economische Agenda

Gebieds(f)luisteren

Het beleid beleefd

De SvGND beschrijft de maatschappelijke verandering, effecten en resultaten van beleid aan de hand van cijfers, wetenschappelijke onderzoeken en de kennis van experts, professionals en belanghebbenden. Deze bronnen zijn belangrijk, maar vertellen slechts een deel van het verhaal over Nij begun. Naast de meetbare effecten, zijn er ook de ervaringen van betrokken bewoners, professionals, ambtenaren en bestuurders. Beleven zij daadwerkelijk een nieuw begin?

De gebieds(f)luisteraar luistert, observeert en gaat op zoek naar het sentiment achter de cijfers en onderzoeken.¹ Hij is aanwezig op plekken waar bestuurders, beleidsmakers, professionals en bewoners elkaar ontmoeten, zoals bewonersavonden over versterking, herstel of verduurzaming en bijeenkomsten over de Sociale of Economische agenda. Tijdens deze bijeenkomsten is hij een ‘fly on the wall’. Hij ziet wat er tussen de aanwezigen gebeurt en luistert naar wat er wordt gezegd of juist niet wordt gezegd.

Voor deze SvGND woonde de gebieds(f)luisteraar vijf bijeenkomsten bij, geselecteerd op een diversiteit in onderwerpen: schadeafhandeling en de versterkingsopgave, de Sociale Agenda, generatiearmoede, biobased isoleren en de Groninger Dorpendag. De bijeenkomsten brachten hem in Ten Post, Siddeburen, Oude Pekela, Roden en Oostwold. Van elk van deze bijeenkomsten doet de gebieds(f)luisteraar verslag.

¹ In de Verantwoording wordt de aanpak van de rol van gebieds(f)luisteraar nader onderbouwd.

Schade en Versterken

Ten Post

Rauwe emoties en kleine doorbraken

Op een donkere en mistige avond rijdt de gebieds(f)luisteraar vanuit Groningen naar het dorps huis in Ten Post. Het ministerie van BZK organiseert een ‘terugkombijeenkomst’ na eerdere bijeenkomsten met inwoners dit jaar. Er zijn geen stukken of documenten om vooraf te bekijken. De gebieds(f)luisteraar vraagt zich af wie er ‘terugkomt’ in Ten Post: Den Haag of de inwoners?

De parkeerplaats staat al vroeg vol; binnen oogt het dorps huis oud en vertrouwd. Koffie, schoonmaakmiddel, vriendelijke vrijwilligers die wachten op de beloofde nieuwbouw. De gymzaal, waar normaal wordt gevolleybald, vormt nu het decor van de avond. Veel bestuurders en ambtenaren zijn aanwezig, zelfs de staatssecretaris en directieleden van IMG en NCG.

Bewoners, bestuurders en ambtenaren verdelen zich over tafels om met elkaar in gesprek te gaan. Aan de tafel waar de gebieds(f)luisteraar zit, ontstaat al voor de officiële start een intens gesprek. Bewoners uit Steendam delen hun verhalen: jarenlange strijd, mislukte versterking, burens die wel nieuwbouw kregen, het gevoel dat het proces hen uitput. De emoties zijn rauw: wantrouwen, afhankelijkheid, verlies van controle over het eigen huis, deadlines die verschuiven, communicatie die stokt. ‘Ze horen je wel, maar luisteren niet’, zegt een bewoner. Een andere bewoner heeft het over

Hoe verloopt de interactie tussen beleid en bewoners in de praktijk? Hoe praten bewoners, professionals en ambtenaren over hun ervaringen? Wat gebeurt er tijdens de talrijke avonden, workshops, bijeenkomsten en vergaderingen waar Nij begun concreet vorm krijgt? Geïnspireerd door de Stadsfluisteraar van de gemeente Rotterdam, wordt in deze SvGND 2026 de gebieds(f)luisteraar geïntroduceerd. Zijn opdracht? In de regio het sentiment over Nij begun ophalen.

suïcidale gedachten. Bewoners vragen om iemand met mandaat, een casemanager die simpelweg blijft bellen, ook zonder nieuws. Het gevoel dat hun ellende een verdienmodel is, snijdt door de gesprekken heen. De emoties laten ook de ambtenaren aan tafel niet onberoerd.

De staatssecretaris spreekt kort. Hij benadrukt de ernst van de situatie en belooft dat alles wat gezegd wordt, wordt meegenomen. Maar aan de tafel overheerst vooral frustratie. De ambtenaren doen hun best, proberen te sturen en duidelijke vragen te stellen, maar de verhalen blijven zwaar en de angel gaat er niet uit.

In de pauze spreekt de gebieds(f)luisteraar een NCG-medewerker die hier als gedupeerde zit en zelf ook vastloopt in het systeem. De beloofde plenaire terugkoppeling blijft achterwege. Bewoners gaan direct in gesprek met de staatssecretaris. Over regels, verantwoordelijkheden, zicht op gegevens en de complexiteit van het systeem.

Na afloop ziet de gebieds(f)luisteraar ambtenaren individueel bewoners helpen; ter plekke ontstaan kleine doorbraken. Wat op de terugweg bij de gebieds(f)luisteraar blijft hangen, is de spanning tussen afhankelijkheid en wantrouwen, tussen willekeur en ongelijkheid. Maar ook de waarde van het met elkaar in gesprek blijven gaan, los van alle systemen en structuren die in stelling zijn gebracht.

De Sociale Agenda

Siddeburen

De wensboom blijft leeg

Ruim op tijd stapt de gebieds(f)luisteraar via de bibliotheek het Multifunctioneel Centrum (MFC) van Siddeburen binnen. Een prachtig opgeknapte kerk met zestig, zeventig mensen op rijen stoelen. Een mix van vertegenwoordigers van gemeenten, maatschappelijke organisaties en inwonersinitiatieven. Het voelt als een plek midden in de samenleving.

Het is de startbijeenkomst voor de lokale uitwerking van de leefbaarheidsmaatregelen uit de Sociale Agenda. De viering van een nieuwe fase voor de Sociale Agenda van Nij begun. De bijeenkomst begint met een uitgebreide terugblik. Het verhaal over de drie maatregelen van de Sociale Agenda is inhoudelijk, technisch, en zoals aangekondigd door de spreker, soms wat taai. De zaal luistert, maar de aandacht verslapt; telefoons komen tevoorschijn, er wordt gefluisterd. Interactie met het publiek ontbreekt.

Daarna volgt een panelgesprek met drie leden van een werkgroep: een inwoner, een gemeentemedewerker en een dorpenvertegenwoordiger. Ze spreken om de beurt, er ontstaat geen gezamenlijk gesprek. Hun boodschappen zijn herkenbaar: elkaar leren kennen, woorden zorgvuldig kiezen, luisteren naar inwoners, het niet te groot maken, tempo houden omdat vertrouwen broos is. De inwoner eist met een knipoog het laatste woord op; dat zou niet aan een bestuurder moeten zijn.

De pauze brengt beweging. Een wensboom staat klaar, maar blijft vrijwel leeg; alleen een paar post-its van Biblionet vallen op. In de drukte spreekt de gebieds(f)luisteraar een wat teleurgestelde gemeentemedewerker. Ze had concrete kaders verwacht voor het aanvragen van geld. Een betrokken inwoner vertelt hoe ingewikkeld het is om een initiatief van de grond te krijgen. Ze vreest dat de Sociale Agenda straks alleen iets is voor volhouders met kennis van de juiste paden.

Na de pauze volgen twee sprekers met persoonlijke en bestuurlijke bespiegelingen: de regio begrijpen, verschillen serieus nemen, samenwerken, simpel houden. Maar ook hier klinkt spanning door: hoe voorkom je overlegcircussen, hoe ga je om met onvrede, hoe houd je het uitvoerbaar?

Het programma is ruim voor tijd afgelopen. Er wordt nog een groepsfoto gemaakt, borrelnootjes verschijnen. Veel mensen vertrekken echter snel. Buiten sneeuwt het inmiddels stevig, dat helpt ook niet.

Terwijl de gebieds(f)luisteraar naar zijn auto glibbert, blijft hangen dat de sprekers wel opriepen om samen te werken, naar inwoners te luisteren en maatwerk te bieden, maar dat de stem van inwoners en uitvoerders zelf grotendeels ontbrak. De wensboom bleef leeg.

Keuzes, gedrag en generatiearmoede

Oude Pekela

Het verlangen om te worden gezien, gehoord en erkend

Een grijze donderdagmiddag. Op naar Oude Pekela voor een workshop over keuzes, gedrag en generatiearmoede, georganiseerd door de Alliantie van Kracht, een netwerk van organisaties in de sectoren Wonen, Welzijn en Zorg, gemeenten en kennisinstellingen. Het voormalige zwembad waar de bijeenkomst plaatsvindt, MFC De Binding, is een levendige ontmoetingsplek, met onder meer een opgeknapte bibliotheek. In de zaal is het druk; aan een grote U-vormige tafel zitten deelnemers uit alle hoeken van het werkveld, samen met een onderzoeker en ervaringsdeskundige.

De sfeer is vriendelijk en open. Het duo dat de workshop leidt, combineert wetenschappelijke inzichten met persoonlijke ervaringen en nodigt de aanwezigen uit om actief mee te praten. Dat gebeurt volop: het wordt een zeer interactieve bijeenkomst. De onderzoeker schetst eerst de armoede-situatie in de provincie Groningen en benadrukt het belang van kwalitatief onderzoek, omdat cijfers zo verschillen van persoonlijke ervaringen. Een filmpje met verhalen van moeders werkt niet door technische problemen, maar de ervaringsdeskundige pakt dit moeiteloos op met haar eigen aangrijpende levensverhaal. Haar boodschap is helder: erkenning, echte aandacht en ruimte om zelf aan te geven wat nodig is, maken het verschil.

Haar verhaal roept veel emoties en reacties op. In de zaal zitten meerdere ervaringsdeskundigen, vrijwilligers en professionals die dagelijks met armoede te maken hebben. Er klinkt frustratie over instanties, over het gebrek aan vertrouwen en over het uitblijven van concrete actie, en dat ondanks de vele onderzoeken. Ook ontstaat er discussie over de relatie tussen armoede en mishandeling en over de rol van scholen en hulpverleners. Tegelijk worden initiatieven als Kansen voor kinderen en de verrijkte schooldag als hoopvolle voorbeelden genoemd, al blijft het doolhof aan financieringsmogelijkheden een struikelblok. Wanneer de onderzoeker verder gaat over generatiearmoede en de overdracht van trauma tussen generaties, valt het de gebieds(f)luisteraar op dat de zaal niet reageert als hij toch weer nieuw onderzoek aankondigt, terwijl daar eerder juist kritiek op was.

Na een korte pauze volgt een laatste presentatie, een wat gehaast deel over stress en gedrag. De ervaringsdeskundige illustreert via interactieve keuzes hoe financiële beperkingen gezonde opties vaak onmogelijk maken. Het confronteert de gebieds(f)luisteraar opnieuw met zijn eigen toch wel geprivilegieerde positie.

Na afloop is er gelegenheid om na te praten, maar de gebieds(f)luisteraar moet weg. Onderweg denk hij terug aan de verhalen, de emoties en het gevoel van machteloosheid dat in de groep leefde. De verlaten omgeving waar hij doorheen rijdt lijkt symbool te staan voor het sentiment dat hij vooral heeft gehoord: het verlangen om gezien, gehoord en erkend te worden.

Isolatiemaatregelen

Roden

Hoe commercie en idealisme samengaan

De hal van een regionale groothandel voor bouwmaterialen in Roden. Een avond over het gebruik van natuurlijke ('biobased') materialen om gebouwen te isoleren. Tussen stellingen vol materiaal bouwen producenten van biobased materiaal hun stands op.

De bijeenkomst, georganiseerd door de vereniging Circulair Groningen Drenthe en Building Balance, staat in het teken van maatregel 29 (M29) van Nij begun: de isolatieaanpak voor woningen in Groningen en Noord-Drenthe. Langzaam aan druppelen zo'n vijftig bezoekers binnen: vooral mannen in werkbroeken en stevige schoenen. Het begint koud te worden in de hal, maar de sfeer is gemoedelijk.

De presentaties beginnen. De meeste aanwezigen blijven op afstand staan luisteren, soms onderling kletsend. Circulair Groningen Drenthe trapt af met een enthousiast verhaal over van 'land naar pand': lokaal geteelde hennep, vlas of stro direct verwerken in producten, die ook weer lokaal worden gebruikt. De aanwezigen moeten worden overtuigd van nut, noodzaak en beschikbaarheid van biobased materialen.

Daarna volgt de gemeente Noordenveld met een gedetailleerde uitleg van M29, inclusief de subsidieroutes en de rol van isolatieadviseurs. Een van die isolatieadviseurs vertelt vervolgens over haar werk. Ze benadrukt de noodzaak van een 'zo minimaal mogelijk maatregelenpakket' en haar rol als onafhankelijke schakel tussen bewoners en aannemers. Dit leidt tot discussie met de zaal: niet alle materialen staan in de catalogus, aannemers maken soms andere keuzes en de bureaucratie frustreert. Ook de relatie tussen M29 en de landelijke ISDE-subsidie voor isolatiemaatregelen voor woningeigenaren roept vragen op. Een verkoper sluit het plenaire deel af met een enthousiast verhaal over de voordelen van biobased materialen.

De frietkar staat al klaar. Aanwezigen worden getrakteerd op een patatje. De gebieds(f)luisteraar merkt het contrast op tussen dit eten en het duurzame thema van de avond. Na de friet is er tijd voor een rondje langs de stands. De directeur van Circulair Groningen Drenthe pleit voor meer data over

gebruik van biobased materialen. Intussen kijkt hij uit naar een gedeputeerde van de provincie Drenthe die de 'Bouwvezeldeal' mede zal ondertekenen. Wanneer de gedeputeerde arriveert, wordt de Bouwvezeldeal door haar ondertekend, en ook door Ensing, Concordia, Dok33, de Energieploeg en Fiberplast.

De sfeer is inmiddels vrolijk, het programma wordt snel afgerond. Terwijl de gebieds(f)luisteraar vertrekt, denkt hij terug aan de opvallende mix van commercie en idealisme, van kansen en bureaucratische hobbels. M29 lijkt hier wel een motor voor bedrijvigheid én een mogelijke stap richting een duurzamer bouwketen.

Inwoners en participatie

Oostwold

In Groningen gebeurt zoveel meer

Een feestje in MFC De Gaveborg in Oostwold: de vereniging Groninger Dorpen viert haar 20-jarig bestaan. Als de gebieds(f)luisteraar binnenstapt, komt de feeststemming hem tegemoet: slingers, kraampjes, tompoezen en een zaal vol geroezemoes. Zo'n 120 vrijwilligers uit dorpen en wijken vierten de 'gemeenschapskracht' van Groningen.

Het plenaire programma start met een toespraak van de gedeputeerde met de portefeuille leefbaarheid. Hij benadrukt het belang van leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en ontmoetingsplekken. Tegelijkertijd wijst hij op de druk op vrijwilligers, goed zichtbaar in de vergrijzing van de zaal. Nij begun komt in het verhaal van de gedeputeerde niet voorbij, maar wel op posters aan de muur.

Daarna interviewt de dagvoorzitter de voormalige en huidige voorzitters van de vereniging. Ze schetsen de ontwikkeling van een kleine belangenbehartiger met financiële zorgen naar een professionele organisatie in vijftig jaar tijd. De huidige voorzitter benoemt de actuele spanningen: gaswinning, versterking, sociale cohesie en gezondheid. Ze benadrukt het belang van samen doen, verbinden en vertrouwen.

Na een korte 'energizer' volgen twee workshoprondes. In de workshop Jongerenparticipatie vertelt een jonge vrouw over

het ‘Loko Loket’, waar jongeren tot € 1.000 subsidie kunnen aanvragen voor eigen initiatieven. Een tweede spreker legt uit hoe je jonge vrijwilligers betreft: aandacht trekken, motiveren, obstakels wegnemen en vasthouden. De deelnemers bespreken ambities zoals een regionaal jongeren-netwerk, koppeling met opleidingen en de impact van corona. De conclusie: jongeren serieus nemen en vanuit hun leefwereld denken.

In de workshop Zorgzame dorpen vertellen twee medewerkers van Groninger Dorpen over 120 ‘zorgzame gemeenschappen’ die zij ondersteunen in het ‘omkijken naar elkaar’. Betekenisvolle hulp zit vaak in kleine dingen: een container verplaatsen, helpen met formulieren. De aardbevingsproblematiek heeft er, zo zegt de spreker, aan bijgedragen dat mensen het gevoel hebben meer op zichzelf te zijn aangewezen. Inwoners zien de zorg uit dorpen vertrekken en de vergrijzing en ontgroening toenemen. Maatregel 3.3 van de Sociale Agenda, ‘Wijk en dorp aan zet met wijk- en dorpsondersteuning’, wordt expliciet als kans benoemd. Er is een transitie nodig, maar bewoners moeten zelf urgentie voelen. ‘Noaberschap’ kan een oplossing zijn, maar kan ook ongelijk uitpakken.

Het middagprogramma loopt over in een feestavond. De gebieds(f)luisteraar vertrekt met een positieve indruk: een warme, energieke bijeenkomst waar de kracht van dorpen centraal staat. De aardbevingen en Nij begun vormen de context, maar vandaag niet de kern. In Groningen gebeurt zoveel meer dat aandacht verdient.

Ter afsluiting

Nij begun gaat over mensen

De gebieds(f)luisteraar bezocht voor deze SvGND een diversiteit aan bijeenkomsten rond Nij begun, met als doel de ervaring en beleving van betrokkenen op te halen. De bijeenkomsten zijn samengevat in de vorm van anekdotische verslagen. Uit de verslagen zijn geen conclusies te trekken, wel is duidelijk geworden dat de opzet en insteek van dergelijke bijeenkomsten het verschil maken. Ook voor het contact en de dialoog tussen bewoners, professionals en ambtenaren. Komt de

staatssecretaris zelf, dan wordt de dialoog vooral met hem gevoerd, zo bleek in Ten Post.

Een aantal inhoudelijke thema’s springt naar voren. Veel inwoners zijn op zoek naar erkenning en vragen daar ook om. Ze voelen zich afhankelijk van een wantrouwende overheid, maar andersom geldt vaak hetzelfde. Vertrouwen lijkt te groeien door kleine dingen: na afloop van de bijeenkomst in Ten Post worden pogingen gedaan om voor individuele inwoners toch doorbraken te bereiken.

De roep om erkenning klinkt ook als het over armoede gaat, bijvoorbeeld in Oude Pekela. Daar komen de nodige emoties bij kijken. In Roden gaat het eveneens om erkenning, maar ditmaal voor de rol van aannemers en uitvoerders bij maatregel 29: de isolatieaanpak. Hun vragen gaan over startende procedures en de rol van idealen, bijvoorbeeld over een duurzame bouwketen. De viering van het 20-jarig jubileum van de vereniging Groninger dorpen in Oostwold, zet Nij begun weer in breder perspectief: er is zoveel meer dan aardbevingsproblematiek in Groningen.

De beschreven thema’s zijn een aanzet voor het vervolg. De gebieds(f)luisteraar blijft door het jaar heen bijeenkomsten bijwonen. Zijn rol zal kwalitatieve verdieping krijgen, op zoek naar antwoorden op vragen als: hoe wordt omgegaan met fricties tussen inwoners en ‘het systeem’? Is er plaats voor aandacht, menselijk contact, lokaal initiatief en herstel van vertrouwen? Hoe worden inwoners geholpen die verdwalen in het systeem? Hoe wordt recht gedaan aan initiatiefnemers met een goed idee?

De opgehaalde inzichten worden gebruikt om de SvGND te verrijken en te verdiepen. Het streven is om hier een extra dimensie aan toe te voegen, omdat Nij begun uiteindelijk over mensen gaat.

STAAT VAN DE KENNIS

Kennis van zaken is een voorwaarde voor goed beleid. Daarom blijft er onderzoek nodig naar de gevolgen van de gaswinning. De SvGND 2026 is mede gebaseerd op in 2025 verschenen publicaties, waaronder wetenschappelijke publicaties, onderzoeksrapporten en beleidsdocumenten. Deze Staat van de Kennis bevat in totaal 56 publicaties, die we als volgt indelen:

- Een deel van de publicaties betreft specifieke thema's die in deze monitor aan de orde komen. Deze vatten we kort samen onder het betreffende deel en thema.
- Documenten die de basis vormen voor het beleid en de praktijk van het gevoerde beleid zoals we die in de SvGND beschrijven.
- De bibliografie bevat het overzicht van alle overige publicaties die we voor de Staat van de Kennis van dit jaar hebben verzameld.

MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING

BREDE WELVAART

**Monitor 2025
Nationaal Programma
Groningen**

KplusV, Sociaal Planbureau
Groningen & Aletta Advies

Oktober 2025

De voortgang van Nationaal Programma Groningen wordt jaarlijks via een monitor gemeten. De monitor geeft inzicht in de feitelijke ontwikkeling van de brede welvaart in Groningen en is een belangrijke informatiebron voor de uitvoering en voortgang van het programma Nij begun. Uit de Monitor 2025 blijkt dat de regio Groningen en Noord-Drenthe sinds de start van het programma in 2018 beter presteert op economie, werk, inkomen en klimaat, maar dat de gewenste ontwikkeling op brede welvaart en imago nog beperkt is. Ondanks de lichte stijging blijft de brede welvaart in alle aardbevingsgemeenten, met uitzondering van Het Hogeland, en in de provincie Groningen als geheel, achter bij de referentiegroepen. Dit heeft vooral te maken met een achterblijvende ontwikkeling in gezondheid, woontevredenheid en sociale

cohesie. Hierdoor is de brede welvaart in de regio in relatieve zin verslechterd ten opzichte van de rest van Nederland. De monitor geeft een lichte stijging van het imago van Groningen aan, zowel onder Groningers als onder niet-Groningers, maar de gewenste flinke verbetering van het imago is nog niet bereikt. Om de ambities van Nationaal Programma Groningen te behalen, is een forse inhaalslag nodig.

Tussentijdse evaluatie Toukomst

Andersson Elffers Felix (AEF)

Februari 2025

De tussentijdse evaluatie van het burgerparticipatieprogramma Toukomst, onderdeel van Nationaal Programma Groningen, beschrijft de voortgang, resultaten en procesmatige uitdagingen van dit initiatief. Toukomst biedt inwoners de mogelijkheid om eigen ideeën in te dienen en uit te voeren, en daarmee bij te dragen aan de verbetering van de brede welvaart. Uit de evaluatie blijkt aan de ene kant dat het programma veel energie, betrokkenheid, ideeën en nieuwe samenwerkingen losmaakt. Aan de andere kant zorgen onduidelijke processtappen, complexe bundeling van ideeën en onduidelijke verwachtingen bij initiatiefnemers voor vertraging in de uitvoering van projecten. De eerste resultaten zijn zichtbaar, de komende jaren worden meer effecten verwacht.

VERTROUWEN IN DE OVERHEID

Gaswinningsproblematiek: schade en psychosociale impact in Drenthe 2024-2025

Gronings Perspectief

December 2025

Gronings Perspectief doet langlopend onderzoek naar de impact van de gaswinning op inwoners in Groningen en Drenthe. Uit dit onderzoek blijkt dat de gaswinning ook in Drenthe aanzienlijke psychosociale gevolgen heeft. In

het grensgebied met Groningen rapporteert 65 procent van de inwoners schade als gevolg van bodembeweging; een stuk meer dan in de rest van Drenthe (11 procent). Inwoners met schade rapporteren een slechtere ervaren gezondheid en meer stress-gerelateerde klachten dan inwoners zonder schade. Inwoners met meerdere keren schade ervaren bovendien minder sterke sociale relaties en een lager veiligheidsgevoel. Ongeacht de mate van schade geldt voor alle inwoners van Drenthe dat het vertrouwen in de overheid en instanties afneemt. De meerderheid wijst verdere gaswinning af. Die houding is het sterkst bij inwoners met herhaalde schade.

Stuck in the waiting room: citizen experiences of administrative limbo in three European crises

Bjorn Kleizen, Wouter Van Dooren, Muir MacCarthaigh, Céline Vanden Abbeele

Juni 2025

Dit bestuurskundig artikel in de *Journal of Public Administration Research and Theory* onderzoekt verschillende situaties ('casestudies') van 'administratieve limbo' om dit concept te introduceren. Administratieve limbo verwijst naar situaties waarbij inwoners vast komen te zitten in langdurige administratieve processen, met grote gevolgen voor hun leven. De Groningse gascrisis, één van de casestudies, illustreert hoe inwoners jarenlang vastzitten in trage procedures voor schadeherstel en woningversterking. De bevindingen suggereren volgens de onderzoekers dat ervaringen van administratieve onzekerheid gekenmerkt worden door langdurige en ingrijpende onzekerheid, oplopende stress en een aangetast toekomstperspectief. De auteurs concluderen dat onderzoek vaak naar administratieve last ('burden') kijkt, die soms in korte periode heftig opspeelt, bijvoorbeeld als nieuwe maatregelen geïntroduceerd worden. Het is volgens hen echter cruciaal om deze ervaringen van 'limbo' verder en meer expliciet mee te nemen in onderzoek naar de interacties tussen burgers en beleid.

EFFECTEN

INWONERS

De omvang van de psychosociale gaswinningsproblematiek: Een benadering op basis van de GGD gezondheidsmonitor

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Februari 2025

Dit rapport van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen kwantificeert de psychosociale gevolgen van de gaswinning. Uit eerder onderzoek is bekend dat inwoners die te maken hebben met meervoudige schade en versterking van hun woning meer gezondheidsklachten hebben. Uit dit rapport blijkt dat inwoners met meervoudige schade hogere gezondheidsrisico's hebben: minder goede ervaren gezondheid en een hoger risico op angststoornis of depressie. Volgens het rapport zijn er meer dan 170.000 Groningers met meervoudige schade. In deze groep ligt het aantal inwoners met een minder goede gezondheid 7.100 tot 13.000 personen hoger dan verwacht in vergelijking met de controlegroep. Het aantal mensen met een hoog risico op een angststoornis of depressie ligt 4.100 tot 6.800 personen hoger dan verwacht in vergelijking met de controlegroep. De auteurs concluderen dat het onwaarschijnlijk is dat de omvang van deze problematiek binnen afzienbare tijd sterk afneemt.

De samenhang tussen de gaswinningsproblematiek en de gezondheid van scholieren in Groningen

Gronings Perspectief

November 2025

Gronings Perspectief heeft onderzocht hoe aardbevingen en woningschade samenhangen met de gezondheid en het welzijn van Groningse scholieren in 2019 en 2023. De data komen uit

de Gezondheidsmonitor Jeugd, die is ingevuld door duizenden leerlingen uit leerjaar 2 en 4 van het regulier voortgezet onderwijs. Over het algemeen rapporteren de scholieren een redelijk goede mentale en algemene gezondheid, weinig suïcidegedachten en gemiddeld vertrouwen in de toekomst. In 2019 waren de verschillen tussen getroffen en niet-getroffen scholieren beperkt. In 2023 zijn de verschillen groter. Vooral woningschade blijkt samen te hangen met slechtere mentale en fysieke gezondheid, meer suïcidegedachten, lager toekomstvertrouwen en meer schoolverzuim. Psychosociale factoren zoals stress en eenzaamheid blijven sterke voorspellers van gezondheid. Het onderzoek concludeert dat met name de schade-ervaring van de aardbevingsproblematiek jongeren langdurig raakt en blijvende aandacht vereist.

ONDERWIJS EN ECONOMIE

Young people in the Wadden 'hinterlands': Reflections on liveability and the future for youth in Eemsdelta municipality, North-East Groningen

Elen-Maarja Trelle, Henk Hofstede & Gwenda van der Vaart

Juni 2025

Dit hoofdstuk uit het boek *Crossing Borders, Blending Perspectives: Trilateral Wadden Sea Explorations* (eds. Ingo Mose et al.) onderzoekt hoe jongeren in de gemeente Eemsdelta, met name van de Campus Eemsdelta, hun woonomgeving ervaren, zich ermee verbonden voelen en wat hun toekomstdromen zijn. Opvallend is dat de onderzochte jongeren overwegend tevreden zijn over hun leefomgeving, ook al zijn er wel zorgen, bijvoorbeeld over de veiligheid en over het aanbod van betaalbare (toekomstige) huisvesting vanwege de sloop van onveilige woningen. Het merendeel van de jongeren heeft sterke banden met de regio. De meeste jongeren willen na hun opleiding in de regio blijven wonen, al zijn jonge vrouwen meer geneigd te

vertrekken. De onderzoekers benadrukken dat onderwijsfaciliteiten cruciaal zijn voor jongeren om te besluiten in de regio te blijven of (later) terug te keren. Kansen voor verbetering liggen in het verbeteren van het opleidingsaanbod voor jonge vrouwen op regionaal niveau. Daarbij is het essentieel om goed naar de jongeren zelf te luisteren en verbinding met hen te leggen.

Nederland, land van olie en gas

Gertjan Plets, Marin Kuijt & Christiaan Vonk

Mei 2025

Welke invloed hebben fossiele brandstoffen op de Nederlandse geschiedenis? Dit artikel in het *Tijdschrift voor Geschiedenis* laat zien dat in de geschiedenis van de Nederlandse gaswinning de koers vooral werd bepaald door eerdere keuzes en daarmee lastig te veranderen was. De belangen van het 'Gasgebouw' bleken in beleid en besluitvorming vaak zwaarder te wegen dan de veiligheid van inwoners. Ook nam de afhankelijkheid van gas geleidelijk steeds verder toe. Het gas bracht veel geld op, maar de inwoners van Groningen en Noord-Drenthe betaalden de prijs met hun gezondheid en welzijn. De auteurs stellen dat historische kennis kan helpen om valkuilen te vermijden, zoals technologische fixatie, politieke traagheid of het onderschatten van maatschappelijke gevolgen.

OMGEVING

Samenwerken aan ruimtelijke kwaliteit in het aardbevingsgebied

College van Rijksbouwmeester en Rijksadviseurs

April 2025

De aardbevingsproblematiek in Groningen legt volgens dit onderzoek van het College van Rijksbouwmeesters en Rijksadviseurs grote druk op de ruimtelijke kwaliteit van dorpen en steden. De versterkingsopgave in het aard-

bevingsgebied wordt alleen toekomstbestendig als zij wordt benaderd als een integrale opgave voor de leefomgeving, concluderen de onderzoekers. Het vertrekpunt is niet de afzonderlijke woning, maar het samenhangende systeem van landschap, bodem, water, erfgoed en gemeenschappen. Ruimtelijke ingrepen voegen volgens het college kwaliteit toe als zij voortbouwen op lange ontwikkelingslijnen en de identiteit van het gebied versterken. Dit vraagt om ontwerpend onderzoek waarbij de versterking, de energietransitie en waterveiligheid worden verbonden met ruimtelijke kwaliteit en het dagelijks leven van inwoners. Herstel gaat hiermee verder dan schadeherstel van gebouwen, en draagt bij aan een gezonde, toekomstgerichte leefomgeving, waarin vertrouwen en lokale betrokkenheid essentiële voorwaarden zijn.

Woningmarktontwikkelingen rondom het Groningenveld – Resultatenrapport

Centraal Bureau voor de Statistiek

Januari 2025

Dit CBS-rapport onderzoekt de impact van aardgaswinning op de woningmarkt rond het Groningenveld (1995-2024). De focus ligt op de mogelijke effecten van aardbevingen op de verkoopprijzen en verkoopbaarheid van koopwoningen. Volgens het rapport is er sinds de beving in Huizinge in 2012 geen sprake van significante achterstanden in prijsontwikkeling of verkoopbaarheid vergeleken met referentiegebieden. Cijfers over de verkoopbaarheid van huizen laten zien dat de woningmarkt in alle gebieden rond het Groningenveld nog steeds zeer krap is.

IMAGO

Het imago van de provincie Groningen

Verian

Februari 2025

De Imagomonitor van OIS Groningen meet het imago van de provincie Groningen onder Groningers en niet-Groningers door de tijd heen. De Imagomonitor 2025 toont aan dat aardbevingen en gaswinning het beeld over Groningen nog steeds beïnvloeden. Het algemene imago van Groningen blijkt de afgelopen jaren gestabiliseerd, negatieve associaties met aardbevingen en gaswinning nemen geleidelijk af. Tegelijkertijd is het beeld onder Groningse net afgestudeerde studenten in 2025 juist verslechterd, voornamelijk door een lagere waardering voor aspecten als studeren en recreatie. Vooral niet-Groningers associëren de provincie spontaan met aardbevingen en het einde van de gaswinning. Groningers zelf koppelen deze thema's minder vaak direct aan hun provincie. Zij verwachten dat buitenstaanders veel negatiever over Groningen oordelen dan in werkelijkheid het geval is.

Lessen van Groningen en de herziene Mijnbouwwet: Een discussiestuk

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Juni 2025

Dit discussiestuk van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen levert een aanzet voor het gesprek over de herziening van de Mijnbouwwet, op basis van de lessen uit Groningen. Volgens de auteurs gaan de huidige voorstellen voor de herziening van de Mijnbouwwet te veel uit van voorspelbaarheid

VOLLEDIGE RAPPORT LEZEN?

Deze QR code brengt je naar de digitale versie van de Staat van Groningen en Noord-Drenthe. Daar staan alle linkjes naar de publicaties in dit hoofdstuk.

en vertrouwen in het systeem. De Groningse ervaring laat juist zien dat onzekerheid, sociale impact en een structureel lager vertrouwen het vertrekpunt moeten zijn. De auteurs agenderen thema's als veiligheid en monitoring, schadeafhandeling, participatie van inwoners, de positie van decentrale overheden en baten-deling. Daarbij pleiten zij voor een sterke, onafhankelijke toezichthouder en een gelijkwaardige informatiepositie voor bewoners. Het stuk nodigt expliciet uit tot verdere discussie.

RESULTATEN

SCHADE

Langs de randen vooruit – Rapportage schadeafhandeling en versterking in het aardbevingsgebied 2025 – derde onderzoek

Groninger Gasberaad

Mei 2026

Het rapport geeft een overzicht van de stand van zaken van de schadeafhandeling en versterking door middel van een in november 2025 uitgezette online vragenlijst. De resultaten laten voor de schadeafhandeling zien dat de meeste meldingen (80%) volledig erkend worden als schade door mijnbouw. Dit is procentueel hoger dan drie jaar geleden. Van de niet erkende meldingen heeft 12% de volledige juridische procedure doorlopen. Dit is net zoveel als vorig jaar, maar significant minder dan drie jaar geleden. Van de 753 (gedeeltelijk) erkende schades is 90% volledig afgehandeld; de versnelling in de afhandeling heeft zich doorgezet. Nieuw gemelde schades vertroebelen het percentage niet afgehandelde meldingen. Bij afgehandelde schades kiest 40% voor taxatie en vergoeding, een derde voor een vaste vergoeding en 20% voor herstel door een aannemer. Er is algemene tevredenheid over de keuze voor schadeherstel, vooral bij herstel door een aannemer. Bij nog niet afgehandelde

meldingen overheerst bij bijna twee derde ontevredenheid.

Tegelijkertijd constateert het rapport dat het verschil tussen 'de randen van het aardbevingsgebied' en 'het centrumgebied' groter wordt. Aan de randen verloopt de afhandeling relatief goed en zijn meer dossiers afgerond. In het centrumgebied stapelen de problemen zich op. Daar bevinden zich significant meer niet-afgehandelde schades, wachten gedupeerden vaker op aannemers en overheerst de ontevredenheid. Hoewel ook hier schades zijn afgehandeld, groeit de achterstand relatief gezien verder.

Het rapport kijkt ook naar versterking. In het versterkingsgebied is bij 45% het proces afgerond, een duidelijke stijging ten opzichte van vorig jaar. De tevredenheid over dit proces is verdeeld en vooral laag bij bewoners die op versterking of sloop-nieuwbouw wachten.

Zet de burger centraal: Jaarverslag 2024

Nationale Ombudsman

Juni 2025

Het jaarverslag 2024 van de Nationale Ombudsman geeft een overzicht van het werk van de Nationale ombudsman, Kinderombudsman en Veteranenombudsman. De Nationale ombudsman keek opnieuw naar de gevolgen van de gaswinning in Groningen en is nauw betrokken bij het bieden van herstel na de aardgaswinning. In 2024 nam het aantal klachten over het Instituut Mijnbouwschade Groningen en Nationale Coördinator Groningen af, toch blijven er klachten over lange wachttijden en gebrekkige communicatie. De integrale 'dorpenaanpak' voor woningversterking en duurzaamheid had een moeizame aanloop en verloopt nog niet optimaal. De kernboodschap van de Ombudsman is dat van de overheid mag worden verwacht dat zij inwoners behoorlijk behandelt.

VERSTERKEN

Schadeherstel en versterking Groningen & Nij begun (Verantwoordingsonderzoek 2024)

Algemene Rekenkamer

Mei 2025

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in jaarverslagen afleggen over beleid, bedrijfsvoering en bestedingen: het Verantwoordingsonderzoek. De Rekenkamer heeft hierbij ook gekeken naar de uitvoering van het programma Nij begun, dat in 2023 door het kabinet werd aangekondigd. De Rekenkamer heeft onderzocht hoe het programma aansluit bij de lopende uitvoeringsprocessen van het IMG en NCG. De conclusie is dat de hoge verwachtingen nog niet zijn ingelost. Gebrekkige uitvoerbaarheid en beleidswijzigingen leiden nog steeds tot vertraging en onduidelijkheid voor bewoners. De Algemene Rekenkamer oordeelt 'matig' over het schadeherstel en de versterking en spoort de minister aan te sturen op realistische verwachtingen en uitvoerbaarheid.

Staat van de veiligheid in verband met de voormalige gaswinning Groningen-gasveld 2025

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM)

Mei 2026

In deze achtste voortgangsrapportage laat Staatstoezicht op de Mijnen (SodM) zien hoe het is gesteld met de veiligheid als gevolg van de gaswinning uit het Groningenveld. Het rapport stelt dat het langzaamaan beter gaat met de veiligheid in Groningen. Het aantal aardbevingen is de afgelopen jaren afgenomen en bijna 70% van de adressen in de versterkingsopgave voldoet aan de veiligheidsnorm. Tegelijkertijd concludeert SodM dat het in Groningen nog niet veilig is. Zo'n 8.500 adressen moeten nog

worden versterkt, schade blijft optreden en veel bewoners leven al jarenlang in onzekerheid. Langdurige onzekerheid, herhaalde schade en complexe herstelprocedures hebben aantoonbare negatieve gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van bewoners. Volgens de planningen wordt de versterkingsopgave op zijn vroegst in 2030 afgerond maar kan dit uitlopen tot in 2032. Het rapport benadrukt het belang van scherpe keuzes, ambitieuze doelstellingen en consequente sturing op snelheid, omdat anders verdere vertraging dreigt.

VERDUURZAMING + ISOLATIE

Evaluatieonderzoek waardevermeerderingsregeling Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Enneüs (in samenwerking met StiBaBo)

Maart 2025

Deze publicatie betreft de rapportage van het evaluatieonderzoek naar de Waardevermeerderingsregeling. Deze regeling biedt woning-eigenaren compensatie voor de overlast door aardgaswinning in Groningen en Noord-Drenthe. Eigenaren die minimaal € 1.000 aan schadevergoeding ontvingen, kunnen tot € 4.000 subsidie krijgen voor verduurzamingsmaatregelen in hun woning. Uit het evaluatieonderzoek van de regeling blijkt dat veel inwoners de regeling kennen en gebruik hebben gemaakt van de regeling. De regeling draagt daarmee aanzienlijk bij aan de verduurzaming van het aardbevingsgebied. Toch is er nog een grote groep die geen gebruik heeft gemaakt van de regeling, mede door de relatief recente verruiming van de doelgroep. Hoewel de regeling positief wordt gewaardeerd door gebruikers, benadrukken de onderzoekers dat dit slechts in beperkte mate bijdraagt aan herstel van vertrouwen of erkenning van leed.

Energiearmoede in Nederland 2019-2024

TNO & CBS

Juli 2025

Dit rapport is onderdeel van een meerjarig Landelijk Onderzoeksprogramma Energiearmoede. Het geeft de ontwikkeling van het aantal huishoudens met energiearmoede over de jaren 2019-2023 weer, en geeft een schatting voor 2024. Energiearm wordt hier gedefinieerd als huishoudens die te maken hebben met een laag inkomen in combinatie met hoge energiekosten en/of een woning van slechte energetische kwaliteit. De resultaten laten zien dat er in 2024 naar schatting 510.000 (6,1%) energiearme huishoudens in Nederland zijn, wat een stijging betekent ten opzichte van 2022 en 2023 (4,0%). Energiearmoede concentreert zich in grote steden, Noordoost Groningen en Zuid-Limburg. Zogeheten ‘risicohuishoudens’ die strikt genomen niet onder de definitie van energiearmoede vallen omdat ze net boven de inkomensgrens zitten, bevinden zich vooral aan de randen van Nederland, zoals wederom in Noordoost Groningen, maar ook aan de grens met Duitsland, Zuid-Limburg en Zeeland. Het rapport benoemt ook dat de energiearmoede in de gemeente Groningen sinds 2023 is toegenomen.

WELZIJN EN SOCIAAL HERSTEL

The impact of mining-induced earthquakes on mental health: Evidence from the Dutch lifelines cohort study and biobank

Ailun Shui, Gerard J. van den Berg, Jochen O. Mierau, Laura Viluma

Mei 2025

Deze studie onderzoekt de gezondheidsgevolgen van langdurige blootstelling aan (kleinere) aardbevingen veroorzaakt door gaswinning. Uit het onderzoek blijkt dat blootstelling aan bevingen tot meer depressie- en angstsymptomen leidt en dus mentale gezondheidsrisico's met zich meebrengt. Hoewel de winning is gestopt, blijven

bevingen en gezondheidsrisico's aanhouden. De auteurs benadrukken dat gericht herstelbeleid essentieel is om de grote maatschappelijke en mentale lasten te verzachten.

Gas extraction and earthquakes in the Netherlands: drawing lessons from the response to ongoing social conflict and tensions

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Augustus 2025

Zestig jaar aardgaswinning in Groningen veroorzaakte ruim 1700 aardbevingen, met als gevolg gebouwschade en veiligheidsrisico's. Dit artikel in het wetenschappelijk tijdschrift *Sustainability* door auteurs verbonden aan het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen onderzoekt de ontwikkelingen vanaf 2015. Zelfs na jarenlange compensatie en herstel hebben inwoners minder vertrouwen in de overheid en kampen zij met stress. De auteurs trekken negen lessen die (internationaal) relevant zijn voor de toekomst, waaronder het belang van onafhankelijk en transparant wetenschappelijk onderzoek en het samen met bewoners opstellen en uitvoeren van relevant (compensatie) beleid.

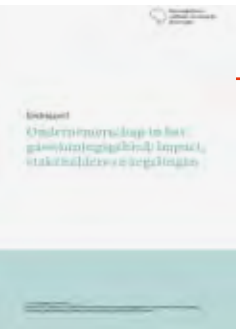
ECONOMISCH HERSTEL

Ondernemen in een bewogen context: inzichten uit een kwalitatieve studie

Gronings Perspectief

Januari 2025

Dit rapport van Gronings Perspectief gaat over de impact van aardgaswinning op Groningse ondernemers. In interviews met ondernemers komen de thema's gezondheid, gebrek aan perspectief en gevoelens van onveiligheid aan bod, thema's die ook bij andere doelgroepen spelen. De ervaren impact hangt onder meer af van het verloop van het herstel- en versterkingstraject

en verschilt daarom tussen ondernemers. Dat geldt ook voor de financiële gevolgen, zoals omzet- en klantverlies, extra kosten en fiscale onzekerheid tijdens herstel- en versterkingsoperaties. Ondernemers ervaren regelingen als onduidelijk of ontoereikend. Veel ondernemers ervaren bovendien een stapeling van problemen, zowel zakelijk als privé, en een onzeker toekomstperspectief.

Ondernemerschap in het gaswinningsgebied: impact, stakeholders en regelingen

Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen

Januari 2025

De aardgaswinning in Groningen laat diepe sporen na bij ondernemers. Volgens dit rapport van het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen kampen ondernemers in het gaswinningsgebied niet alleen met fysieke schade, maar ook met een verslechterd vestigingsklimaat en een verlamrende versterkingsopgave. Herstelprocessen via instanties als NCG en het IMG verlopen vaak stroperig. Dit vraagt een grote tijdsinvestering, leidt tot omzeterderving en psychosociale druk. De combinatie van zorgen op zakelijk en privégebied maakt de situatie extra precair. Hoewel de aandacht hiervoor toeneemt, blijft er veel stil leed. Er is behoefte aan maatwerk, betere communicatie en erkenning van de financiële gevolgen om ervoor te zorgen dat deze ondernemers op hetzelfde niveau als de rest van Nederland kunnen ondernemen.

BASISDOCUMENTEN

Hieronder geven we een beknopte selectie van documenten die de basis vormen voor het beleid en de praktijk achter de ontwikkelingen die we in deze Staat van Groningen en Noord-Drenthe beschrijven.

Groningers boven gas

Parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen. Februari 2023.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025 (Nr. 1)

Consortium CMO STAMM, KplusV, Aletta Advies, in opdracht van Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. April 2025.

Kabinetsreactie Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2025

Rijksoverheid. Juni 2025.

Een agenda voor herstel van Groningen

Nij begun. 2025.

Nij begun: Sociale Agenda (definitief)

Nij begun. 2025.

Nij begun: Economische Agenda (definitief)

Nij begun. 2025.

NCG Jaarplan

Nationaal Coördinator Groningen. Januari 2025.

Jaarverslag NCG

Nationaal Coördinator Groningen. April 2025.

Jaarverslag Adviescollege Veiligheid Groningen

Adviescollege Veiligheid Groningen. Maart 2025.

Jaarverslag Commissie Bijzondere Situaties

Commissie Bijzonder Situaties. 2025.

Jaarverslag Commissie Mijnbouwschade

Commissie Mijnbouwschade. Juni 2025.

Jaarverslag Instituut Mijnbouwschade Groningen

Instituut Mijnbouwschade Groningen. Maart 2025.

Kabinetsbrief voortgang schadeafhandeling

Rijksoverheid. Juni 2025.

Kabinetsbrief versterken

Rijksoverheid. Januari 2025.

BIBLIOGRAFIE

Hieronder de lijst van overige relevante publicaties uit 2025, op alfabetische volgorde weergegeven.

Bewonerstevredenheidsonderzoek Nationaal Coördinator Groningen

Enneüs. November 2025.

Staat van het Kerngebied

Groninger Bodem Beweging. Juni 2025.

De psychosociale impact van de gaswinningsproblematiek op bewoners in 2024

Gronings Perspectief. April 2025.

De Staat van het Onderwijs 2025

Inspectie van het Onderwijs. April 2025.

Bouwen aan vertrouwen

Instituut Mijnbouwschade Groningen. Mei 2025

Periodieke rapportage seismiciteit Groningen (2024)

NAM. Juli 2025.

Actualisatie diepteanalyse

Nationaal Coördinator Groningen. Maart 2025.

NCG Viermaandsrapportage

Nationaal Coördinator Groningen. December 2025.

Brede Welvaart Monitor Groningen

Sociaal Planbureau Groningen. Mei 2025.

Brede welvaart groeit licht: regionale verschillen blijven bestaan

RaboResearch. Juni 2025.

Monitor Verduurzaming Gebouwde Omgeving 2025

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. December 2025.

Monitor Kansrijke Start 2024

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM). Juli 2025.

Brede Welvaart Monitor Drenthe

Trendbureau Drenthe. Mei 2025

Challenge accepted: Sub-national government authorities and the legitimacy of co-creative redevelopment projects in fossil-industrial regions

T.S.G.H. Rodhouse, E.H.W.J. Cuppen, U. Pesch, A.F. Correlje. Januari 2025

Over het organiseren van herstel: Lessen uit de hersteloperaties voor de toeslagenaffaire en de aardbevingsschade in Groningen

Simon Sibma, Roeland Stolk, Anne van Heerwaarden. December 2025.

Beoordeling rapportage NAM over de seismiciteit van het Groningen-gasveld in 2024

Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Juli 2025.

SodM onderzoek NCG kwaliteitsborging van de seismisch constructieve veiligheid in de versterkingsopgave

Staatstoezicht op de Mijnen. Februari 2025.

Evaluation of post-abandonment fluid migration and seismic hazard

TNO & NAM. Juli 2025.

Regio in Beeld Groningen, 2025-2026

UWV. November 2025.

‘The Groningen accident’: NCG Atelier Regiobouwmeester: design for recovery

Enno Zuidema, Pasha Vredenbregt, Anna Herngreen, Quiryn Kaaschieter, Sophia Arbara. Maart 2025.

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe (SvGND) verschijnt vanaf 2025 elk jaar. De SvGND wordt de komende 30 jaar gebruikt om de voortgang van het herstel en de versterking te volgen en om te laten zien of de maatregelen uit Nij begun daadwerkelijk effect hebben.

Deze SvGND is samengesteld door een onafhankelijk onderzoek consortium bestaande uit KplusV, CMO STAMM, SEO Economisch Onderzoek en Aletta Advies. Wij doen dit de komende vier jaar in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Voor de monitoring binnen de SvGND geldt als uitgangspunt dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van reeds beschikbare (registratie)gegevens en openbaar toegankelijke databronnen. Deze gegevens zijn aangeleverd door externe partijen, waaronder de opdrachtgever, NCG, het IMG en de kwartiermakers van de Sociale en Economische Agenda. Daarnaast wordt gebruik gemaakt van datasets die periodiek worden gepubliceerd door publieke bronhouders zoals CBS. De verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de gebruikte gegevens en van de rapportages die daarop zijn gebaseerd, ligt bij deze instanties.

Onze rol is primair gericht op het samenbrengen en duiden van bestaande kennis en gegevens. We verrijken en toetsen de feiten en cijfers met expertoordelen: de ervaringen en inzichten van professionals. Zo werken we toe naar een onafhankelijk en goed onderbouwd oordeel over de voortgang en de effecten van de maatregelen. Hieronder lichten we, per onderdeel van de SvGND, de werkzaamheden toe die hieraan hebben bijgedragen.

MAATSCHAPPELIJKE VERANDERING EN EFFECTEN

Totstandkomingsproces

Verzamelen, verwerken en visualiseren van impact- en outcome-data

Voor alle maatregelen binnen de vijf uitvoeringspijlers is vooraf vastgesteld welk specifiek effect (outcome) wordt nagestreefd en met welke indicatoren de voortgang wordt gevolgd. Ook voor de beoogde maatschappelijke effecten (impact) op brede welvaart en vertrouwen is dit vooraf bepaald. Deze outcome- en impact-indicatoren zijn beschikbaar in een door de opdrachtgever vastgesteld programma van eisen.

De monitoring van de outcome- en impact-indicatoren maakt zoveel mogelijk gebruik van publiek toegankelijke en langjarig geborgde databronnen. Hierdoor is de monitor robuust, reproduceerbaar en zo onafhankelijk mogelijk van incidentele databeschikbaarheid. Om de brede welvaart te meten, stellen we een index op, op basis van een bestaande methode, gespecificeerd voor de regio Groningen en Noord-Drenthe. Voor vertrouwen in de overheid maken we gebruik van data van Gronings Perspectief. Zij stellen op basis van hun data indicatoren voor de regio samen voor de SvGND, waardoor we voor het gehele gebied uitspraken kunnen doen over vertrouwen.

Per indicator monitoren we zowel het huidige niveau als de trend over de jaren heen. Voor het bepalen van het huidige niveau is er gewerkt met één vast meetmoment. Omdat de meeste secundaire databronnen jaarlijks in het najaar worden geactualiseerd, is de peildatum voor het verzamelen van de gegevens 31 december 2025. Een vast peilmoment waarborgt vergelijkbaarheid van de data over de tijd heen. Voor het bepalen van de trend wordt de meest recente waarde per indicator afgezet tegen de waarde in het startjaar 2023.

De presentatie van de stand en trends in de eerste twee delen richt zich op de totale regio Groningen en Noord-Drenthe, steeds met een landelijke vergelijking. We maken ook gebruik

van referentiegebieden om de uitkomsten in deze regio goed in perspectief te kunnen plaatsen. De data op gemeenteniveau inclusief de referentiewaarden zijn in overzichtstabellen opgenomen in een bijlage en dienen als naslagwerk. De indicatoren voor de Sociale en Economische Agenda zijn opgesteld door Rebel Group. Binnen deze agenda's is ervoor gekozen om te werken met minimale streefwaarden en ambitiewaarden om richting te geven aan de monitoring. In deze editie van de SvGND worden de streef- en ambitiewaarden nog niet concreet getoond of meegenomen in de duiding omdat beide agenda's (met name de Economische) nog in de opstartfase zijn en de monitoring nog in ontwikkeling is.

We tonen per onderwerp steeds twee kaarten. De eerste kaart geeft de meest recente stand van zaken weer (veelal data van 2024), de tweede kaart geeft de ontwikkeling weer ten opzichte van het startjaar, 2023. In deze overzichtskaarten tonen we steeds een ranking van 1-100. De onderliggende data zijn samengebracht in een index. Per thema is op basis van de bijbehorende indicatoren per gemeente een gemiddelde z-score berekend. Met deze waarden zijn alle gemeenten in Nederland ingedeeld in 100 groepjes van drie of vier gemeenten (percentielgroepen). Het cijfer in de kaarten toont de plaats die de gemeente inneemt op die ranglijst van 1-100. Daarbij geldt dat de gemeenten die er het beste voorstaan, op positie 1 staan; de gemeenten die er het minst gunstig voorstaan, staan op positie 100. De zichtbare trend is in deze monitor nog zeer beperkt maar zal in de komende jaren op gelijke wijze worden gemeten en gevisualiseerd, waardoor er een duidelijk beeld ontstaat van de regio en hoe deze zich ontwikkelt.

Voor brede welvaart is de ranking gemaakt aan de hand van de BWI-13. Voor vertrouwen in de overheid is voor de kaarten gebruik gemaakt van één indicator, namelijk vertrouwen in landelijke instituties. Bij drie van de vier thema's over de effecten (inwoners, onderwijs en eco-

nomie en omgeving) is een ranking gemaakt van de indicatoren die zowel op gemeenteni-veau als op landelijk beschikbaar zijn. Op basis hiervan is een thematisch beeld geschetst voor de hele regio. Voor omgeving zijn er onvol-doende geschikte indicatoren om een index op te stellen met voldoende zeggingskracht. Voor dit thema is daarom de Leefbaarometer gebruikt. Deze indicator is zowel landelijk als gemeentelijk beschikbaar, en heeft voor het thema omgeving de meeste zeggingskracht. De legenda van de stand en de trend is zo opge-steld dat deze in de komende jaren gelijk kan worden gehouden, waardoor de kaarten over de tijd vergelijkbaar zijn.

De weergave in de infographic van de onder-liggende factoren van brede welvaart is gebaseerd op vijf categorieën, van sterk onder gemiddeld tot sterk boven gemiddeld. Dit is gebaseerd op de z-scores: sterk onder gemid-deld heeft een negatieve afwijking van mini-maal 1,5 standaarddeviatie (SD) ten opzichte van landelijk, gevolgd door -1,5 tot -0,5 SD. Gemiddeld is gedefinieerd als -0,5 SD tot 0,5 SD ten opzichte van landelijk en boven gemid-deld 0,5 tot 1,5 SD. Sterk boven gemiddeld betreft een positieve afwijking van minimaal 1,5 SD.

De indicatorenset wordt jaarlijks herijkt in overleg met de opdrachtgever en betrokken beleidsmakers, zodat de monitoring blijft aan-sluiten bij actuele inzichten, beschikbare data en ontwikkelingen bij bronhouders.

Ontwikkelen van een brede welvaartsindex
Om grip te krijgen op het hoofddoel van Nij begun, namelijk dat de brede welvaart uiterlijk in 2055 gelijk aan of hoger is dan het lande-lijke gemiddelde, is het noodzakelijk om in de SvGND met een brede welvaartsindex (BWI) te werken. Met een index wordt alle data over brede welvaart samengevoegd tot één score per gemeente. Dat geeft de mogelijkheid om gebieden rechtstreeks met elkaar te vergelij-ken.

Voor de SvGND ontwikkelden we de BWI-13. Om tot deze brede welvaartsindex te komen volgden we de methode van de BWI-NPG¹³⁷. De BWI-13 is samengesteld met de brede wel-vaarts-indicatoren in de regionale Monitor

Brede Welvaart van CBS (2025). Deze indica-toren krijgen een weging om tot een index te komen. De weging is gebaseerd op de voor-keuren van inwoners in de dertien gemeenten binnen de regio Groningen en Noord-Drenthe. De voorkeuren van inwoners zijn uitgevraagd via het Groninger Panel en het Drents Panel in 2024.¹³⁸

Methode voor het bepalen van referentiegebieden
Bij de duiding van de ontwikkeling van indi-catoren is gewerkt met referentiegebieden. Een analyse op basis van uitsluitend nul- en vervolgmetingen is onvoldoende, omdat lande-lijke trends kunnen verhullen dat de relatieve posities van gemeenten in Groningen en Noord-Drenthe gelijk blijven of verslechteren. Omdat Nij begun gericht is op een inhaalslag, is vergelijking met referentiegebieden nodig.

De referentiegebieden zijn vastgesteld met een gecombineerde benadering van demografische en inhoudelijke vergelijkbaarheid. Eerst is per gemeente een voorselectie gemaakt op basis van grijze druk, urbanisatiegraad, bevolkings-omvang en sociaaleconomische status. Vervol-gens zijn uit deze lijst gemeenten geselecteerd die het meest vergelijkbaar zijn qua niveau en ontwikkeling van brede welvaart, gemeten met de BWI-13. Per gemeente in de regio Groningen en Noord-Drenthe is een referentiegroep van tien gemeenten samengesteld; voor het totale gebied wordt het landelijk gemiddelde als refe-rentie gehanteerd.

Inzet van het expertpanel ten behoeve van de duiding van de impact
Op 20 februari 2026 is in het kader van de SvGND een expertbijeenkomst georganiseerd waaraan dertien academische experts hebben deelgenomen. De experts zijn geselecteerd via de aan de Rijksuniversiteit Groningen verbon-den Schools for Science & Society, waaronder de Aletta Jacobs School of Public Health, en via het netwerk van SEO, met aandacht voor een evenwichtige spreiding van expertise en duurzame inzetbaarheid over meerdere jaren. De expertsessie had nadrukkelijk niet als doel om formele conclusies te trekken, maar om onze analyses over de ontwikkeling van de brede welvaart en het vertrouwen in de regio te verdiepen en aan te scherpen.

¹³⁷ De methode staat beschreven in van Ooijen et al. 2021.

¹³⁸ Voor meer informatie over het Groninger en Drents Panel verwijzen we naar het Sociaal Planbureau Groningen en Trendbureau Drenthe.

NAAM	ORGANISATIE
H. Bröring	Rijksuniversiteit Groningen
A. Brouwer	Rijksuniversiteit Groningen, CMO STAMM
H. Muthert	Rijksuniversiteit Groningen
A. Weterings	Planbureau voor de Leefomgeving
E. Brouwer	Nyenrode, SEO
R. van Ooijen	Rijksuniversiteit Groningen
N. Busscher	Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen
M. Dückers	Gronings Perspectief, Rijksuniversiteit Groningen, Nivel
L. Henderson	Rijksuniversiteit Groningen
F. Jörg	UMCG
D. Postma	Sociaal Cultureel Planbureau
M. Wieling	Rijksuniversiteit Groningen
R. Wittek	Rijksuniversiteit Groningen

RESULTATEN VAN HET BELEID Totstandkomingsproces

Verzamelen, verwerken en valideren van data en voortgangsinformatie

De resultatenbeschrijving in de SvGND is gebaseerd op data en voortgangs-informatie die door ons systematisch is uitgevraagd bij de betrokken uitvoe-ringsinstanties, waaronder Nationaal Coördinator Groningen (NCG), het Instituut Mijnbouwschade Groningen (IMG), het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruim-telijke Ordening, de teams van de Sociale en Economische Agenda en Provincie Groningen. Verder is aanvullende data verzameld over negen programma's en maatregelen bij zo'n veertien leveranciers (o.a. Provincie Groningen, vijf bevingsgemeenten, NAM en SodM).

Net als bij de outcome- en impactindicatoren is in het programma van eisen, vastgesteld door de opdrachtgever, vooraf bepaald welke resul-taten in de SvGND dienen te worden opgeno-men. Met alle dataleveranciers zijn afspraken gemaakt over de aanlevering, verwerking en interpretatie van de data en overige kennis-

In dialoogsessies is onder meer verkend hoe de ontwikkeling van brede welvaart en vertrouwen in de regio zich verhoudt tot de landelijke ontwikkeling, wat de mogelijke invloed hierop is van de uitvoering van de beleidsmaatregelen, welke verklaringen plausibel zijn voor geïdentificeerde ontwik-kelingen en waar nadere duiding of aanvul-lend onderzoek gewenst is. De inbreng van de experts is door ons, naar eigen inzicht en verantwoordelijkheid, gebruikt om bestaande analyses te toetsen, te verrijken en waar nodig te nuanceren.

De samenstelling van het expertpanel van 20 februari staat hiernaast.

bronnen. Daarnaast zijn per toeleverancier maatwerkafspraken gemaakt over het moment en de wijze waarop zij worden betrokken bij de validatie en inhoudelijke verrijking van de aangeleverde informatie.

Deze werkwijze borgt dat de gepresenteerde resultaten en bijbehorende teksten door de betrokken toeleveranciers zijn gecontroleerd op feitelijke juistheid.

Analyse en duiding van de resultaten van het beleid
De analyse en duiding van de beleidsresulta-ten in deze SvGND zijn primair gebaseerd op onze eigen expertise, aangevuld met bevin-dingen uit externe onderzoeken, publicaties en enquêtes van derden, evenals toelichtingen en verklaringen die door uitvoeringsinstanties zijn verstrekt tijdens de gevoerde validatie-gesprekken. Indien de analyse en duiding expliciet gebaseerd zijn op onderzoeken, publicaties of enquêtes van derden, wordt dit in de tekst vermeld.

Voor de resultaten binnen de pijler Verduurzaming is een aanvullende werkwijze gehanteerd. Op 10 maart 2026 heeft een expertsessie plaatsgevonden waarin de resultaten gezamenlijk zijn geanalyseerd en geduid door professionals die betrokken zijn bij de uitvoering van maatregelen binnen deze pijler. De inbreng uit deze expertsessie hebben wij, naar eigen inzicht en verantwoordelijkheid, benut om bestaande analyses te toetsen, inhoudelijk te verrijken en waar nodig te nuanceren.

Aan de expertsessie van 10 maart 2026 namen de volgende professionals deel:

NAAM	ORGANISATIE
E. Janssen	Ministerie van Binnenlandse Zaken
C. Vos van Steenwijk	Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
M. Winkel	Provincie Groningen
I. de Haan	Gemeente Westerkwartier
P. Dijkstra	Provincie Groningen
M. Veenma	Nationaal Coördinator Groningen
M. Poorta	Provincie Groningen
W. Jansen	Provincie Groningen
L. Broekhuizen	Groninger Huis

STAAT VAN DE KENNIS

Selectie relevante publicaties

Voor de Staat van de Kennis is een systematische inventarisatie uitgevoerd van recent verschenen openbare publicaties, waaronder beleidsrapporten en wetenschappelijke artikelen. Als belangrijkste selectiecriterium is gehanteerd dat bronnen zijn gepubliceerd in 2025, met uitzondering van twee publicaties uit begin 2026. Alleen Nederlandstalige en Engelstalige publicaties met een expliciete inhoudelijke relatie tot de aardgaswinning en tot één of meer thema's binnen de hoofdstukken over de maatschappelijke verandering, effecten en resultaten zijn opgenomen. Nieuwsberichten en opiniestukken zijn buiten beschouwing gelaten.

Het praktische startpunt vormde de Staat van de Kennis uit de SvGND 2025. Deze inventarisatie is geactualiseerd en vervolgens aan-

gevuld op basis van referenties in de geselecteerde publicaties en consultatie van experts. In dit proces is dankbaar gebruik gemaakt van het door het Kennisplatform Leefbaar en Kansrijk Groningen bijgehouden actuele overzicht van de kennis. De uiteindelijke selectie en afbakening van bronnen is door het consortium vastgesteld; eventuele omissies komen voor rekening van de onderzoekers.

De Staat van de Kennis heeft de functie van naslagwerk en bevat per publicatie een beknopte beschrijving. De thematische ordening volgt de volgt de hoofdstructuur van de SvGND. De overige geraadpleegde documenten zijn opgenomen in de lijst met basisdocumenten en de bibliografie ('Body of Knowledge') en voorzien van verwijzingen naar de oorspronkelijke vindplaatsen.

GEBIEDS(F)LUISTERAAR

Verslag van vijf regionale bijeenkomsten

Bij de SvGND 2026 heeft het consortium de rol van gebieds(f)luisteraar geïntroduceerd, geïnspireerd op de 'Stadsfluisteraar' van de gemeente Rotterdam. Deze rol is ingezet om via niet-participatieve observaties tijdens regionale bijeenkomsten een kwalitatief beeld te verkrijgen van het ervaren sentiment onder bewoners, professionals en ambtenaren.

De gebieds(f)luisteraar wordt ingevuld door diverse leden van het consortium. De gebieds(f)luisteraar heeft na expliciete toestemming van de organiserende partijen (informed consent) een selectie van bijeenkomsten bezocht die inhoudelijk relevant waren voor de SvGND 2026. De selectie vond plaats op basis van inhoudelijke relevantie, variatie in type en context (saturatie), onafhankelijkheid van het consortium en praktische haalbaarheid. In de periode november 2025 tot medio maart 2026 zijn vijf bijeenkomsten bezocht; de beoogde

mate van saturatie is daarbij niet volledig bereikt.

Tijdens de bijeenkomsten werd een observerende, niet-participatieve houding aangenomen, met aandacht voor interacties, emoties, impliciete boodschappen en contextuele factoren. De observaties zijn vastgelegd in beknopte, verhalende verslagen vanuit een intersubjectief perspectief. Deze verslagen zijn geanonimiseerd, vertrouwelijk en uitsluitend toegankelijk voor het SvGND-team.

De opgehaalde kwalitatieve inzichten zijn in deze editie van de SvGND niet gebruikt voor de duiding van resultaten of voor de beantwoording van onderzoeksvragen. Zij dienen uitsluitend ter illustratie en contextualisering van het kwantitatieve beeld, door inzicht te geven in het sentiment en de beleefde werkelijkheid achter de cijfers.

KLANKBORDGROEP

Reflectie vanuit het veld

De totstandkoming van de SvGND is begeleid door een klankbordgroep waarin de volgende organisaties zitting hadden: Groninger Bodembeweging, Groninger Gasberaad, Erfgoedloket Groningen, Stut en Steun, Ons Laand ons Lu, Kr8 Corporaties, Samenwerking Mijnbouwschade Groningen, Gronings Perspectief, Ondersteunend Bureau Gaswinning en de opdrachtgever: het ministerie van BZK.

BIJLAGE: cijfers en trends per gemeente

BIJLAGE 1

Stand en trend per gemeente op het thema brede welvaart

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND
Brede Welvaart Index 13 (BWI-13)	Stand van zaken	2024	waarde	0,84	0,31	0,53	0,55
			referentiewaarde	0,76	0,66	0,45	0,69
	Trend (absoluut)	2023-2024	waarde	0,026	0,022	0,027	-0,023
			referentiewaarde	0,022	0,016	0,024	0,010
Ranking Brede Welvaart Index 13 (1-100)	Stand van zaken	2024	waarde	18	98	85	82
			referentiewaarde	41	62	91	57
	Trend (absoluut)	2023-2024	waarde	-3,0	0,0	-1,0	5,0
			referentiewaarde	-2,1	0,2	0,2	-0,8

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
0,52	0,91	0,37	0,34	0,42	0,96	0,45	0,57	0,40	0,54	0,60
0,66	0,70	0,70	0,67	0,66	0,79	0,64	0,74	0,75	-	-
0,006	0,017	0,044	0,073	0,045	0,018	0,067	-0,005	0,017	0,021	0,018
0,013	0,024	0,014	0,019	0,024	0,015	0,026	0,019	0,025	-	-
86	7	96	97	94	3	92	79	94	83	75
64	52	53	59	60	34	61	44	42	-	-
1,0	0,0	-1,0	-1,0	-1,0	0,0	-3,0	2,0	-1,0	0	-1,0
-0,6	-1,6	1,1	0,1	-1,4	0,4	-1,5	0,0	-3,1	-	-

BIJLAGE 2

Stand en trend per gemeente voor het percentage inwoners dat (tamelijk) veel vertrouwen heeft in instituties

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND
Percentage inwoners dat (tamelijk) veel vertrouwen heeft in instituties	Stand van zaken	2024	waarde	61,8	53,9	64,7	56,5
			referentiewaarde	59,3	59,9	65,1	59,9
	Trend (procentpunt)	2023-2024	waarde	2,0	2,6	1,1	1,4
			referentiewaarde	1,3	1,8	2,0	2,1

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
52,3	62,4	51,6	nb	53,5	66,8	54	62,8	nb	60,1	62,9
61,2	59,6	60,6	nb	60,4	62,5	60,8	60,3	nb	-	-
1,3	1,7	2,5	nb	1,7	1,7	2,2	1,7	nb	1,6	1,7
2,2	1,5	1,7	nb	1,8	1,2	2,0	2,0	nb	-	-

BIJLAGE 3

Stand en trend per gemeente op het thema Inwoners

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND
Percentage huishoudens met problematische schulden	Stand van zaken	2024	waarde	5,6	10,0	7,1	7,0
			referentiewaarde	5,7	7,3	9,7	7,2
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	0,1	0,4	0,2	0,5
			referentiewaarde	0,3	0,3	0,2	0,3
Percentage kinderen in huishoudens onder lage inkomensgrens	Stand van zaken	2024	waarde	2,8	5,6	6,9	4,5
			referentiewaarde	2,6	3,4	5,7	3,3
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	0,3	–1,3	0,3	0,3
			referentiewaarde	0,1	0,1	–0,2	–0,3
Percentage huishoudens met energiearmoede	Stand van zaken	2023	waarde	3,9	6,9	4,4	6,5
			referentiewaarde	3,0	3,5	5,3	4,4
	Trend (procentpunt)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage volwassenen dat de eigen gezondheid als goed of zeer goed beoordeelt	Stand van zaken	2024	waarde	74,8	63,3	77,8	73,8
			referentiewaarde	75,0	73,7	72,8	74,0
	Trend (procentpunt)	2022–2024	waarde	1,6	1,9	7,5	2,0
			referentiewaarde	2,3	3,9	4,5	3,4
Percentage volwassenen dat geen angst of depressie heeft ervaren in de afgelopen 4 weken	Stand van zaken	2024	waarde	61,0	51,8	53,2	57,2
			referentiewaarde	58,8	57,2	49,0	58,2
	Trend (procentpunt)	2022–2024	waarde	2,9	0,3	5,3	2,8
			referentiewaarde	–0,1	0,8	0,9	0,3
Percentage jongeren dat zich meestal (zeer) gelukkig voelt	Stand van zaken	2023	waarde	77,7	72,4	71,5	70,5
			referentiewaarde	77,9	77,4	76,4	77,4
	Trend (procentpunt)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage jongeren dat psychische klachten heeft	Stand van zaken	2023	waarde	26,2	27,7	33,1	30,6
			referentiewaarde	25,6	26,1	27,7	24,5
	Trend (procentpunt)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage mensen van 15 jaar en ouder dat gemiddeld minstens eenmaal per week contact heeft met familie, vrienden of bure	Stand van zaken	2024	waarde	69,2	74,1	69,4	72,8
			referentiewaarde	71,1	71,8	71,6	70,8
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	–0,1	1,2	0,4	0,8
			referentiewaarde	0,5	0,6	0,9	0,7

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
10,7	5,7	10,7	11,6	9,4	5,1	10,5	6,1	9,5	7,9	8,9
7,7	6,4	6,9	6,1	7,1	5,7	7,3	6,3	5,9	–	–
0,5	0,2	0,2	–0,4	0,1	0,2	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3
0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	–	–
5,9	3,2	6,0	5,3	4,4	2,4	5,7	2,4	4,6	5,6	4,3
4,0	3,5	3,2	3,5	3,6	2,5	4,0	2,8	3,2	–	–
–0,1	0,3	0,0	–0,9	–0,3	0,2	0,4	–0,2	–0,7	0	–0,1
0,0	0,3	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,4	–	–
5,7	4,2	7,9	9,0	7,2	2,5	6,4	4,7	7,7	5,3	4,0
4,3	3,7	3,5	3,5	3,6	2,9	3,9	3,4	3,3	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
72,6	74,5	69,2	67,6	67,8	76,3	73,5	75,9	70,5	74,0	74,1
73,4	74,0	74,0	72,0	72,8	76,0	73,2	75,1	75,1	–	–
4,0	2,5	1,8	10,2	2,8	1,7	10,2	0,0	0,9	4,4	4,1
3,2	4,8	4,1	2,9	3,4	2,8	5,2	3,5	2,6	–	–
56,6	57,9	54,8	57,5	55,2	56,4	52,0	60,7	59,4	55,5	53,6
57,1	56,7	57,3	58,9	56,0	59,4	55,4	58,0	59,0	–	–
5,0	–0,4	0,1	7,6	0,5	–4,1	1,2	2,8	0,0	2,8	0,9
–0,2	0,3	–0,2	2,3	–1,2	0,2	0,6	–0,2	0,1	–	–
69,8	77,4	75,2	nb	nb	73,9	70,6	75,9	77,0	72,9	77,1
76,4	78,6	77,9	nb	nb	80,4	73,8	79,2	77,1	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
32,5	28,0	30,8	nb	nb	32,8	30,5	27,2	24,1	30,6	27,0
26,8	26,5	27,3	nb	nb	24,3	32,0	25,1	25,7	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
75,5	70,9	70,7	nb	71,7	71,1	71,9	65,5	nb	70,6	72,0
70,7	72,3	72,7	nb	71,6	72,3	72,1	72,4	nb	–	–
1,5	0,4	0,9	nb	0,8	0,8	1,3	0,3	nb	0,6	0,7
0,3	0,8	0,9	nb	0,8	0,8	0,9	0,8	nb	–	–

BIJLAGE 4

Stand en trend per gemeente op het thema Onderwijs en Economie

INDICATOR				AA EN HUNZE	EEMSDDELTA	GRONINGEN	HET HOGELAND
Percentage havo/vwo leerlingen ten opzichte van het totaal aantal leerlingen in derde leerjaar VO	Stand van zaken	2024	waarde	45,3	35,0	56,2	45,2
			referentiewaarde	43,6	42,9	49,9	36,5
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	–2,5	–0,6	–1,0	0,7
			referentiewaarde	–1,2	–1,3	–0,5	–2,0
Percentage voortijdig schoolverlaters	Stand van zaken	2023	waarde	2,2	3,3	3,5	2,6
			referentiewaarde	2,2	2,5	3,3	2,3
	Trend (procentpunt)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Netto arbeidsparticipatie	Stand van zaken	2024	waarde	70,9	68,5	72,2	70,3
			referentiewaarde	72,5	72,9	72,4	72,0
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	–0,5	0,4	1,0	–0,4
			referentiewaarde	0,3	0,0	0,3	0,0
Percentage onbenut arbeidspotentieel	Stand van zaken	2024	waarde	5,3	6,3	12,7	5,7
			referentiewaarde	5,6	6,1	10,0	6,4
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	0	0,2	0,3	0
			referentiewaarde	–0,2	0,3	–0,2	0,4
Talentbehoud (stayrate: percentage inwoners dat op de 28e verjaardag in dezelfde gemeente woont als op de 16e verjaardag)	Stand van zaken	2021	waarde	34,0	41,0	65,0	46,0
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (procentpunt)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Aantal gestarte vestigingen per 10.000 inwoners	Stand van zaken	2024	waarde	104,2	103,4	169,9	107,7
			referentiewaarde	130,3	134,1	175,6	115,3
	Trend (index)	2023–2024	waarde	96,1	82,6	89,2	91,7
			referentiewaarde	96,0	91,7	88,7	89,3
Aantal vestigingen van snelgroeiende bedrijven per 10.000 inwoners	Stand van zaken	2024	waarde	10,5	26,6	24,6	27,1
			referentiewaarde	19,4	20,8	24,6	21,3
	Trend (index)	2023–2024	waarde	66,7	116,9	106,8	111,8
			referentiewaarde	93,9	98,9	107,3	99,1
Entrepreneurial Ecosystem Index	Stand van zaken	2025	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (index)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Aantal spin-offs voortkomend uit kennisinstellingen	Stand van zaken	2022	waarde	nb	nb	57	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (index)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb

MIDDEN-GRONINGEN	NOORDEN-VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADSKANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER-KWARTIER	WESTER-WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD-DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
36,7	48,9	32,0	21,9	42,5	62,2	34,5	42,8	35,6	45,8	48,9
41,0	43,7	44,0	45,0	43,9	48,9	44,0	40,8	42,4	–	–
0,6	–0,1	2,1	–2,9	1,9	0,9	–3,2	–2,3	3,6	–0,4	–0,5
–0,3	–0,1	–0,8	–1,5	–1,6	–1,5	–1,1	–1,4	–1,1	–	–
3,6	1,8	3,3	4,5	3,5	2,5	3,3	2,1	3,8	3,1	2,7
2,4	2,0	2,5	2,3	2,4	2,0	2,6	2,1	2,3	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
70,5	71,6	68,2	69,8	69,6	73,1	70,3	75,0	66,5	71,3	73,2
72,1	72,4	72,7	72,2	72,1	74,1	71,2	74,2	72,0	–	–
0,4	–0,1	0,1	0,0	0,4	–0,1	–0,3	0,8	0,5	0,5	0,1
–0,1	0,0	0,0	0,1	–0,1	0,3	–0,3	0,3	0,1	–	–
8,9	4,5	6,9	nb	8,7	8,3	10,0	6,4	5,6	9,2	8,7
7,1	5,9	5,9	nb	6,1	5,3	6,4	5,8	6,2	–	–
0	0	0	nb	0	0	0	–2,1	0	–0,1	–0,2
–0,3	0	0,4	nb	0,5	–0,1	0,6	–0,5	0,5	–	–
52,0	36,0	53,0	48,0	49,0	29,0	46,0	45,0	43,0	50,7	51,0
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
124,2	120,0	99,7	107,8	95,7	133,3	116,5	116,6	118,9	134,6	172,1
126,5	130,0	134,9	123,8	133,0	136,3	128,7	128,5	123,4	–	–
87,9	96,7	92,0	103,2	80,0	87,9	108,9	89,4	110,9	90,6	89,4
89,6	96,8	92,7	92,4	91,4	90,5	94,2	88,3	94,5	–	–
15,6	20,5	20,7	5,6	23,9	18,8	17,5	12,8	19,4	21,1	24,4
25,7	21,2	22,3	20,2	23,2	18,6	26,4	20,9	16,3	–	–
93,3	180,0	92,3	100,0	100,0	100,0	87,5	100,0	100,0	104,7	102,0
98,1	100,5	101,2	96,2	97,1	93,7	107,8	94,6	92,3	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	9
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	57	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–

INDICATOR		JAAR	WAARDE	AA EN HUNZE	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND
Verleende NL–octrooien per 100.000 inwoners	Stand van zaken	2023	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (index)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage huishoudens onder de lage inkomensgrens	Stand van zaken	2024	waarde	3,9	6,6	10,2	5,6
			referentiewaarde	3,5	4,2	7,9	4,7
	Trend (procentpunt)	2023–2024	waarde	–0,3	–0,7	0	–0,2
			referentiewaarde	–0,3	–0,2	–0,3	–0,4
Mediaan besteedbaar inkomen	Stand van zaken	2024	waarde	38.800	33.100	29.300	34.500
			referentiewaarde	38.474	37.144	33.135	35.593
	Trend (index)	2023–2024	waarde	103,2	104,1	102,4	103,9
			referentiewaarde	103,8	103,7	103,1	103,9

De tabel toont per indicator de meest recente stand en trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

MIDDEn–GRONINGEN	NOORDEN–VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADS–KANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER–KWARTIER	WESTER–WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD–DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	69,5
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
7,0	4,3	6,7	6,8	6,1	3,9	6,3	4,0	5,1	7,5	6,1
5,2	3,7	4,0	4,0	4,2	3,4	4,7	3,7	3,7	–	–
–0,4	–0,2	–0,9	0,1	–0,6	–0,1	0	–0,2	–0,5	–0,2	–0,2
–0,2	–0,3	–0,2	–0,2	–0,2	–0,2	–0,2	–0,2	–0,3	–	–
33.500	38.000	32.400	31.600	32.300	40.900	33.700	37.300	34.000	33.070	36.500
35.561	37.531	37.173	37.258	36.924	39.665	36.362	37.657	37.980	–	–
104,0	103,5	104,2	103,3	104,2	103,3	103,7	104,2	104,6	103,4	103,7
103,7	103,7	103,8	104,0	103,7	103,6	103,9	103,8	104,0	–	–

BIJLAGE 5

Stand en trend per gemeente op het thema Omgeving

INDICATOR		JAAR	WAARDE	AA EN HUNZE	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND
Leefbaarometerklasse	Stand van zaken	2024	waarde	8	6	7	7
			referentiewaarde	7,7	6,5	6,2	7
	Trend (absoluut)	2022–2024	waarde	0	0	0	0
			referentiewaarde	0,4	0	0	0,2
Rapportcijfer tevredenheid met de leefbaarheid in dorp of wijk*	Stand van zaken	2024	waarde	8,1	7,3	7,8	7,7
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (absoluut)	2022–2024	waarde	0,3	0,1	0,1	0,4
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage inwoners dat vindt dat de leefbaarheid in hun dorp of wijk in de afgelopen 12 maanden vooruit is gegaan*	Stand van zaken	2024	waarde	3,0	6,4	8,0	11,0
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (procentpunt)	2022–2024	waarde	–5,5	–2,8	2,6	3,7
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage inwoners dat zich zorgen maakt over de toekomstige leefbaarheid van hun dorp of wijk*	Stand van zaken	2024	waarde	7,7	16,6	12,2	7,4
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (procentpunt)	2022–2024	waarde	–11,3	–14,6	–7,1	–12,0
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb

* Deze indicator is gebaseerd op een uitvraag onder het Groninger en Drents Panel. In de gemeenten Veendam, Stadskanaal en Pekela ligt de respons lager dan 200. Om de representativiteit te verhogen zijn de cijfers o.b.v. paneldata voor deze drie gemeenten samengevoegd.

MIDDEn–GRONINGEN	NOORDEN–VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADS–KANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER–KWARTIER	WESTER–WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD–DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
6	8	6	6	6	8	6	7	6	6,7	7,0
6,7	6,9	6,8	7,2	6,9	7,5	6,8	6,7	7,6	–	–
0	0	0	0	0	0	–1	0	0	–0,1	0
–0,1	0,1	0,1	0	0,1	0,2	0	0	0,3	–	–
7,5	8,1	7,3	7,6	7,6	8,0	7,6	7,9	7,6	7,7	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
0,1	0,1	0,2	0	0	0	0	0,2	0,1	0,1	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
4,1	7,9	3,1	4,4	4,4	5,0	4,4	4,9	1,2	5,2	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
–1,2	–1,5	1,1	–0,7	–0,7	0,3	–0,7	1,4	–2,9	–0,5	
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
10,4	10,7	17,8	12,8	12,8	14,2	12,8	6,0	15,7	12,1	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
–11,9	–4,7	–9,1	–8,7	–8,7	0,8	–8,7	–13,3	–7,8	–9,0	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–

INDICATOR		JAAR	WAARDE	AA EN HUNZE	EEMSDelta	GRONINGEN	HET HOGELAND
Rapportcijfer waardering sociale cohesie	Stand van zaken	2023	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (absoluut)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Samengesteld percentage tevredenheid met deelaspecten sociale cohesie*	Stand van zaken	2024	waarde	77,9	62,9	65,9	71,6
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (procentpunt)	2022–2024	waarde	3,8	3,6	1,7	3,8
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage van de bevolking van 15 jaar en ouder dat zich vaak onveilig voelt in de eigen buurt	Stand van zaken	2023	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (procentpunt)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Rapportcijfer tevredenheid met ervaren veiligheid in dorp of wijk*	Stand van zaken	2024	waarde	8,0	7,3	7,5	7,7
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (absoluut)	2022–2024	waarde	0,4	0,6	0,2	0,6
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Percentage particuliere huishoudens dat (zeer) tevreden is met de huidige woonomgeving	Stand van zaken	2024	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (procentpunt)	2021–2024	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Rapportcijfer waardering voor het landschap*	Stand van zaken	2024	waarde	8,6	7,9	7,9	8,2
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (absoluut)	2022–2024	waarde	0	–0,2	0	0,1
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Totale emissies CO ² equivalenten per inwoner	Stand van zaken	2023	waarde	12,5	43,8	3,9	136,1
			referentiewaarde	15,3	7,6	4,5	9,0
	Trend (index)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
Gemiddeld aardgasgebruik woningen (m ³)	Stand van zaken	2024	waarde	1100	930	750	1030
			referentiewaarde	1027	913	710	983
	Trend (index)	2023–2024	waarde	96,5	93,9	96,2	96,3
			referentiewaarde	96,7	96,1	97,3	96,7
Gemiddelde warmtebehoefte woningen (kWh/m2)	Stand van zaken	2025	waarde	136,0	118,4	111,9	146,6
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb
	Trend (index)	nb	waarde	nb	nb	nb	nb
			referentiewaarde	nb	nb	nb	nb

De tabel toont per indicator de meest recente stand van zaken en de trend, zowel per gemeente in de regio als voor de referentiegroep van iedere gemeente.

MIDDEN–GRONINGEN	NOORDEN–VELD	OLDAMBT	PEKELA	STADS–KANAAL	TYNAARLO	VEENDAM	WESTER–KWARTIER	WESTER–WOLDE	REGIO GRONINGEN EN NOORD–DRENTHE (GEMIDDELD)	LANDELIJK GEMIDDELDE
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	6,4
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
64,0	78,6	57,1	59,5	59,5	77,0	59,5	71,0	67,6	67,1	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
0,3	4,9	1,2	–1,4	–1,4	2,3	–1,4	2,9	–0,4	1,5	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	2,2
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
7,6	8,0	7,4	7,6	7,6	8,1	7,6	8,0	7,6	7,7	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
0,5	0,3	0,7	0,2	0,2	0,4	0,2	0,5	0,4	0,4	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	82,6
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–1,2
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
8,0	8,6	7,8	7,8	7,8	8,6	7,8	7,9	8,4	8,1	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
0	0,1	0,3	0	0	–0,1	0	0	0,2	0	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
7,8	6,6	7,7	6,4	4,0	5,7	9,2	9,6	11,4	18,0	9,4
19,0	9,0	7,5	7,3	8,0	7,7	7,0	9,3	15,9	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
970	1020	990	1070	1010	1080	1000	1000	1140	904	800,0
903	968	932	951	935	990	909	938	1019	–	–
95,1	96,2	95,2	95,5	96,2	96,4	94,3	95,2	96,6	95,5	97,6
97,2	97,8	96,1	97,4	97,0	96,9	97,2	96,8	96,4	–	–
130,9	132,8	140,7	142,7	144,5	137,3	130,4	125,3	154,9	123,8	118,8
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb	–	–

De Staat van Groningen en Noord-Drenthe 2026 is de tweede editie van de jaarlijkse monitor die inzicht geeft in de voortgang van Nij begun. Met dit maatregelenpakket werkt het kabinet, samen met de regio, aan herstel en perspectief in het licht van de gevolgen van de gaswinning.

Deze publicatie brengt de stand van zaken in beeld op het gebied van brede welvaart en vertrouwen in de overheid. Daarnaast volgt zij de voortgang van schadeherstel, versterking van gebouwen, verduurzaming van woningen en investeringen in sociaal en economisch perspectief.

De SvGND combineert beschikbare data tot een samenhangend overzicht van de regio. De monitor is opgesteld door KplusV, CMO STAMM, SEO Economische Onderzoek en Aletta Advies, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

